

Telve

2021 / 5

Dil, Düşünce ve Edebiyat Dergisi

“Sana durlanmış kelimeler getireceğim”

SÖYLEŞİ
Edebiyat ve
Psikoloji

DOSYA
YAZARIN
ODASI

DENEME
Vicdanın İçindeki
Bencilik

1001 KİTAP,
8 ÜLKEDE KURULAN
32 KÜTÜPHANEDE
SENİ BEKLİYOR

www.anadoluokumaevi.com

Telve Dergisi'nden herkese merhaba

Dünyaya sesini duyurmuş, önemli yazarların; yazı ve yazarlık düşüncelerinin işlendiği dopdolu bir dosyayla yeniden karşınızdayız. Türk diasporasının dil ve düşünce birikimine kapı aralayan, yurt dışında doğup büyümüş yazar ve okurlarını Türkçe'nin etrafında toplanmaya çağıran dergimizin, edebiyat gönüllülerine ulaşmasını temenni ediyoruz.

İyiliklerin kendi başına bulunabilecek şeyler değil, iyi insanlardan öğrenilerek yapılacak şeyler olduğunu söyler, Cengiz Aytmatov. Dergicilik ve iyi insan olma yolunda bize öncülük edenlere ve birbirine arkadaşlık eden yazarlarımıza teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Dergimizin yolculuğu -hatırlarsınız- bir fincan kahveyle başlamıştı. Sonra yola koyuldu, şehir şehir dolaştı. Varlığın evinden çıkıp, edebiyat muhitlerinin kapısını çaldı. O hayalî şehirlerin iç sokaklarından sıyrılıp 'Yazarın Odası'na giriyor şimdi de. Orada kimler yok ki...

Girişte Mehmet Bolat bizi Ernest Hemingway ile buluşturuyor, anlatı sanatını övüyor. Hemen ardından Büşra Akyüz, yazmakla var olan filozof Sartre'yle tanıştırtıyor bizi. Duygu Er Quillichini, odanın bir ucunda dolaşan 'görünmez yazar' Italo Calvino'ya işaret ediyor. Aynı odanın diğer ucunda Rumeysa Öztürk, edebiyatın taçsız kraliçesi Ursula K. Le Guin ile oturuyor. Fatma Türk, Jore Luis Borges ile satırlar arasında kaplan avına çıkıyor, Zeynep Zuhal Kılınç, Dostoyevski'den bahsediyor. Böyle böyle odaya birbirinden büyük isimler girmeye başlıyor. Zümra Ufuk, Ecem Tuba Hızarcı ve Sena Şeker bizi Edgar Allan Poe, Virginia Woolf ve Stefan Zweig ile tanıştırtıyorlar. Yan odaya açılan

kapıya bakıyoruz: "Thomas Mann'ın Odası" diyor, Büşra Seda Atiş. Hemen ardından Demet Nebilir, bize Rainer Maria Rilke'yi anlatıyor.

Duvardaki çerçeveleri inceliyoruz sonra: Büşra Kızıl, Üstad Sezai Karakoç'u, Bayram Zıvalı, kendi objektifinden İsmet Özel'i fotoğraflıyor. Ertuğrul Sabuncu hem Cahit Zarifoğlu'nu anlatıyor hem de Betül Zarifoğlu'na sorular soruyor. Münire Eslem Bozkurt, Mustafa Kutlu'nun vuslat hikâyeciliğini incelerken, Zişan Özkan gök kubbemizden Yahya Kemal'e sesleniyor. Son olarak Kübra Dutak, Rasim Özdenören ve Yazma Eylemine bir bakış sunuyor.

Öykü, şiir ve deneme yazılarıyla hoş bir sedâ bırakan yazarlara, kabiliyetli çizerler ve her zamanki fevkalâde tasarım eşlik ediyor. Emeği geçen herkese teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Dergimizi daha güzel günlere ve sayılara taşımak amacıyla Ağustos 2021'de, yazar ve yönetim ekibimizle İstanbul'da Telve Dergisi İstişare Toplantısında buluşacağız. Burada ortaya çıkacak fikir ve gelişmelerin dergimizi daha ileri taşıyacağına, dergiciliğe dair heyecanımızı diri tutacağına ve kolektif gelişimimiz açısından verimli olacağına inanıyoruz.

Instagram hesabımızı @telvedergi profilinden takip edebilir, dergi fotoğraflarınızı bizimle paylaşabilir, daha fazla kişiye ulaşmamızı sağlayabilir ve gelişmelerden haberdar olabilirsiniz.

Şimdilik bu kadar. Keyifli okumalar diliyoruz.

Selâm ve muhabbetle kalın.

Ertuğrul Sabuncu

Telve

İmtiyaz Sahibi: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı adına Abdullah Eren **Yayın Yönetmeni ve Yazı İşleri:** Ali Işık **Yayın Danışmanı:** İsmail Yıldız **Editörler:** Elif Neslihan Güney, Mehmet Bolat, Ecem Tuba Hızarcı, Rumeysa Öztürk, Ertuğrul Sabuncu, Ubeydullah Çavuş **Metin Editörleri:** Emine Elif Gönüllü, Selman Kantar, Baransel Mızrak **Tasarım:** Yasin Çetin **İletişim:** Oğuzlar mah. Mevlana bulvarı No:145 Çankaya Ankara Tel: 090 312 218 40 00 Mail: telve@ytb.gov.tr - dergitelve@gmail.com **Kapak Sözü:** "Sana durlanmış kelimeler getireceğim / Pörsümüş bir dünyayı kahreden kelimeler" **İsmet Özel**

Yayın Türü: 3 Aylık Süreli Yayın **Basım Tarihi:** Eylül 2021 **Baskı:** Ankara Ofset Basım Matbaacılık Ltd. Şti. Zübeyde Hanım Mah. Sebzeciler Cad. No: 93/43-44 İskitler Tel: 0312 384 50 63 • Faks: 0312 384 50 66 Altındağ / ANKARA www.ankaraofset.com.tr Sertifika No: 17937: 93/43-44

www.ytb.gov.tr

Abdullah EREN

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanı

İnsanın kayıt altına alınan serüveninin başlangıç noktasını teşkil eden yazı; deyim yerindeyse “tarihsel bir çimento” vazifesi görerek bizi bir arada tutuyor, kültür ve medeniyetimizin en kritik köşe taşı oluşturuyor. Öyle ki; köklerimizi kadim ve bereketli topraklarına saldıığımız geçmişe onunla gidiyor, içinde var olma mücadelesi verdiğimiz bugünü onunla idrak ediyor ve ümitvar olduğumuz geleceğe ilişkin tasavvurlarımızı onunla kâğıda döküyoruz. Müşterek kimliğimizin muhafaza edilmesi sürecinde son derece önemli bir yer tutan sözlü kaynaklarımızın yanında, satır aralarından güç ve ilham topladığımız yazılı eserlerden kana kana içiyor ve hareket noktamızı, mihenk taşımızı yazıyla tespit ve tayin ediyoruz.

Elbette ki bu, dünyanın diğer milletleri için de geçerli... Onlar da kendi sözlü ve yazılı kaynaklarından besleniyor; bilim, kültür ve sanattaki terakkilerini bu suretle gerçekleştiriyorlar. Dolayısıyla yazı için, “insanlığın evrensel aktarım aracı” tanımını yapmamız pek de yanlış olmaz...

Bu kertede, “yazı” varsa “yazar” da vardır hakikatini göz ardı etmememiz gerekiyor. Zihninin hokkasına doldurduğu sevgi, gözlem, fikir ve duygulanım mürekkebiyle kaleme aldığı her eserde yazar, bizden biri olarak yine bize sesleniyor, hepimizi ilgilendiren birtakım şeyler söylüyor. Bunlar bazen

sarih, bazen gizli, bazen coşkulu, bazen hüzünlü, bazen de abartılı oluyor: Sait Faik’in “Haritada Bir Nokta” isimli öyküsünün sonunda “yazmasam deli olacaktım” demesi gibi... Aslında ne oluyorsa yazarın zihninde oluyor. Biz sadece ona kulak veriyor, onu anlamaya çalışıyoruz.

Türkçeyi merkeze aldıkları edebiyat yolculuğunda nitelikli, başarılı ve ses getiren işlere imza atan *Telve* ekibi, bu sayıda bir edebiyat dedektifi edasıyla gözlerini “yazarın odası”na dikeyyor. Onun hangi çekmecelere neler koyduğunu, bir kısmını yırtıp attığı kağıtlarda neleri nasıl söylediğini ve “edebiyat kamusu”nun karşısına nelerle çıktığını dikkatle inceliyor. Yahya Kemal, Sezai Karakoç, Cahit Zarifoğlu, İsmet Özel, Mustafa Kutlu ve Rasim Özdenören gibi Türk Edebiyatına yön veren isimlerle Dostoyevski, Jean Paul Sartre, Rainer Maria Rilke, Jorge Luis Borges ve Ernest Hemingway gibi Avrupa ve Dünya Edebiyatını etkileyen yazar ve şairlerin ele alındığı bu keyifli sayı, bizi yazı ve anlatının tılsımlı odalarında gezdiriyor.

Telve ekibini bu güzel sayı için kutluyor, Türk Diasporasının genç kalemlerini heyecanla selamlıyorum.

Keyifli okumalar...

ÖYKÜLER

- 70 /** Furkan Uzun **Baskül**
72 / Münire Eslem Bozkurt **Bodrum Katı Beklesin**
74 / Fatma Türk **Kanguru Yorgunluğu**
76 / Belkıs Kılıç **Kabak Çekirdeği Yağı**
80 / Zeynep Yaman **Gök Yüzümde Karabulutlar**
83 / Elif Neslihan Güney **Kanatsız Uçak**
84 / Zümra Ufuk **Yalnız**
88 / Ecem Tuba Hızarcı **Gölge Terzisi**
90 / Rumeysa Öztürk **Büyük Gün**
94 / Emine Doğrul **Gleis 3**
96 / Zehra Kasapçı **Baharla Gelen Yaşam**

ŞİİRLER

Aslıhan İnce **Vaktin Oluğunda / 98**

Melissa Işık **Bayram / 99**

Esra Çöloğlu **Beklemenin Serveti / 100**

Demet Nebilir **Hazinler Beklerken / 101**

Mavera Kurtuluş **Çocuk Bugün Yaşlı / 102**

Rudolf Alexander Schröder **Olabilir / 103**

Türkçesi: **Fatma Türk**

DOSYA | YAZARIN ODASI

Mehmet Bolat **Ernest Hemingway: Anlatı Sanatının Ustası / 8**

Büşra Kızıl **Sezai Karakoç / 12**

Büşra Akyüz **Jean Paul Sartre: Yazmakla Varolan Filozof / 16**

Duygu Er Quilichini **Görünmez Yazar: Italo Calvino / 22**

Bayram Zıvalı **İsmet Özel: Şiirin Partizanı / 24**

Rumeysa Öztürk **Edebiyatın Taçsız Kraliçesi: Ursula K. Le Guin / 30**

Fatma Türk **Jorge Luis Borges İle Satırlar Arasında Kaplan Avı / 34**

Ertuğrul Sabuncu **Cahit Zarifoğlu'nu Anlatamamak Üzerine / 38**

Zeynep Zuhal Kılınç **Fyodor Dostoyevski: Acının Tadını Hissettiren Yazar / 44**

Zümra Ufuk **Kâbus Ruhlu Yazar: Edgar Allan Poe / 46**

Münire Eslem Bozkurt **Mustafa Kutlu: Bir Vuslat Hikâyecisi / 50**

Ecem Tuba Hızarcı **Virginia Woolf'un Dalgalanan Kelimeleri / 54**

Sena Şeker **Stefan Zweig / 58**

Ziştan Özkan **Yahya Kemal: Gök Kubbemizin Kemâl Sesi / 60**

Büşra Seda Atış **Thomas Mann'ın Odası / 64**

Demet Nebilir **Rainer Maria Rilke / 66**

Kübra Dutak **Rasim Özdenören ve Yazma Eylemi / 68**

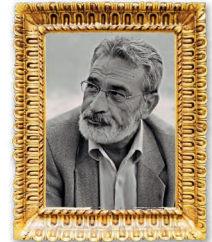
DENEMELER

104 / Mehmet Bolat **Vicdanın İçindeki Bencillik**

106 / Tolga Atabaş **İlber Ortaylı Seyahatnamesi**

108 / Aslı Gökçe Kaya **Amin Maalouf'un Semerkant'ı**

110 / Hasibe Büşra Yüksel **George Orwell'in Hayvan Çiftliği**

112 / TELVE KONUŞMALARI | Edebiyat ve Psikoloji

Dosya: Yazarın Odası

Büyük yazarların, kendilerine has alışkanlıkları vardır. Örneğin Hemingway verdiği röportajlarda, gün doğmadan çalışma masasının başına geçtiğini ve göbek hizasındaki daktilosuyla ayakta yazmayı tercih ettiğini dile getirmiştir. Fakat Hemin-

gway'in kendi yazma eylemi ve yaratıcılığıyla ilgili sarf ettiği sözler bu tür bilgilerle sınırlıdır. Yazmak onun için oldukça mahrem bir alışkanlıktır ve üzerine konuşulmaması gerektiği kanaatindedir. Belki bu yüzden, yazma sanatıyla ilgili soruları

biraz sıkılarak biraz da asabiyetle karşılar. Hemingway'e göre yazma eyleminin kendisi üzerinde gereğinden fazla durmak, sihrinin bozulmasına sebep olur. Aynı şekilde Hemingway, bunun neredeyse bir batıl inanç olduğunu itiraf etse de sihri

bozmamak adına yazma eyleminin bitmeden paylaşılmaması gereken özel ve hassas bir uğraş olduğunu savunuyor.

Mehmet Bolat

ERNEST HEMINGWAY: ANLATI SANATININ USTASI

MEHMET BOLAT

Nobel ödüllü Amerikalı yazar Hemingway dokuz romanı ve atmıştan fazla öyküsüyle modern edebiyata ismini altın harflerle yazdırmış bir yazardır. Amerikan modern edebiyatın temsilcilerinden sayılan Hemingway, 1899 ile 1961 yılları arasında yaşamış, kendine has anlatısı ve öykü üslubuyla, dünya edebiyatının vazgeçilmez yazarlarından olmuştur.

*"Yazar, bir kuyuyla karşılaştırılabilir. Kuyuda iyi su olması önemli. Ve ara ara kuyudan su çekmek, birden tüketip dolmasını beklemekten iyidir."1**

Hemingway dendiğinde neredeyse her edebiyatseverin gözünde aynı profil canlanır: Asabi ve kibirli görünümü, avcı kostümüyle olan pozları, bir de karizmasının ayrılmaz parçası olan sigara tüketimi. Usta yazarlar, eserlerinin yanında üslup ve alışkanlıklarıyla da ön plana çıkarlar. Hiç şüphesiz Hemingway, eserleri, üslubu ve yaşamı ile edebiyatseverlerin ilgisini fazlasıyla çekmiş yazarlardan biridir. Özellikle yaratıcılık ve yazmakla ilgili ufuk açıcı sözleriyle, sanat ve anlatı arasındaki köprünün baş mimarlarından.

Büyük yazarların, kendilerine has alışkanlıkları vardır. Örneğin Hemingway verdiği röportajlarda, gün doğmadan çalışma masasının

başına geçtiğini ve göbek hizasındaki daktilosuyla ayakta yazmayı tercih ettiğini dile getirmiştir. Fakat Hemingway'in kendi yazma eylemi ve yaratıcılığıyla ilgili sarf ettiği sözler bu tür bilgilerle sınırlıdır. Yazmak onun için oldukça mahrem bir alışkanlıktır ve üzerine konuşulması gerektiği kanaatindedir. Belki bu yüzden, yazma sanatıyla ilgili soruları biraz sıkılarak biraz da asabiyetle karşılar. Hemingway'e göre yazma eyleminin kendisi üzerinde gereğinden fazla durmak, sihrinin bozulmasına sebep olur. Aynı şekilde Hemingway, bunun neredeyse bir batıl inanç olduğunu itiraf etse de, sihri bozmamak adına yazma eyleminin bitmeden paylaşılması gereken özel ve hassas bir uğraş olduğunu savunuyor.

Hemingway'in yaratıcılığını dile getirme konusundaki ketum ve koruyucu tavrı, öyküye olan düşkünlüğünü ve hayranlığını hissetmeye engel değildir. Hemingway, yazma sürecindeki doğru oran ve orantıya dikkat çekmiştir. Bir eser ortaya koyarken yüksek verim elde etmek için yazarın doğru yerde ara vermesi gerektiğini, bir sonraki adımda tam ne yazacağını bildiği yerde durmasının faydalı olacağından bahsediyor. Çünkü böylelikle yazar, olay örgüsüne hakim ve enerji¹ dolu bir şekilde kaldığı yerden devam edebilir. Ayrıca genç yazarlara yazıya ara verirken yazıyı zihinlerinden gerçek anlamda uzaklaştırmalarını tavsiye eder. Bunun zorlayıcı ve disiplin

1 Hemingway 'juice' kelimesini kullanıyor.

* Kaynak: The Paris Review (1958): Ernest Hemingway. The Art of Fiction no. 21. Sayı 18 Ilkbahar.

gerektiren bir tutum olduğunun da altını çizerek. Doğru zaman kullanımı Hemingway için ciddi bir meseledir, zira yanlış kullanılmış zamanı affı olmayan günah² olarak nitelendirir. Yazma sürecinde, yazarın kendi mecazi kuyusundan az ama sürekli istifade etmesi gerekir.

Hemingway'e göre, yazarın yazar olabilmesi için gerekli kriterler adalet duygusu, aşkı ve saçma/anlamsız olanı algılayabilmesidir. Bu kriterlerin temelinde muhakkak Hemingway'in dünya algısı ve hayata karşı tutumu yatmaktadır, nitekim ona göre yazar için gözlemci ruh vazgeçilmez bir araçtır. Aslında yazarın omzunda büyük bir sorumluluk

2 'The time to work is shorter all the time and if you waste it you feel you have committed a sin for which there is no forgiveness.'

vardır çünkü dünya bilgisine sahip olması gerekir. Yazarın sorumluluğu da bu noktada devreye girer çünkü eserleri aracılığıyla bilgi birikimini okura aktarmak yazarın vazifesidir. Başta kullanılan kuyu metaforu burada önem kazanıyor. Yazar, okurun faydalanabileceği bir su kuyusu gibidir.

Hemingway, bir yazarın bilgili olup olmadığı konusunda okuyucunun hükmü verdiğini söyleyerek bunu şöyle açıklıyor: Gizemin olmadığı yerde gizem, duygunun olmadığı yerde duygu, bilginin olmadığı yerde bilgi varmışçasına yazıyorsa bu aslında yazarın sahtekarlığını ve bilgisizliğini ortaya koyar. Aynı şekilde yazar, öykünün okura her şeyi apaçık şekilde ve altın tabakta sunmadığını ancak bilgi sahibi olduğu bir konuda kasıtlı olarak bilgi

sakladığında, okurun bu bilginin kalitesini yine de hissedeceğini ve kafasında canlandırabileceğini savunur. Hemingway, tecrübe sahibi olmadığı halde, bir konuyu tecrübeliymiş gibi ele alan (veya almayan) eseri çukurları olan bir yazıya benzetir.

*Hemingway İkkinden Sonra Ölüm*³ isimli düz yazısında, ustalığını taçlandırarak ve seneler sonra edebiyat teorisinde isminin anılmasına sebep verecek *Buzdağı Teorisi*⁴'ni açıklar. Teorinin merkezinde Hemingway'in öykü ve anlatı üzerine ana düşünceleri yer alır. Ona göre öykü kısa, öz ve atlanabilecek bilgilerden arınmış olmalıdır. Yazı, buzdağının sekizde biridir. Buzdağının kalanını, yani yazının görünmeyen

3 Dead in the afternoon (1932)

4 Iceberg Theory

yani buzdağının görünmeyen kısmı sağlamsa, yazısında aktardığı duygu ve tecrübeleri birebir kâğıda dökmese dahi, okur bu donanımı yine de hissedecektir. Yazarın temelini sağlamlaştırması, buzdağını güçlendirmesi gözlem ve hayat bilgisiyle mümkündür. Ona göre, yazar asla aktarmaz ve tarif etmez. Yazar, yaratır ve icat eder. Bu yüzden destansı anlatımlar onun için aslında başarısızlık emaresidir. Hemingway, kendi eserlerinde de olduğu gibi kısa, öz ve yalın dil kullanımından yanadır ve anlatım tarzına ters düşen, eserlerinde sembol kullanımına yönelik eleştirilere olan hoşnutsuzluğunu şu şekilde dile getirir: “Eleştirmenler, sürekli yazılarımdaki birtakım sembollerden söz ettiklerine göre sanırım varlar. [...] Benim yazdığım herhangi bir şeyi, yalnızca okumanın zevkine ulaşmak için okuyun. Bunun dışında ulaştıklarınız ise okuma eylemine kendi katkınız olacak.”¹ Bu nedenle, ona Nobel ve Pulitzer ödüllerini kazandıran kısa romanı *Yaşlı Adam ve Deniz’in*² içerisinde semboller yer aldığı iddialarını dikkate almamış, bu sembol analizlerini hiçbir zaman kendisiyle bağdaştıramamıştır.

Hemingway ve arkadaşları F. Scott Fitzgerald, Ezra Pound ve James Joyce gibi bazı yazarlar modern edebiyat akımının temsilcilerinden sayılmaktadır. Modern edebiyatın birinci dünya savaşı ve sonrasına tekabül etmesi ve bir bakımdan o zorlu süreçten doğması Hemingway’in öykülerindeki konu seçimlerine de

yansımıştır. Usta yazar birçok eserinde doğum ve ölüm gerçeğini bir çocuğun gözünden ele alır (bkz. *Kızıldereli Kampı*³). Ayrıca, gazeteci kimliği, birinci dünya savaşında İtalya cephesinde hizmet etmiş olması ve İspanya iç savaşını yaşaması gibi yıkıcı tecrübelerle öykülerinde çokça yer verir (İzmir’deki İskeleye⁴; Köprüdeki İhtiyar⁵; Silahlara Veda⁶). Genel olarak hayatın içinden ve böylelikle yalın ve sade konuları tercih eder.

Ezcümle, şunu söylemek mümkündür, Hemingway öykücülüğün formülü olmadığını ortaya koymuştur. Eğer böyle bir formül kurmak mümkün olsaydı, şüphesiz Hemingway tarafından ele alınırdı. Fakat Hemingway’in de altını çizdiği gibi, yazarın mecazi kuyusu kaliteli suyla dolduğu sürece, başarısı okur tarafından hissedilecektir.

MEHMET BOLAT

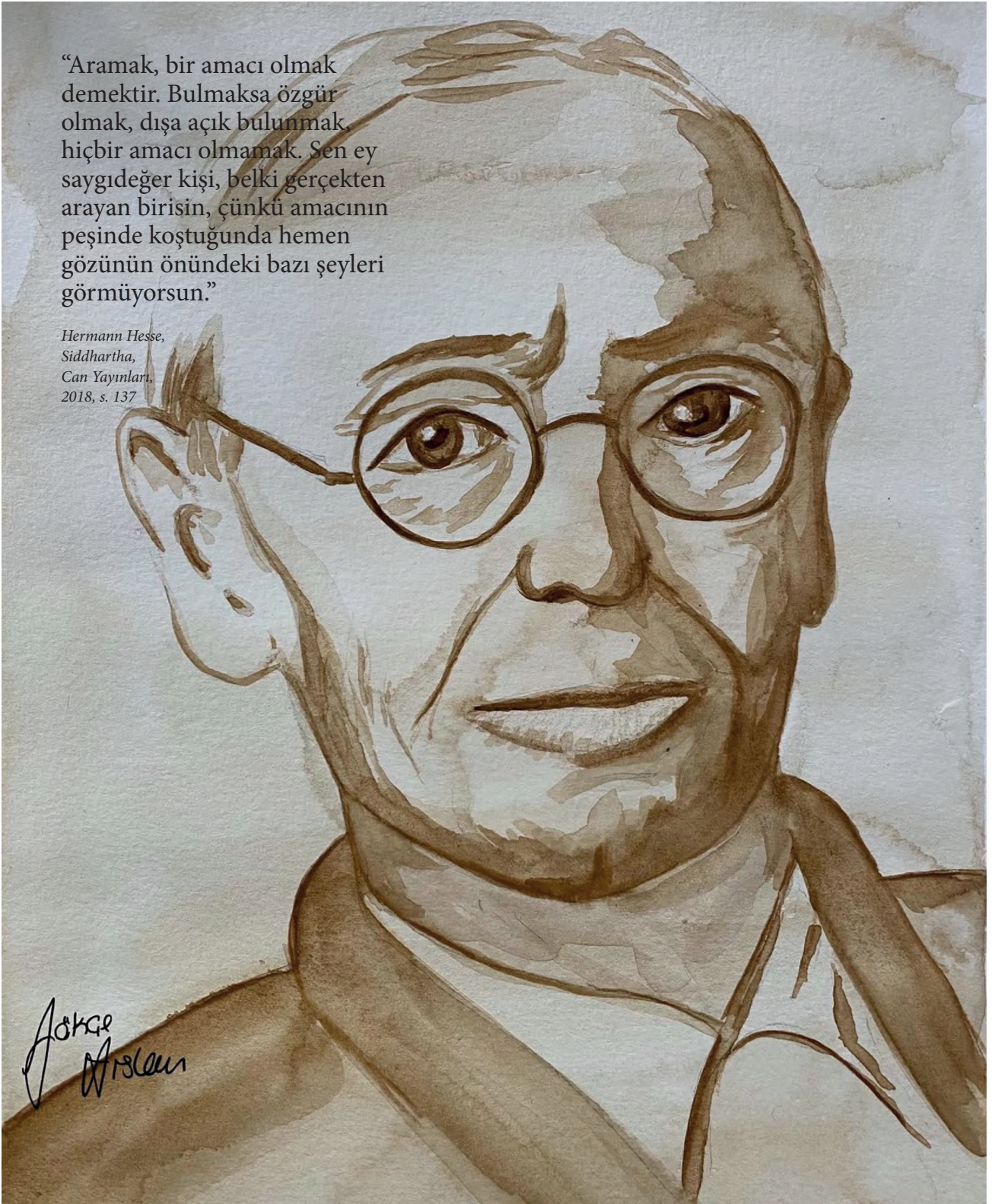
1994’te Almanya’nın Krefeld şehrinde dünyaya geldi. Duisburg-Essen Üniversitesi’nde İngilizce ve Fransızca Öğretmenliği lisansını tamamladı. Aynı üniversitede yüksek lisans yaptı ve şu an İngilizce ve Fransızca öğretmenliği yapıyor. Türk, Alman ve dünya edebiyatına büyük bir ilgi duyuyor. YTB Türkçe Ödülleri Öykü Kategorisinde üçüncülük ödülü kazandı.

1 Öznur Ayman (2017): *Yazarın Odası 1*. Timaş Yayınları: İstanbul.
2 Old man and the sea (1952)

3 Indian Camp
4 On the Quai at Smyrna
5 Old man at the bridge
6 A Farewell to Arms (1926)

“Aramak, bir amacı olmak demektir. Bulmaksa özgür olmak, dışa açık bulunmak, hiçbir amacı olmamak. Sen ey saygıdeğer kişi, belki gerçekten arayan birisin, çünkü amacının peşinde koştuğunda hemen gözünün önündeki bazı şeyleri görmüyorsun.”

Hermann Hesse,
Siddhartha,
Can Yayınları,
2018, s. 137

GÖKÇE ARSLAN Almanya'nın Duisburg şehrinde 1994 yılında dünyaya geldi. İstanbul Marmara Güzel Sanatlar Fakültesinde eğitim aldı. Şu an Duisburg-Essen Üniversitesinde Bioloji ve Sanat bölümünde yüksek lisansını tamamlıyor. Aynı zamanda Oberhausen'da orta okulda Sanat öğretmeni olarak çalışıyor. Edebiyata, sanata ve müziğe büyük bir ilgi duyuyor. Instagram: @gokii.art.

SEZAI KARAKOÇ

BÜŞRA KIZIL

Sezai Karakoç dimdik Müslüman duruşuyla modern çağın bilge neferlerinden. İslam'ı kocaman bir harita gibi önümüze serip enlemleri ve boylamlarıyla tek tek inceleyerek okuyucuya sunuyor. Tarihi, sanatı, siyaseti, felsefeyi; kısaca yaşam ve ölüme dair birçok alanı iç dünyasından korkusuzca süzerek, farklı bir bakış açısı yakalayıp hem düz yazılarında hem de şiirlerinde dile getirmeyi başarıyor. Kaba güçle, silahla veya yumrukla yakıp yıkmıyor Sezai Karakoç, vurup dökmüyor: "*Cihadı sadece savaşta, cepheyle silahla çarpışmak biçiminde yorumlama gibi bir dar ve sınırlı anlayışa saplanmamalı*"¹ diyor. Ne güzel diyor. Batı'nın sömürge

düzenine, insanı değersizleştiren kurallarına yenik düşmemek için, insanı insan olarak gören yeni bir çağ inşa etme yolunda, pırıl pırıl nesiller yetiştirmek gerektiğini hatırlatıyor. İçimize hapsettiğimiz, karanlığa mahkûm ettiğimiz güce ses oluyor.

Çağımızı anlamış, Müslümanın gücünün bilgiden geçtiğinin iliklerine kadar bilincinde bir düşünür olan Sezai Karakoç, İslam'ın verdiği mücadeleyi kazanması için, yetişen Müslüman nesillerin sadece bilek gücüne güvenerek değil, akıl gücüyle dünyanın dört bir yanında önemli yerlere gelmesi gerektiğini biliyor ve ısrarla bunu anlatıyor. Diriliş nesli "*ne kapitalizmin homoeonomikus'u ne komünizm'in ekonomik birimden ibaret insanı ne*

Freud'un libido mahkûmu insanı ne de Camus'un absürt insanı"² olmalı. Sezai Karakoç, ideal Müslüman, gelişmesine hizmet etmeyen, onu değersizleştiren ve köle makamına indiren her türlü ideolojiden hür olmalı, diyor. Ancak bu hürriyet mücadelesinde Müslümanı kaçınılmaz bir savaş bekliyor. Özgürlüğümüzün etrafına vurulmuş prangalardan kurtulma savaşı.

Sezai Karakoç Müslümanları İslam'ın dirilişiyle müjdeliyor, İslam'ın insana verdiği önemi hatırlatıyor. Batı'nın oyunlarında basit bir figüran değil; oyunun ve kuralların ta kendisi olduğumuzu ve bu yüzden İslam aracılığıyla mutlak özgürlüğe kavuşmanın mühim

¹ Karakoç, Diriliş Neslinin Amentüsü, 1976

² Karakoç, İnsanlığın Dirilişi, 1976

olduğunu vurguluyor. Velhasıl, diyor ki biz Müslümanız, Batı'nın kurduğu bütünlüğün bir parçası değiliz, her birimiz özümüzde birer bütünü, kardeş bütünlükle birleşip galip gelecek olanlar.

Yazdığı kitaplar insanlara yolladığı davetiyeler aslında. Sezai Karakoç'un ana fikri haline gelmiş olan *Dirilişe* birer davetiye. Sezai Karakoç'un diriliş fikrine yakışan en güzel ayetlerden birisi muhakkak Maide suresinin otuz ikinci ayeti olmalı: "Kim bir kimseyi öldürürse bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de bir can kurtarırsa bütün insanların hayatını kurtarmış gibi olur."³ Sezai Karakoç'un diriliş

davası sadece bedenin dirilişinden değil, ruhun dirilişinden de bahsediyor. Ölmek yalnızca can vermekle olmaz, sessizlik de küçük bir ölümdür. Müslüman toplum şu an derin bir sessizlik içinde. Bu sessizlikten kurtulmak için "Diriliş!" diye bağırıyor Sezai Karakoç, "*Yeniden doğacaksın. Kıyametini yaşayıp yeniden dirileceksin. Azrail'i, İsrail'i ve Cebail'i adeta göreceksin. Yardım edecek onlar sana. Dünyaya, eşyaya yeniden anlamını getireceksin. O zaman Allah da sana, senin kendi öz anlamını başılayacaktır. Hiç kuşkun olmasın.*"⁴ diye sesleniyor Müslümanlara.

Karakoç kullandığı kelimeleri özenle seçiyor. İslam'ın yüceliğini güçlü ama bir o kadar da zarif kelimelerle anlatıyor. Sezai Karakoç bu zeki hamleyle İslam'ın en büyük amacına hizmet ediyor, sevgiye. Korkusuz bir birliği hedefliyor. Korkusuzluk ise sevgiden doğar. İşte tam da bu yüzden Sezai Karakoç'un eşsiz bir şair olması bizim için büyük bir şans, karşısında duranı asla küçümsemiyor, insanları sınıflandırmıyor. "*Gelin gülle başlayalım şiire atalara uyararak. Baharı kollayarak girelim kelimeler ülkesinederken hiç kimseyi dirilişten hor görmüyor.*"

Hem düzyazılarında hem de şiirlerinde okuruna farklı hisler tattırıyor Sezai Karakoç ve tıpkı bütün iyi yazarlar ve şairler gibi yazdıklarıyla

³ Maide suresi 23.ayet, Diyanet İşleri Başkanlığı Meali

⁴ Karakoç, *Diriliş Neslinin Amentüsü*, 1976

farklı kılan şey, içinde kaynayan endişe ve heyecanı sadece düzyazıyla değil, şiirleriyle de dile getirmeyi başarması. Bu şekilde güçlü bir düşünür ve çok iyi bir şair olmakla yetinmiyor, iki alanı müthiş bir şekilde birbiriyle harmanlayıp okuruna sunuyor. Mesela “Ben ağıt yazmayı sevmem. Ölümünden değil dirilişten yanayım. Ölümünden değil ölüm sonrasında yana.”¹ veya “Sen diriliş yıldızısın. Büyük tanışısın; Tanrı’ya inanmanın.”² gibi nice mısralarla Sezai Karakoç diriliş fikrine değinirken, aynı anda da edebi bir şölen yaşıyor bize.

Sezai Karakoç’un şiirleri aslında derin bir inceleme konusu. Şiirlerinde İslam coğrafyasına, aşk ve öfke gibi yoğun duygulara, kendi çocukluğuna ve daha nice farklı konulara değiniyor, hepsini birbiriyle harmoni içerisinde yaşıyor. Değindiği her bir konuyu öylesine ustaca işleyip sunuyor ki okuruna, aynı şiiri defalarca okuyup, içerisinde onlarca farklı anlam çıkarmak mümkün oluyor.

Kendisi öyle bir yazar ki ne yapıp ne ediyor, her insanın bam telini bulup orayı sızlatıyor; “İçimde ölen öldü kalan kaldı ben aynı”³. Birkaç mısra veya sayfa sonraysa yüzüne küçük bir gülümseme konduruyor “Gün batsa ne olur geceyi onaran bir mimar vardır”⁴. Bazen savaşa hazırlıyor sizi, bazen yenilgiye. Umudunuzu yitirdiğiniz yerde sırtınıza hafif bir rüzgâr, kanayan dizlerinize pansuman oluyor.

İnsan ilk okuyuşta belki yabancılayabileceği bu derinlikli mısralarla hasbihal oldukça sanki eski

bir dostla sohbet ediyormuş hissiyatına kapılıyor. Sezai Karakoç’un şiirleri bu nedenle yavaşça ve sindirerek okunmalı. Onun şiirleri kimi zaman aşkı anlatır “*Sen geldin benim deli köşemde durdun. Bulutlar geldi üstünde durdu*”⁵, bazen özgürlüğe kavuşturur “*Ayak uydurmuş gönlün yıldızların sesine*”⁶, kimi zaman da bir teslimiyeti anlatır “*Her affın içinde bir intikam gelip gider. Bu şiirimi anlayınca beni anlayacaksın*.”⁷ Fakat bu mısraların anlamı her okuyucu için birbirinden farklı duygular da uyandırabilir. Sezai Karakoç’un eserlerini tam da bu özellikleri öylesine eşsiz ve değerli kılıyor.

Onun şiirleri sadece alt alta yazılmış mısralardan değil, sanki sayfalardan okuyucuya akan dualardan ibaret. Bir Sezai Karakoç şiiri okuduktan sonra etrafınızda yükselen uğultulara kulak verin. Adeta dualar yükseliyor olacak gökyüzüne. Onu okumak, melekler duaları avuç avuç Allah’a götürürken kanat çırpışlarına şahit olmaya benzer. Gün geçtikçe çoğalan umutların biriktiği derin bir kuyuya Sezai Karakoç bir kova indirmiş, usul usul güneşe doğru çekiyordur. Birazdan yağmur duasına başlayacak gibidir, yüreklerle su serper.

Kaynakça

- Karakoç, S. (1976). *Diriliş Neslinin Ametüsü* (2021 b.). İstanbul: Diriliş Yayınları.
- Karakoç, S. (1976). *Diriliş Neslinin Ametüsü* (2021 b.). İstanbul: Diriliş Yayınları.
- Karakoç, S. (1976). *İnsanlığın Dirilişi* (2018 b.). İstanbul: Diriliş Yayınları.
- Karakoç, S. (2000). *Gün Doğmadan* (2021 b.). İstanbul: Diriliş Yayınları.
- Karakoç, S. (2000). *Gün Doğmadan* (2021 b.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

BÜŞRA KIZIL

T

1995 doğumlu. Küçük yaşlarda şiirler yazmaya başladı. Anvers Üniversitesi’nde Veterinerlik okuyor. En çok hayran olduğu şairler Adil Erdem Bayazıt ve Necip Fazıl Kısakürek. Okumak ve yazmanın yanı sıra, fotoğraf çekmeyi, çizim yapmayı ve piyano çalmayı seviyor.

1 Karakoç, Gün Doğmadan, 2000
2 Karakoç, Gün Doğmadan, 2000
3(Karakoç, Gün Doğmadan, 2000
4 Karakoç, Gün Doğmadan, 2000

5 Karakoç, Gün Doğmadan, 2000
6 Karakoç, Gün Doğmadan, 2000
7 Karakoç, Gün Doğmadan, 2000

**“Seni yok sayacaklar, sen daha çok var
olacaksın. Seni yadsıyacaklar, yeryüzüne
çektığım silinmez izlerle sen kendi
kendini onayacaksın. Baktığın aynaları
karartacaklar, ama bakmaktan asla
vazgeçme. Bakmakta ısrar et. Bu ısrarın,
bu ısrarlı bakışınla kararan aynalar
aydınlanacak.”**

Sezai Karakoç, Makamda, Diriliş Yayınları, s. 14

JEAN PAUL SARTRE: YAZMAKLA VAR OLAN FİLOZOF

BÜŞRA AKYÜZ

1 905 ile 1980 yılları arasında Paris'te yaşamış ünlü Fransız yazar ve düşünür Sartre; felsefi romanları ve eserleri ile her yönüyle kendine özgü geliştirdiği Varoluşçu felsefenin sözcülüğünü yapmıştır. Ayrıca Varoluşçu Marksizm anlayışı ve siyasetteki etkinlikleriyle içinde bulunduğu yüzyıla damgasını vuran düşünürlerden biri olmuştur. Anlatı, deneme, roman, tiyatro oyunu gibi çeşitli alanlarda sayısız eser vermiş bir düşünür olan Sartre, kendisini “her şeyden önce bir yazar” olarak tanımlamıştır. Bir Fransız aydını olduğu kadar özgün entelektüel tanımının da temsilcisi olmuştur. 1964 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görülmüş ancak ödülü almayı reddetmiştir.

Sartre'in Yazarlık Serüveni

Sartre, otobiyografisi olan *Sözcükler* isimli kitabında yetenekli bir yazar olarak çevresindekiler tarafından nasıl cesaretlendirildiğini anlatır. Sartre'in okuma ve yazma isteğinin uyanmasında büyükbabası etkili

olmuştur. Düşünme ve yazma isteğini uyandıran, hayal gücünü besleyen bir aile hayatı olmuştur. Büyükbabasının kitaplığı, küçük yaşta kitaplarla tanışmasına ve onlarla yaklaşmasına vesile olmuştur. “Yaşamıma tıpkı bitireceğim gibi başladım, kitaplar arasında”¹ diyerek bu erken tanışıklığı gözler önüne serer. Her şeyden evvel iyi bir okur olmuştur. Annesinin şiirin ölçü kurallarını öğretmesi üzerine yedi yaşından itibaren mısralar yazar, büyükbabasıyla mektuplaşmaları ona yazarlığı tattırır. Bu mektuplaşmalar Sartre'in düzenli bir şekilde yazmasını sağlayan bir geleneğe dönüşür ve yazmak alışkanlığının başlangıcı olur. Şiir denemelerinin ardından düzyazıya geçmeye karar verir; ona bir defter, bir şişe mor mürekkep alırlar, ve defterin kapağına “Roman Defteri” yazar. Oyun oynamaya daha az, yazmaya daha çok vakit ayırır.

1 Jean Paul Sartre, *Sözcükler*, Can Yayınları, 2010, s.27

“Şarlatanlık olsun diye, incelik olsun diye, kendimi büyük adam yerine koyabilmek için yazıyordum ben”² ifadeleriyle anlatır kendini. “Yazar-ken, rüyalarımı, çelik bir kalem ucunun karalamalarıyla dünyaya demir attırmış olduğum inancına kapılıyordum” der. İlk yazılarını evdekilerle paylaşır. Evdekiler ve çevredeki yakınları onu bu hevesi için sürekli yüreklendirir. Komşularından biri, yarattığı dünyayı dolaşan kahramanlar yollarını yanlışsız saptayabilsin diye küre armağan ederken, amcası bir daktilo alır.

Daha o yaşlarda yazar gibi hissetmek hoşuna gidiyor, romanları her şeyin yerini tutuyor, kahramanları kendi gibi görüyordur Sartre. Zevkle yazıyor, yazmakla var oluyor, yalnızca yazmak için yaşıyor ve ben dediğinde bile aslında “yazan ben” demek istiyordur. “Yazıdan doğmuştum ben, bundan öncesi yalnızca aynada bir yansımaydı. Yalnızca yazmak için vardım ve ben

2 *Sözcükler*, s.96

dediğim zaman bu sözcük, yazar ben anlamına geliyordu.”³ Kendisini “doğuştan ve sonsuza dek öylece bir yazar”⁴ olarak nitelendirir. Yazı onun işi olur, hiçbir şeye bağlı olmadan kendi kendini amaç edinen yazmak için yazıyordur. Dünyayı dil aracılığıyla keşfettiği için, dili dünya sanar.⁵ Adeta dünya kendisini söz biçimine sokmak için Sartre’ı kullanıyor gibidir.⁶

Çocukluğunda girdiği edebiyat yolundan öğrenim hayatı boyunca da ayrılmaz. Eğitim süreci onun yazma kabiliyetini geliştirmesine katkıda bulunur. Yazmak isteği içinde büyür, yayılır ve onu yutar. Yazmak, geçmişin, geleceğin, haklılığın ve umudun yerine geçer ve bir gereksinim olmaya başlar. Yazı, kendisini tam hissetmesinin tek yolu olur. Ve bu yazma isteğine yazar olmak isteği eklenir.

3 Sözcükler, s.120

4 Sözcükler, s.119

5 Sözcükler, s.126

6 Sözcükler, s.152

Edebiyattan Felsefeye

Yazar olmanın yegâne yolunun yazmaktan geçtiğini bilerek yazar. Yazmak öğrenilen bir sanattır. Her yeni okuma iyi yazmaya bir adım daha yaklaştırır. Her yazı denemesi kişinin kendisini geliştirmesine vesiledir. Sartre, bunun bilincinde büyük yazarları okuyarak hem yeni dünyalar keşfeder hem de kendine yeni yazma imkanları sunar

Edebiyatı yakından tanıyan, kendini romana adayan Sartre, felsefi lisenin son yıllarında keşfeder. Felsefe ona dünya bilgisi olarak görünür. Felsefede uzmanlaşırsa romanda sözünü etmesi gereken dünyayı tümüyle öğreneceğini düşünür. Felsefe ödevini hazırladığı bir gün felsefenin harika bir şey olduğunu düşünerek fikrini değiştirir ve filozof olmaya karar verir. Yükseköğreniminde felsefeye yönelmesi üzerine yazdıklarının niteliği de değişir. Önce edebiyatı keşfetmiştir sonra felsefeyi. Felsefe onun tüm yapıtlarına ve yaşamına eşlik

etmiştir. Bu iki alanı tek bir ses haline getirmekle kalmaz, yazmak ve düşünmek eylemlerini edebiyat ve felsefe alanlarının buluştuğu tek bir eyleme dönüştürür. Felsefe Sartre’ın romanlarıyla dünyaya seslenir. Edebiyatın dünyaya açılan bir pencere olduğu tasavvuru Sartre ile devreye girer.

Sartre’ın el yazmalarını inceleyen araştırma ekibinin yöneticisi Michel Contat, Sartre’daki iki tür yazı tutumunu birbirinden ayırarak bunları doğaçlama yazı ve düzensiz yazı olarak sınıflandırır. Doğaçlama yazı felsefeye ait olan; ilk taslağın, düşüncenin sayfada başlatıldığı, silinmeden veya düzeltilmeden yazıldığı yazı türüdür.

Sartre, düşüncesinin elinden daha yavaş olduğunu fark ederek, bazı inceleme yazılarını fikirlerinin şekillenmesini hızlandırmak için uyarıcı ilaçlar olarak yazar. Bu doğrultuda günde iki kez kendini yazı seansına verir sonra rahatlamak için viski ve uyumak için uyku hâpı alır. Simone

de Beauvoir bu durumu: “Her zamanki gibi duraklamalarla, silmelerle, sayfaları yırtarak, baştan başlayarak çalışmıyordum; her seferinde saatlerce, sanki dörtmala bile olsa kaleminin yetişemeyeceği fikrine kapılmış gibi, yazdıklarını okumadan sayfadan sayfaya koşuyordum. Bu gidişatı desteklemek için günde tablet tablet uyarıcı aldığını işitiyordum”⁷ sözleriyle ifade etmiştir. Sağlığı çok zarar görür, ancak ona göre “Eleştiri yazmak daha iyidir-bunu gurur duymadan söylüyorum- uzun, sıkı, sizin için önemli bir şey yazmak, çok iyi olmaktan daha iyidir.”⁸

Edebi yazılarında, felsefi olanların aksine, uyuşturucuya başvurmamış; okuyucu için canlı bir üslup aramış daha yavaş bir ritim benimsemiştir. Taslaklardan nefret ettiği için kelime işlemciyle karşılaştırılabilir bir sistem icat etmiştir. Dayanağı sayfa değil, el yazılarının bütünüdür. Gözlerinin önünde daima bir yazı şeridi vardır ve metinlerine geri döndüğünde, değiştirmek istediği şeyin üzerini çizer ve sonradan desteye eklediği yeni bir kâğıdın üzerine yeniden yazar böylece gereksiz sayfaları ortadan kaldırır. Bu şekilde serpiştirilmiş sayfalarında büyüyen el yazılarını sonsuz bir şekilde dönüştürmüştür.

Yazar Sartre

Sartre, çocukluk zamanlarında başlayan yazarlık tutkusunu, okumaya ve yazmaya başladığı günlerde yaşadıklarını otobiyografisinde uzun uzadıya anlatır. Otobiyografisini okurken Sartre’in Sartre olmasının tesadüf olmadığının farkına varırız. Sartre’ı Sartre yapan ta kendisidir.

Felsefesinin mottosu olan “varoluş özden önce gelir” sözünü, önce kendi hayatına tatbik etmiş gibidir. “Yazmadan tek bir gün bile geçmez”⁹ ilkesiyle hareket etmiştir. Günde on bin kelime yazabilmektedir. Niceliği bir erdem olarak gördüğünü her fırsatta dile getirmiştir. Hiçbir şey yazmamaktansa saçma sapan şeyler dahi olsa yazmayı seçen bir insandır. Kelimeler adeta onun hayatı olmuştur. Bunu “Buyruklarımı derimin altına diktiler: bir gün yazmadan dursam, dikiş yeri kanar, çok rahat yazsam yara yeri yine sızlar”¹⁰, “Her şeyimi edebiyata yatırdım, edebiyatın dinin yerine geçecek bir vekil olduğunu düşündüm”, “Yazmak benim alışkanlığım ve mesleğim”¹¹ sözleriyle ifade etmiştir.

Yazmak onun için bir tutkudur, her şeyin üzerindedir. Varlığına ait, koparamayacağı bir parça gibidir. Sartre sözcükler aracılığıyla gerçeği keşfetmeye çalışırken, dünyayı da sözcükler yordamıyla araştırmaktadır. Yaşamı, yazı aracılığıyla rastlantı olmaktan çıkarırken, kendini romanda var eder, yaşam ve roman bir çelişki değil, onun varoluşuyla tek vücut olur, yazmak bir varoluşun imkânı ve inşası olur. Yaşam, Sartre’ın hayatında başarılı bir yapıta dönüşür.¹²

“Göze görünmez, baş döndürücü bir varlık büyülüyordu beni. Görebilmek için anlatmak gerekiyordu onu... Yazmak mutlağın içinde küçük bir olay yaratmaktır...”¹³ “Yazmak dünyanın üzerindeki örtüleri kaldırmaktır”¹⁴ sözleriyle Sartre

için yazmanın sadece nesneleri anlatmak değil, hiçlikten çıkararak varlığa getirmek, aydınlığa kavuşturmak gibi bir şey olduğunu söyleyebiliriz. Sartre’ın varoluş hamlesi yazıyı seçmektir.

Sartre yaşamı boyunca felsefesi, romanları ve oyunları ruhunda devinen bu yazma eylemini gerçekleştirmeye çalışmıştır. Felsefeyi romana, romanı felsefeye aşılarmış, edebiyatı felsefenin bir parçası, felsefeyi de edebiyatın bir parçası kılarak; bu iki alanda yazar ve filozof olarak dengeyi sağlamıştır. Sartre, eşine ender rastlanır şekilde hem iyi bir yazar hem de iyi bir filozof olmayı başarmıştır. Simone de Beauvoir’a söylediği “Spinoza ve Stendhal olmak istiyorum. Felsefeyi edebiyattan ayırmayı reddediyorum.”¹⁵ sözünü gerçekleştirmiştir.

Yazmak onun için öylesine değerli ve hayati nitelik taşıyan bir şeydir ki görme yetisini neredeyse tamamen yitirdiği günlerde yazamama halini kendisi ile yapılan bir söyleşide şöyle anlatır: “Yazamamak bir bakıma bütün varlık nedenimi ortadan kaldırdı: var’dım ve artık yok’um gibi bir şey, anlayacağınız.”¹⁶ Yazmak ve var olmak Sartre için aynı şeydir. Kendini yazmaya adanmış bir adam olduğunu söylemek çok yerinde olacaktır. Yazmak birçok insan için eğlenceli, rahatlatıcı veya cazibeli bir eylemdir. Yazmayı ve var olmayı, yazarlık bulmayı, kendisini yazarlık var etmeyi, başarabilen insan sayısı çok azdır. Sartre bunu başarmış o nadir azınlıktandır. Yazmış, yazarlık varoluşunu gerçekleştirmiştir.

7 Simone de Beauvoir, *Koşulların Gücü*

8 *Kortumlandırılmalar X (Situations X)* Michel Contat ile söyleşi.

9 Sözcükler, s.177

10 Sözcükler, s.113

11 Sözcükler, s.177

12 Denis Bertholet, *Sartre*, İthaki Yayınları, 2009

13 Sözcükler, s.124

14 Jean Paul Sartre, *Edebiyat Nedir*, Can Yayınları, 2020, s.82

15 Simone de Beauvoir, *Bir Genç Kızın Anıları*, Payel Yayınevi, 2000

16 Kortumlandırılmalar X

Sartre'dan Yazarlara, Yazar Adaylarına İnciler

Sartre yazarı, çağının dünyasına sırt çevirmeyen, yaşadığı dönemin gerçeklerinden esinlenen ve tavrını, eylemini bu doğrultuda belirleyen aydın olarak tasvir eder. Yazarı “yazarken değiştiren, yazarken özgürleştiren” olarak tanımlar ve bu şekilde okurlarını da özgürlük sürecine taşıması gerektiğini belirtir. Her yazıyı bir girişim olarak görmektedir. “Yazmak, özgürlük istemenin bir biçimidir” diyen Sartre yazılanlarda her şeyden önce haklı olmaya çalışmak gerektiğini dile getirir. Ezilmeyi ve köleliği savunan hiç kimse- nin büyük bir yazar olamayacağını vurgular.

“İnsan, bazı şeyleri söylemeyi seçtiği için değil, onları belli bir biçimde söylemeyi seçtiği için yazardır...”¹⁷ der fakat her ne kadar “biçim düzyazıya değer kazandıran bir şey olsa da göze çarpmaması gerektiğini” söyler. Sözcükler saydam olduklarına, bakış da onların içinden geçtiğine göre, aralarına buzlu camlar koymak saçma olacaktır.”¹⁸ Yazar önce düşünür, sonra yazar. Yazmak düşüncenin sonucudur; düşünceden önce gelmez. Böylece yazar, form hakkında düşünmeden önce zemin üzerinde yoğunlaşır.

Yazar, adlandırılmamış şeyleri adlandıran kimsedir. Sözcüklerin birer “dolu tabanca” olduğunu bilir ve yazarak ateş edendir. Yazarın görevi, “kimsenin dünyayı bilmiyormuş gibi yapmamasını, kimsenin kendisini suçsuz gösteremesini sağlamaktır.”¹⁹ Dolayısıyla yazar, yapıtlarında adlandırılmamış şeyleri adlandırmak suretiyle,

olup bitenlerle alakalı herkesi bilgileneceğe çağırma amacını gerçekleştirendir.

Yazar, sözcüklerle bir fikir iletmeye çalışır. Dilin estetiğini düşünmez, ham dili, kelimelerin anlamını düşünür. Amacı iletişim kurmaktır: dili düşüncesinin hizmetine sunar. Dil, dünya ile etkileşime girmeyi mümkün kılar. Yazarlık mesleğinin özü, okuyucular ve yazar arasında, belirli bir düşünce etrafında ortak bir etkileşim arayışıdır. Yazma sanatı göstermekle değil, paylaşmakla ilgilidir. Her yazının, iletişim işlevini haklı çıkarabilmesi için belirli bir tutarlılığa sahip olması gerekir.

Sartre'ın yazmak ile ilgili tutumunu incelediğimizde yazmaya ve yazmanın ne anlama geldiğine ilişkin tutarlı ve bütün yaşamını kapsayan bir felsefeye şahit oluruz. Sartre'a göre ressam, bir şeyi temsil eder ve onu anlamak ve işaretini deşifre etmek için hayal gücünü başkalarına bırakır. Yazar, işareti kelimelerle ifade eder, deşifre eder ve başkalarına açıklama olarak verir. Şiir kelimeleri vurgular, nesir kelimelere değer verir. İşaret dünyayı, gerçeği ortaya çıkarır. İşaret, yazarın diliyle ifade edilir. Şair dil aramaz, kelimelerle sanat yaratmaya çalışır. Kelimeler artık işaret değil, nesneler haline gelir.

Yazar objektif olamaz: yazmak istediğini seçer. Dolayısıyla bu öznellik bilinçlidir. Yazarın işi, dünyanın sürekli hareketini, farklı anlamlarını aktarmaktır. İnsan, Tanrı'nın aksine, dünyanın bir konusudur. Yazar, bu nedenle evrenin ve insanlığın en iyi tanığıdır.

Yazmak eyleminin en önemli nedenlerinden biri de dünya karşısında önemli olduğumuzu duyumsama

gereksiniminden kaynaklıdır.²⁰ Sartre, kişinin kendisi için yazdığı inancının doğru olmadığını, bunun başarısızlıkların en büyüğü olacağını; duygularını kâğıda yansıtanın onlara olsa olsa ölgün bir uzantı kazandıracağını söyler.²¹ Yazar inşa etmek istediği hikâyeyi düşünür, sanatının ustası ve kurucusudur. Ona açıkça bağlıdır çünkü yazılan hikâye ancak onun aracılığıyla, onun kalemile var olmuştur. Tüm sırlarını bilir, bu anlamda ilerleyen sayfalarda keşfeden okurların aksine hikâyeye şaşırmaz. Dolayısıyla yazar, yaratıcı öznelliği okuyucu için hikayelerin anahtarından başka bir şey olmayan bir sanatçıdır.

Kendini adanmış bir yazar, belli bir konuyu düşünen bir yazardır. “Yazar tam bir arabulucudur ve güdümü de arabuluculuktur.”²² Dahası, insan yazmaya karar verir: bu anlamda özgürdür. Ancak özgürlüğü okuyucunun beklentileri ve onunla bağlantılı sosyal temsili ile sınırlıdır. Rolü yazmaktır. Yazar olmak, başkaları için yazdığımız için yükümlülükler almak anlamına gelir. Bu nedenle, yazarın güdümü, başkalarının beklentilerine hizmet etmek için kendi özgürlüğünü sınırlamayı seçmesi gerçeğinde yatmaktadır. Yazarın işi, zihinle gerçekleştirilen bir iş olduğu için paha biçilmezdir: amacı yararlı değil, düşüncelidir.

“Yazmayı düşünen bütün gençlere şu temel soruyu sormaz mıyız hep; ‘Söyleyecek bir şeyiniz var mı?’ Bunun anlamı şudur; Başkalarına aktarılacak kadar değerli bir şeyiniz var mı?”²³

17 Edebiyat Nedir? S.32

18 Edebiyat Nedir? S.32

19 Edebiyat Nedir? S.32

20 Edebiyat Nedir? S.44

21 Edebiyat Nedir? S.47

22 Edebiyat Nedir? S.77

23 Edebiyat Nedir?

**“Yazmak dünyanın
üzerindeki örtüleri
kaldırmaktır.”**

Jean Paul Sartre,
Edebiyat Nedir,
Can Yayınları, 2020, s.82

İtalo

GÖRÜNMEZ YAZAR: ITALO CALVINO

DUYGU ER QULICHİNİ

Y

azmak, bir şeyleri hep daha sonradan ortaya çıkacak şekilde saklamaktır.”

İtalyan Yazar Italo Calvino 1923 yılında Küba’da dünya gelir. İki yaşındayken ailesiyle İtalya’ya geri döner. Liseden sonra Ziraat Fakültesine kaydolur ancak yarıda bırakır. Daha sonraları bu kararını “Zaten bende edebiyat kafası vardı, bu yüzden bıraktım” diye açıklayacaktır. II. Dünya Savaşı esnasında yaşadığı bölge Liguria’yı Almanların işgal etmesiyle İtalyan Komünist Partisi’ne katılır ve partizan olur.

Calvino için savaş sonrası ideal toplumu inşa etmenin ve yeniden ayağa kalkmanın tek çaresi “anlatmak”tır. İlk eserlerinde *Yeni Gerçekçilik Akımı*¹’nin etkisiyle faşizme karşı direnişi ve partizanların öykülerini işler. Amacı savaşı belgesel gibi anlatmaktan ziyade, yaşananları olduğu gibi dile getirmektir. Yazarın ve ilk romanı olan ve 1947 yılında Einaudi yayınevi tarafından yayınlanan *Örümceğin Yuva Yaptığı Patika*’da, İkinci Dünya Savaşı’nın son aylarında, İtalya’da Alman işgalciler ile partizanlar arasındaki çatışmayı Pin adında bir çocuğun gözünden

anlatmaktadır. Böylece Einaudi’yle ömür boyu sürecek yayın ilişkisi de başlamış olur.

“Fantastik edebiyat reçel gibidir, sağlam bir dilim ekmeğin üzerine sürülmesi gerekir.”

Calvino 1950 ile 1960 yılları arasında yayınladığı *İkiye Bölünen Vikont*, *Ağaca Tüneyen Baron* ve *Varolmayan Şövalye* üçlemesiyle gerçekliği fantastik öğelere başvurarak anlatma yolunu seçer. Yine aynı dönemde masal türüne yönelerek İtalya’nın farklı bölgelerinden topladığı folklorik masalları *İtalyan Masalları* adıyla kitaplaştırıp 1956 yılında yayınlanır.

Calvino’ya göre fantastik edebiyat bir eseri doğrudan ve inanarak okumak yerine, sembollerle okuyup metnin arkasında ne olduğunu anlamaya çalışma, yorumlama okumasıdır. Fantastik edebiyat bize yorumlamak üzere bu bilgiyi verir. İçeriğe değil, davranışa, niyete bakılması gerektiğini ifade eder.

“Şehirler sadece ticari malların değil; kelimelerin, duyguların, hatıraların, zamanın, bilginin değiş tokuş edildiği yerlerdir.”

Calvino 1960 yılında taşındığı Paris’te şair, romancı, matematikçi

Raymond Queneau ve matematik tarihçisi François Le Lionnais ile tanışır. *Oulipo*² yıllarında Calvino, eserlerini mühendis titizliğiyle inşa etmeye ve alegorik sembollere yer vermeye başlar. Bu yıllar sosyal öykücülüğten bilimsel öykücülüğe geçtiği; matematik, astronomi gibi konulara ilgi duyduğu ve ansiklopedilerden beslendiği bir dönemdir. Bir yandan modernleşme evresinde olan bir yandan da eskiyi korumaya çalışan Paris Calvino’yu derinden etkiler. Paris’in şehir planlamasını *organize edilmiş tesadüfler* olarak tanımlar ve bir söyleşisinde Paris dükkanlarının kendine has bir dili olduğundan bahseder. Ayrıca Paris’i sıkça başvurduğu bir ansiklopediye benzetir:

*“Paris’te, kaybolmuş zamanı arama yönünden tatmin oluyorum. Paris hiçbir şeyin kaybolmadığı, her şeyin biriktirildiği bir şehirdir, koleksiyonculuğa davet eder. Bir tür nesneler aracılığıyla kendini arayıştır. Paris kolektif bilinç, kolektif hafıza gibidir.”*³

Bu dönemde yazdığı *Keşisen Yazgılar Şatosu* eserinde tarot kartlarını

1 II. Dünya Savaşından sonra etkisi artan ve gerçekleri olduğu gibi yansıtmaya üzerine dayalı sanat akımıdır.

2 Paris’te entelektüel akımı, Fransızcası l’Ouvroir de littérature potentielle (Potansiyel Edebiyat Atölyesi)

3 Nereo Rapetti’nin yönettiği Italo Calvino belgeselinden alıntılanmıştır.

okuyarak geleceği tayin ve geçmişi yeniden kurgulama düşüncesi egemendir. *Görünmez Kentler* eserinde ise insanın arzuları, hafızası, kâbusu, beklentileri su yüzüne çıkmakta, en çok da ütopyaya inanma gereksinimine vurgu yapılmaktadır. Yazarın bu yapıtı edebiyat eleştirmenlerince göstergebilimin temel eserlerinden kabul edilir.

“Ara sıra fark ediyorum da kalem kendi kendine kâğıdın üzerinde konuşuyor ve ben arkasından onu takip ediyorum.”

Calvino yazma sürecini ve günlük yazma alışkanlıklarını şu sözlerle anlatır:

“Gençliğimde herhangi bir otel odasında rahatlıkla yazabiliyordum ama şimdi beni yansıtan, bana ait olan bir odada çalışmak istiyorum. Yazarken kitaplara danışma ihtiyacı duyuyorum önceden hiç böyle bir durum olmuyordu.”⁴

Ayrıca bu yıllar (1960-70 arası) Calvino’nun edebiyattan büyük bir yorgunluk duyduğu ve sadece astromoni kitapları okuyabildiği yıllardır.

Yazar yaşamının son döneminde ise eleştiri, inceleme ve deneme türlerine ağırlık verir. İran, Meksika ve

Japonya yolculuklarından yola çıkarak *Zürafaların Koşusu* ve *Palomar* anlatı dizisini yayınlar.

“Zaten bende edebiyat kafası var.”

Calvino yalnız öykü yazmakla sınırlı kalmayan, yayıncılık, dergi editörlüğü, çeviri ve düzenli gazete yazılarıyla son derece üretken ve çok yönlü bir düşün insanıdır. Elio Vittorini’yle birlikte *Il Menabò* dergisini çıkartır. Edebiyat tarihi tutkusuyla 1971 yılında başladığı ve on beş yıl aralıksız devam ettiği *Yüzsayfa* yayıncılık çalışmasında her dönemin büyük öykücülerini sunduğu yetmiş yedi eser yayınlar. En sevdiği şairlerden Raymond Queneau’nun *Mavi Çiçekler* adlı romanını ve Ludovico Ariosto’nun *Çılgın Orlando* isimli şiir kitabını düzyazı olarak çevirmiştir. *Corriere della Sera* gazetesinde beş yıl boyunca çeşitli konularda yazıları yayınlanmıştır.

Yazmanın *karışıklığı düzene sokmak* ve *labirentlerle boy ölçüşmek* olduğuna inanan Calvino, gelecek için insanlığa üç anahtar sunar: çokça şiir ezberlemek, karmaşık matematik işlemleri yapmak ve “şeyleri” kesin bir dille ifade edebilmek.

“Çünkü bildiğimiz her şey bir gün yok olacak, her şey bir anda kaybolacak...”

DUYGU ER
QUILICHINI

T

1991 yılında Edirne’de dünyaya geldi. Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi’nde lisans eğitimini, YTB burslusu olarak Hacettepe Üniversitesi’nde Yurt Dışındaki Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi Yüksek Lisans programını tamamladı. İtalya’da yaşamakta, çeşitli sivil toplum kuruluşlarında Türkçe Saati Projesi’ni yürütmekte ve edebiyat çevirileri yapmaktadır.

İSMET ÖZEL: ŞİİRİN PARTİZANI

BAYRAM ZIVALI

Bir varmış bir yokmuş. Bir şair İsmet Özel varmış. İyi şiirler yazarmış. Nasıl olmuşsa bu İsmet bir gün komünist olmuş. Derken efendim, bir komünist olarak iyi şiirler yazmayı başarmış ve hatta yıldızı parlamış. Gel zaman git zaman, İsmet Özel'in duyguları, düşünceleri, inançları değişmiş (masalın her varyasyonunda bu değişimin sebepleri muhtelif) ve Müslümanlığı bir hayat yolu olarak benimsemiş. Ama işe bakın ki adam iyi şiirler yazmaya devam etmiş. Eh, o erdiyse muradına, biz de çıkabiliriz kerevetine.¹ Kendinden kısaca böyle bahseder İsmet Özel 'Waldo Sen Neden Burada Değilsin?' eserinin giriş kısmında. Bu masalsı anlatım onun yolculuğunun kısa

hikayesidir. Kadirşinas itaatsizlik ve tevarüs edilmemiş asalet de diyebiliriz onun için.

İsmet Özel'in nasıl şiir yazdığını anlamamız için onun şiir anlayışını kavramamız gerekiyor. Bu amaçla "İsmet Özel'e göre şiir nedir, ne işe yarar, nasıl yazılır, neden yazılır" gibi sorulara bu yazıda cevap arayacağız.

İsmet Özel'in şiir anlayışı "özgürlük" anlayışıyla yakından irtibatlıdır. Şiiri, genç yaşlarından itibaren insan özgürlüğünün bir alanı saydığını biliyoruz. Şiir, beşerî "öz"ün kendi özgürlüğünü tanıdığı bir alandır ona göre. Fakat İsmet Özel'in "özgürlük"ten batılı bir anlamda bahsetmediğini görmek gerekir. O, Türkçenin de yardımıyla özgürlüğü "öz"ün "gürlüğü" olarak kavrar. İnsanoğlu

özünü gürleştirdikçe özgürleşebilecektir. Şiir ve dil, onun bu anlamda en önemli yardımcısıdır. Çünkü şiir, insanoğlunun öteden beri cevabını aradığı soruya cevap bulmasında yardımcı olur: **'Ben kimim?'**

Bu sorunun devamında bir soru daha şairimizden: **'İnsan niçin şiir yazar?'**

Ve devam eder:

"Sanıyorum insan kendi varlığını hissetmek, kendi önemini başta kendine ama sonra derece derece sevdiğine duyurmak ihtiyacında olduğu için ya da böyle bir duyurmadan bir korunma elde edeceğini düşündüğü için şiire eğilim gösterir. Yazarak. Yani çok temel endişeleri olmayan insanların şiirle bağlantı kurmaları benim görüşüme göre çok zor bir şeydir, zayıf bir ihtimaldir. Aslında şiir birçok

¹ İsmet Özel, *Waldo Sen Neden Burada Değilsin?*, TİYO, İstanbul 1988, s.15

başka sanat dalları gibi insan için bir sığınaktır ama neden sığınak?

Dünyanın farkına vardığımız zaman burdaki büyük belirsizlik insanları ürkütür. İnsanların bu büyük belirsizlik karşısında bir şeyler yapma ihtiyacı doğar. İşte şiir belki diğer sanat dallarından farklı bir şekilde bu belirsizliği disipline etmek yerine, bu belirsizliği belli bir düzene sokmak yerine, bu belirsizliğin içindeki dinamizmi insana ümit verecek, insana yeni şeyler hissetme imkânı tanıyacak dinamizmi sağlar.“

İsmet Özel şiir yazarken bizim hem günlük hayatta yaptığımızdan hem de bilimsel ve felsefi metinlerde yapılandan daha farklı bir şey “yapar”. O şiir yazarken sözün belli bir anlamda yeniden doğmasını, can kazanmasını ve dirilmesini amaçlar.

O, şiirini inşa ederken kararlı, planlı, bile bile bir şiir kurmakta ve bunu kendisinin bir sonucu kılmaktadır. Bu onun yazmasının bir zorunluluğudur.

Bir söyleşisinde kendisinin değişmeyen şiir yazma yöntemini şöyle açıklar:

“Doğal ya da olağan hayatım içinde bana çarpan şeyleri not ederim. Yani zihnime ya da bir yere. Ondan sonra bununla ilgili çalışırım. Şiir üzerine çalışmadan hiçbir zaman... hatta şunu söyleyebilirim: ben günün çeşitli zamanlarında ve kendimin farklı ruh durumlarında olduğumu hesaba katarak bir dizeyi test etmeden kendi dizem saymam. Yani hüznü olduğum bir dize, neşeli olduğum sırada aksıyorsa ben onu şiirimden çıkarırım. Ben bu dizeyi iyi

bulmadım derim. Sonuç olarak; ben hiç şüphesiz ki şiirin emek verilerek ortaya konan bir şey olduğunu kabul ediyorum fakat şiiri biz hiçbir zaman zihinsel bir tasarımın kelimelere bürünmüş hali olarak düşünmedik. Benim için şiir çalışması dediğim; nasıl parlayacak, nereden ne çıkacak bunu bulmaktır. Yani ben kelimelerin takılarına bakarım vs. ama kafamda “işte şunu elde etmek istiyorum“ diye bir ön belirlenme yok.”²

Ve şair yine bir başka söyleşide şiirine nasıl başlık koyduğunu, buna atfettiği önemi, bunun sonucunda şiirlerinin nasıl ortaya çıktığını şöyle anlatmaktadır:

² Tv Programı: İstasyon, (Sunucu: Kemal Sayar, Konuklar: İ. Özel, A. Behramoğlu), TRT, 1996

"Ben gariptir şiirlerime adını koyarım önce. Şu anda yazılmamış ama adları hazır şiirlerim var. Şiirlerimin adıyla sanki yoğunlaşacağım bölgeyi tespit ederim, yani ben o alanda tek-sif olacağım. O hazırlık vardır bende ve şiir sonradan kendini yazdırır. Temel görüşlerimden birisidir: siz hiç-bir zaman şiiri yazamazsınız. Şiir gelirse yani bu ilham anlamında değil, şiir bir bakıma kurşun kalemle karaladığın zaman alttan bir şekil çıkar ya, hani boyama kitapları vardır, aslında bir desen gizlice basılmış-tır da siz kurşun kalemle orayı karalarsınız ve daha belirgin bir şekil çıkar. Şiir çalışması biraz öyledir benim için. Yani o kadar çok şeyi yok-larsınız, o kadar çok şeye el atarsınız ki oradan şiir olanlar kendini su yüzüne çıkarır. "³

İsmet Özel, ilk şiirini 1963 yılında 19 yaşındayken yayımlamıştır. Ardından geçen 37-38 yılda yayınladığı şiir sayısı yaklaşık 180 civarındadır. İsmet Özel, 1988 yılında Argos dergisiyle yaptığı bir röportajda o günler için niçin bu kadar az şiir yazdığı yolunda sorulan bir soruya şu şekilde yanıt verir: "Bunun çok açık ve anlaşılır bir sebebi var. ... Şiir için kendimi yetiştirme döneminde şiir yazmaya çalıştım. Ama şiir yazdığımı inandıktan sonra, sadece o şiiri yazdım. Yani şiir, kendini yazdırmadıkça ben şiir yazmam. Dolayısıyla bu, ister istemez, kandidate artışını önlüyor. Oturup şiir yazmıyorum. Ancak şiir beni, kendisiyle uğraşmaya zorladığı zaman şiir yazabiliyorum."⁴

Tam da bu anlattıklarımız üzerine İsmet Özel'in askerlik anılarından birini veriyoruz ki her şey daha net

anlaşılsın. Dememiz o ki bu olay ile "beni bir ses sahibi kıl/ kefarete hazırım" mısralarını yazan şairin bir ses sahibi olmak için neler yaptığı ve neler yapabileceğini açıkça görebiliyoruz:

"O sırada Ataol, Trabzon'dan Malazgirt'e sürgün ve hapis gitmişti. Ve elden bana Yıkılma Sakın adlı şiirini gönderdi. Askerdi, yedek subay. Bir subaya karşı gelmekten hapsedilmişti. Muş'a gelen Malazgirtli Orhan adlı bir çocuk, Ataol'un şiirini getirdi bana. Ben de ona bir şiirle cevap vereyim dedim. Ama nasıl yapacağım? Hem askerlik hem şiir olmuyor? Hemen bir formül buldum. Dış çektirene üç gün istirahat veriyorlardı. Ağzımda da dış kökleri vardı. Dışçıye çıktım, üç dış kökü aldurdum ve üç gün istirahat ettim. Üç gün uğraştım, didindim, ama şiir bitmedi. Dışçıye çıktım, dedim ki 'Şu dışleri çek.' Çürük olan ama tedavi ile kurtarılabilecek olan iki dışımı çektirdim. Dolayısıyla üç gün daha dinlenme imkânı doğdu ve altı gün içinde şiirimi bitirdim. "⁵

Onun şiirde yapmaya çalıştığı şey, zihinleri işgal eden gerek teorik gerek güncel yapılarla bu şiir söyleme tarzının nasıl yan yana getirilebileceği yahut nasıl tek şey hâline getirilebileceğiydi. Dolayısıyla, o şiir serüvenini bir bakıma, tasarı ile varlık arasındaki ilişkiye oturtur. Onun şiiri bir deneyimdir, masaya oturulup karalanan bir şey ya da zihni bir maraz değildir. Şiir adına tehlikeyi göze alır ve şiire böyle yaklaşır.

5 <http://istiklalmarsidernegi.org.tr>
Yıkılma Sakın şiirinden ilk kısım:
"Sana durlanmış kelimeler getireceğim
pörsümüştü bir dünyayı kahreden kelimeler
kelimeler, bazısı tüyden bazısı demir
seni çünkü dik tutacak bilirim
kabzenin, çekicin ve divitin
tutulduğu yerden parlayan şiir."

"Gördüm ki şair oluşumu insan oluşuma ne kadar çok yakın kılabilirsem kendiliğinden dışa vurduklarım, bilinçli bir çabayla seçtiklerim arasında yakınlık doğuyor. Yazdıklarım 'yazmaya uygun bulduklarım'dan değil, 'yazmam kaçınılmaz olanlardan' meydana geliyor. Kaprislerimle değil, benim için de yazarken tanınır hale gelen isteklerimle yazıyorum. Nelerin istenebilir olduğunu tartıyorum."⁶

İsmet Özel şiir dünyasını mutlaka bir şeyi özellikle vurgulamak için kurar. Salt estetik kaygısı olmadığı için, bunun yanında kendine özgü ahlaki bir kaygısı olduğu için Partizan'lığı tercih eder. Partizanlık taraf tutmak demektir. İsmet Özel şiirin partizanıdır. Şiirin tarafındadır. Onun duruşunu benimsemiştir:

"Şiirin temel özelliği kendini var kılan parçalara ayıramayışında ve/veya şiirin ortaya çıkışının daha önceden izlenebilir bir yönleme bağlanamayışında bulunabilir. Şiirin yalnızca şiire özgü bir malzemesi, ham maddesi, birimleri, çerçevesi, mantığı yoktur. Bir şiirin nasıl söyleneceğini hiç kimse söyleyemez, çünkü şiir söylenen şeyin söylenişinde, söyleyişin içindedir. Bir sözün şiir oluşu o sözün şiir dışında kalan bir alanda önem ve değer kazanmasıyla değil, sadece şiir kalarak önemli ve değerli bulunuşuyudur... Bir söz şiir olduğu için 'öyle' değildir, böyle olduğu için 'şiir'dir. Diyebiliriz ki şiir insanın duruşu, 'objectification'udur."⁷

İsmet Özel'in özellikle kendi şiir dünyasını oluşturması için İkinci Yeni diye adlandırılan döneme entelektüel olarak bir karşı duruş

3 Tv Programı: Müzikli Hatıralar (MFÖ), TRT, 1994

4 İsmet Özel, Tavşanla Randevu, Şule, İstanbul 1999, s. 251.

6 İsmet Özel, Taşları Yemek Yasak, Risale Yay., İstanbul 1985, s. 19.

7 İsmet Özel, Waldo Sen Neden Burada Değilsin?, Risale, İstanbul 1988, s. 18.

geliştirmesi gerekmiştir. En azından o böyle düşünür“. Bu sebepten Turgut Uyar'ın “şiiirin çıkmazda olduğu doğrudur, çünkü insan çıkmazdadır“ yorumuna bir çıkar yol sunmayı kendi şiiri ve kendi şiirinin Türk Şiiri içerisindeki yeri bakımından önemli görmektedir. Bu durumu şöyle ifade eder:

“60 sonrası ozanlarının belirli bir ‘söz’ü olmadığını söyledik, bunu da kelimeleri özensiz, imgelerin soyut kaynaklı oluşundan çıkardık ya da bunlara bağladık. Öyleyse şiirde çıkışımız şiirde açıklığa, somutluğa ve her şeyin gevelenmeden söylenmesine ilişkin olacaktır. Şiir yaşamın damıtık durumu olmalı, böylece bir “biçim” kurulmalıdır. İmge de bu biçimin en önemli ögesi olduğuna göre, onu yaşamla temellendirmek gerekir. Altında bir yazma serüveni yatmayan, yüzdeyüz bizim olmayan, insan tekinin sorunlarıyla bağı kopmuş imgeden şiiri uzak tutmalıyız. Düz ya da açık anlatım bizi şiirselden kurtarıp şiire götürebilir. Şiire özgü öğeler unutulur da bu kez özenci (amateur) felsefe yapılmaya kalkılırsa görünmeye bilir de. Ama açık anlatım gidilmesi zorunlu bir yoldur.”⁸

Şiir malzemesi olmayan bir şeydir, buna söz diyebilirsiniz ama sözün ne olduğu tam olarak söylenemez. Şiir, kelimelerden oluşan bir şeydir ama kelime nedir? diye kelimeyi dahi sorgulayan İsmet Özel, şiirinde labaratuvar çalışması denilen -şiir üzerine, şiirin imgeleri, kelimeleri vs. üzerine- çalışmaları çok yoğun yapar. Onun şiirlerinin hepsi çalışarak yazılan şiirlerdir. Bunu Yaşamak Umrumdadır⁹ şiirinden bir

bölümünün¹⁰ hikayesi ile somutlaştıralım:

İsmet Özel 1966 yılında Cizre’de keyfince dağ tepe dolaşırken göçebe koçerler geçiyordur yanından. Bir kürt kadını kıızıyla konuşarak onu çok içten seviyordur. Bu şiirdeki iki mısra işte o zaman doğar:

“Dudaklarımda çürükler vardı / dağ çiçeklerinden ötürü.”

Ve aynı bölümde geçen “kendi ehramlarını bile tanımayan kadınlar / ansızın patlak verirdi baharda.” mısrasındaki kendi ehramlarını bile tanımayan kadınlar Erzurum’dadır.

Anlatılan bu hikayeler ve daha niceleleri üzerine yazdığı mısralar şairin zihnine nasıl yansydıkları ile alakalıdır ancak. Yani onca değişik atmosfer, durum, olay, birbiri ile hiçbir ilgisi olmayan onca bakış şairin şiirine onun perspektifi ile yansır. Bunu onun kendi ifadeleriyle şöyle okuyabiliriz:

“Otobüste iken kimlerle olduğuma dikkat ederim, konuşulanları dinlerim ve aslında bunlar bana çok öğretici gelir. Yani ben birçok vizyonumu sıradan diye adı anılan –belki sıradan hiç kimse yoktur dünyada ama herkesin kolaylıkla arasına karıştığı- insanlarla olan alışverişim (etkileşimim) sırasında birçok şey öğrendiğim, birçok kapının açıldığını, birçok pencerenin açıldığını söyleyebilirim. O anlamda tabi ki zaten

10 ‘Yaşamak Umrumdadır’ şiirinin bahsettiğimiz bölümü şu şekildedir:

“Benim hayranlığımdan inlerdi şehir
ben atlara ve uzaklara hayrandım
kendi ehramlarını bile tanımayan kadınlar
ansızın patlak verirdi baharda.
Dudaklarımda çürükler vardı
dağ çiçeklerinden ötürü.
Irmaklara salardım kendimi
ruhumda kaynar adımlarla gezinen
dünya
bana hain sevgilim”

insan düşünmeden, iç konuşmasını sürdürmeden yaşayamaz. Bütün bunlar dış alemde karşımıza çıkan şeylerle bağlantımızı sürdürürken de iç konuşmamız, iç bakışımız devam eder ve zaten o değerlendirilmelerle kendimiz hakkında bir kararlılığa, bir yoğunluğa varabiliriz.

Mısraların zihnimde oluşması için iki şey gerekiyor:

Şaşkınlık verici, şaşırtıcı bir görüntü ya da ses olacak ki oradan hayatımızın önceki sayfalarına dair bir şey uyanacak. Her gün gördüğümüzden, her gün görüp de fark etmediğimiz bir şey gördüğümüzden farklı, faretmediğimiz tarzda bir şey olması lazım. Şöyle ki; diyelim ki otobüste gidiyorsunuz ve günbatımına denk geldiniz. Gün batımı her gün olan bir şey ama siz çok dikkate değer bir şey olarak da onu yorumlayabilirsiniz. Böyle bir şey sizin hayatınızda birçok anıştırmalar getirir ve düşünmeye başlarsınız. İki şeyden bahsetmiştim mısraların doğması için, birincisi bu.

Hemen kalem, kâğıdı çıkarıp otobüste vs. yazdığım olur. Ama asıl benim şiir çalışmam kendimi bir şekilde yalıtıp ne diyeceğim konusunda formu oluşturmaktır. Yani benim müsveddelerim çok önemsiz ve anlamsız şeylerdir. O hemen kâğıda alıp kaydettiğim şey benim nereye gideceğim konusunda bir işaretle alakalıdır. Sonra herhangi bir yerde çok yoğun ve sadece neyin nasıl söyleneceği konusundaki çalışmama başlarım. Yani ne otobüs ne de başka bir yer benim şiirlerimin başladığı bir yerdir.

Şiiri baştan sona yazmam. Ben uzun süre içinde ancak bir şiiri tamamlayabilirim.”¹¹

8 İsmet Özel, Şiir okuma kılavuzu, Tiyo yay. İstanbul, Mayıs 2013, s.120

9 İsmet Özel, Erbaın, Tiyo yay. İstanbul, Ekim 2015

11 TV Programı: İnci Avcısı (Sunucu Nuriye Akman), TRT 2

Şair bir başka söyleşisinde, yine şiire bakış açısını, şiirlerinin nasıl oluştuğunu şöyle izah etmiştir:

“Önümüze çıkan hâliyle şiiri, genellikle, bir yontuya benzetirim ben. Bir form vardır, ama her açıdan başka türlü görünen bir formdur bu. Her yönden bakılabilir ve her yönden de anlamlıdır. Kendimize seslenen şiiri her okuyuşumuzda neden bıkmıyoruz? Bundan yani bir ayrıntı daha, bir vurgu daha, bir renk daha mutlaka karşımıza çıkıyor. Şiir şairin neresinde çıkarsa, okurun orasına ulaşır. O yüzden şiir oluşumunda birtakım asli unsurlar barındırıyorsa, o zaman her insanın asli endişeleriyle ilgisini kurar. Çok boyutluluk dediğim şey, böyle bir şeydir. İnsan çünkü yeryüzünde gökyüzü arasında mühim bir bütündür. İnsanların bu bütünün dökmünü yapacak yetkinliği yoktur. Dolaysıyla kaynayan bir pınar gibi bir şey vardır ve bu pınardan herkes nasibini alır.”¹²

Dünyaya gelmenin bir saldırıya uğramak olduğunu düşünen İsmet Özel, şiiri bir sığınak, saldırılara karşı kendini koruma gücü olarak görür. Nitekim o, şu satırlarda bu konuya temas eder: “Ben şiiri bir sığınak olarak gördüğüm zaman hiçbir zaman şiire kaçmak manasında almıyorum. Şiirin varlığında ve problemlerini, hayatın diğer saldırıları karşısında kullanılabilme gücü, yani böyle bir imkân olarak alıyorum. Ve aynı şekilde bunun marazi olması da kaçtığın yerde uyur kalırsan ya da kaçtığın yerden çıkmazsan o zaman hasta oldun demektir. Yani yağmur geçene kadar sığınır insan.”¹³

Şair İsmet Özel yazma serüveninde uyumsuzluğu ve aykırılığı şiar edinmiş biridir demek yanlış olmaz. Onun eserlerini nasıl oluşturduğunu, kafasındaki eserin nasıl oluştuğunu böyle anlayabiliriz:

“İnsanın evrenle olan alışverişi gerek bir çatışmayı gerekse bir uyumluluğu dile getirmek üzere bütün insan faaliyetlerinde belirgindir, ama şiir, içinde şairin de bulunduğu evreni oluşturan birimlerin berisine çekilerek sorulan soru ile doğar. Şairin eseri evrenin karşısına konmuştur. Şiir evrene karşılık olurken, evrende gedikler açar. Şairin sorduğu soru yani şiir bir uyumsuzluğun vurgulanmasından başka bir şey değildir.”¹⁴

İlk söz şairin olduğu gibi son söz de onundur. Onun hayatını incelediğimizde, yazdıklarını okuduğumuzda şu cümlelerin şairin şiarı olduğunu görürüz. Bu harika ifadelerin tüm kelime ve anlamlarıyla şiire şiar olmasını diliyoruz. Diğer türlüşü nereden bakarsak bakalım vasatı korumak olacaktır.

“ÖNCE YAP, SONRA AÇIKLARSIN YILMADAN YAP. Fırsatı kaçıracağın için değil, önünde yılgınlık göstereceğin her kimsenin bir zorba veya bir zorba adayı olması yüzünden. Yılma ki sıcağın kavrulana gölgen, suda boğulana elin erişsin. Önce yap, sonra açıklarsın. Bilgece yap. Yani koruyarak, yani için titreyerek, yani yıkılma-sın diye. Tutkuyla yap. Sana verilen yaşama gücünü yerinde kullan. Yılmadan, bilgece ve tutkuyla. Önce yap, sonra açıklarsın.”¹⁵

BAYRAM ZIVALI

1991, Giresun doğumlu. Türk Dili ve Edebiyatı bölümü okudu ve aynı alanda Yüksek Lisans eğitimi aldı. Almanya'nın Offenburg şehrinde yaşıyor. Şiirleri, öyküleri, çeviri ve incelemeleri Hece, Dergâh, İtibar, Edebiyat Ortamı, Yedi İklim, KE, Aydos, Sadece Şiir, Şarkî gibi dergilerde yayımlandı ve edebiyat/şiir yıllıklarında yer aldı.

12 İsmet Özel, Sorulunca Söylenen, Şule Yay., İstanbul 2000, s.241.

13 İsmet Özel, Sorulunca Söylenen, Şule, İstanbul 2000, s 194.

14 İsmet Özel, Şiir Okuma Kılavuzu, Çıdam Yay., (3. Baskı), İstanbul 1991, s. 80

15 İsmet Özel, Tahrir Vazifeleri, Çıdam Yay. İstanbul 1992 s. 11

**“Sana durlanmış kelimeler getireceğim
pörsümüş bir dünyayı kahreden kelimeler
kelimeler, bazısı tüyden bazısı demir
seni çünkü dik tutacak bilirim
kabzenin, çekicin ve divitin
tutulduğu yerden parlayan şiir.”**

İsmet Özel, Yıkılma Sakın

EDEBİYATIN TAÇSIZ KRALIÇESİ: URSULA K. LE GUIN

RUMEYSA ÖZTÜRK

*"Benim içimde anlatılmayı bekleyen bir hikâye var. Bu benim varacağım yer, ben onun aracıyım. Kendimi [...] yoldan çekersem ve hikâyenin odağını bulup adımlarını izlersem hikâye kendi kendini anlatacaktır."**

1 929 yılında Kaliforniya'da dünyaya gelen ve 2018 yılında hayata veda eden Ursula Kroeber Le Guin, yayımlanan 21 roman, 11 hikâye, 6 şiir, 12 çocuk, 4 deneme ve 4 çeviri kitabıyla dünya edebiyatında yer etmiş önemli bir yazardır. Amerika Bilim Kurgu ve Fantezi Yazarları Derneği Le Guin'i "Bilim Kurgunun Büyük Ustası", Kongre Kütüphanesi ise "Yaşayan Efsane" olarak nitelemiştir. Fantastik roman ve bilim kurgu edebiyatının mihenk taşlarından olan ünlü yazarın, aldığı çok sayıda edebiyat ödülü arasında Ulusal Kitap Ödülü, altı Nebula Ödülü, dokuz Hugo Ödülü ve PEN / Malamud Ödülü bulunmaktadır.

Le Guin'in başlıca eserleri kırktan fazla dile çevrilmiştir. Altı kitaptan oluşan *Yerdeniz* serisinin ilk kitabı olan fantastik roman *Yerdeniz*

Büyücüsü, dünya çapında milyonlarca okura ulaşmıştır. Usta yazarın kitapları elli yılı aşkın süredir okunmaya devam etmektedir.

Yazma serüveni çocukluk yaşlarına kadar uzanan Le Guin'in, yazar olarak tanınmaya başlaması otuzlu yaşlarının sonlarına tekabül etmektedir. 1950'li yıllarda fantastik öyküler yazmaya başlayan yazarın ilk bilim kurgu öyküsü *Paris'te Nisan* 1962'de, ilk romanı *Rocannon'un Dünyası* 1966'da yayımlanmıştır. Le Guin'in bir bilim kurgu yazarı olarak ilk büyük işi toplumsal cinsiyetin akışkanlığını konu alan *Karanlığın Sol Eli* isimli kitabı, daha önce hiç denenmemiş bir bilim kurgu romanı türüdür.

Le Guin, 1960'lı yılların başından itibaren, bilim kurgu ve fantastik alanına birçok şey katmıştır. Bu

alandaki ilk kadın yazar değildir, yeni olan yanı ise erkek gibi yazmıyor olmasıdır.¹ Le Guin, eserlerinde okuyucuyu teknoloji ile uzayın derinliklerine fırlatmaz. İnsan merkezlidir. Bilim kurguyu, yalnızca uzay fantezileri olmaktan öteye taşıyarak eleştirel bir yazım türüne dönüşmesine katkı sağlamıştır. Le Guin, teknolojik gelişmelerin değil, politika, toplumbilim ve psikolojinin öne çıktığı ve alternatif toplum biçimlerinin sorgulandığı bilim

¹ Le Guin'in pek çok eserini Türkçeye çeviren Bülent Somay, "Ursula K. Le Guin'in ardından. Bülent Somay anlatıyor" başlıklı yayında şöyle diyor: *Le Guin her zaman tavırlı, her zaman sessiz ve derinden gitmeyi sevmiş, hiçbir zaman bizim alışık olduğumuz aceleci radikallerden olmamış. Her zaman belli bir mesafe, sabır, yumuşaklık vardır. Le Guin'in yaptığı her işte.* (<https://www.youtube.com/watch?v=qSVnSHRJ-Z9A>)

kurgu yaklaşımının en önemli temsilcilerindendir. Yapıtlarında alternatif düşünüş ve yaşayış biçimleri kurgulanmaktadır. Eserlerinde Taoizmin, feminizmin, kropotkinci bir anarşizmin, Jung'un ve mitolojinin etkileri bir arada görülmektedir.

Mülksüzler ve *Hep Yuvaya Dönmek* romanları ütöpik kurgunun kapsamını ve tarzını yeniden tanımlamıştır. Anarşist bir ütopyayı anlatan romanı *Mülksüzler*'e kadar altı bilim kurgu romanı yazan Le Guin, 1974'ten sonra zaman zaman bilim kurgu öyküleri yazmaya devam etmiş, romanlarında ise daha ziyade yarı gerçekçi-yarı fantastik temalar işlemiştir.

Le Guin, şiirlerinde ise insanın bu dünyadaki yeri hakkında düşünmüştür. *Tanrı Kuşlarıyla Buluşmak*, *Günün Geç Vakitlerinde* ve ölümünden kısa bir süre sonra

yayımlanan son şiir kitabı *Şimdilik Her Şey Yolunda* Türkçeye çevrilmiş şiir kitaplarıdır.

Yazarın deneme, eleştiri, inceleme türündeki eserleri arasında edebiyat konulu yazılarını derlediği *Zihinde Bir Dalga*, *Sözcüklerdir Bütün Derdim* ve hikâye anlatıcıları için bir el kitabı olarak nitelendirdiği *Dümeni Yaratıcılığa Kırma* gibi kitaplar yer almaktadır. David Naimon'un Le Guin ile kurmaca, şiir ve kurmacadışı üzerine yaptığı söyleşilerin kitaplaştırılmış hâli olan *Yazma Üzerine Sohbetler* de yazarı tanımaya yardımcı olacak önemli kaynaklardan biridir.

Ursula K. Le Guin, daima bilim kurgu ve fantezinin de gerçekçi ya da öykünmeci kurmaca veya anı türü kadar edebiyat olduğu fikrinin arkasındaki güçlü seslerden biri olmuştur. Le Guin, Mary Shelley'den

alıntılarla "hakikate en çok yaklaştığımız yer hayal gücümüzü kullandığımız yerdir" der.² Ona göre hikâye anlatıcısı, aslında hakikat anlatıcısıdır.

Le Guin, yazma eylemini kendini ifade etmenin bir yolu, bir terapi biçimi veya ruhsal bir yolculuk olarak görenlere itiraz etmemekle birlikte "her şeyden önce -ve eninde sonunda- **yazmak bir sanattır, zanaattır, bir üretimdir.** İşin zevki de buradadır," sözleriyle yazıya bakışını anlatmıştır.³

2 Bülent Somay: *Mary Shelley belki de bilim kurgu diye adlandırabileceğimiz türün ilk örneğini yazmıştı: Frankenstein. Shelley, Le Guin'in de örnek aldığı en önemli isimlerden biridir. Le Guin zaten bilim kurguyla fantastik edebiyatı öyle kolay kolay ayırmaz.* (<https://www.youtube.com/watch?v=qSVnSHRJZ9A>)

3 Ursula K. Le Guin (2020): *Dümeni Yaratıcılığa Kırma*. İstanbul: hep kitap, s. 11

Ona göre yazı alanındaki **beceri**, yazmak istediği şeyleri yazabilmesi için kişiyi özgürleştirir, bir yandan da kişiye yazmak istediği şeyi gösterir. Bir bakıma zanaat, sanatı mümkün kılar ve sanatta yetenek ancak beceriler edinilerek kazanılabilir. Bir şeyi iyi yapabilmek, kendini ona adanmaktan geçer. Nitekim “Bir şeyi iyi yapmayı öğrenmek ömür boyu sürebilir. Buna değer.”⁴

Her hikâye yazarının kendine göre bir hikâye tanımı vardır ve genelde yolun başında olan yazarlara da bu tanıma göre tavsiyelerde bulunurlar. Le Guin **hikâyeyi** “zaman içinde hareket eden veya zamanın geçişini ima eden ve böylece değişimi içeren olayların anlatısı” olarak tanımlıyor. Ona göre, hikâye olay örgüsünde değil, anlatımdadır ve hareket eden bu anlatımdır. Le Guin, yazmaya ilişkin modern kılavuzların hikâyeyle çatışmayı bir araya getirmesini, hikâyeyi çatışmaya indirgemesini, “saldırganlığı ve rekabeti şişiren bir kültürü yansıttığını”⁵ söyleyerek eleştiriyor. “İnsan hayatında ilişki kurmak, bulmak, kaybetmek, direnmek, dayanmak, ayrılmak, değişmek gibi eşit derecede önemli pek çok davranış biçimi vardır,”⁶ diyen Le Guin’e göre tüm bu hikâye kaynaklarının evrensel noktası **değişimdir**: “Hikâye hareket eden bir şey, gerçekleşen bir durum, değişen biri ya da bir şeydir.”⁷

Usta yazarın, aşağıda derlenmiş olan yazmak konusundaki önemli düşünce ve tavsiyeleri konuya ilgi duyanlar için yol gösterici olacaktır.

URSULA K. LE GUİN'DEN “HİKÂYE DENİZİNE YELKEN AÇMAK” İSTEYENLERE TAVSİYELER:

Çoğu sanat biçiminde olduğu gibi yazmakta da **taklit**, öğrenme sürecinin bir parçası, kişinin zanaatını geliştirmesi ve kendi sesini bulması için önemli bir evredir. Le Guin de yazmayı öğrenmenin bir yolu olarak taklidi tavsiye etmekten çekinmiyor. Ona göre, gerçekten iyi şeyler yazmak isteyen birinin, şahane şeyler okuması ve bir öğrenme biçimi olarak benzer şeyler yazmaya çalışması gerekir. “Bu pratik, kendi sesinizde beceriyle ve özgürce yazabilmeniz için bir araç olacaktır.”⁸

Kendi sesini bulmak yolun başında olan bütün yazarlar için en önemli uğraşlardan biridir. Le Guin’in bu konudaki cevabı nettir. Ona göre, **dilin sesi**, her şeyin başladığı yerdir. Yazdıklarımızın sesi, yazının yaptığı şeyin temel bir parçasıdır ve bir cümleyi sınavının yolu, kulağa düzgün geliyor mu diye sormaktır. Le Guin, yazarlara, doğru ahengi yakalamak için yazdıklarını duymayı, dinlemeyi öğütler. Sesli okumak metnin ritmindeki tuhaf yerleri ve hataları göstermesi bakımından çok önemlidir ancak iyi bir yazar, tıpkı iyi bir okur gibi, metni zihninde duyar. Bunun için keskin bir iç kulağa ihtiyaç vardır, yazarların yapması gereken de kafalarının içindeki bu kulağı eğitmektir.

Genç yazarların zorlandığı konulardan biri de kendi sesini bulmakla yakından ilgili olan ritim ve üslup meselesidir. Le Guin bu konuda son derece zihin açıcı tavsiyelerde bulunur. Ona göre, bir anlatı cümlesinin en önemli vasfı, bir sonraki cümleye giden yolu açmak, geçişi

sağlamak, hikâyenin akışını mümkün kılmaktır. Her cümlenin kendi ritmi vardır, bu da eserin tamamındaki ritmin parçasıdır. Hikâyenin sürüp gitmesini sağlayan **ritim**, büyük oranda cümlelerin uzunluğuna bağlıdır. Kısa cümleler doğru yerde oldukça etkili olabilir fakat anlatının akarak okuyucuyu kolayca ileri taşıyabilmesi için uzun cümlelerin dikkatlice ve uzman bir yaklaşımla ele alınması, somut şekilde yapılandırılması ve bağlantılarının net olması gerekir.⁹ Özetle, cümle uzunluğu üslubun önemli bir parçasıdır diyebiliriz. Çeşitlendirilmiş bir ritim ve hız için cümlelerle oynamayı tavsiye eden Le Guin, ritmi hissedip kontrol etmenin başlıca yolunun da yine metni dinleyip duymak olduğunu vurgular. Le Guin, İngilizce kurmaca yazınındaki en ustaca ve en güçlü ritim, Virginia Woolf’un yazdıklarında duyulur diye bahsederken ondan alıntıyla “Üslup, ritimdir, zihindeki dalgadır,” der ve şöyle devam eder: “Dalga, ritim kelimelerden önce oradadır ve kendisine uyan kelimeleri getirir.”¹⁰

Le Guin’e göre, ritim sağlamanın en temel yollarından biri de **sözel ve yapısal tekrarlar**dır. Öyküleyici anlatımın doğasında “kelimelerin, imgelerin tekrarlanması, söylenen şeylerin tekrar edilmesi, olayların yaklaşık olarak tekrarı, yankılar, yansımalar, çeşitlilikler [vardır]. Masal anlatan büyükaneden en tecrübeli romancıya kadar tüm anlatıcılar bu araçları kullanır; bunların beceriyle kullanımı da düzyazının gücünün büyük bir kısmını oluşturur.”¹¹

4 age, s. 11

5 age, s. 126

6 age, s. 127

7 age, s. 127

8 age, s. 98

9 bk. age, s. 36

10 Ursula K. Le Guin (2020): *Yazma Üzerine Sohbetler*. İstanbul: Metis Yayınları s. 23

11 *Dümeni Yaratıcılığa Kırma*, s. 48

Ayrıca birçok yazar adayının takıldığı noktalardan biri olan kurguda neyi ne kadar anlatmak gerektiği konusunda usta yazarın, **yükleme ve atlama** diye adlandırdığı bir anlatı tekniğinden muhakkak bahsetmek gerekir. Yükleme ile metni sönük kelimelerden ve klişelerden korumak, her zaman en canlı ifade ve en doğru kelimeyi aramak, hikâyeyi hareket halinde tutup ileriye ve geriye dönük yankılarla zenginleştirerek canlı, yoğun, zengin bir metin elde etmek kastedilmektedir. Atlama da yükleme kadar önemlidir. Atlanan, yani dışarıda bırakılan dâhil edilenlerden epeyce çok olmalıdır. Le Guin, burada taktiksel olarak önce yazara kendisini serbest bırakıp yükleyebileceği kadar yüklemeyi, daha sonra yeniden gözden geçirirken nelerin hikâyeyi yavaşlattığını düşünüp geriye yalnızca önemli olanlar kalana kadar kesip birleştirmeyi tavsiye ediyor. Usta yazar, “Kimi zaman kocaman bir delik bırakacağı sanılan bir kesik, hiç dikişsiz bağlanır. Sanki işin, bizzat hikâyenin ta kendisinin ulaşmak istediği bir **biçim** vardır ve yalnızca laf kalabalığını temizlerseniz bu şekli alabilecektir,”¹² diyor.

Hikâye anlatıcılığı hakkında hiçbir yerden kolay kolay öğrenilemeyecek tavsiyeleri yazar adaylarıyla paylaşma cömertliğini gösteren Le Guin’e göre, bir hikâyeyi anlatmak için olay örgüsüne dair katı bir yapıya sahip olmak gerekmez ama iki şey kesinlikle gerekir: **odak noktası ve yörünge**. Odak noktası, tüm olayların, karakterlerin, ifadelerin ve yapıların kökenindedir veya nihayetinde bağlı olduğu temel merkezdir. Yörünge ise, asla duraksamayan bir hareket, hiçbir

kısımın tamamen veya uzun süreliğine ayrılamadığı, tüm kısımların da bir şekilde katkı sağladığı bir hareket, yani hikâyenin bir bütün olarak şeklidir. Bu yörünge, her zaman sona doğru hareket eder ve sonu başından ima edilir. Yukarıda yükleme ve atlama diye bahsedilen şeyler de odak ve yörüngeyle ilgilidir: “Hikâyeyi duygusal, entelektüel, duygusal yönden zenginleştirilmesi için yüklenen her şey *odak* noktasında olmalıdır [...]. Her bir atlama da yörüngeye paralel olmalıdır, bütünün şeklini ve hareketini takip etmelidir.”¹³

Le Guin, yukarıda değinilen konular haricinde tercih edilecek zaman dilimi ve bakış açısı gibi yazarların kararsız kaldığı, zorlandığı diğer pek çok meseleye de mükemmel cevaplar sunmaktadır. Bu konularda detaylı bilgi edinmek için özellikle *Dümeni Yaratıcılığa Kırma* ve *Yazma Üzerine Sohbetler* adlı kitapları okumak faydalı olacaktır.

Benliğin sanatla ilişkisi hakkında oldukça Taocu bir yaklaşıma sahip olan Le Guin, gerekli becerileri, zanaatı öğrenmek konusunda tüm söylediklerinin aslında bir hikâyenin kendini anlatmasına izin vermeye, buna hazır olmaya yönelik tavsiyeler olduğunu ifade ediyor. Sanatı esasında kendini kontrol etmekle ilgili bir mesele olarak gören yazar: **“Benim içimde anlatılmayı bekleyen bir hikâye var. Bu benim varacağım yer, ben onun aracıyım. Kendimi [...] yoldan çekersem ve hikâyenin odağını bulup adımlarını izlersem hikâye kendi kendini anlatacaktır,”**¹⁴ diyor.

Somut bir başarı elde etmeden önce altı-yedi yıl boyunca kısa hikâye ve

roman yazıp yayımlatmaya çalışmış ancak bir sürü ret cevabı almış olan ve **“Kendimi yazar olmaya, yazmaya adamıştım ve yola devam etmemi sağlayan bir özgüvenim vardı. [...] Buna bağlı kaldım,”**⁴ diyen Le Guin’in gayreti, yolun başında olan bütün yazarlar için muhakkak ilham kaynağı olacaktır.

Faydalanılan Kaynaklar:

- Ursula K. Le Guin (2020): *Dümeni Yaratıcılığa Kırma*. İstanbul: hep kitap
- Ursula K. Le Guin (2020): *Yazma Üzerine Sohbetler*. İstanbul: Metis Yayınları
- <https://www.ursulakleaguin.com/>
- <https://www.turkedebiyati.org/ursula-kroeber-le-guin/>
- <https://www.izdiham.com/ursula-k-le-guinin-hayati/>
- <https://www.youtube.com/watch?v=qS-VnSHRJZ9>

4 Yazma Üzerine Sohbetler, s. 46

RUMEYSA
ÖZTÜRK

T

1994'te Viyana'da dünyaya geldi. Viyana Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Aynı zamanda Goethe Enstitüsünde Yabancı Dil Almanca Öğretimi kursunu başarıyla tamamladı. 2019'da YTB Türkçe Ödülleri Öykü Kategorisinde üçüncülük ödülü kazandı. 2020'de Stefan Zweig'in “Amerigo. Die Geschichte eines historischen Irrtums” adlı eserini Türkçeye çevirdi.

12 age, s. 129

13 age, s. 127

14 age, s. 129

JORGE LUIS BORGES İLE SATIRLAR ARASINDA KAPLAN AVI

FATMA TÜR K

*“Yavaş yavaş kör olmaya başladığımın farkına vardım, belirli bir an değil yani. Ağır bir yaz günbatımı gibi geldi. Ulusal Kütüphane Müdürü idim ve kendimi harfsiz kitapların ortasında buldum. Sonra dostlarım yüzlerini kaybettiler. Sonra, aynalarda kimsenin yansımadığını gördüm.”¹**

Arjantin asıllı yazar Jorge Luis Borges, sadece sarı renginin hakim olduğu karanlık dünyasına rağmen, uzun bir roman yazmaksızın yirminci yüzyıla ulaşmayı başarmış ender yazarlardandır. 1899’da tutkunu olduğu Buenos Aires’te doğan ve 1986’da Cenevre’de hayata gözlerini yuman yazar, dünya edebiyatına yeni bir soluk getirerek, adıyla birlikte anılan *Büyülü Gerçekçilik* türünün öncülerinden kabul edilir. Borges’in eserlerini tek bir türe indirgemek mümkün değildir. Düzyazıyla şiiri birleştiren kendine özgü yazım tarzında elliden fazla eser veren yazar; şiir, kısa öykü, deneme, çeviri, eleştiri ve makaleleriyle dünya genelinde büyük yankı uyandırmıştır.

Borges yaşadığı olumsuzlukları ustaca lehine çevirmeyi başarmış, bardağın daima dolu tarafından bakarak, bataklıkta gül yetiştirmiş bir kalemdir. Genetik aile mirası olan körlük, yazarın kitap tutkusunu daha da perçinlemiş, edebi duruşunu hiçbir koşulda zedelememiştir. Borges her şeyden önce iyi bir okurdur. Cenneti kütüphane şeklinde düşlediğini söyleyen yazar, her yazarın kendi seleflerine yol açtığını ve okurun bu anlamda büyük bir rol oynadığını belirtmiştir. Yazara göre, herkes kendi edebi tarihini kendi yaratır. Borges’in gözünde fantastik edebiyat, edebiyatın bizzat kendisidir, bununla birlikte literatür tarihi gerçeklikle değil, mitoloji ve kozmogoniyle başlamıştır. Küçük yaşlardan itibaren edebiyat-severlerle bir arada olan Borges,

yeni fikirler ortaya koymayı ve mü-nazaraları çok sevmiştir. Başına gelen talihsizliklere, bu körlük dahi olsa, ironiyle bakmayı başarmış, mevcut durumundan beslenerek onunla barışık yaşamıştır. Planlı ve disiplinli çalışmayı son derece önemseyen yazar: “Yapacak başka bir işim olmadığı için sürekli yazıyorum”¹ demiştir.

Borges metinleri arasında yolculuk yaparken birçok simgeye rastlamak mümkündür. Çağrışımlara fazlasıyla değer veren yazar, eserlerinde çeşitli kodlar kullanmış, bunu yaparken genellikle çocukluk anılarından yararlanmış. Eksantrik düşünce tarzı, telepati, ruh göçü, zaman, dördüncü boyut, hafıza,

¹ Kaynak: Edebiyat ve Nobel üzerine söyleşi

* Brodie Raporu (1995): Jorge Luis Borges. El informe de Brodie. 3. Baskı

mezhepler gibi birçok kavram yazara ilham kaynağı olmuştur. Bıçak, ayna, labirent ve bilhassa kaplan Borges için vazgeçilmez sembollerdendir. Birçok eserinde yazarla birlikte okur da kaplan avına çıkar, farkında olmadan aynı tutkunun esiri olur. Okurun belleğinde kalabilmek için her yazarın bir simgeye ihtiyacı olduğunu düşünen Borges bunu: “*Dil tümüyle bir simgeler dizgesidir, bu dizgenin o dili konuşanlar tarafından kullanılması ortak bir geçmişe dayanır.*” sözleriyle de ifade etmiştir.²

Borges insanları daha doğrusu okurları Platoncu ve Aristotelesçiler olmak üzere ikiye ayırmıştır. Aristotelesçilere göre, hakikat sabittir ve dil bu hakikati tam olarak yansıtır.

Gerçeklik dilde ve edebiyatta yeniden üretilebilir. Platoncular kelimelerin dünyayı yansıtmaya gayretinde olduğunu, ancak bunu tam anlamıyla başaramadığını düşünürler. Borges kendini Platoncu gruba ait hissetmiş, fantastik edebiyatın sınırlarını zorladığını ve metafiziğe inandığını vurgulamıştır. Borges’in hünerlerinden biri de yeni işittiği bilgileri geçmişindeki deneyimlerle harmanlayarak yazmasıydı. Bu yeteneği, dinlediği metinleri sihirli bir evrende tekrar yaratarak edebi metne dönüştürmesine yardımcı olurdu. “*Borges okurken Kafka ile karşılaşabilir, Don Juan ile gezintiye çıkabilir, Don Kişot’un yanında yaverlik edebilirsiniz. Çünkü Borges’in metinlerinde ironi, çelişki, parodi, belirsizlik, varoluş, yok oluş gibi her şeyin tezi ya*

da anti tezi belirgin olarak ortaya çıkar.”³ Tam anlamıyla bir hikâye ustası olan yazar, yapıtlarının mayasını gerçek hayattan alıp, hayal dünyasında yeniden şekillendirerek okurun damak zevkine sunar.

Borges’in öykülerinde Edgar Allan Poe’nun dedektif öykülerinin izlerine rastlarız, hatta *Alçaklığın Evrensel Tarihi* kitabının ana izleğini yine bu öyküler oluşturur. Göze çarpan diğer özelliklerden biri, düşsel olarak kurgulanan; ancak gerçek olduğu söylenen hikâyelerin tam anlamıyla üst kurmaca bir yapıya sahip olmasıdır. “*Yapıtın kendi içinde bulunan sanat yapıtı, gerçeğe hayallerin bulaşması, zamanda yolculuk ve ikiye bölünme.*” İşte bu dört

² Alef (2008): Jorge Luis Borges. İletişim Yayınları: İstanbul. s. 145

³ Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları (2011): Kadir Can Dilber. y. 3.S.5. s.115-129

başlık Borges'in fantastik hikâyelerinin temelini oluşturur.⁴

İki dilli bir evin içine doğan Borges; İngilizce ve İspanyolcadan sonra, en sevdiği eserleri yazdıkları dilde okumak için Fransızca ve Almanca öğrenmiştir. İyi bir Latincesi olduğunu söylemiş, aynı zamanda İtalyanca da çalışmıştır. Her dil ona yeni bir kapı açarak, kalemini daha da kuvvetlendirmiş, yazın hayatını zenginleştirmiştir. “Körlük onu tek kişilik bir hücreye kapatmıştı, son yapıtlarını burada yazmıştı, satırları kafasının içinde kuruyor ve sonra hazır olduğunda, yanında kim varsa ona yazdırıyordu. Sözcükleri dinliyor, gözle görülür bir şekilde kafasında eğip büküyordu onları.”⁵ Gözlerinin yoksunluğu ona yeni bir yol açmış, zihnindeki satırları, gözleri gören birinin kâğıt üstündeki satırlarından daha canlı ve hareketli hâle getirmiştir. Yazılarında oldukça az sıfat ve zarf kullanımı, adların fiillerle olan uyumu, yeni anlamlar kazandığı ve yerlerine tam oturttuğu sözcükler, yazarın başarısında önemli rol oynamıştır.

Borges: “Her yazar kendi atalarını yaratır” diyerek kendi soyağacını Platon, Novalis, Kafka, Schopenhauer, Remy de Gourmont, Shaw, Chesterton, Emerson gibi yazarlardan oluşturmuştur. Ona göre, hiçbir yazar, okuru şaşırtma kabalığını göstermemelidir. İyi bir dizenin ancak doğru ton yakalandığında ortaya çıktığını savunmuştur. Ona göre, eğer ton olması gerektiğinden azıcık aşağıdaysa, dize başarısız olmuş demektir. Yine okuru sarsmak için başvuru abartı da yazarı yenilgiye uğratır. Duygu ve

tonun dengeyi tutturduğu dize, iyi bir dizedir.

“Yazarın iki eseri vardır: biri yazılı olanı, öteki imgesidir” diyen Borges öykülerinde aynı anda birçok kimliğe bürünerek okuru hikâyesinin merkezine çeker. Bazen içimizden biri olup çıkar, bazen de iki farklı kimlikte boy göstererek yeni Borges'ler yaratır. “Hiçbir kitap yazmış olmak için yazılmamalıdır. Çünkü bu bir yazar için motivasyonların en kötüsüdür. Kitaplar tek başına, yazarın kendisi için yazılmalıdır” sözleriyle kişisel yazma motivasyonuna dikkat çekmiştir. Borges, aklına geleni hemen yazmazsa unutacağından korktuğu için bir tek satır dahi olsa bütün gün yazma isteği duyardı. Öykülerini zaman ve mekân olarak uzağa yerleştirerek daha özgürce çalıştığını belirten yazar, şimdiki zaman üzerine yazılırsa, yazardan çok gazeteciye benzeme riski doğacağından geçmiş zamanı tercih ederdi.⁶

“Öykülerim, Binbir Gece Masalları gibi oyalamak ve coşturmak amacını taşıyorlar, inandırmak arayışında değiller” diyerek kendine son derece hür ve özgün bir yazın alanı açan Borges, edebiyatın yönetilen bir düşün olduğunu savunmuştur. Sürpriz ve beklenmedik bir son düzenleme iddiası taşımadığını söylemiş, şaşkınlıktan çok, bir beklenti doğurmayı yeğlemiştir.⁷

Özetle, Borges edebiyat tarihinde birçok kavramı yerle bir etmiş ve yerlerini yepyeni kavramlarla doldurmuştur. Üstelik bunu en önemli duyu organlarından birini kaybetmesine

rağmen başarmış ve yazar adaylarına büyük bir yol açmıştır. Borges'in geliştirdiği sade biçem, birçok genç yazarda öylesine güçlü bir yankı bulmuştur ki, Arjantinli roman yazarı Manuel Mujica Lâinez onun için aşağıdaki dörtlüğü yazmıştır:

“Genç Şaire: Boşver, ilerleyeceğim diye Heveslere kaptırma kendini
Denizler kadar yazsan bile
Borges çoktan yazmıştır hepsini.”⁵

5 A un joven escritor. Inútil es que teforjes Idea de progresar Porque aunque escribas la mar Antes lo habra escrito Borges.

FATMA TÜRK

1983'te Ankara'da dünyaya geldi. İlköğrenimini bu şehirde bitirdikten sonra orta ve lise öğrenimini Almanya'nın Mannheim şehrinde tamamladı. Doktor Yardımcısı olarak meslek yaptı. Yaklaşık 11 yıldır Devlet hastanesinde özel bir şirket adına teknik asistanlık ve tıbbi ürün danışmanlığı yapmakta. Uzun yıllar koro ve tiyatro oyunculuğuyla ilgilendi. Yerel dergilerde köşe yazıları yayımlandı. Çocuklara ve gençlere kitap sevgisini kazandırmak adına farklı projeler üstünde çalışmakta. YTB Türkçe Ödülleri Öykü kategorisinde katıldı.

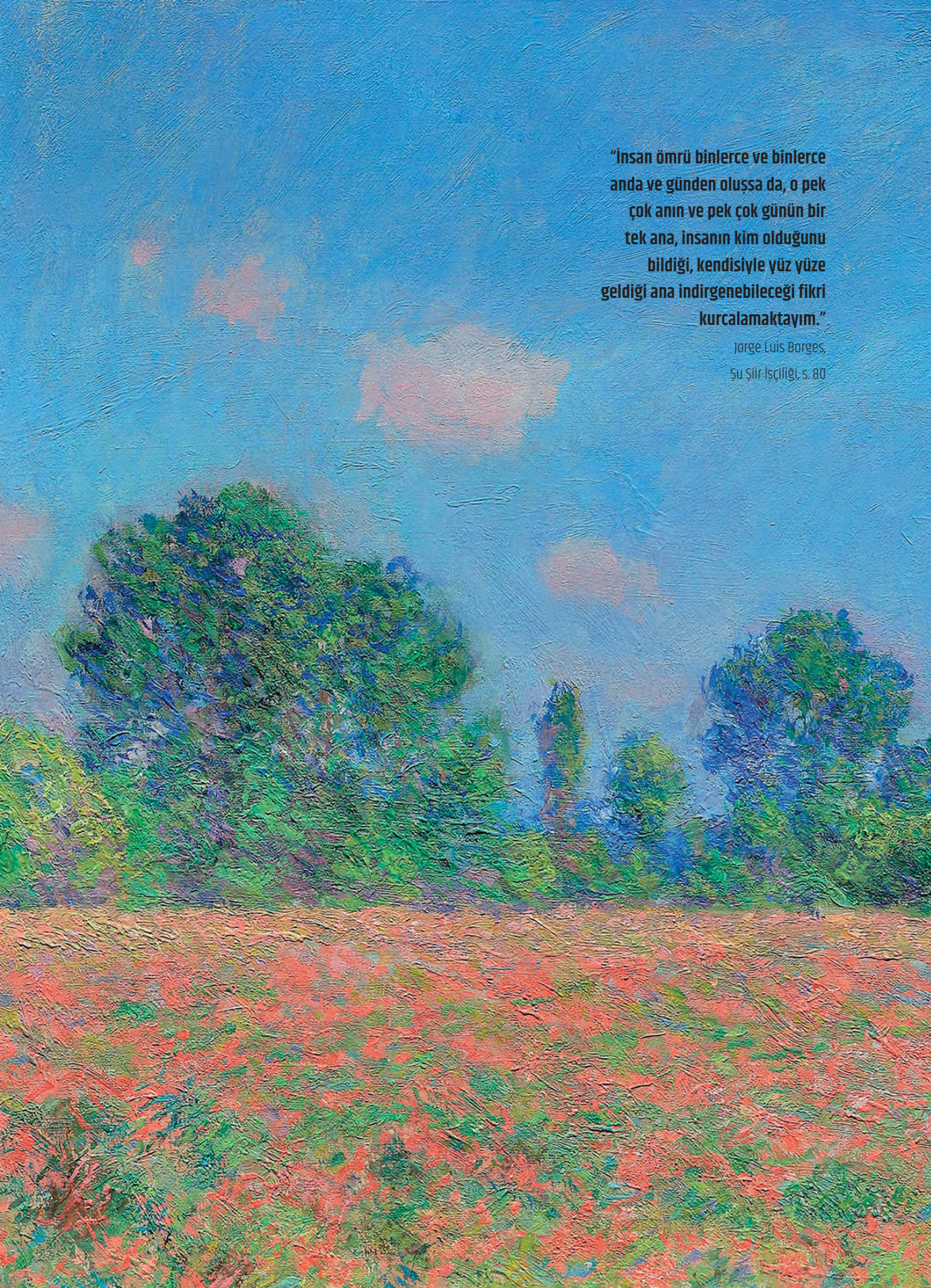
4 Borges (2001): E.Rodriguez Monegal. Gendaş Kültür Yayınları: İstanbul, s. 49
5 Borges'in Evinde (2013): Alberto Manguel. Yapı Kredi Yayınları: İstanbul

6 25 Ağustos 1983 ve Diğer Öyküler (2015) ": Jorge Luis Borges. Kırmızı Kedi Yayınları: İstanbul
7 Brodie Raporu (1995): Jorge Luis Borges. El informe de Brodie. 3. Baskı

"İnsan ömrü binlerce ve binlerce
anda ve günden oluşsa da, o pek
çok anın ve pek çok günün bir
tek ana, insanın kim olduğunu
bildiği, kendisiyle yüz yüze
geldiği ana indirgenebileceği fikri
kurcalamaktayım."

Jorge Luis Borges,

Su Sıfır-İşçiliği, s. 80

CAHİT ZARİFOĞLU'NU ANLATAMAMAK ÜZERİNE

ERTUĞRUL SABUNCU

Yüz yüze gelmedik hiç. Ya ben geç kaldım yahut onun acelesi vardı. Rahmet olsun. Geride bıraktığı ailesi ve eserlerin yanında kitap kapaklarındaki o yüklü bakışı olmasaydı, kollarının kısa ve tüysüz olduğuna inanacaktım. Sözcüklere kanat takan bu adamın sözü pir uçu, yazısı kaldı. Hattâ Türk Edebiyatı denince akla ilk gelen, söz konusu şiir olunca çokça anılan isimlerden biri oldu. Belki onun şiiri kadar hiçbir söz dizimi paylaşılmadı. İnsanı ve içinde yaşadığı toplumu iyi okumuş olmalıydı.

Cahit Zarifoğlu'nu anlatan, kendi kaleminden veya ona atfen yazılan birçok yazıya HECE Özel sayısında rastladım. Bu eserde ona veya mektubuna bizzat tanık olmuş isimlerin, hüznün yanında derin akademik ve felsefi düşüncelerin etrafında toplandıklarını görebiliyoruz. Maraşlı şairin vefatı, edebiyat dünyasını hiddetle

sarsmış olmakla beraber farklı ekollerin yolcularını bir masada buluşturmuş. Bu ortamın yankısı, şairin okuyucuda çağrıştırdığı o büyük yaradan başkası değildir aslında. Öyle ki Zarifoğlu'nun dizeleri arasında gezinen okuyucu, aynı yaranın parçası olur ve onu sahiplenir. Bu evrensel dokunuş - şairden bir adım önde yürüyen Müslüman kimliğinden kaynaklanıyor olsa gerek - öyle kuvvetlidir ki, günümüz nesillere seslenmeye hâlen daha devam etmektedir. Güncel ve tazedir, hâlâ kanamaktadır. Ancak günümüzde aynı yerden yaralı olduğunu iddia edenler, söz sahibi kadar kanamış mıdır, merak etmiyorum değilim. Son yılların bize açıkça gösterdiği bir başka gerçeği de vurgulamakta fayda görüyorum. Ne yazık ki ölüm karşısında tutumumuz bile kültürel sermayenin belirlediği gerekçeler tarafından şekillendirilmektedir. Bu öyle rahatsız edici bir

hâl almıştır ki merhum(e) yazarların dizelerini kendi emel ve gösterişlerimiz uğruna kullanırken ruhlarına duacı bile olmuyoruz.

"Zarifoğlu'nun kendine has bir temayülü vardır" gibi sıklıkla ve şekli değiştirilerek kullanılan bu cümle, aslında kendisini ve eserlerini tarif etmenin en kolay ve yaygın yoludur. Nitekim insan, tarif edemediği şeyleri yabancılaştırmayı ve ötekileştirmeyi fazlasıyla seviyor. Şairin insana ve topluma yorulan soyut aklının yalınlığı, hâlen tam olarak anlaşılmamasına ve hattâ örtülü veya kapalı bir kutura benzetilmesine sebep olmuştur. Ölümün öncesinde sürdürdüğümüz engibeli hayatı anlamlandıramadığımız kadar, Zarifoğlu'nu anlamakta da güçlük çekiyoruz. Acaba diyorum, bu durum içine kapanık sözcüklerden değil de vehne kapılan zihinlerin suur kaybindan mı kaynaklanıyor? Kaçımızın hamlesi zarif, kaçıp

dönüşü şiir ki? Şair, ince hayat köp-rüsünden düşenleri ibret bildiği için mi anlaşılması zor?

Yazar Necip Tosun, TELVE konuşmaları sırasında Cahit Zarifoğlu'nun zaman zaman ne yazık ki gerçekte olduğu gibi gösterilmediğine üzüldüğünde, benim hiç yüzleşmediğim bir ismi anlatmaya kalkışmakla ona ne kadar iyilik etmiş olacağımı uzunca düşünmüştüm. Denemedim değil ancak anlatmanın ağırlığı iliklere, tımak uçlarına yapıştı. Mekânlar uçurumlara döndü, sözlerim zamân hortumuna kapıldı. Niyetimi yeniden gözden geçirdim. Sahiden, tanımadığım birini nereden anlatmaya başlayabilirdim? Doğumundan vefatına, hakkında birçok yazılan ve söylenenin sırasıyla harmanlayıp bu yazıda sunmanın anlamını da uzunca sorguladım. Sonra - uçurumda sallandığım günlerin birinde - o mekâna biri girdi. Çaresizliğim adeta dönüp

yankılanmış, bizi Betül Zarifoğlu'yla aynı mekânda buluşturmuştu. Cahit Zarifoğlu'nu ondan dinlemenin, duyurmanın fırsatıydı bu. Çok şükür, ricamızı geri çevirmedi. Aklımıza gelenleri sorduk, ilgi ve muhabbetle cevapladı. Buyurun...

Merhaba Betül Hanım,

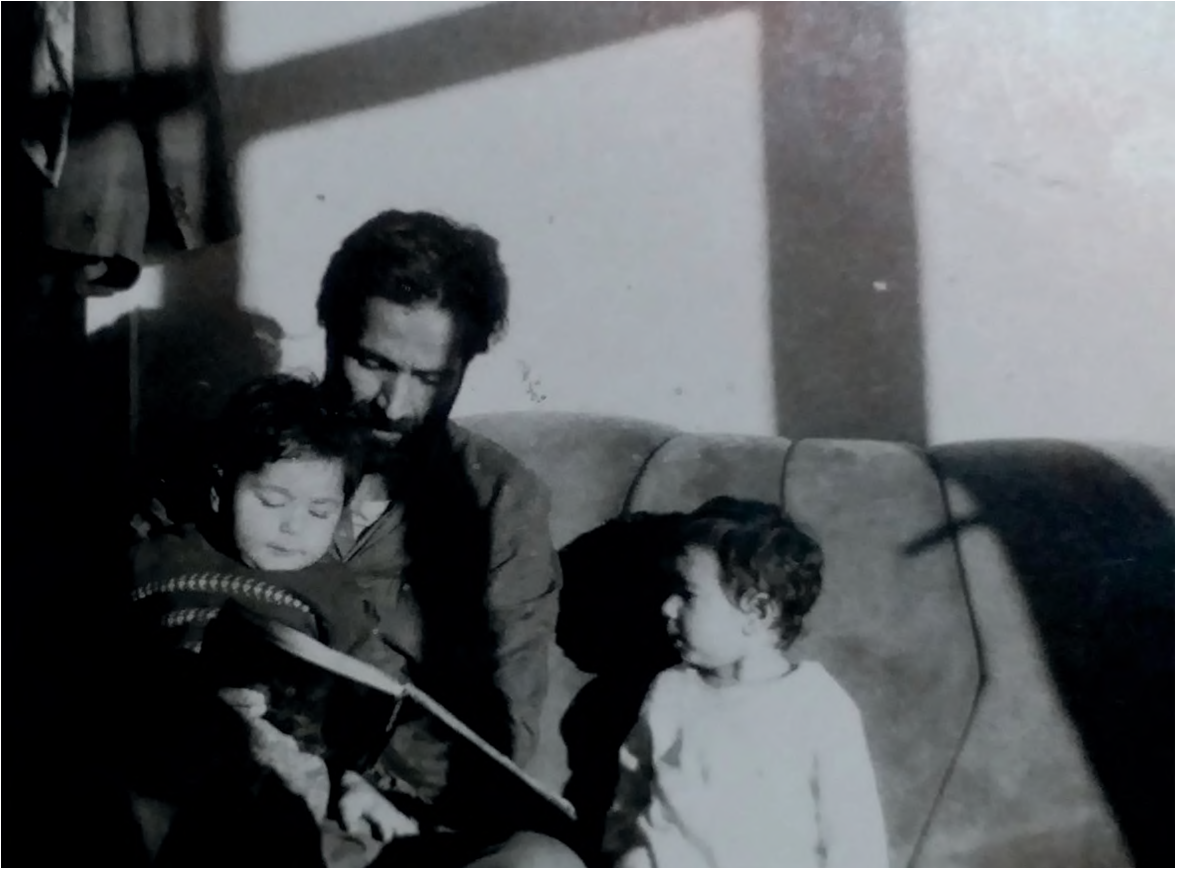
Bu sayıda dosyamızı Yazarın Odası başlığıyla hazırlıyoruz. Dosyamıza konuk olan isimlerden biri ise babanız, merhum Cahit Zarifoğlu. Sizinle Üsküdar'da karşılaşmamız güzel bir tevafuk oldu. Müsaadenizle biraz babanız, biraz da edebiyat üzerine konuşalım. Öncelikle kişisel, belki özel bir noktadan başlamak istiyorum. Cahit Zarifoğlu'nun edebiyatçı kişiliğinden, meşguliyetleri ve duruşunun yanında bir de

babalığınızdan bahseder misiniz? En somut hatıralarınızdan da söz etmek istersiniz belki...

Babamın vefatında ben 10 yaşındaydım. Hatırladıklarım sınırlı haliyle. Ev halleri, sofralar, oyunlar, gezmeler, birlikte kılınan namazlar vs.

Çok ilgili, eviyle ve çocuklarıyla bağlantısı çok yüksek bir babaydı. Ki çok işi olmasına rağmen. Günde iki mesai yapardı. Memuriyeti dolayısıyla gün boyu

işte olur, sonrasında gece geç saatlere kadar evde yazardı. Misafirlerimiz çok olur, genç yazarlarla ilgilenirdi. bu arada muhakkak bize de zaman ayırır, bizimle oynar, ilgilenir, güzel zaman geçirirdik.

Bizim evimizde babamın her akşam işten eve dönüşü tam şenlik olurdu. Dışarıdan bakan, çocukların babalarını aylardır görmediğini düşünebilirdi rahatlıkla. Hepimiz kapıya koşar, karşılar, sarılırdık. Her sofrada “babam yanıma otursun” telaşı yaşanırdı; o da adaletsizlik olmasın diye sırayla yanımıza otururdu.

Yine sadece bizim evimizde gördüğüm bir şey “Aile Defteri”ydi. Aile defterine yalnızca önemli şeyler değil, mesela çocukların eğlenceli sözleri, yeni taşınılan evin adresi, küçük bir

not ya da şiirler yazılabilirdi. Karnelerimiz yapıştırılırdı. Babamın gazete ya da dergilerde çıkan röportajları kesilerek oraya iliştilirdi. O deftere ellerimizin çizimleri, yaşlarımız, o zamanki boy ve kilolarımız yazılabilirdi.

Akşam namazlarını cemaatle kılardık. İlk öğrendiğim duayı, namaz kılmayı babamdan öğrendim.

Yaz kurslarında kuran okumayı biraz öğrenmiştim. Babamın sağlığında her gün bir sayfa kuran-ı kerim okumaya başlamıştık. Babamın hayali birlikte hatim yapabilmektir ama sadece 3 cüz kadar okuyabildik. Sonra hastalık süreci başladı ve öyle kaldı.

Kendisi ve eserleri çoğu zaman örtülü veya kapalı bir kutuya benzetiliyor. Gerçekten öyle, diyebilir miyiz?

Cahit Zarifoğlu’nun yazım dünyası ve yazıya bakışıyla ilgili tespitlerinizi merak ediyorum. Şairin niçin yazdığı ve diğerlerinden farklı olarak bize ne söylediğini, nelerden beslendiğini de...

Ben de bir okuyucuyum. Bu okuyuculuğum biraz özel. Hem bir edebiyat sever olarak Cahit Zarifoğlu’nu okuyorum, hem de çok iyi tanımadığım bir babayı tanımaya çalışarak okuyorum. Yeni bir okuyucu oluyorum böylece, evlat-okur.

Bu nedenle ben babamın yazdıklarını değişik bir gözle okuyorum.

Daha çok okuyucularla sohbetlerimizde gözlemlediğime göre eskiden kapalı şiir konusundan daha çok bahsediliyordu. Bu bizim şiire hatta sanata bakışımızdaki değişimi

gösteriyor sanırım. Gençlerle sohbetlerimizde artık bu çok ön planda değil. Modern sanata biraz daha alışmış olabiliriz.

Onun dışında ben de şahsen babamın şiirlerini ve yazılarını emek isteyen yazılar olarak görüyorum. Kapısını açmak için o kapıyı biraz zorlamak gerekebiliyor. Bu da babamın yazdıklarını her zaman yeni yapan şey bence.

Günümüzde Cahit Zarifoğlu örneğinden yola çıkarak, bazı büyük yazarların eksik veya yanlış tanıtıldığını, hattâ genel anlamda edebiyatın ve özellikle şiirin yeni medya aracılığıyla ürünleştirildiğini, itibarsızlaştırıldığını söyleyebilir miyiz?

Maalesef ki evet. Böyle bir sorun var. Şiirler okunmuyor, kitaplar da okunmuyor ama şiirlerden yazılardan alınmış birkaç satır paylaşıyor. İyi yanları vardır belki daha çok yazar, şair tanıyoruzdur ama çoğunlukla birkaç spot cümle dışında bir bilgiye sahip olamıyoruz.

Bizim ailece yaşadığımız sorunlardan biri de babama ait olmayan bir sürü satırın babamın adıyla yazılıyor olması. Bazen bizi bile şaşırtabiliyor bir söz. Babam adına çıkmış ama bütün eserleri tarıyoruz yok.

Babanızın çocuklara olan özel ilgisi, dünyaya biraz da onların gözünden bakabilmesi... bunlar insanın kalemine fazlasıyla zenginlik katan özellikler. Babanızın size imzaladığı bir kitabında “Bir gün senin de çocuklar için yazacağını hayal

ediyorum.” cümlesi geçiyor. Siz de Muga Zıpzip isimli bir çocuk kitabı çıkardınız. Çocuk olmak, çocuk kalabilmek, çocuk ve edebiyat... bunlarla ilgili duygu ve düşüncelerinizi merak ediyorum.

Babam bir masal anlatıcısı olarak çocuk edebiyatına görünmez bir şekilde dahilmiş. Kendi çocukları olmadan önce de arkadaşlarının çocuklarına, yeğenlerine masallar anlatan biri kendi çocuklarına da masallar anlatıyor. Mustafa Ruhi Şirin amcanın yönlendirmesiyle o masallar yazıya dökülüyor.

Bir söyleşide babam bu masalları 35 yaşın üstündeki çocuklar için de yazdığını söyler. Büyüklerin de severek okuyacakları masallar diyebiliriz.

Benim okumalarımın da çıkardığım sonuç babam çocukları çok dikkate alarak yazmış. Ciddi ciddi anlatmış. Mesela “Motorlukuş” kitabı belki de çocuklara hiç anlatılamayacak, çocukların hiç anlayamayacağı bir şeyi masal diliyle ve muhteşem bir şekilde anlatır.

Ayrıca ilk masallardan sonra çocuklar için yazdığı şiirler çocuk edebiyatı adına üzerinde durulması gereken yazılar. Çocuk edebiyatı içinde şiirin çok kısıtlı bir yeri var maalesef. “Gülücük” kitabındaki şiirler çok genç okuyuculara, çocukça düşünebilenlere ve çocuk edebiyatına ilgi duyanlara muhteşem kapılar açar.

Yazmakla ilgili birşeyler yapmak benim çocukluk hayalimdi.

Dediğiniz gibi babam da daha ben okumayı bile sökmediğim bir zamanda „senin de çocuklar için yazacağını hayal ediyorum“ demiştir. Benim yazılarım, denemelerim vardı. Bunlar arasında yazdığım masal daha önce basıldı. Bu anlamda babamın bir vasiyeti yerine gelmiş gibi hissedirim.

Babanızın hayatında bir yurt dışı, özellikle Almanya tecrübesi bulunuyor. Burada yasayan Türklerin kültürel ve sosyal sorunlarına dair bir farkındalığı olduğu da biliniyor. Bu süreçle ilgili bilgi verebilir misiniz? (Yurt dışında yasayan Türklerin sorunlarıyla ilgili fikir, tespit ve düşünceleriniz varsa paylaşabilir misiniz?)

Babam çok cüzi miktarda parasıyla Almancasını da geliştirmek için Almanya’ya gitmiş bu vesileyle Avrupa’yı otostopla gezmiş. 60’ı yıllarda bunu nasıl yapabildi bilmiyorum. Onun uçarı, havai mizacı buna elvermiş sanırım. Bu gezisinde edindiği bilinç onu hiçbir zaman bir batı hayranı yapmamış. Kendi değerlerine bağlı kalabilmiş. Yurt dışında yaşayanlara da kendileri olma, kendileri kalabilmekle ilgili bilinç oluşturulması üzerinde durmuş yazılarında.

Avrupa anıları, “Yaşamak” adlı eserde var ama daha çok iz düşümlerinin “Bir Değirmendir Bu Dünya” eserinde bulunabileceğini düşünüyorum. Değerlerimizle her nerede olursak olalım fark etmez. Fakat değerlerimizi kaybedeceksek internet dünyayı küçük bir köye

çevirdiğinden beri kimliğimizi bulduğumuz yer belirlemiyor.

TELVE dergisi tamamıyla yurt dışında yetişmiş ancak özgün Türkçe eğitiminden geçmemiş isimlerin kaleme aldığı yazılardan oluşuyor. Genç yazarlarımız, kimlik ve aidiyetlerinin öneminin bilincinde olmakla beraber Türkçe'nin etrafında toplanıyor. Yazar ve okurlarımıza neler söylemek/ tavsiye etmek istersiniz?

Derginizi inceledim. Maşallah şaşırtıcı derecede başarılı buldum. Allah yolunuzu açık etsin.

“Müslüman bir Türk” algısının sizin gibi kıymetli insanlarla oluşacağına olan inancım. Saygı ve sevgilerimi sunarım.

Söyleşimize vakit ayırdığınız için TELVE dergisi adına teşekkür ediyorum.

Üsküdar, 2021

ERTUĞRUL SABUNCU

T

1994 yılında Berlin'de doğdu. Burada lisans öğrenimini bitirdi ve halen Kamu Hukuku alanında yüksek lisans yapmaktadır. İlk şiirleri Köprü dergisinde yayımlandı. Baktığım Kadar isimli şiir kitabının yazarıdır.

ÇİZER: AYLİN YILMAZ Almanya'nın Duisburg şehrinde 1995 dünyaya geldi. Yüksek lisans eğitimi Duisburg-Essen Üniversitesinde Sanat ve İspanyolca öğretmenlik bölümünü tamamlamakta. Aynı zamanda Almanya'da sulu boya Workshoplar düzenlemekte ve İstanbul'da geleneksel sanatlar ile ilgili eğitim almakta. @ay.sanat

AĞAÇKAKANLAR

Cahit Zarifoğlu

Canım kızım Betüle

Bu masalı daha küçücükken sana anlatmıştım. Minik bir masaldı. Seninle birlikte büyüdü.

Bir gün senin de çocuklar için yazacağını hayal ediyorum. Fakat acaba iyi bir okuyucu olmanın daha kolay olmadığını anlayacak mısın?

Sana bu kitabı, okumayı henüz sökmeyle başlamadığın bir zamanda verişimdeki istekleri gerçekleştirecek görebilsem...

akabe
yayınları
1983

Sevgilerimle (Şahin)

Beylerbeyi 10. Ocak '84

Fyodor

FYODOR DOSTOYEVSKI: ACININ TADINI HİSSETTİREN YAZAR

ZEYNEP ZUHAL KILINÇ

Fyodor Mikhaylovich Dostoyevski, Rus edebiyatına psikolojik açıdan müthiş bir etkisi olan romancı ve kısa öykü yazarıdır. 1821 yılında Rusya'nın başkenti Moskova'da dünyaya gelmiştir.

Dostoyevski'nin edebiyat anlayışı insanın ta kendisidir. O, insan kalbinin en karanlık girintilerine psikolojik olarak nüfuz etmiş, günah ve suç kavramlarını eserlerine yansıtmış, böylelikle insanı tüm çıplaklığıyla anlatmaya çalışmıştır.

Eserlerinin birçoğunda kendi hayatından izler bulmak mümkündür. Bu anlamda Dostoyevski'nin edebiyat anlayışının gerçek hayatla ilintili olduğunu görürüz. Onun acı çekmekle ilgili bir derdi vardır. Aforizmalarından, *"Ancak acı çekerek kendimizi bulabiliriz"* sözü de bunu teyit eder. Önde gelen modernist yazarlardan biri olarak kabul edilen Dostoyevski, duygularını ve düşüncelerini benzersiz bir üslup kullanarak yazmayı seçmiş, doğrudan ve yalın sözlerle yazmak yerine yazılarında psikolojik ve felsefi fikirlerine yer vermeyi tercih etmiştir.

Yazar ilk eserlerinde, toplumu natüralizm ve edebi gerçekçiliğin aynasını kullanarak toplumu ele almıştır. Daha sonraki çalışmaları ise dini inançları, özellikle Rus ortodoks inancını ve insan sömürsünü konu edinmiştir. Yazılarının çoğunda gotik kurgu unsurları¹ belirgindir. Edebi araçlarla ilgili olarak, genellikle imgelere, benzetmelere metaforlara ve iç diyaloglara yönelmiştir.

Dostoyevski'nin yazılarının çoğunda yinelenen temalar yoksulluk, intihar, ahlak ve manipülasyondur. Eserlerinin birçoğunda bilinç bulanıklığı yaşayan karakterlere rastlarız. Ne yapacağını bilmeden yaşayıp gidenlerden, intihara yönelenlere, fakirlikle başa çıkmak için cinayet işleyenlerden, iç huzurunu aramakla ömür tüketenlere varıncaya kadar çeşitli insanları ve onların felsefesini uzun ve kısa anlatımlarla eserlerinde yer bulmuştur.

¹ Gotik kurguda korku ve çatışma kendini gösterir. Bu türde hakim olan kavram karanlık ve derin kişilik çatışmalarıdır. Dostoyevski, karakterlerini kendi fikirleri ve kendi kişilik çatışmaları ile ilgi çekici hale getirmiştir.

Yazarın edebi anlatımına yansıyan modernizm ve varoluşçuluk, çeşitli psikoloji okullarının yanı sıra teoloji ve edebiyat eleştirmenlerini de derinden etkilemiştir.

Günümüz yazarlarının azımsanmayacak bir kısmı da Dostoyevski'nin yazın üslubundan etkisiyle eserlerine yön vermektedir.

1846 yılında genç Fyodor'un çiçeği burnunda ilk eseri olan "İnsancıklar" çıktığında eseri okuyan eleştirmen Belinski hayranlığını "Yeni Gogol doğdu!" şeklinde ifade etmiştir. Dostoyevski'nin İnsancıklar'da sosyal hayatın yansımalarından biri olan fakirlik ve ümidi, birbirlerini seven iki insan üzerinden ele alması, eserlerinin "gerçeklikle" bağını bir kez daha ortaya koymuştur.

Rusya'nın parasız, acı ve elemle dolu insanının ümitsizce yaşamasına mukabil, her şeye rağmen hayal kurabilen karakter kurguları, Dostoyevski'nin insanda ıstırapın yanında umut etme gibi bir doğasının da olduğunu gözler önüne sermektedir. Kitabın baş karakterlerinden Alekseyeviç'in: "...Nedense,

bahar insanda sıcak ve mutlu hisler uyandırıyor. Tabiatla birlikte insanın duyguları da canlanıyor. Ben ki, hayatta dikili ağacı olmayan zavallı bir ihtiyarım. Düşünebiliyor musun, ben bile hayal kurabiliyorum!” sözleri buna bir örnektir.

Dostoyevski’nin eserlerinde gerilimlere de oldukça sık rastlanmaktadır. Anlatılarındaki gerilimi hissetmek ve bu hissin etkisiyle hikâyede kendini bulmak birçok okurun tecrübe edebileceği bir durumdur. Örneğin Suç ve Ceza romanının baş karakteri Raskolnikov’un yaşadığı ikilem, onu hem bir cinayet işlemeye hem de bu eyleminden dolayı vicdanında kendini suçlu görmeye götüren bir süreçtir. Hikâyenin okuru da bu güçlü anlatımın etkisiyle kendini âdeta Raskolnikov’un yerinde hissederek sonunda bu ikircikli halin etkisiyle oluşan zihin bulanıklığını bizzat tecrübe edebilmektedir. Dostoyevski’nin kaleminden çıkan hikâyenin içinde yaşama sihrinin, karakterler arasında geçen diyaloglardan kaynaklandığını söylemek hata olmayacaktır. Ancak bu diyalogların asıl tesiri, iki kişi arasında

değil, Raskolnikov’un zihni dışında bir kendilik yaratıp onunla arasında geçmesinden kaynaklanmaktadır. Bu anlamda Fyodor Dostoyevski, psikolojik bir analizin haritasını imgelerde oluşturarak meseleyi sanki bizzat yaşıyormuş gibi hissettirmektedir.

Yazarın etkilendiği önemli edebiyatçılar arasında, Balzac, Dickens ve Hugo bulunmaktadır. Dostoyevski’nin sahip olduğu psikolojik derinlik, hayal gücü ve bazı kişilik bölünmelerinde, Reil ve Carus gibi romantik yazar ve doktorların da etkisinin olduğu bilinmektedir.

“Ezilenler”, “Ölü evinden anılar”, “Yeraltından notlar”, “Suç ve ceza”, “Kumarbaz”, “Budala”, “Ebedi koca”, “Ecinniler”, “Delikanlı”, “Öteki”, “Beyaz geceler”, “Namuslu bir hırsız”, “Uysal bir ruh”, “Yufka yürekli”, “Ev sahibesi”, “Bir yazarın günlüğü” ve “Karamazov kardeşler” Fyodor Dostoyevski’nin roman ve kısa öykü türündeki eserlerinden bazılarıdır.

ZEYNEP ZUHAL
KILINÇ

T

1991’de Belçika’nın Genk şehrinde doğdu. İlkokul ve liseyi burada tamamladı. 2017 yılında İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 2019 yılında Belçika’da Diyanet İşleri Brüksel’e bağlı yurtdışı görevlisi olarak göreve başladı. YTB Türkçe Ödüllerine Öykü ve ilk Kitap Desteği Kategorilerinde katıldı.

Edgar

KÂBUS RUHLU YAZAR: EDGAR ALLAN POE

ZÜMRA UFUK

*Siyah, uzun bir ceket; yüksek, dik yaka gömlek
Ağarmış fular boynunda
Saatin sarkacı koynunda
Gözleri kuyu, gözleri kor
Elleri soğuk, elleri mor
Mürekkebi donuk hâlâ
Yazamaz artık asla
Bir daha asla
Zümra Ufuk*

Tarih 3 Ekim 1849, Baltimore'da yağmurlu ve kasvetli bir gün. Joseph Walker isimli bir adam yağmurlu yürüyor. Gunner's Hall binasının yanından geçerken dikkatini bir şey çekiyor. Kaldırım kenarında üzerinde eski püskü kıyafetler olan bir adam yerde hareketsizce yatıyor. Yanına yaklaşıyor. Bilinci yarı açık olan adamın Yazar Edgar Allan Poe olduğunu anlayıp ona yardım ediyor.

Poe, Walker tarafından bulunduğu son dört gün boyunca delirium tremens krizleri geçirmiş ve bir daha kendine gelememiştir. 7 Ekim 1949 tarihinde hayata gözlelerini yuman yazarın ölüm nedeni ve halüsinasyonlar boyunca sayıkladığı Reynolds'un kim olduğu hiçbir zaman öğrenilememiştir. İronik bir biçimde, tıpkı yazdığı polisiye öykülerdeki gibi ölümü de bir bilmece gibi başlamış ve maalesef çözülmemiştir. Özellikle ölüm konusunu eserlerinde defalarca işleyen Poe'ya,

sanki bu kez kendi ölümü tuhaf bir son yaparak karşılık vermiştir.

Amerikan edebiyatında romantizm akımının önemli temsilcilerinden biri olan Poe, akıl ve mantığı merkeze alan klasik sanat akımına karşın, eserlerinde duygu ve hayal gücünü kullanmayı ve bunları ön plana çıkarmayı kendine prensip edinmiştir. Edebiyat dünyasının kapılarını şiirler yazarak açan Poe, korku ve gerilim gibi modern kurgu edebiyatının birçok alanında da eserler vermiştir. Polisiye ve dedektiflik hikâye türünün gelişmesinde önemli bir rol oynayan yazar, kırk senelik kısa yaşamında editörlük ve eleştirmenlik de yapmıştır. Poe, insanlığın doğasına ilişkin yazdığı eserlerinde karanlık hayal gücünden beslenmiştir. Karamsar bir dille ele aldığı hikayeleri korkunç ve çığır açıcudur. Genel olarak hikayeleri ölüm, delilik ve şiddete takıntılıdır.

Kendi yaşamının da esrarengiz bir şekilde biteceğini hissettiğinden

midir bilinmez, Poe, yarattığı zeki dedektif Dupin karakteri üzerinden gizemli olayların çözülmesi için gereken noktaları en ince detaylarına kadar hikayelerinde sıralamıştır. Dedektif hikâyelerinin gidişatını değiştiren karakteri Auguste Dupin, Poe'nun üç metninde; *Morgue Soğuk Cinayeti*, *Çalınan Mektup* ve *Marie Roget'in Sırrı*'nda, karşımıza çıkar. Dupin, keskin analitik zekâsı ve mantık yürütme yöntemiyle vakaları çözen yetenekli bir dedektif olarak tanıtılır.

Yaşadıkça eserlerine, yazdıkça da hayatına sirayet eden kasvetli bir döngünün arasında sıkışıp kalan ruhu, karanlığa tutkuyla bağlanmıştır. Ruhundan damıttığı eserleri âdeta aydınlığa bir protesto gibidir. Biyografisine bakıldığında onu anlayabilmek aslında hiç de zor değildir. 19 Ocak 1809 tarihinde Boston'da oyuncu bir anne-babanın ikinci çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Rivayetlere göre Poe, Edgar

ismini ailesinin de sahnelediği ve Shakespeare'e ait tiyatro oyunu Kral Lear'dan almıştır. Poe henüz bir yaşındayken babası aileyi terk etmiştir. Bir yıl sonra da annesini tüberkülozdan kaybetmiştir. Allan orta ismini kendisini gayri resmi olarak evlatlık edinen tüccar John Allan'dan almıştır. Üvey babası ile yıldızları uyuşmadığından aralarında çatışmalar yaşanmış, üvey babası ona mirasından hiçbir şey bırakmamıştır. Hayatı boyunca maddi sıkıntılar yaşayan yazar üniversiteden ayrılmak zorunda kalmış ve o sırada nişanlı olduğu Sarah'tan da uzaklaşmıştır. 1927 yılında kendi parasını kazanabilmek için Amerikan ordusuna katılmak istemiş ve 18 yaşında olmasına rağmen kendisini 22 yaşında göstermiştir. Aynı yıl piyasaya çıkan ilk kitabı *Tamerlane ve Diğer Şiirler* yalnızca elli kopya basılmış ve ilgi görmemiştir. Orduda iki yıl hizmet ettikten sonra ayrılmış, 1930 yılında ikinci sevgilisi Louisa ile evlenmiştir. Aynı

yıl ikinci şiir kitabı *Al Aaraaf, Tamerlane and Minor Poems* yayımlanmıştır. 1931 yılında abisini kaybettikten sonra kendini tamamen yazarlığa adanmıştır. 1933 yılında yazdığı *MS. Found in a Bottle* (Şişede Bulunan Elyazması) öyküsüyle Baltimore Saturday Visiter'in düzenlediği bir yarışmaya katılmış ve eseri birinci seçilmiştir. Bu ödül ona yaşadığı sıkıntıların arasından süzülüp gelen bir umut ışığı olmuştur. Ancak mutsuzluk peşini bırakmamıştır. 1835 yılında severek evlendiği kuzeni Virginia'yı 10 yıl sonra tüberkülozdan kaybetmiştir. Karısını çok seven Poe, onun ölümüyle derinden sarsılmış ve kendini alkole vermiştir. Poe artık sanrılarla dolu düzensiz bir yaşam sürmeye başlamıştır.

Belki de o, çoğu insanın yaptığının aksine ölüm gerçeğinden, korku sanrılarından kaçmadan yaşadığı ve onları hafızasından çok kalbinde canlı tuttuğu için kara romantizmin

kralı, dehşetin muhafızı olmuştur. Bu nedenle onun üslubu kalemin ucunda değil, damarlarında çılgınca akan kanla hayat bulur. İşte onu dönemin hatta günümüzün yazarlarından ayıran da budur. Eserleriyle, insanların bodrum katına hapsettikleri endişe ve korku kapılarını aniden kırar ve onların sahibine tekrar hücum etmesini sağlar.

Poe okuyucuyu yarattığı dünyanın içine çekmeye çalışmaz, çünkü zaten yazdıkları sayfalardan taşarak okuyucunun dünyasına egemen olur. Elini kitabın içinden uzatır ve okurun odasındaki saati durdurur. Poe'nun yarattığı kurgusal zamanın tik takları okuyucunun tinsel kulağının dibinde duyulur. Böylece okuyucunun zamansal ve mekânsal algısına müdahale etmeyi başarır. *Gammaz Yürek'te* atan kalbin sesini kendimizinkinden daha iyi duyar, *Kuyu ve Sarkaç'ta* keskin metalin üzerimizden geçişini izler ve *Amontillado Fıçısı'nda* örülen

duvarın soğukluğunu iliklerimize kadar hissederez.

Poe'ya göre sanat kavramı tinsel bir beceri değil zekanın işleyiştir (1846 The Philosophy of Composition / Yazma Felsefesi). Poe aynı zamanda kısa öykülerin sonundaki çarpıcı bir sona dayanan ve “Tek Etki Kuramı” adını verdiği edebiyat kuramını oluşturmuştur. Bu kurama göre, bir hikâye okuyucunun zihninde tek bir etki yaratacak şekilde kurgulanmalıdır. Hikâye metninde geçen kişiler, olaylar ve mekânlar bu tek etkiyi oluşturmaya hizmet etmelidirler.

Özgün üslubunun yanında katran kara mürekkebiyle yazdığı kelimeleri, onu gotik hikayelerin babası yapan bir başka özelliktir. Hayal gücünün karanlığından yükselip kalemine ulaşan sözleri, sayfaları aşarak makbere bağlanan yüksek bir gerilim hattı gibidir. Her sayfada derinleşip kök salan ürkü tohumlarından peyda olan bataklıklar ve yosunlar *Usher Evi'nin* çatlaklarından süzülürcesine bütün öykülerine sızar. Aynı şekilde öyküyü andıran bir anlatımla şiirselleştirdiği *Kuzgun'a* sızanlar da eserini baştan başa mateme boyar.

Geçimini yalnızca yazarlıktan kazanan ilk Amerikalı yazar olarak bilinen Poe, telif hakları yasasının olmadığı bir dönemde yaşamının talihsizliğiyle maddi anlamda büyük sıkıntılar çekmiştir. Edebiyatın bu karanlık ruhlu yetim çocuğunun kıymeti ne toplum ne de yaşadığı çağ tarafından bilinmemiş, eserleri hak ettikleri değeri görmemiştir. Öyle ki 1843 yılında yazdığı *Altın Böcek* adlı öyküsü için aldığı 100 Dolar yazarın bütün yaşamı boyunca bir eser başına aldığı en yüksek meblağ olmuştur.

Bütün bunlara rağmen geç de olsa adını, dünya edebiyat tarihine altın harflerle yazdırmayı başarmıştır. *The Narrative of Arthur Gordon Pym of Nantucket* (Nantucketli Arthur Gordon Pym'in Öyküsü) 1938 yılında kendisini şöhrete götüren tek romanıdır. Ünlü şiirleri *Kuzgun* ve *Annabel Lee* ile de unutulmayacak bir yere sahip olmayı başarmıştır. Ölümünden sonra eserleri başka yazarlara yol göstermeye devam etmiştir. Kendinden sonra gelen Herman Melville ve Jules Verne gibi yazarları derinden etkilemiş ve onların eserlerine ilham kaynağı olmuştur. Poe'nun yazın sanatına olan katkısının altını önemle çizen Arjantinli yazar Jorge Luis Borges, *Kâbus* sözcüğünün Poe'nun tüm anlatılarına uygun düştüğünü söylemiştir. Poe kendisini Alman romantiklerine öykünmekle suçlayanlara şu karşılığı vermiştir: “*Dehşet Almanya'ya özgü değil, ruha özgüdür.*”

Z Ü M R A U F U K

~~~~~ T ~~~~~

1985 yılında İzmir'de doğdu. İstanbul Bahçeşehir Üniversitesi'nde Görsel İletişim Tasarımı lisansını bitirdi. Yüksek Lisansını Viyana Üniversitesi'nde İletişim Bilimleri bölümünde tamamladı.

Mustafa

MUSTAFA KUTLU: BİR VUSLAT HİKÂYESİ

MÜNİRE ESLEM BOZKURT

“Varsa söyleyecek sözün, o hikmettir.”

Sokağın en işlek kahvehanesi. Çayı taze, Türk kahvesi bol köpüklü. Akşam vaktine yaklaşık bir saat var. Televizyonun kurulu olduğu köşeden maç sesleri yükseliyor, durum 2:1. Edilecek kavgalar pusuda, her an dışarı çıkabilirler. Toplam dört masadan kurtularak kahvehanenin duvarlarında yankılanan tavla şıkırtıları, ocakta kaynayan su, iki dakikada bir tekrarlanan o meşhur çay kaşığı ve ince belli bardak buluşmasının sıcaklık tıkkırtısı ve sürekli açılan kapının çingırağının sesleriyle orkestra kurulmuş, ritim tutuluyor. Edilen sohbet, sorulan hâl hatır, yapılan espriler bir taraftan, mırıldanma, söylenme ve hayıflanmalar diğer taraftan yükselerek tavanda cızırdayan lambaların arasında buluşuyor, bir uğultu bulutu gibi misafirlerin üzerine yağıyor. Her ağızda başka bir hikâye dönüyor, her sandalyede ülkenin keşfedilecek farklı bir köşesi oturuyor, her masada irili ufaklı dertler bir can kulağı bekliyor, nasipse buluyor. Seslerin toplamı gürültü değil adeta bir fon müziği oluyor. Mustafa Kutlu’nun yazı masasına hoş geldiniz.

Mustafa Kutlu 6 Mart 1945’te Erzin-can’da doğmuş ve 1968’te *Hareket* dergisinde yayımlanan ilk öyküsünden bu yana elli yılı aşkın süredir Türk edebiyatına, başta hikâye olmak üzere, deneme, eleştiri, gazete yazıları, senaryo gibi türlerle de eşsiz bir katkıda bulunmuş, modern Türk hikâyesinin en önemli isimlerinden birisidir. 1974’te edebiyat öğretmenliğinden ayrılarak önce *Hareket* mecmuası sonra ise Dergâh Yayınları çatısı altında edebiyata emek vermeye devam etmiştir. Hakkında birçok söz söylenmiş, yazı yazılmıştır ancak onu anlatan herkesin kullandığı ortak kelimelerden biri *emektir*. Kendi deyişiyle “elli yıldır Hak ve halk için” yazan, bu doğrultuda açık, gülbüz ve anlaşılır olmayı yazısında ilke edinmiş, bir kimseyle ünsiyet kurmak, onu anlamak için insanımızı tanımanın ve bu yolda önce toplum olarak kendimizi bilmenin gerekliliğine inanan, amacı uğuruna uzun yolu seçmekten imtina etmeyen ve okurunu da buna davet eden bir memleket hikayecisidir.

Bu uzun yolda onun için esas mesele ahlâk, kanaat, adalet, merhamet ve

iyiliktir. Bu kavramların hâkim olduğu ve hakikatin en yalın haliyle neşet ettiği bir öykü dünyası kurmak için insanımızın yaşadığı buhranlardan, doğru bakış açısıyla iyilikler süzüp eleğindeki hikmetlerle kalplere ulaşmak ister. Buhrandan kastı bir trajedi değildir çünkü Müslümanın trajedilere sebebiyet verecek çatışmaları olamayacağına inanır. Zira ona göre çatışma durumunda bir tarafa inancı koyduğumuzda karşısında durabilecek bir şey yoktur. Toplum olarak böyle bir çelişkiye sahip olmadığımıza inandığı için de romanın edebiyatımızda geri planda kalmasına şaşırır. “Roman bir çatışma, çelişki, trajedinin ürünüdür. Bizde ise dram, yalnızca kişinin nefsiyle olan mücadelesinden doğar, ki bu durum da bizi her yere götürülebilir.” Buradan hareketle öykülerinde insan ruhunun ve psikolojisinin gizlerine eğilir, okuyucusuna ayna tutar ve mevcut düzendeki düzensizliklerin altını çizerek. Ona göre “modern iktisadın alternatifi ahlâktır”¹. Paranın sahte itibarı peşinde koşan insanları, küçücük bir ağacın hakikati her mevsim “bir ayet” gibi haykırışını

1 Mustafa Kutlu (1995) *Arka Kapak Yazıları*, Dergâh

görmeye çağırır. Çünkü ağaç, bütün sözde engellere rağmen, “kimse farkında olmasa da takdir beklemeden iyilik yapmaya devam eder.”²

Mustafa Kutlu denince aklı gelen, hikâyelerine her haliyle nüfuz eden ilham kaynaklarından biri de tabiatır. “Tabiatı, terbiye, ahlâk ve adabın başlıca mümessillerinden sayarım. Çünkü tabiatı hiçbir şey Hududullah’a karşı gelmez.” Çiçek mevsiminde açar, dünya döneceği kadar döner, su yatağına göre akar. . . Tabiatı her şey hakikatin kanunlarına uyar. “İnsan hariç. Zira insan hem eşref-i mahlukattır hem de esfel-i sâfilîne inebilir.”

Bir Mustafa Kutlu kitabında üç beş satırlık diyalogların etrafına örülmüş öykülere rastlamak mümkündür. Söylenen yahut söylenmeyen bir sözde toplanmış ne varsa, insan fitratının katmanlarıyla yelpaze gibi açılarak tek tek her yaprağını gösterir ve bunu yaparken satırların arasındaki suskunluğa dokunmadan, ona zarar vermeden, orada öylece durmasına müsaade eder. Beraberinde de her bir karakterin dünyasından çıkarılan

iyilik dersleriyleilmekilmek işlenen, anlatıldıkça tamamlanan esas hikâyeyi kurmaktadır. “Kutlu’nun derin kurgusunda insan fitratını bozan hırs-ları olayların akışı içinde aşındırarak kalpten sökü� atma çabası var. Hikayelerinde kusursuz fitratın hayat içinde eğilip bükülüşünü elle tutar gibi hissedersiniz.”³

Onun öyküsünde kazanan kaybedendir. Bir simidi iki ucundan çekerek bölüşen iki çocuk vardır mesela. Daha büyük parçayı koparan üzölür, ısrar etse de diğeri almaz. Çocuk fazlasını önündeki güvercinlere vermeye başlar. İkinci çocuk ona katılır, dayanamayıp hepsini güvercinlere verirler. Ellerindekini paylaşmak yemekten daha çok doyurur onları.⁴ Mustafa Kutlu hikayesi iste böyledir. Paylaşımı, vicdanı, hakkı, hakkaniyeti, masumiyeti hatırlatır. Her satırında birliğe, beraberliğe, vefaya, dayanışmaya, davaya, dirilişe, Hududullah’a çağırın bir dert çınlar okuyucunun kulaklarında. Alistıklarımızı, normal

saydıklarımızı bir bir sorgulatıp dünden kalanları sımsıkı tutmadan bugün var olamayacağımızı, bugün var olmadan da yarınlarımızı inşa edemeyeceğimizi anlatır.

Mustafa Kutlu’nun kitaplarında genelde “çerçeve hikâye” tekniği hakimdir. Burada önemli olan kahraman değil, konudur. Amaca hizmet etmeyen olay ve kişilerin çerçevede yeri yoktur. Böylece elde edilen bütünlük ve öykülerin birleşiminden doğan esas hikâye her öykünün kendi başına var olmasını engellemediği gibi, bir romanla ve içindeki bölümlerle de kıyaslanamaz. “Gele-neği taklit edersek kurur. Gelenekten hareket ederek yeni şeyler yapmak”, *geçmişe dönüp geleceğe bakmak* gerektiğini düşünür. Kendisi bunu yaptığında da İslam estetik ve düşüncesinin sanata yansıma biçiminde tasavvufla karşılaştığını söyler. Kesretten vahdete giden düşünceye kültürümüze ait bütün eski sanatlarda rastladığımız kanaatindedir. Bu temel görüşten hareketle kaleme aldığı Beşleme’sinde de müstakil hikâyelerin esas hikâyede birleştiklerini, yani ayrı ayrı hikâyelerden oluşan

2 Alpay Doğan Yıldız (2019) *Hikmet ve Ahenk*, Dergâh

3 Yıldız Ramazanoğlu, Alpay Doğan Yıldız (2019) *Hikmet ve Ahenk*, Dergâh, 2018, s.22

4 “Sevinç” hikâyesi, Mustafa Kutlu (2011) *Hayat Güzeldir*, Dergâh

tek bir kitabın vücuda geldiğini söyler. “Bir nevi vahdet vücuda gelmiş olur.” Meşhur Beşleme’sinden sonra ise öyküleri birer *uzun hikâyeye* evirilen Kutlu, oluşturduğu bu yeni üslup ve formda da gelenekten istifade ettiğini belirtir. “Yazdığım uzun hikayeler bir bakıma şifahi edebiyatın yazıya geçirilmesi gibidir. Zor iş. Ama sadeliği, ritmi ile okuyanı kendine çeker.”⁵

Gözetdiği bir diğer prensip ise az sözle çok şey ifade etmektir. “Bu, Kuran-ı Kerim’den neşet eden bir şey; esası: *hikmet*.” Sadelik, söz tasarrufu, açık ve gürbüz bir anlatım öykülerinin başta gelen özelliklerindendir. Bu “onun halk hikâyesine yaslanan yaklaşımının bir yansımasıdır.”⁶ Hikâyesini yazmaktan çok anlatır, resmeder. Hasbîhâl ettiği muhatabı da okumaktan çok dinler, hatta izler. Bir film sahnesi saydamlığında tasvir ettiği paragrafların yanı sıra, yazdığı her şeyi bir resim canlılığında kavramak da mümkündür. Hikâye, bir tabloya bakar gibi, tüm renkleriyle, açık, dolaysız ve saklanmadan karşımızdadır. Net bir çerçevesi, katıksız bir dili, manayı kararl ve sağlam bir şekilde göğüsleyen çizgileri vardır. Kapı açıktır, anlaşılması gerekenler bellidir. Fakat resmin içine girmek okurun elindedir.

“Geçmiş hayat yekpare bir hayattı.”⁷ Artık her şey gibi toplumun da paramparça olduğu bu dünyada yoksulluğun dayandığı duvarlardan biri de dağılmışlıktır. Sermaye yoksulların sırtından doğmuştur, sistem böyle işler. Bu bağlamda düşmanın adını net bir şekilde koyan Kutlu, yazılarında da kapitalizme karşı durmuş, açık bir çözüm yolu önermiş bir yazardır. “Bunun bir yönetim, siyaset, eğitim, sanat...

topyekûn Hududullah çemberi içerisinde oluşacak bir sisteme ihtiyacı var. Paradigmayı değiştirmek, kalbî, zihni, fikrî, ilmi ve amelî birtakım yollardan geçmek, uzun yola niyet etmek, doğru refik ile – yani toplum olarak – hicret etmek lazım.”

Bu yolda edebiyat ve sanatın önem ve anlamını da gözler önüne serer. Kutlu’ya göre edebiyat ve sanat insanı insan yapar. Onu yontar, törpüler, inceltir, duygu ve düşüncesiyle yükselere taşır, hayata daha manalı bakmasını, kâinatın ahengine katılarak güzelliğe iştirak etmesini sağlar. İyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırt etmek üzere felsefeye müracaat edilebilir. Fakat felsefenin güç yetiremediği yerde sanat başlar. Zira sanat daha soyuttur, akıldan çok kalbe hitap eder. “Kalbimizi açar, bizi merhamet ve şefkat sahibi kılar. Kâinatın kitabını, yani temaşayı öğretir. Güzelliğin farkına varırız.”⁸ Ancak sanatın da son durak olmadığını vurgular: “Sanatta kalırsanız estetikte kalırsınız. Onu da geçip hakikate ulaşmak lazımdır.”

Mustafa Kutlu her şeyden önce kalbinin sesine kulak veren derviş bir hikayecidir. Yaptığı işi iki unsur üzerine bina etmeye özen göstermiştir: *hikmet ve ahenk*. “Yani varsa söyleyecek sözün o hikmettir.” Ona göre hikmet muhtevayı, ahenk de biçimi oluşturur. Sözün ancak ahenk içerisinde muhatabına ulaştığında bir tesiri olacağına inanır.

Mustafa Kutlu elli yıllık yazı hayatında güttüğü anlamlı, kararlı ve istikrarlı dert ile Fuzulî’nin şu duasını hatırlatır: “*Gerçeği arzulayarak mecaz yolunu tutsam, efsane bahanesiyle sırrımı açsam, Leylâ aracılığıyla vasfına başlayıp Mecnun dilinden yalvarsam ne olur?*”⁹ Kutlu da benzer bir anla-

yışla hikâyelerinde okuru kıssadan hisseye bakmaya çağırır.

Şimdi olduğu kadar ileride de kıymeti bilinecek bir külliyyattır Mustafa Kutlu hikâyesi. O eskilerin külliyyatıdır bir bakıma. O eski ramazanlar, bayramlar, mahalleler, sevdalar, insanın içinde eskimeye yüz tutmuş fakat unutulmaması gereken ne varsa... “Uzun hikâye” deyip anlatmaktan vazgeçilen değil, insanı insana anlatan bir külliyyattır.

Bir vuslat hikayecisidir Mustafa Kutlu: “Dün ile bugünü, gelenekle modern, kıssayla romanı, mesneviyle hikâyeyi, imparatorlukla cumhuriyeti... hikâyede iki devri bağdaştırır.”¹⁰

Ben ile hakikati kavuşturur. Okurun her kitapta karşılaştığı aynadaki aksi olur. İki eliyle kavradığı hikâye değil, kendisi olur. Anlayarak anlaşılır, zira “anlayan ben, (daima) anlaşılın benin içindedir.”¹¹

9 Fuzulî, Hüseyin Ayan *Leylâ ve Mecnun* (1981:18)

10 Nazan Bekiroğlu, Alpay Doğan Yıldız *Hikmet ve Ahenk*, Dergâh, 2019, s.14

11 Elmalı Hamdi Yazır, Mustafa Kutlu (2020) *Kalbin Sesi ile Toprağa Dönüş*, Dergâh

MÛNİRE ESLEM BOZKURT

T

1996’da Almanya’nın Sindelfingen şehrinde doğdu. Lisans eğitimine 2016 yılından bu yana Würzburg Üniversitesi Tıp Fakültesinde devam ediyor. Anatomi Fakültesinde asistanlık yaptı ve Anatomi dersleri veriyor. YTB Türkçe Ödülleri Öykü kategorisinde katıldı.

5 Mutafta Kutlu, Alpay Doğan Yıldız, *Hikmet ve Ahenk*, Dergâh, 2019

6 Necip Tosun, Alpay Doğan Yıldız, *Hikmet ve Ahenk*, Dergâh, 2017, s.21

7 Tanpınar, Ahmet Hamdi Bütün Şiirleri, Dergâh Yayınları, 1994

8 Mustafa Kutlu (2016) *Fikir ve Edebiyat*, Dergâh

**"Hayatım,
her gün kazandığım yeni
yalnızlıklarla zenginleşiyor."**

Mustafa Kutlu, Yoksulluk İçimizde, s.55

VIRGINIA WOOLF'UN DALGALANAN KELİMELERİ

ECEM TUBA HIZARCI

*"İnsan hızla yazmayı öğrendiğini sanıyor ; ama öğrenmiyor [...]
Su gibi akıp gitmiyor; tersine saplanıp duruyorum." - Virginia Woolf*

1 882 yılında Londra'da doğan Virginia Woolf genç yaşlardan itibaren okumaya ve yazmaya ilgi duymuştur. Dergilerde yayımlanan yazıları, eleştiri, deneme, roman, öykü, mektup ve günlükleriyle modern edebiyata büyük bir miras bırakmıştır. Yaşadığı dönemde edebiyat dünyasında kadın bir yazar olmaya ilişkin konuları da sıklıkla ele almıştır. Ailesinde arka arka yaşadığı ölümlerden sonra hayatı boyunca dönem dönem nükseden depresyonla mücadele etmiş ve nihayetinde 28 Mart 1941'de hayatına son vermiştir.

"Benim aktarmaya çalıştığım akıştaki adalar; akıp giden hayatın kendisi". Bu cümle Virginia Woolf'un yazmaya atfettiği anlamı çok güzel özetliyor. Woolf'un kalemi, zaman, hayat ve *gerçekliği* kâğıda damgalıyor. Gerçek hayat ve gerçeklik, Virginia Woolf için kesinlikle vurgulanması gereken kelimeler: yazıya dökmediği sürece hiçbir şey onun için gerçek değildir. Virginia Woolf için yazmak, dünyadaki gerçekleri görmek, görülenin, hissedilenin

derinliklerine inmek demek. Woolf, kendi varlığını kaleme dökmediğinde yaşadığının da farkında olmuyor adeta, belki de bu nedenle günlük yazmaktan asla vazgeçmiyor.

Edebiyat dünyasında kendine ait bir yeri, bir görüşü var Virginia Woolf'un. Bu seneler boyu geliştirdiği yazısı ve azimli karakteri sayesinde olabilir. Belirlediği kurallara ve rutine olabildiğince sadık kalmasına rağmen günlük ve mektuplarını okuduğumuzda hep daha fazla disiplin arayışında olan bir yazar görüyoruz. *"Düşüncenin, ilkin nasıl ortaya çıktığına bakıp izlemek istiyorum. Kendi sürecimin izini sürmek istiyorum"* derken, kendi yazarlık serüveninin seyircisi olduğunu anlatıyor. Aynı anda birçok eser yazan, aynı anda birçok kitap okuyan, günlüklerine düzenli bir şekilde yazmaya çalışan Woolf, bir yazıya başladığında heyecanla yazısının gelişimini takip ediyor. Kaç günde kaç sayfa yazdığı ne zaman bitirmek istediği ne zaman yeni bir esere başlayacağı, hepsi bilincinde olduğu detaylar onun için. *"Boşuna veya*

gereksiz" yere yazmak en çok kaçınmak istediği durumlardan biri, bir fikri olduğunda, eser zihninde iyice oluşmadan, dediği gibi *"pişmeden"* kalemini o eser için eline almıyor. Fikri belirlediğinde, yazının onu yönlendirmesine izin veren bir düşünce yapısıyla, kalem hangi yönü gösterirse oraya doğru yol alıyor. Yazdığında ise kendini tüketircesine, yorgunluğun son aşamasına ulaşıncaya kadar yazıyor, *"Hayır, bu sefer iliğim kemiğim kuruyuncaya kadar yazdım. Kafamda tek bir düşünce bile kalmadı"* diyerek; yazının sanki adeta onu yaşamı boyunca ele geçirdiğini anlatıyor. Yürürken hayal dünyasıyla birlikte gördüklerinin *gerçekliği*, bir bakıma bilinç üstü bir yerlere ulaşma çabası ve düşünce patlamalarının Woolf'un eserlerini ortaya çıkaran formülün en önemli bileşenleri olduğu görülüyor.

"Yazdıkça kafamın içinde bir yerlerden, yazmak istediğim şeyin o tuhaf ama çok hoş duygusu yükseliyor; benim kendi bakış açım." Yazar, yazarken kendisiyle bir mesafe

koyup düşüncelerini toplamalı Virginia Woolf'a göre, sadece odaklanması gerekenlere odaklanırsa asıl bilincine ulaşır ve yazmak istediğine yakınlılaşır. “*Sanata saygı duyulmalı*” diyen Woolf’un inancına göre yazmak bir kural işidir, yazar aklının bencilleşmesine izin vermemelidir ve yazı çalışılması gereken bir alandır. İngiliz Edebiyatında bir devrim yaratan Woolf’un tüm çalışmaları günümüzde halen İngiliz Edebiyatının en iyi eserleri arasında sayılıyor. Örneğin, *Deniz Feneri* isimli eseri, *Modern Library* tarafından 20. yüzyılın en iyi yüz eseri arasında 15. sırada yer alıyor.

1919 yılında, “*basıldıklarında kendi yazdıklarımı yüzüm kızarmadan okumaya katlanabileceğim zaman gelecek mi — titremeden, gizlemek istemeden?*” sorusunu soran Virginia Woolf, genç yazarlara yaşı ilerledikçe bir yazarın dışarıdan gelen eleştiriler ve özeleştiriyle de nasıl gelişebileceğinin en güzel örneğini sunuyor. Toplamda beş yüze yakın eleştiri ve deneme yazan Woolf, yaşadığı dönemde çok iyi bir eleştirmen olarak

da tanınıyor. Edebiyatın gerçekten emek işi olduğunu çalışmalarında yansıtıyor. “*Zaman geçtikçe, hayatın bu dağınık, sürekli biçim değiştiren malzemesinden insanın ne yaratabileceğini öğrenebilirim; kurguda çok daha bilinçle, titizlikle ondan yararlanmanın başka bir yolunu bulabilirim.*” Virginia Woolf daima bir arayış içinde olduğu hayatı boyunca, zamana karşı bir savaş vererek adeta ellerinin hızını hayatın hızına uydurmaya çaba sarf ediyor. Öğrenme ve yaratma isteği sırtında hep taşıdığı bir yük, yazmayı ne kadar sevse de yazmak onun için bir terapi olsa da, aynı zamanda yaşamına ağırlık veren bir yetenek oluyor. Yaşlandıkça yaşamla ilişkisi sabitlikten değişkenliğe evrilen Woolf, kendini “kayıtsız” olarak tanımlıyor, her zaman bir bütün, bir birey olarak görmediğini söylüyor. Yazmak onun için bir terapi aynı zamanda, baş ağrılarıyla karamsar düşüncelerini kenara koyabildiği vakitlerde yazmak, edebiyata odaklanmak zor günlerinde ona yardımcı oluyor, kendi gerçekliğinden eserlerindeki gerçekliğe

siğiniyor. Bu kadar azimle, tükeninceye dek yazması bundan kaynaklanıyor belki de.

Kullandığı yazım tekniklerinin modern edebiyatta yazılarının bu kadar ilgi görme nedenlerinden biri olduğunu söylemek mümkündür. Virginia Woolf, *Deniz Feneri* (*To the Lighthouse*) ve *Mrs. Dalloway* gibi birçok eserinde, psikolojide yer alan, bilinç akışı (*stream of consciousness*) tekniğini kullandığı görülür. Bu teknikle yazar, bir ayna gibi zihninden geçenleri kâğıda yansıtır. Eserlerinde zaman ve mekân kavramlarıyla oynamış, hatta bazen onların olmadığı eserler yazmıştır. Kendi parasını kazanmak onun için ne kadar güzel olsa da asla para için yazmayı doğru bulmamıştır.

Nesneler bir yazarın dikkat etmesi gerekenler arasındadır Virginia Woolf'a göre, büyük bir kaynak, büyük bir güçtür nesneler. Gördüklerini yazmak için hayatı boyunca daima çaba gösterir; gördüklerini ve hissettiklerini ne kadar yazısına aktarabileceği konusundaki şüphelerini

şöyle ifade eder; “ama gözlerimin önünde öylesine canlı olan şeyin ne kadar azını kelimeme yansıtabiliyorum, hem yalnızca gözlerimin değil; aynı zamanda sinir telimin de.” Virginia Woolf kendi yaşantısına ve etrafındaki insanlara eserlerinde yer verir, vefat etmiş aile bireyleri zihninde yaşamaya devam eder ve bir bakıma bizzat insanın kendisi Woolf için büyük bir ilham kaynağı olur her zaman. Eserlerinde karakterler dikkat çekicidir, *Dalgalar* (The Waves), kitabında monologlarla inşa edilmiş bir kurgu ve Virginia Woolf’un kaleminin akıcılığı ile muazzam bir şekilde işlenir. *Deniz Feneri*’ni okurken, Marcel Proust ve James Joyce’un kurguyu arka plana koyma tekniklerine benzer bir eserle karşı karşıya kalırız, felsefi düşünceler, bilinç akışıyla beraber ön plandadır: Virginia Woolf *Deniz Feneri*’ni yazarken, günlüklerinde kendi düşüncelerini dikkatli bir şekilde dinlemeye çalıştığını, duyguları, duyuları ve kelimeleri kâğıda nasıl aktarabileceğini çok düşündüğünü belirtiyor. Virginia Woolf kendi hayatında karşılaştığı zamanın kaçıp gitme sorununu *Deniz Feneri*’nde kelimelere dökmüştür.

Virginia Woolf’un edebiyat dünyasında geniş bir çevresi olmuştur. Dönemin çoğu yazarıyla arkadaş olması, yazılarının sıklıkla eleştirel yankı bulması ve gelişimi için değerli bir şans olarak gördüğü eşinin matbaası da bu edebi sosyal çevresine katkıda bulunur. Kendine ait bir odasının olmasının onun için manevi değeri yüksektir. En tanınmış eserine bu ismi verir, zihninde çarpışan düşünceleri tüm ciddiyeyle yazması için kendi odasında, kendi masasında, kendi alanında olması olmazsa olmaz bir koşuldur. Gün içerisinde dışarıda yazdığı

notları topladığı yer, yine kendi odasıdır. Yazı serüvenin başlarında gelen olumsuz eleştiriler moralini çok etkiler, ancak zamanla bazı eleştirileri ciddiye alarak kalemini güçlendirir, eserleri basıldığında merakla ona gelecek mektupları, *The Times*’in yorumlarını merakla bekler. Her başarısı onu daha da iyisini yazmak için motive eder, yeniliklerden korkmadan her defasında yeni teknik ve anlatımlar kullanmaktan çekinmez.

Virginia Woolf niçin yazmıştır sorusunun cevabı günlüklerinde şöyle yer alır: “Hayatı ve ölümü, deliliği ve akli başımdalığı vermek istiyorum; toplumsal düzeni eleştirmek, en yoğun biçimiyle onun işleyişini göstermek istiyorum.”

Kitap okumak, kendi beklenti ve hislerine göre kitap seçmek bir yazar için mühim bir meseledir ona göre. “İnsanın kendini sarsıp yazmaya döndürmesinin yolu şu. İlk açık havada hafif alıştırıcılar. İkinci olarak iyi edebiyat parçaları okuma. Ham olan bir şeyden edebiyat üretebileceğini sanmak büyük yanlış. İnsan hayatın dışına çıkmalı. “Kitaplar hakkında belirli kurallar olduğunu düşünmez ve bir kitabı okumak için kısıtlayıcı kuralları reddeder. Woolf için en serbest olduğumuz alanlardan bir tanesi budur; herkes ihtiyacına, fikirlerine, sorularına göre okuduğu kitabı seçer ve buna başkası karışmamalıdır. Woolf bir kitaba başlamadan önyargı ve düşünceleri temizleyip, bir kenara koyarak okumanın, kişiyi kitabın değerine ve anlamına ulaşmaya daha açık hale getirerek verimli bir okuma sağlayacağına inanır. Bazı eserleri birçok kez okumadan anlayamayacağımızı düşünen Woolf, eserleri bazen anladığımızı sandığımızı

ancak satırların arasında saklanan simgelere yeterli dikkati vermediğimizi dile getirir. Gerçek okurun yüzeysel değil, katmanlar arası okuması gerektiğini düşünür.

Virginia Woolf hayatının son dönemlerinde yazma yeteneğinin kaybolmaya başladığını düşünür. Yazmak eskisinden de daha çok çaba gerektirir. Artık yazamadığını dile getirirken de “Hiçbir yankı kalmadı” der.

Kaynak:

- Bir Yazarın Günlüğü (A Writer’s Diary),- Virginia Woolf, 1953.
- How Should One Read a Book?, Virginia Woolf, 1926.
- Modern Fiction, Virginia Woolf, 1919.
- Dalgalar (The Waves), 1931.
- Deniz Feneri (To the Lighthouse), 1927.

ECEM TUBA HIZARCI

1998’de Mont-Saint-Martin’de (Fransa) doğdu. İlk ve orta öğrenimini Longwy şehrinde, Notre-Dame des Récollets okulunda tamamladı. Lorraine Üniversitesi’nde Psikoloji eğitimi almaktadır. YTB Türkçe Ödülleri 2020 Kitap Desteği Kategorisinde ödül almıştır. Arafta Uçan Kelebekler yazarın ilk kitabı.

“Düşler geliyordu ona ve dur durak bilmeyen düşünceler geliyordu ırmağın suyundan akarak, gecenin yıldızlarından ışıdayarak, güneşin ışınlarından eritilerek.”

Hermann Hesse, Siddhartha, Can Yayınları, 2018, s. 15

STEFAN ZWEIG

SENA ŞEKER

"İnsan hızla yazmayı öğrendiğini sanıyor ; ama öğrenmiyor [...] Su gibi akıp gitmiyor; tersine saplanıp duruyorum." - Virginia Woolf

Dünya çapında nam salmış birçok sanatçıya yurt olan Avusturya, 1881 yılında Stefan Zweig'in Viyana'da doğmasıyla dünya tarihine bir yazar daha kazandırmıştır. Küçük yaşlarda edebiyatla tanışan yazar, öykü, roman, tiyatro ve biyografi alanlarında verdiği eserlerle pek çok alanda adından söz ettirmiştir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşına şahit olan Zweig, Yahudi asıllı oluşundan dolayı vatansız bırakılmış ve ülkesinden sürülmüştür. Vatansız kalmanın ve yaşananların etkisi ruhunda derin izler bırakan Yazar, Avrupa'nın gidişatı hakkında karamsarlığa kapılmış ve sığındığı Brezilya'da eşiyile birlikte 1942'de yaşamını sonlandırmayı seçmiştir.

Sanatın, kültürün ve zarafetin Viyana'nın sokaklarını ve yaşamını şekillendirmesi birçok sanatçının ilgisini çekmiştir. Entelektüel ve sanatsal enerjinin içine doğan Zweig arkadaşlarıyla sık sık buluşup edebiyat ve sanat gelişmelerini takip etmiş. Meşhur Viyana kafeleri gençlerin okuldan sonraki buluşma noktası olmuş ve orada verimli saatler geçirerek sanata katkıda bulunmuşlar. Akşamları kafede

oturup güncel gelişmeleri takip etme alışkanlığı Zweig'in hayatında uzun bir süre devam etmiş. Okumalarını evde geç saatlere kadar devam ettirmiş. Sabahın sakın ve gürültüsüz saatlerini değerlendirme amacıyla erkenden uyanır ve yazmak için efor sarf edermiş. Nitekim o saatlerde misafir ağırlamak, yatağını toplamak ve kendisine bakım yapmak zorunda kalmazmış.¹ Bir okur olarak kendisini sabırsız ve heyecanlı olarak tanımlamış. Bu sebepten bir yazının lüzumsuz uzatılması ve fazla detaylandırılması sürükleyiciliğini ve dinamizmini olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiş. Kendi eserlerinin başarısını „vazgeçebilme” sanatına bağlıyormuş. Gereksiz uzatmalara duyduğu antipati yazılarını kısa ve net tutmasında yardımcı olmuş. Eserlerinin taslağını hazırladıktan sonra asıl çalışmasının başladığını dile getirmiş. Göze batan fazlalıklardan arındırarak iç yapıyı netleştirmeye adanmış kendisini. Bu kapsamda tereddüt etmesizin yazdığı bin sayfalık bir kitabın sekiz yüz sayfasını imha edebilmiş.

¹ Stefan Zweig: Drei Leben – Eine Biographie, Oliver Matuschek, 2008

„Bugün nereden başlayacağını bilmeyen genç bir yazar bana gelse, ona öncelikle büyük yapıtları yorumlamasını ya da çevirmesini öneririm. Yeni başlayan birinin kendini böyle bir hizmete adanması ona, kendi yaratacağı eserlerden daha fazla güven verir ve bir insanın kendini vererek yaptığı hiçbir şey boşuna değildir.”²

Bir yazarın dilinin ruhunu derin ve yaratıcı bir şekilde kavrayabilmesi için çeviri yapması gerektiğine inanan Zweig kendini geliştirmek adına yabancı dilden çeviriler yapmış. Dillerin kendine has anlatım biçimleri çeviriyi zor kıldığı için mücadele gerektirir. Bu zorluğu aşmak ve eseri bozmadan aynı tatta çevirmek Zweig'in zevk aldığı bir sanatmış. Çeviri yapmanın pervasızlığın ve özensizliğin önüne geçmeye yardımcı olduğunu belirtmiş.

Zweiga göre bir yazarın icra etmesi gereken iki temel unsur vardır: *görmek* ve *öğrenmek*. Gözlem yapılmadan yazılan yazıların duygusuz ve gerçeklikten uzak olduğunun altını

² Dünün Dünyası, Stefan Zweig, Can Yayınları, 2013, Çevirmen: Gülperi Sert

çizmiş. Öyle ki ilk şiir kitabını bir daha bastırmamış, son bölümüne geldiği romanını yakmış ve ilk yazdığı eserleri şu sözlerle eleştirmiş: “[...] ilk novellalarımda parfümlü kâğıt kokusu hissettim [...] adeta ikinci elden çıkmış gibiydi.”³

Savaş hakkında bir eser ortaya çıkarmaya karar verdiğinde, savaşa canlı tanıklık etmediği için gözlemlemenin yollarını aramış. Nihayetinde savaş arşivi için çalışmaya başlamış ve cepheye gitmiş. Her zaman yenilenin yanında yer alan Zweig sanatıyla susturulan insanların sesi olmaya kararlıydı. Ona göre yenilgiyi kabul edenler ve bu duruma katlanıp üstesinden gelenler seçkin kişilermiş. Bu düşüncenin neticesinde “Yeremya”⁴ oyununu yazmış ve kısa bir sürede sükse yapmış. Çağın trajedisini ve savaşa olan düşüncelerini karakterlerin ağızıyla dünyaya duyurmak, karanlıkta kalanlara ışık tutmak çektiği sıkıntıları hafifletmiş.

Seyahat etmeyi seven Zweig bir ülkeyi tanımanın yolunun orada yaşayan halkla tanışmaktan ve onlarla dostluk kurarak yaşantılarını gözlemlemekten geçtiğini savunmuş.

Gittiği her ülkede farklı deneyimler yaşamak adına orada yaşayan sanatçılarla görüşme fırsatı kovalarmış. Doğup büyüdüğü ortamlardan farklı ve bilmediği alışkanlıkları gözlemlemek adına çeşitli guruplar arasına karışır ve ilerde eserlerinde onlara yer verirmiş. Usta sanatçılardan bir şeyler öğrenme çabasıyla eserlerine yoğunlaşır ve gözlem yaparmış. Bir yazarın ortaya çıkardığı eserden ziyade eserin mükemmellik yolculuğu Zweig’in ilgisini daha fazla çekmiş. Bu merak ve tutkunun peşinden giderek dünyaca ünlü yazarların biyografilerini ele almış.

Zweig’in en verimli yılları sürgünden önce Salzburg’daki evinde inzivaya çekildiği zamanlardaydı. Dönemin sıkıntılarına rağmen yaklaşık yirmi eser yayımlamış. Psikolojiye duyduğu aşırı ilgi eserlerine sirayet etmiş ve derin karakter incelemeleriyle okura sunmuş. Özgürlüğün ve kişisel hakların hiçe sayıldığı bu dönemde eserleri imha edilmiş ve evine baskın düzenlendikten sonra ülkesine veda etmiş. Son olarak Brezilya’ya yerleşen yazar son üç eserini “Brezilya: Geleceğin Ülkesi”, “Satranç” ve otobiyografisi olan “Dünün Dünyası: Bir Avrupalının Anıları”nı yayımlamış.

Zweig yaşamışlık ve gözlemlediği olay örgülerinden yola çıkarak oluşturduğu eserlerde kimi zaman söylenemeyenleri söylemiş, kimi zaman merakının peşinden koşmuş, kimi zamansa kahramanlarını yenilenlerden seçerek hayatlarını mercek altına almış. Zweig içinde tuttuklarını, sırtına yük olan olayları yazarak rahatlatmış. Ne zaman ki hayalleri tuzla buz olmuş ve karamsarlık girdabında kaybolmuş, işte o zaman yazmaktan vazgeçip yaşamını sonlandırmış.

SENA ŞEKER

T

Avusturya’nın Bregenz şehrinde 1994 yılında dünyaya geldi. Innsbruck Üniversitesi’nde Eğitim Bilimleri bölümünde Göç alanında lisansını ve yüksek lisansını tamamladı. YTB Türkçe Ödülleri Deneme Kategorisinde üçüncülük ödülü kazandı.

3 a.g.e.

4 Jeremias (1915-1917)

YAHYA KEMAL: GÖK KUBBEMİZİN KEMÂL SESİ

ZİŞAN ÖZKAN

“Mısrâ benim haysiyetimdir”

Anne sütünün beslediği gibi besler bizi Türkçe ve onun kadar hakkı vardır üzerimizde. Türkçeye hürmet eden; kendi benliği, geçmişi ve geleceği üzerinde hakimiyet kazanır. Adımlarını sağlam atar. Diline kıymet verene toplum içinde de kıymet verilir. Edebiyatımızın en önemli şairlerinden Yahya Kemal Beyatlı Türkçeye verdiği değeri **“Bu dil ağızda an-nemin sütüdür”** sözüyle özetlemiştir. Yahya Kemal için Türkçe böylesine lezzetli ve kutsaldır.

Peki Yahya Kemal için Türkçe neden bu kadar büyük bir öneme sahiptir? Yahya Kemal’e göre dil, milletin fertlerini elektrik akımı gibi harekete geçirebilecek en etkili güçtür. **“Türkçenin çekilmediği yerler vatandır ancak çekildiği yerler**

vatanlıktan çıkar”¹ demiştir. O’nun inanişine göre Türkçe bizi sonsuza kadar birbirimize bağlayacak bağıdır, bu sebeple vatanın sınırları değişse dahi bu bağın kopmayacağını savunur. Toplumu ezelden ebede kadar bir millet halinde koruyan, birbirine bağlayan güç olarak görür Türkçeyi.

Şairin düşünce yapısını daha iyi anlayabilmek için yaşadığı döneme bakmak gerekir. 2 Aralık 1884 yılında Üsküp’te doğan ozana “Ahmet Agâh” adı verilmiştir. Fakat kendisi edebiyat dünyasına Yahya Kemal ismiyle doğmuştur. Şair, yazar, diplomat ve siyasetçi kimlikleriyle tanınan Yahya Kemal; Fransız edebiyatına olan hayranlığı ve Jön Türkler’e duyduğu ilgiyle 1904

II. Abdulhamid döneminde İstanbul’dan Paris’e gitmiştir. Sorbonne Üniversitesi’nde Siyaset Bilimi okuyan şair, o dönem üniversitede hocası olan tarihçi Albert Sorel’den çok etkilenmiştir.² Bu dönem Yahya Kemal’in Yahya Kemal olduğu dönemin başlangıcıdır. Şair, Paris’te yaşadığı yıllarda Sorel’in etkisiyle tarihe derin bir ilgi duyar ve tarih içindeki Türklüğü aramaya yönelir. Şiir ve yazılarının büyük bir kısmı bu konu etrafında işlenmiştir. Dokuz yıllık Paris hayatını sona erdirip döndüğünde; İstanbul, tarihe bakışını, şairliğini ve kişiliğini geliştirmiş bir şairi karşılar. Her ne kadar henüz çocuk yaşlarda yaşadığı aşk, şairliğinin temellerini atmış olsa da Yahya Kemal Paris sonrası yazdıklarını esas şiirleri olarak kabul eder.

¹ İbrahim Eryiğit, Rana İslam Değirmenci (2017), Tarihî Şiir Dili “Yahya Kemal”, s. 15-18, Mana Ajans

² L. Hilal Akgül, Yahya Kemal ve Tarihe Bakışı

Türk tarihine duyduğu meraktan bir an bile vazgeçmeyen Yahya Kemal birçok eleştiriye de maruz kalmıştır. Ziya Gökalp'in "Harâbîsin harâbatî değilsin/ Gözün mâzidedir âtî değilsin" (geçmişte takılıp kalmışsın hiç geleceğe hitap etmiyorsun) eleştirisine "Ne harâbî ne harâbatîyim/ Kökü mâzide olan âtiyim" (Mâzinin viraneleri arasında kaybolmuş değilim/ Ben kökü geçmişe dayanan bir geleceğim) şeklinde cevap vermiştir. Yahya Kemal, divan şiiri ile cumhuriyet şiiri arasında bir köprüdür. Türk şiirinin mihenk taşlarından biridir, aruzun son büyük ustası olarak bilinir. Yahya Kemal'in en büyük hayali kıyamete kadar yaşayacak olan Türkçeyi en derin şekilde anlamak ve onunla eserler ortaya koymaktır, nitekim bu hayatını başarıyla gerçekleştirmiştir. Şairin kitaplarının ancak vefatından

sonra yayımlanmış olması da ayrıca ilginçtir.

"Mana ancak lisan kesilirse, daha açık bir tarifle lisanda nağme haline gelirse şiir kıymetini alır"³

Tıpkı Anadolu Türk Edebiyatının Yunus Emre ile başlaması, Fuzûlî ile imparatorluk döneminin zevkini yansıtmaması gibi, modern Türk şiiri de Yahya Kemal'le imparatorluktan millet dönemine geçiş yapmıştır. **"Şiir, musikinin başka türlü bir nağmesidir"** demiştir Yahya Kemal. Yazdığı şiirler kadar, şiirin ne olduğu anlamak için de büyük ve tutkulu bir çaba göstermiştir. Ona göre şiir **"sözün musikiye dönüşmesidir"**. Düşüncelerin vezin ve lisanla ifade edilmesini şiir olarak görmemiş,

mısra mısra adeta bir beste olan manzume asıl şiirdir demiştir. Kalpten geçen bir hadisenin lisan halinde tecelli edişidir şiir. Elzem olan şiiri şiir derecesine çıkarabilmektir, ondan sonra millî veya yeni şiirler yazmaya çalışmak gerektiğini savunmuştur.

Yahya Kemal "şiir yazmak" yerine "şiir söylemek", "ilham" yerine de "duymak" tabirlerini kullanmıştır. Kendi Gök Kubbe'mizin şairi, şiir söylerken kalem yerine nefesini, kâğıt yerine de hafızasını kullandığı için şiirleri hala dillerdedir.⁵

Yahya Kemal şiirlerini yayımlamak için acele etmemiştir. Şiirlerini yıllarca

3 Sermet Sami Uysal (2009) 125. Doğum Yılında Değişik Yanlarıyla Yahya Kemal, s. 15-23, Bilge Kültür Sanat

4 Sermet Sami Uysal (2009) 125. Doğum Yılında Değişik Yanlarıyla Yahya Kemal, s. 119, Bilge Kültür Sanat

5 Sermet Sami Uysal (2009) 125. Doğum Yılında Değişik Yanlarıyla Yahya Kemal, s.39, Bilge Kültür Sanat

süren çaba sonucu olgunlaştırarak tamamlar. Diğer eserleriyle kıyaslandığında en kısa sürede yazdığı “Ok”u bir yılda bitirmiştir. Mısralar kalbine ilham olduktan sonra, her sözcüğü söyleye söyleye, kokusunu duya duya ahengini bulmaya çalışmış, eserlerini asla aceleye getirmemiştir. Eserlerini yazarken acele etmemesi şiirlerine ne kadar önem verdiğini göstermekle birlikte, mükemmelliği yakalamasında da büyük etken olmuştur.

Zira ilham geldiğinde, mısralar vücut bulana kadar zihninde her birini yavaş yavaş biçimlendirmiştir.

Türk şiirine kattığı sözcüklere ve şiirlere yakından bakıldığında Yahya Kemal’in halkın dilini alıp şiir dili yaptığı görülür. Halkın dilinde olan ancak edebiyatta yer bulmayan “akın, sonsuz, koşu” kelimelerini eserlerinde ilk Yahya Kemal kullanmıştır.⁶

Fransa’da kaldığı dönem şiirde kendi ifadesini arayan şair **“batılı bir dikkatle bizi biz yapan değerler”** peşindedir. Mekân, vatan, tabiat, insan, sonsuzluk ve ölüm temalarında kendi ifadesini bulmuştur. Eserlerindeki temel güç “kolektif ruh, bizlik ruhu, aidiyet” bilincidir. O bu ruhu İstanbul’da görür, Türk musikisinde hissederek ve “berceste” mısralarda bulur; kolektif ruhun mekânı olarak ilk çocukluk hatıralarının geçtiği şehir; Üsküp’te görür. Fakat onun için bu ruhun merkezi şüphesiz “vatanın kâinatından bir parça” ve “kendi gök kubbemiz” dediği İstanbul’dur. Meşhur şiiri “Süleymaniye’de Bayram Sabahı” aidiyet ruhunu tam anlamıyla ortaya koymaktadır. İmparatorluğun

muhteşem eseri Süleymaniye hem o günlerin şahidi hem de kudretin simgesidir. Bizi birbirimize bağlayan Süleymaniye, nesilleri birleştiren kolektif ruhtur. Şiirde tasavvur edilen tekbiri vecd ile dinleyen “nefer esvaplı biri” şairin hissettiği güçtür, yurdu kuran ve koruyan kudrettir.

Yahya Kemal tarih şuurunu şiirlerine muntazam şekilde yansıtmıştır. Akıncı, Mohaç Türküsü, İstanbul’un Fethini Gören Üsküdar, Hayal Beste gibi şiirleri bu dikkatle okunmalıdır. Engin tarih bilgisiyle eserlerinde şimdiyi ve geçmişini bir çatı altında buluşturmaya başarmıştır.

Yahya Kemal **“Gerçek şairler, şiirle malûl olarak doğarlar. İsteseler de yaradılışlarından sıyrılmazlar. Onlar şiiri bırakmak isteseler şiir onları bırakmaz”**⁷ sözleriyle şiirle ilişkisini izah etmiş, şiirin istese dahi değiştiremeyeceği kaderi olduğunu ifade etmiştir.

ZİŞAN ÖZKAN

T

1998 yılında Viyana’da doğdu. Avusturya, Viyana Üniversitesi’nde Kültür ve Sosyale Antropoloji okuyor. YTB Türkçe Ödüllerine deneme kategorisinde katıldı.

6 İbrahim Eryiğit, Rana İslam Değirmenci (2017), Tarihî Şiir Dili ”Yahya Kemal”, s.19-23, Mana Ajans

7 Sermet Sami Uysal (2009) 125. Doğum Yılında Değişik Yanlarıyla Yahya Kemal, Bilge Kültür Sanat

“Çıktığın yolda, bugün, yelken açık, yapılnız,
Gözlerin arkaya çevrilmeyerek, pervâsız,
Yürü! Hür mâviliğin bittiği son hadde kadar!...

İnsan, âlemde hayâl ettiği müddetçe yaşar.”

Yahya Kemal Beyatlı, Deniz Türküsü

THOMAS MANN'IN ODASI

BÜŞRA SEDA ATİŞ

Bir Adamın odası
“Kötü koşullar hakkında gerçekten etkili olacak şeyler yazmak istiyorsanız, o koşulların önlenebilir sebeplerini gösterecek şekilde yazmalısınız. Önlenebilir nedenler tespit edilebiliyorsa, kötü koşullarla savaşmak mümkün olur.”

20. Yüzyılın en bilinen Alman yazarlarından olan Bertolt Brecht'in bu sözleri, faşizm karşıtı direnişin, savaşın ve insanları aydınlatmanın önemini, savaşa ve güç yapılanmalarına karşı koyabilmek adına vurgulamıştır. Aynı duruşa sahip olan 20. yüzyılın en tanınan yazarlarından olan Thomas Mann da ilk kez I. Dünya Savaşı esnasında siyasi açıklamalarda bulunmuştur. Mann'ın, kariyer sürecinde siyasi görüşü değişime uğramıştır. Eserlerinde motif olarak sanat ve eğitilmiş orta sınıf konularını ele alan yazar, ayrıca insanlık ve hümanizm hakkında da yazmıştır. Siyasi ideolojisinin değişmesine paralel olarak yazı ve

konuşmalarında faşizme karşı eleştirilere yer vermiştir.

I. Dünya Savaşı sırasında bir karşıt-lamayla Alman kültürü ve batı medeniyetini tartışmıştır. “Gedanken im Kriege” ve “Betrachtungen eines Unpolitischen” adlı eserlerinde savaşa duyduğu coşkuyu ifade etmiştir. Bu coşkunun asıl nedeninin savaş olmadığını, batının Almanya'yı uygarlaştırma çabalarına karşı korunması gereken Alman kültür olduğunu belirtmiştir. Savaşla milletin ve ulusun birleşmesini bağdaştıran yazar, bunu bir kültür savaşı olarak görmüştür. Bu görüş ve açıklamalarının temelinde halkın ve orta sınıfın saflığının ve insanlığının korunması gerektiği inancı bulunmaktadır. I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla siyasi görüşünü ilk kez dile getiren Mann, artık edebi bir yazardan ziyade Alman halkını aydınlatan entelektüel bir kişilik olarak öne çıkmış, siyasi konularda gereken konuşmaları yapması ve yazılar paylaşması

nedeniyle siyasi bir yazar olmak zorunda kalmıştı.

Mann'ı bu role iten ve 1920'li yıllarda milliyetçilikten sosyalizme ve sonra da demokrasiye yönelten en büyük etken, söz konusu yıllarda Nasyonal Sosyalizm'in (NSDAP'nin) hızlı yükselişidir. Yaklaşan tehlikenin çağdaşlarından daha çok farkında olması onu yazar olarak siyasi yazı ve açıklamalara yöneltmiştir. Böylece faşizme karşı eleştirilerini siyasi içerikli öykülerinde ve kendi konuşmalarında dile getirmiştir. “Mario und der Zauberer” isimli kısa romanında Nasyonal Sosyalizmi, İtalya'da başlayan faşizmi ve eserde Cipolla karakteriyle ön plana çıkan sürü psikolojisini eleştirmiştir. Hikâyedeki sihirbaz karakteri ile, İtalya'nın faşist lideri Benito Mussolini'yi eleştirmiştir.

Almanya'nın 1930 yılının Eylül ayında gerçekleşen seçimlerinde, NSDAP'ın oy oranının şiddetle artmasıyla Mann bir konuşma yapmaya karar

vermiştir. Böylece 17 Ekim 1930 tarihinde gerçekleştirdiği konuşmada halkı Nasyonal Sosyalizm'in karşısında durmaya ve Sosyal Demokrasi'nin yanında olmaya davet etmiştir. Konuşmasında yanlış anlaşılmayı göze alarak, Hitler gençliğine açık bir çağrıda bulunmuştur. Kendisinin bir „praeceptor patriae” olmadığını, sadece Alman halkını önemseyen ve refahı için konuşan bir vatandaş olduğunu söylemiştir.

Konuşmasında genel hatlarıyla dinleyicilere Nasyonal Sosyalizm'in stratejilerini anlatmış ve faşizm propagandasının iç yüzünü göstermeye çalışmıştır. Soysal Demokrasi'nin Marksizm olduğunu söyleyen Mann, Almanlar tarafından Marksizm ile ilgili bilinen yanlışları önlemek adına Marksizm anlayışını Ortodoks Marksizm'den ayırmıştır. Sarsıcı bir hastalık olarak tanımladığı Nasyonal Sosyalizm'in, hem Almanya'ya hem de tüm insanlığa zarar verdiğini vurgulayarak, vatan sevgisinin

nasyonal sosyalist düşünceden keskin bir biçimde ayrıldığını ikisinin asla aynı şey olmadığını altını çizmiştir. Mann'a göre Nasyonal Sosyalizm'in düşmanca tavrının kendi ideolojisiyle örtüşmeyen fikirlere sahip Almanları da hedeflediği için, hakiki bir vatan sevgisini içermesi mümkün değildir.

Goethe, Nietzsche, Schopenhauer ve Wagner gibi tanınmış isimlerden ilham alan Mann, edebiyat ve siyaset ile ilgili yazdığı makalelerde temel anlayış olarak siyasi, entelektüel ve sanatsal kararların insani sorumluluklardan bağımsız olmayacağını savunmuştur. Yazarlığın ötesinde, entelektüel birikimi ile halkı aydınlatmaya çalışmış, böylece haksızlık ve Faşizme karşı direnmiştir. Hayatının geri kalanını sürgün olarak geçireceğinin farkında olmasına rağmen faşizmi kınamaktan ve insanları aydınlatmaktan vazgeçmemiş ve ömrü boyunca bunlara yazılarında yer vermiştir.

BÜŞRA SEDA
ATIŞ

T

1996 yılında Almanya'nın Berlin şehrinde dünyaya geldi. Freie Universität Berlin'de Öğretmenlik bölümünde Alman Dili Edebiyatı okudu. Eğitimine Siyaset Bilimi bölümünde yüksek lisans öğrencisi olarak devam etmektedir.

Rainer Maria Rilke

DEMET NEBİLİR

“Hayatı anlamak zorunda değilsin, o zaman bir şenlik gibi geçecek”

Rainer Maria Rilke 51 yaşında lösemiye yenik düşmüş bir şairdir. Prag’da varlıklı bir ailenin ikinci çocuğu olarak dünyaya gelen Rilke, sorunlu bir aile yapısının içinde küçük yaşta vefat eden kız kardeşinin gölgesinde büyür. Annesi kızının ölümünü hiçbir zaman kabullenemediği için bozuk psikolojisiyle Rilke’yi olumsuz etkiler. Ebeveynlerinin sağlam olmayan evliliklerini sonlandırmalarının ardından Rilke kısa bir süreliğine annesiyle beraber yaşar ve ardından 10 yaşında askeri okula yazdırılır. Hassas bir bünyeye sahip olan Rilke hastalanıp bu okuldan ayrıldıktan sonra özel eğitim görür. Ardından Prag üniversitesinde Edebiyat, Sanat Tarihi ve Felsefe okumaya başlar fakat bir yıl sonra bölüm değiştirerek Münih üniversitesinde hukuk öğrencisi olmaya karar verir. Münih’te kendisinden yaşça büyük olan Lou Andreas Salomé ile tanışmasıyla aralarında yoğun bir ilişki başlar. Salomé ile yaşadığı tutkulu aşk Rilke ve eserlerini olumlu etkilemiştir. Sebatsız bir hayat süren Rilke bulunduğu yerde birkaç

aydan fazla duramadığı ve sürekli yer değiştirdiği için dünyanın birçok ülkesini gezer. Bu özgürlük ona geniş bir bakış açısı sağlamıştır. Şiirlerinin yanı sıra geriye dramatik eserler ve zamanın en önemli düşünürleriyle mektuplaşmalar bırakan Rilke, modernizmin en önemli şairlerinden biri olmuş, kısa hayatına sığdırdığı kapsamlı eserlerle 20. yüzyıla damgasını vurmaya başlamıştır.

İnsan hayatının oluşumunu yüceltmeyi kendine görev edinen Rilke, hayata ve kadere şartsız bir inatla “evet” der. İnsan hayatını eşsiz ve değerli olarak tasavvur eder ve bu yüzden her birini kutlamaya değer görür.

Kendini geliştirme amacıyla, gayretle sanat tarihi, anlam bilimi ve Almanca dilbilgisi üzerine kitaplar ve sözlükler okur. Klasik literatürde ise Goethe, Kleist, Nietzsche ve Hölderlin’i tercih eder.

Rilke şiirlerinin merkezinde insanın kendini arayan benliği yer alır. Şiirlerinde insanın doğaüstü varlıklarla ve tanrıyla olan bağlantısı hakkında

yazan Rilke kendine has duyularını ön planda tutmayı başarır. Heykeltıraş ustası Rodin ile tanışmasının etkisiyle şiirlerini lirik heykellere çevirmeyi başarır. Rilke, Rodin ile sıkı bir dostluk kurar ve ondan bir sanatçının vazgeçilmez özelliklerini: disiplin, uğraş, köklü bir anlatım şekli, sürekli ve düzenli çalışma ve sabrı öğrenir.

Söylentilere göre en önemli eserlerinden *Duino Ağıtlarını* yazmaya başlarken adeta bir savaşa hazırlanır gibi odasına çekilir, misafir kabul etmez ve kimseyle konuşmaz. *Duino Ağıtları* isimli eserini ilahi unsurları ve lirik dili ile Rilke’nin dünyayı anlamlandırma çabası olarak görebiliriz. Rilke bu eserinde, hayat nedir ve nereye gidiyoruz sorularını cevaplarken insanın var oluşunu onaylar. Bütün ağıtlarını kafiyesiz ve özgür bir şekilde yazmıştır. Rilke’nin en sık kullandığı semboller arasında melekler, ölüm ve çocukluk yer alır.

Diğer tarafta, Rilke’nin *Genç Şaire Mektupları* adlı kitabı Franz Kappus’a

yazmış olduğu mektuplardan oluşur. Bu mektuplarda değerli tavsiyeler ve yazar adaylarının yazarlık serüvenine katkı sağlayabilecek öğütler veriyor. Şairlik mesleğinin kendisiyle örtüşmediğini düşünen Franz Kappus bu kaygılarını mektubunda belirtir ve eleştirmesi için Rilke'ye yazdığı bir şiiri gönderir. Rilke şöyle cevap verir: *"Eleştirici sözler kadar bir sanat yapıtına uzak düşen başka sözler yoktur."* İnce bir ruha sahip olan Rilke, mektubun devamında Kappus'u kırmaktan çekinerek yazmaya, şiire ve hayata dair öğütler verir ve *"içinize bakın"* der. *"Size yazmanızı buyuran nedeni araştırıp içinize kök salıp salmadığına bakınız."* Ardından her yazarın gecenin en sessiz saatinde cevaplaması gereken elzem soruyu sorar: *"İlla yazmam gerekiyor mu?"* Eğer bu soruya verilen cevap "evet" ise hayatınızı buna göre şekillendirmeniz gerektiğini vurgular. Rilke hayatın en değerli ve en önemsiz saatlerinin dahi bu eğilimin şahidi olması gerektiği inancındadır. *"Gördüklerinizi, yaşadıklarınızı, sevginizi ve kaygılarınızı dünyaya gelen ilk insan*

gibi anlatmalısınız. Aşk şiirleri değil de sıradanın dışına çıkıp, emek verip kendinize özgü eserler yazmalısınız."

Peki bunu nasıl başarmalı? Bu soruya da yine Rilke'nin mektuplarında cevap bulmak mümkün. Derinlerde her şeyin birer yasaya dönüştüğünü söyleyen Rilke, yüzeyselliğe karşı nesnelerin derinliğine sığınmayı tavsiye ediyor. Ona göre *"Sabır her şeydir"* bu yüzden her şey sabırla, öngörülmüş bir süre içinde oluşturulmalı. Yalnızlık yazan kişiye bu süreçte dayanak ve sığınak olacaktır, bu nedenle daha çok yalnız kalınmalı. Yalnızlığı sevmeyi öğütleyen Rilke, içe dönüp saatlerce yalnız kalarak kimseyle karşılaşmanın ve bir çocuk gibi yalnız kalmanın vazgeçilmez olduğunu vurgular. Fakat şu riski de hatırlatır: içe dönüp yalnızlıkla baş başa kaldıktan sonra şairlikten vazgeçme ihtimali de vardır. Rilke bu noktada *"İlla yazmam gerekiyor mu?"* sorusunu hayır ile cevaplamanın yeterli olduğunu altını çiziyor. Eğer yazmadan yaşayabileceğinizi düşünüyorsanız, bu kesinlikle yazmamak için geçerli bir sebeptir.

Kaynak:

- Arnold Trapp: R.M. Rilkes Duineser Elegien. Gießen, Münchowsche Universitäts Druckerei Otto Kindt GmbH 1936.
- Rainer Maria Rilke: Gesammelte Werke, Anaconda Verlag 2013.
- Rainer Maria Rilke: Du musst das Leben nicht verstehen, marix verlag, 2018.
- Rainer Maria Rilke: Genç Bir Şaire mektuplar. Türkçesi: Kamuran Şipal, Aralık Yayınları, 1998

DEMET NEBİLİR

T

1992'de Almanya'nın Kassel şehrinde doğdu. Frankfurt Üniversitesi Sosyal Hizmetler bölümü mezunu. Gençlik Dairesinde çalışıyor. Kendini bildi bileli etrafında kelimeler biriktiriyor.

RASİM ÖZDENÖREN VE YAZMA EYLEMİ

KÜBRA DUTAK

Türk edebiyatına damgasını vuran *Yedi güzel adamdan* biri olan Rasim Özdenören, 1940 yılında Kahramanmaraş'ta dünyaya gelir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü'nden mezun olur. İkizi Alaeddin Özdenören ile daha ilkokuldayken kitap okumanın tadına varır. Okuduğu eserler arasında Hz. Ali'nin Cenkleri, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Feridun Fazıl Tülbentçi ve Esat Mahmut Karakurt romanları, Kerem ile Aslı ve de Ömer Seyfettin külliyyatı yer alır.¹ Okumayla geçen bu yıllarda yazmayla ilgili hiçbir fikri yoktur Özdenören'in. 1955 senesinde Kahramanmaraş Lisesine başlamasıyla birlikte yeni dostluklara kapı açılır ve burada da edebî bir atmosfer oluşur. Özdenören; Erdem Bayazıt, Cahit Zarifoğlu, Ali Kutlay ve şiir yazar başka arkadaşlarıyla aynı sınıfta bir araya gelir.² İşte tam da bu dönem Özdenören için bir dönüm noktası olur ve öykü yazma serüveni başlar.

Rasim Özdenören bir gün Erdem Bayazıt'tan Ali Kutlay'ın öykü yazdığını öğrenir ve ısrarla öyküsünü okumak ister. Ali Kutlay ise, öyküsünü ancak Rasim Özdenören'in öykü yazması şartıyla okutacağını söyler. Rasim Özdenören o günleri şöyle ifade eder: *"Lise birde bir sınıf arkadaşımız, bir gün bana eğer ben de öykü yazarsam kendi yazdıklarını bana gösterebileceğini söyledi. Sırf o arkadaşın öyküsünü görmek ve öykü yazmasına devam etmesini sağlamak ve onu teşvik etmek adına o günün gecesi ben de bir öykü yazmaya oturdum. O anda gördüm ki, anlatacağım bir hayli öykü var."*³ Sırf arkadaşının öykü yazmaya devam etmesi için kendisi de her gün bir öykü yazmayı kendisine görev edinir ve böylece öykü serüveni başlar.

Bir Temmuz gününde, Maraş'ın kavurucu sıcakında cadde kenarında otururken, o sıcakın öyküsü, insanın bir anının öyküsü yazılabilir mi, yazılırsa nasıl yazılır diye düşünür Özdenören. Öyküye başladığında yazmak istediği o anın sadece o andan ibaret olmadığını anlar. Karşılaştığı bu gerçeği şöyle anlatır: *"...öyküyü*

yazmaya başladığım anda, yazacağım o bir tek an'ın kendinden ibaret olmadığı gerçeği yüzüme şamar gibi indi. O son an, kendinden önceki bütün anların kümülatif toplamı hâlinde duruyordu karşımda. Böylece yazmaya başladım." Yazarken kişilerin yaşantılarını ve bilinçaltılarını ifade etmeye çalışırken zihninden geçenleri renklerle işaretleyip anlatmaya çalışır. Bu anlatım tekniğinin literatüre bilinç akımı olarak geçtiğini sonradan öğrenir: *"İşte o öyküde, farklı renkte kalemler kullanarak geriye dönüşler yaptım. Yıllar sonra benim çok ilkel bir yöntemle uyguladığım bu yazma tarzının bilinç akımı olduğunu öğrenecektim."*⁴

Kalemi bilinçli bir şekilde ele aldığı ilk günden itibaren, hâlen insanın bir anlık yaşantısını, bir anlık gülüşünü ve acısını kelimelerle resmetmenin peşindedir Özdenören: *"Ben, insanın bir anlık duruşunu öyküye geçirmek istedim. Yüzde hâsıl olan bir gülümseme, göz pınarında birikmiş gözyaşının o tam düşme anındaki yaşantı hali... Bu sonsuz anları nasıl dile*

1 Duran Boz (Ed.), 2017, *Yazma Hikâyeleri*, İZ Yayıncılık, s. 27.

2 A.g.e., s. 28.

3 A.g.e., s. 26.

4 A.g.e., s. 29.

getirebilirim diye yola çıktım.”⁵ Yazarın öykülerde resmedilen durumları yazarın iyi tanınması gerektiğini vurgular. Yani önemli olan öyküye konu olan olayların yazar tarafından bizzat yaşamış olması değildir, çok iyi tanınması gerektirir. Özdenören kaleme aldığı öykülerde açıktan mesaj verme telaşına kapılmamıştır hiçbir zaman. Öykünün sadece öykü yazmaktan ibaret olduğunu ama Müslüman bir yazarın dini yaşantısının elbette eserlerine yansıyacağını ve bunun yadrganmamasını söyler. Ancak bunun öykülerde doğrudan İslam’ı anlatmak demek olmadığını da özellikle vurgular: “Müslüman bir yazarın öyküsüne İslami yaşantının yansıtacağını söylemek yadrganmamalı. Ama bu cümle, öyküde İslam anlatılır biçiminde de algılanmamalı. Bizim yazılarımız bağlamında bu durumu en çarpıcı biçimde Arif Ay dile getirmiştir. O: ‘Yazılarınıza pusula koyarsanız hep kibleyi gösterdiğini görürsünüz’ diyordu.”⁶ Öykülerde işaret edilen yönü görüp görmemek okuyucuya kalmıştır. Özdenören’in öykülerinde kıssalar yer alır fakat hisseler satır aralarında gizlidir. Onları bulmak veya hissetmek okuyucunun işidir.⁷

Yazar, öykülerinde ağırlıklı olarak aslından uzaklaşan, eskiyle bağlarını koparan, yeniyile de uyum sağlayamayıp bunalan, tedirgin ve çöküşe giden bireyleri, bu çöküş ve çözülmenin sebep ve sonuçlarını ele alır.⁸ Öykülerinde bu durumları nasıl anlatacağına yoğunlaşır. İçeriği elbette önemseydiğini fakat her şeyin içerikten ibaret olmadığını vurgular. Öykülerinde biçimsel yeniliklerin peşindedir. Örneğin “metafizik” boyutu oldukça önemser. Metafizik yönü vurgulanmadığında insanın eksik kalacağını söyler.⁹ Özdenören’in Türk öykücülüğüne kattığı en önemli biçimsel yeniliğin “öyküde şiirsellik” olduğu söylenir. Bir başka biçimsel unsur ise öykülerinin birçoğunda kişilere “isim” vermemesidir. Bazı öykülerinde kişilere isim verse dahi, bu isimler karakterle uyum halindedir.¹⁰ Özdenören, tekrara kaçmadan, o an’ı yakalama ve portresini çizebilme ümidi ve tutkusuyla hemen her öyküsünde yeni anlatım teknikleri kullanarak, okuyucusuna farklı pencereler açarak hep yeni kalmayı başarır.¹¹

Yazma eylemine titizlikle yaklaşan Özdenören’e göre yazma süreci ilk kelimeyle başlar. Kişi, karar verip “ben hazırım” dediğinde ilk kelimeyi

kâğıda yazmış demektir. Fakat önemli bir noktaya daha değinir Özdenören: Kişi, acaba kalemimden hangi sözcükler dökülecek diye merak ederek yazma serüvenine başlayamaz. Önce ne yazacağını bilmelidir ve daha sonra oturup bunu yazmaya yönelmelidir: “Yazmaya karar veren kişi, sahici bir istidadın sahibi olarak bu işe koyulmuşsa, o, daha başlangıcından itibaren kendisinin farklı bir şeyler söylemek üzere bu işe başlamış bulunduğunu da keşfetmekte gecikmez, gecikmiyor.” Ve ekliyor: “Kararlılık hâli, tereddüitten yeğdir.”

KÜBRA DUTAK

T

1993’de Almanya’nın Herne şehrinde dünyaya geldi. İlk, orta ve lise öğrenimini burada tamamladı. Duisburg-Essen Üniversitesi’nde Türkçe ve Almanca Öğretmenliği Bölümü’nde eğitimine devam ediyor. YTB Türkçe Ödülleri’ne öykü kategorisinde katıldı.

5 Yedi Güzel Adamdan Biri Rasim Özdenören, HECE Aylık Edebiyat Dergisi, Özel Sayı:21, 2011, s. 143.

6 Duran Boy (Ed.), Yazma Hikâyeleri, s. 36.

7 Yedi Güzel Adamdan Biri Rasim Özdenören, HECE, s. 162.

8 Necip Tosun, 2018, Öykümüzün Kırk Kapısı, s. 343.

9 Yedi Güzel Adamdan Biri Rasim Özdenören, HECE, s. 145.

10 A.g.e.

11 A.g.e., s. 161.

Baskül

Furkan Uzun

Çocuk ‘Tartayım mı abi?’ diyerek Selim’in düşüncelerini yarıda kesti. Kafasında o gün yapacağı iş görüşmesinin senaryolarını canlandıran Selim büyük bir holdingin pazarlama müdürü olarak iş hayatına başlamayı hedefliyordu. Kariyer yapmak için yıllarca sıralarda dirsek çürütmüş, kütüphanelerde bilgi dağarcığını genişletmiş, birbirleriyle kibir yarıştıran profesörlerin ağız kokusunu çekmişti. Mülakat için çağrıldığı holdingdeki görüşme hayatının seyrini değiştirebilirdi. Şehrin serseri arka mahallelerinden kurtulmanın tek yolu buydu çünkü.

İşte tam bu esnada beklediği otobüs durağına küçük bir çocuk yaklaştı. Koltuk altına zor sığdırdığı baskülünü Selim’in önüne koydu. “Tartayım mı abi?” diye sordu. “80 kilo gelmezsen bedava”.

Yıllardır bir sevgili yerine yemekle aşk yaşayan Selim’in çok hoşuna gitmişti bu son cümle. İstemsiz bir kahkahadan sonra “Bir de kampanya başlattınız öyle mi küçük bey?” diyerek eliyle ufaklığın saçını okşadı. Sonra onu baştan aşağı süzdü.

Karşısında çıplak ayakları nasır tutmuş, yüzünde kirden siyah lekeler oluşmuş bir çocuk duruyordu. Ama dişleri inci gibiydi. Kömür siyahı yüzünün tam ortasında kocaman bir umut gibi parılıyordu. Pantolonu yamalardan asıl rengini yitirmiş, çokça yıkandığı her

halinden belli olan kazağı yün müsveddesine dönmüştü. Çocuk Selim’in kahkahasına tatlı bir gülücükle karşılık verdi. Gamzeleri de vardı.

- Söyle bakalım küçük bey... Kaça tartıyorsun?

- 80 kilodan fazla gelirsen 2 lira abi.

- Ne yapacaksın o parayla peki?

- Topaç almak istiyorum kendime. Çok güzel bir oyuncak di mi?

- Öyle tabi. Başka?

- Bir de limonlu kolonya... Saçıma süreceğim.

Sonra oturakların üstüne çıkıp Selim’in kulağına yanaştı. “Biraz kokuyorlar da abi, ondan” diye fısıldadı. Bunu duyan Selim’in gayri ihtiyari elini burnuna götürüp geri çekmesi bir oldu.

- Bunları alacağına bir parça ekmek alıp yesene. Karnın aç değil mi senin?

Çocuğun ağız kokuyordu.

- Evde az da olsa ekmek var abi. Yetiyor bize. Ben topaç alacağım... diye cevap verdi çocuk.

- İyi madem, hadi tart bakalım diyerek basküle çıktı Selim.

95 kilo gelmişti.

O an içinde bulunduğu durumun acayıplığının farkına vardı. Aç çocuğa tokluğunu tarttırmanın vicdan azabını çekti.

- 80'den fazla abi, dedi çocuk kafasını baskülde kaldırmadan.

Elini cüzdanına atan Selim 10 lira uzatırken “*Üstü kal-sın ufaklık.*” diye ekledi.

Çocuğun gülüşüne dünyalar sığıdı. Dişleri ışıktı.

Baskülünü yeniden koltuk altına sıkıştırmaya çalışırken “*Bereket versin abi*” deyip gitti.

Selim içinde bulunduğu durumu sorgulamaya başladı. İşte o an her şey çabucak gelişti. Bir yandan durakta beklediği otobüs yaklaşırken, öte yandan çocuk uzaklaştıkça uzaklaştı. Kendini amansız bir ikilemin içinde bulan Selim önce otobüse, sonra çocuğa göz attı. Akabinde tekrar tekrar bir çocuğa bir de otobüse baktı.

Sonra durağın diğer sakinleri Selim'in derin bir ‘of’ çektiğini işitti.

Son olarak çocuğun ardından kalabalıklara karışıp, gözlerden kaybolduğunu gördüler.

M. FURKAN
UZUN

T

1994 yılında Almanya'nın Aalen şehrinde doğdu. Aalen Üniversitesi Makina Mühendisliği'nde lisansını ve aynı bölümde yüksek lisansını bitirdi. Aalen'de yaşıyor. YTB Türkçe Ödüllerine Öykü kategorisinde katıldı.

Bodrum Katı Beklesin

Münire Eslem Bozkurt

Hangi kapıyı açsam başka bir yarayı kanırtacaktı ezberim. Bu gece menteşelere ışık vurmamalıydı, kapıyla çerçeve arasındaki karanlıkta boğulmalıydı. Açılmamalıydı hiçbir kapı, götürülmek sırası gelmemeliydi kimseye. Bu gece bekleyen bodrum katı olmalıydı.

Burada sıra ilk gelenden değil, ilk gidenden başlar. Giden de daha yeni geldiyse eğer kimsenin eli kapı kulpuna gitmez. Çünkü o kapı her zaman kalana açılır.

502 numaralı oda. İlk giden. Sonra tam on dört oda daha. On beş olmaması için dua ediyorum. Çok değil, sadece iki kat altımızda her gün kantinde beraber yemek yediğim insana “kız mı erkek mi?” diye soruyorlar şu an. Ailenin yaşlı amcası bir isim fısıldıyor belki başparmağından küçük kulaklara. Bu gece yalnızca iki kat var yaşamla ölüm arasında.

Karşımda gittikçe büyüyen 502 numaralı kulpu indirip “Özür dilerim. Bu binaya ölüm yakışmıyor.” diyerek arkama bakmadan kaçmak istiyorum. Kınamayın beni, kaçmak sarılmaya en yakın şeydir bir yerde. İnsan sarılamıyorsa, kaçır. Ama ben dik durmak zorundayım. Bu pamuk şeker pembesi, gök mavisi duvarlar arasında koyu kırmızı sözlerimi oradan oraya sürüklerken, tam on beş kez dimdik durmak zorundayım.

Bunlar yetmiyormuş gibi tam yirmi yedi saattir polislerin sabırsız nefesini de ensemde hissediyorum. Ardımdan her odaya girip ailelerin ifadelerini alacaklar. Onlar evlerindeyken elini kolunu sallayarak çocuklarının sınıfına girip, dünya üzerindeki masumiyetin son izlerini taşıyan bir tebessümü daha yok eden o yaratık hakkında bilgi sahibi olabileceklermiş gibi, gücü

ancak pamuk şeker pembesine, gök mavisine yeten korkunç zihniyet hakkında sorular soracaklar. Kucağı söküp alınmış bir anneye, tebessümü katledilmiş bir babaya soracaklar. Burası yeriymiş gibi. Dünya üzerinde öyle bir yer varmış gibi. Bu gece beyaz ve lacivertten nefret etmekten başka hiçbir şey gelmiyor elimden. Her zerremle nefret ediyorum. Önlüğümü çıkarıp odanın önündeki sandalyelere atıyorum. Polislerden bir saat müsaade istiyorum. Onlara kantinin yolunu tarif ettikten sonra, beyazın ardından laciverti de bertaraf etmişliğin getirdiği yanıltıcı cesaretle 502 numaraya doğru yürüyorum. Tost ve çay ikilisinin bana asla bir saat kazandırmayacağını bilsem de bir şeyler yapmış olmak içimi rahatlatıyor.

Yanından geçtiğim bekleme odasındaki televizyonun sesi ilişiyor kulaklarıma. “...28 Stunden vergangen und die bestätigten Todesfälle sind auf 15 Kinder gestiegen. Die laufenden Ermittlungen im tragischen Vorfall von...”¹ Odaya dalmamla televizyonun fişini çekmem bir oluyor. Kumandayı aramak dahi gelmiyor aklıma. Odadakiler bana bakıyor, ben odadakilere. Anlaşıldığımı düşünüp çıkıyorum. Ardımdan uğultu halinde koridora taşan fısıltılara dönüp cevap verecek gücüm yok, umurumda da değil. Dizlerimin bağı çözüldü çözülecek. Önümdeki on beş odayı da kapsayan en kısa rotayı çizmeye çalışıyorum zihnimde. Adımlarım kontrollü olmalı. Çözülme hakkı ne bende ne de dizlerimde yok. Bugün tüm haklar bu on beş odaya ait.

¹ “...28 saat geçti ve açıklanan ölüm sayısı an itibarıyla 15 çocuğa çıktı. Acı olayın soruşturmaları devam ederken...”

Yere göğe sığmayan o 502 numaranın önüne varır varmaz, daha elimi kulpa götüremeden kapının diğer tarafındaki benden önce davranıyor. Beni görür görmez kıpkırmızı kısılmış gözleri iyi bir haber alma beklentisiyle sonsuz bir genişleme yaşıyor. Gözlerimi kaçırarak yer bulamıyorum. Nereye baksam karşımdaki annenin kocaman ve ıslak gözleri. Bakacak yer bulamıyorum. Kulpuna dahi dokunamadığım kapının açılması ve o menteşelere vuran iğrenç, göz alıcı hastane ışıklarıyla pimini çektiğim bomba patlamış, acı her yere saçılmıştı.

“Doktor han...”

Sözü boğazında kalıyor. Soramadığı soruyu da veremeyeceğim cevabı da tepeden tırnağa taşıyorum. Ezberlenmiş cümlelerimi kendime saklıyorum. Herkes anlıyor, ben taşıdıklarımı bırakamıyorum. Bu haberi vermek benden götürmüyor onu. Dizlerim zangır zangır titriyor, dengemi sağlamakta zorlanıyorum. Karşımdaki kadıncağızın ayakta duramayışı işime mi geliyor yoksa vicdanım mı el vermiyor kayıtsız kalmaya, bilmiyorum. Bir, iki, üç... Aynı anda dizlerimizin üzerine çöküyoruz. On beş kez çökemezsin, kendine gel diyorum. Vazgeçiyorum. Gelme. On beş kez çökemezsin, kendinden git. Beni aşağıya çeken ne varsa çöktüğüm yerden büyüyor. Dünya büyüyor, ben küçülüyorum. Dünya yok oluyor, ben kalıyorum. Az sonra bodrum katına götürülecek sedye sığdırılıyor her şey. Fakat hiçbir şey sığmıyor o bodrum katına. Çöktüğüm yerde pamuk şeker pembesi duvarlardan başka hiçbir şey göremiyorum.

Çöktüğüm yerde pamuk şeker pembesi duvarlardan başka hiçbir şey göremiyorum. Sıra arkadaşım Esra

grip olmuş, bugün yok. Yalnızım. Nefesim karnıma sığmıyor gibi, tutamıyorum içimde. “Masanın altına, herkes masaların altına! Sessiz olun, herkes sessiz olsun...” diye fısıldayan Almanca öğretmenimin sesi birden kesiliyor. Duyduğum diğer sesi tanıyamıyorum. Balon mu patladı? Esra’nın doğum günü mü yoksa bugün? O yüzden mi saklandık masaların altına? Şimdi anladım. O gelecek ve hepimiz aynı anda çıkacağız. Heyecanlanıyorum. Balonlar patlamaya devam ediyor... Biz niye çıkmıyoruz? Doğum günü çocuğu gelmeden balonlar patlatılmaz ki. Esra üzülür sonra.

“Frau Schmi...”

MÜNİRE
ESLEM BOZKURT

1996’da Almanya’nın Sindelfingen şehrinde doğdu. Lisans eğitime 2016 yılından bu yana Würzburg Üniversitesi Tıp Fakültesinde devam ediyor. Anatomi Fakültesinde asistanlık yaptı ve Anatomi dersleri veriyor. YTB Türkçe Ödüllerine Öykü kategorisinde katıldı.

Kanguru Yorgunluğu

F a t m a T ü r k

Yaşadığı her gün sanki derin bir çizik atmıştı Bayan Braun'un yüzüne. Mimikleri geçmişi tarafından ele geçirilen kadınlardan sadece biriydi o. Kendisini ifade edemeyecek kadar yorgundu. Konuşmadan da birçok şeyi anlattığına inanırdım. Yaşayan tarih gibiydi. Teniyle bütünleşmiş beyaz saçlarını toplamadan, onları şöyle görkemli bir kar tepesi hâline getirmeden odasından çıkmazdı. Gök mavisi gözleri yıllar içinde griye dönmüş, gözbebekleri keskin siyahlığını hâlâ koruyordu. Tıpkı bir kara delik gibi, yaklaşanı içine çeken o koyuluk, insana kendini iyi hissettirirdi. "Sen" derdi esrarlı bir ses tonuyla, "Avucundaki heyecanı sıkı tut, sabun gibidir o, suyu gördü mü kayar gider."

Yirmi farklı hikâye, yirmi değişik yazgı, yirmi ihtiyar kadın yemek saati geldiğinde teker teker yemekhaneye doluşurlardı. Sabırsız ve aceleciydiler, doğrusunu isterseniz; acele eden ruhlarıydı, bedenleri son derece yavaş ve uyuşuktu. Hepsi birer gaziye andırıyordu, gözle görülmeyen yaraları vardı. Yalnızlığın sesi duyulurdu salonda, ama herkes işitemezdi. Neşelenmek sanki kocaman bir ayıptı. Bir tek Ute, o başka türliydi. Yüzüne yerleşmiş çocuksu gülüşüyle salona girer, garip sesler çıkararak yerine otururdu. Bu onun dilinde selam vermektir. Tekerlekli yürütecinde mutlaka sayfaları mütemadiyen ıslak eski bir romanı ve bir de kadın dergisi bulunurdu.. Ağzını kapatamadığından sürekli salyası akar, kıyafetinin önü sırlıklam olurdu. Kıyafetini her defasında değiştirmek zaman alacağından, bu lüzumsuz ıslaklık görmezden gelinirdi. Her şeyin süresi önceden ayarlanmıştı. Zaman burada en önemli şeydi. Ute de şikayetçi değildi durumundan, bu toprakların çocuğuydu o.

Bayan Wolf. Yemekhaneye en son teşrif eden kibir abidesi, muhtemelen kral soyundan gelme, fazlasıyla aksi, soğuk, sevimsiz kadın. Akülü arabasıyla salona girer, onun için ayrılmış tek kişilik masaya yerleşir, ona özel hazırlanmış menüsünün özenle servisi edilmesini beklerdi. Eski romanlardan fırlamış, üst tabaka insanların bütün hâl ve hareketlerine vâkıf, tam bir kasıntı! Yemekhanenin nemrut mu nemrut buzlar kraliçesi. Mesafe onun kalkanıydı.

Diğer on yedi kadın belleğimden silinmiş gibi. Herkes iz bırakmaz. Ama Ute öyle mi! Zavallı Ute, rutubet kokulu kadın. Belki özlemini çektiğin kuru ortama kavuşmuşundur, çocuk ruhlu, güleç, munis kadın. Bayan Wolf, soğuk nevale! Mimiklerimi aşağı doğru çeken ipleri hâlâ sımsıkı elinde tutuyor. Onun buzlarını eritemiyorum. "Siz olmasanız, bize kim hizmet eder," diye kulağımda bir cümle ki; mızrak gibi saplanmış göğsüme, orada öylece duruyor.

Doksan yıllık bir yorgunluk. Tek kişilik bir oda, birkaç aile fotoğrafı, birkaç özel eşya, minyatür bir dünya. O odayı ev yapmaya çalışmak, sanki saatli bir bombanın kalan son saniyelerine teslim olmak, doğru kabloyu kimsenin gelip kesmeyeceğini, seni kimsenin kurtarmayacağını bilmek ve yine de yaşamak, son ana kadar yiyip içmeye, tüketmeye devam etmek, kısaca insan olmak! Odasına girdiğimde ufak penceresinden dışarıyı izliyordu Bayan Braun. "Ben sıramı savdım," diyen bakışlarla etrafını süzüyordu. "Kızınızın gelemeyeceğini haber vermek istedim, işi uzamış," dedim. Omuzlarını kaldırarak derin bir soluk aldı. Uzun bir soluk. Bugünü ipe çekiyordu. İçinde bir şeyler kırılmış gibi: "Ah!" dedi, ardından dizlerini sıvazlamaya başladı. Tabureyi çekip

yanına oturdum. Mesaim bitmişti. Bir süre çıt çıkarmadan pencerenin önünde öylece durduk. Birlikte zamanın geçişine şahitlik ediyorduk, aynı pencereden bakıyor, ama sanırım aynı şeyleri görmüyorduk. Sonra ilk ve son kez duyduğum o uzun konuşmasını yaptı:

“Kurallar vardı ama birçoğu çiğnenmişti, kimsenin hatırımızı sormadığı zamanlardı. Savaş sonrası şehir adım adım kendini yeniliyordu. Ben artık dul bir kadındım, kızım ile birlikte zorlu bir mücadelenin içinde, bir kanguru gibi, onun güveninden tek sorumlu, tek yükümlü olarak ve onu bir an bile yanımdan ayırmadım. Kesemin içinde, emniyette olduğunu bilen, savunmasız yavru bir kanguru. Nasıl muhtaç, nasıl ürkek. Onu hep yanımda taşıyordum. Küçük kalbine kocaman heyecanlar sığdırmış, yerinde duramıyor, hopluyor, zıplıyor. O bir çocuk!” dedi ve bir an sustu. Kör kör dışarıya bakıyordu. Sesimi çıkarmaya cesaret edemedim. Sanki bir kaynaktan çıkıp gelmişti az önceki sözleri, bulduğu ilk çatlaktan sızmak isteyen kelimelerdi bunlar.

Sonra sesi birden gürleşti: “Geceler hemen bitsin istiyorum. Her gece bir sabaha gebe, aydınlık, berrak, güven ve umut dolu. Güneş doğuyor, yükseliyor, en tepede ve değdiği yeri yakıyor. Karanlığın aç bir goril

gibi üstüme üstüme geldiğini görüyorum. Onunla boğuşmak, hem de her gün yeniden... Gözlerimi kapatıyorum, alev topları, tuncu,

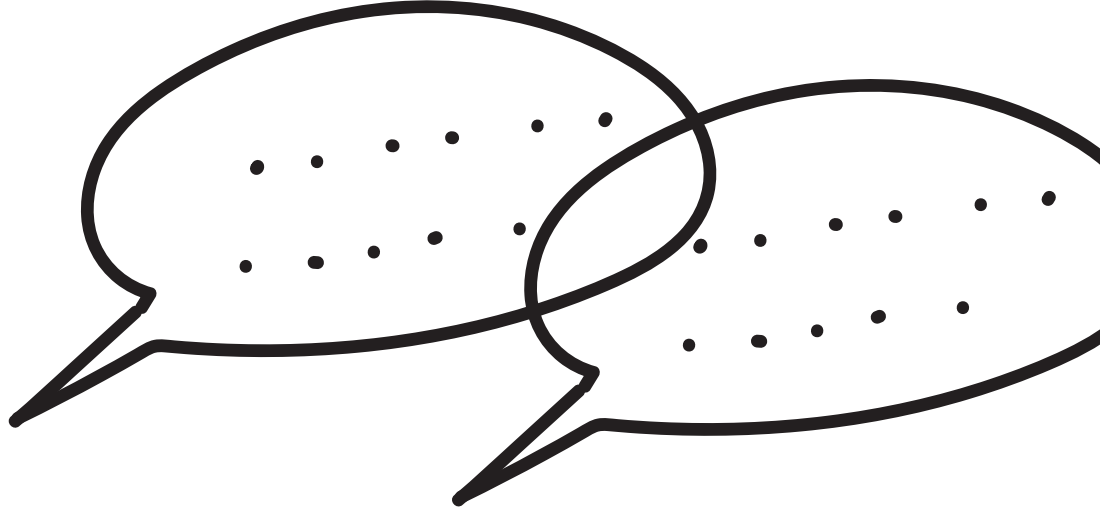
siyah, düştüğü yeri yakarak, şehrimi yerle bir ediyor. Yerin altı diyorum, aç olmalı, koca şehri yuttu, ama doymadı. Kızım kesemde, güvende, ona iyi bakıyorum. O ise büyüyor, büyüdükçe unutuyor, unutmak ikimize de iyi geliyor”, dedi ve birden duraksadı, yanaklarından süzülen şeffaf sicimleri silmeye çalıştı. Yüzünü kuşatan o tanıdık duygu mimiklerini tekrar ele geçirmiş, gözlerindeki kara delik yeniden görünür olmuştu. Bir şeyler söyleme ihtiyacı hissettim: “Üzülmeyin, yine gelir” dedim fısıldar gibi. Daha da yaşlanıp ufalmıştı yüzü âdeta. Göz kapaklarını sıkı sıkıya yumdu ve titrememesi için uğraştığı sesiyle: “Gelir elbet,” dedi ve ekledi. “Yavru kanguru şimdi büyüdü, ama onun kesesi yok! Ve ben bunun için gözyaşı dökemeyecek kadar yorgunum...”

FATMA TÜRK

1983'te Ankara'da dünyaya geldi. İlköğrenimini bu şehirde bitirdikten sonra orta ve lise öğrenimini Almanya'nın Mannheim şehrinde tamamladı. Doktor Yardımcısı olarak meslek yaptı. Yaklaşık 11 yıldır Devlet hastanesinde özel bir şirket adına teknik asistanlık ve tıbbi ürün danışmanlığı yapmakta. Uzun yıllar koro ve tiyatro oyunculuğuyla ilgilendi. Yerel dergilerde köşe yazıları yayınlandı. Çocuklara ve gençlere kitap sevgisini kazandırmak adına farklı projeler üstünde çalışmakta. YTB Türkçe Ödüllerine Öykü kategorisinde katıldı.

Kabak Çekirdeği Yağı

Belkıs Kılıç

Şükran Hanım Hofer'e¹ haftalık mutfak alışverişini yapmak için uğramış ve kısa sürede alışveriş sepetini ağzına kadar doldurmuştu.

Sebzeden meyveye, paketli gıdadan indirimli el bezlerine kadar her şey mevcuttu sepetinde. Markette ağır ağır ilerlerken gözleri bir yandan da sıranın diğer tarafında kalan ürünleri süzüyordu. Market sakindi bugün. Birkaç müşteri ve çalışanlar dışında kimse görünmüyordu ortalıkta. Bunu fırsat bilen Şükran Hanım her bölümde uzunca kalıyor, bütün ürünlerin etiketlerini dikkatle okuyordu. En sonunda yağların bulunduğu bölüme gittiğinde aniden aklına gelmişçesine gözleriyle kabak çekirdeği yağını aramaya koyuldu.

“Kabak, kabak, hmm... Kabak... Neydi kız kabak?” diye kendi kendine söylenmeye başladı. Aradığı yağın Almanca karşılığını hatırlamadığından, cam şişelerin üstlerindeki resimlere odaklandı.

“Heh! Kürbis!² He ya, Kürbis kabaktı, doğru doğru. Ne diyor burada? Kür-bis-kern-öl³. He işte, aynen bundan!”

1 Avusturya market zinciri

2 Tr. Kabak

3 Tr. Kabak çekirdeği yağı

Aradığını sonunda bulmuş olmanın gururuyla ürünü tam sepetine yerleştirecekken, başka bir markanın da aynı yağı daha yüksek fiyata sattığını gördü fiyat etiklerinden. İkisi de hem doğal hem de yüzde yüz Avusturya ürünüydü. Peki bu fiyat farkı nereden geliyordu? Anlaşılan o pahalı yağın sepetine attığı yağdan neden daha tuzlu olduğunu öğrenemeden içi rahat etmeyecekti. Hiç üşenmeden cebinden telefonunu çıkarıp bir numarayı çevirdi. Ardından yüksek sesle konuşmaya başladı:

“Kız Nazikeee! Hele bir dinle, bir şey soracağım. Anam ben bu kabak yağını hiç anlamadım ya kız. He he, kabak çekirdeği yağı. Kız ben bu herifi de anlamıyorum artık valla. Bu yaştan sonra bir haller oldu (*güliyor*). Kız aynen hiç sorma, 50 yaşından sonra sağlıklı beslenecekmişmiş. Parazit mi bakteri mi her ne haltsa, onları dökecekmiş vücudundan (*güliyor*). He ya kız bir baksana ya, ben burada buldum iki tane de, he... ama işte biri diğerinden...”

Şükran Hanım yağ reyonunun önünde telefonla konuşurken arkasında başka bir müşterinin bir süredir kendisini beklediğini fark etmedi. Bay Manfred reyonun önünü boş bulabilmek için iki defa markette

öylesine turlamış, ama geri döndüğünde Şükran Hanımı aynı yerde bulmuştu. Artık daha fazla dayanamayıp sesli bir şekilde öksürmeye ve oflamaya başladı. Bir yandan da Almanca “Entschuldigen Sie bitte!”⁴ diye söyleniyordu. Şükran Hanım telefon konuşmasına öyle dalmıştı ki, bu sözlerin muhâtabının kendisi olduğunu bir türlü anlayamadı. Bay Manfred en sonunda kadının omuzuna parmak uçlarıyla iki kere dokununca, Şükran Hanım bir anda korkuyla yerinden sıçradı. Arkasında dikilen yabancıya bir göz attı.

Bay Manfred sinirli bir edâ ile Almanca söylenmeye devam etti:

“Reyonun önünü böyle kapatamazsın. Hele bir de telefonla meşgulsen. Git kendi ülkende nerede dikilirsen dikil. Burada yaşıyorsan, buranın kurallarına uyacaksın!”

Karşısındaki adamın ne dediğini az çok beden dilinden anlayan Şükran Hanım git başından dercesine bir el hareketi yaptı adama. Biraz kenara çekildikten sonra yine telefonuna yöneldi.

“Kız Nazikeeee, yok kız bir şey yok. Delinin biri vır vır bir şeyler konuşuyor Almanca, anlamadım. Kız neyse, ne diyorsun? Hangi yağı alayım? Kız sekiz Euro verilir mi bu küçücük şişeye!”

Şükran Hanım arkadaşıyla fikir alışverişi yaparken, Bay Manfred’in hâlâ mırıldandığını fark etti. Adam kendi kendine konuşuyor, başını sağa sola sallarken ‘cık cık’ sesleri çıkartıyordu. Bay Manfred’in kendisi ile uğraştığından şüphesi kalmayan Şükran Hanım bu kez sinirlendi ve adama kırık Almancasıyla “Was los?”⁵ diye sordu.

Bay Manfred hiç istifini bozmadan konuştu:

“Burası Türkiye ya da Suudi Arabistan değil! Burada bağırarak konuşamazsın. Kurallara uy ya da defol git bu ülkeden!”

Şükran Hanım adamın kendisine ne söylediğini anlamıştı. Ne de olsa hep aynı sözleri sarf etmiyorlardı mıydı? Hemen telefonuna sarıldı.

4 Tr. Affedersiniz

5 Tr. Ne var?

“Kız Nazikee, duydun mu sen ha bu gavurun söylediklerini? Kız ‘sana ne’ ne demekti Almanca, çabucak deyiiver hele!”

Adam söylenmeye devam etti, “İşte böyle bakakalırsın suratıma. Kaç senedir burada yaşıyorsun sen? On? Yirmi? Otuz? Hâlâ dilimizi öğrenememiş, entegre olamamışsın. Burası Avrupa, Avrupa! Senin pis pasaklı köyün değil! Burası Avusturya, burada medeniyet var! İşinize gelmiyorsa gidin!”

Elindeki yağ şişesini yavaşça rafa yerleştiren Şükran Hanım iyice sinirlenmeye başladı. Adamın konuştuklarını anlamak için Almanca dilini bilmesi gerekmiyordu. Gurbete ilk geldiği andan beri hâl dilinin kelimelerden daha etkili olduğunu öğrenmişti kadın. Bay Manfred’in dediklerini harfiyen anlıyordu. Git diyordu kendisine. Git, sen bu halinle bu ülkeye yakışmıyorsun. Kendi ülkene git. Nazike telefonda “Kız ne oluyor orada?” diyerek olan biteni merak ederken, Şükran Hanım adama yine bir el hareketi yaptı.

“Hadi be oradan! Züppe! Yok sivilizasyonmuş⁶, vay efendim bilmem neymiş. Sen ne sivilisazyonundan bahsediyorsun, de hele bi’ bana! Daha dün pisliğini giderecek tuvaletin yoktu be! Bizden insanlık gördünüz de biraz yüzünüz gözünüz paklandı! Bir de geçmiş karşıma sivilizasyon mu neyse, onu anlatıyor utanmadan!”

İki müşteri arasında çıkan tartışma öylesine bir gürültüye sebep olmuştu ki, market çalışanı sessiz olmalarını ve tartışmayı sonlandırmalarını rica etmek zorunda kaldı.

Şükran Hanımın Türkçe ne söylediğini anlamayan ve hâl dilinden zerre fikri olmayan Bay Manfred bu uyarıyı hiç üzerine alınmamışçasına Şükran Hanımın alışveriş sepetine işaret ederek devam etti:

“Bak, sus diyor sana görevli. İşte medeniyet! Ayrıca o sepet ne öyle, ordu mu doyuracaksın? (gülüyor). Baklava, Sarma, Dulma...? (Alman aksanıyla ve alay ederek). Kaç çocuğun var senin ha? Beş mi? On mu? (gülüyor). İşiniz gücünüz çocuk doğurmak zaten. Bu kadar meraklıysanız, gidin ülkenizde doğurun!”

Şükran Hanım telefonun diğer ucundan olan biteni dinleyen meraklı arkadaşına veda etmeden telefonu yüzüne kapattı ve adamın yüzüne dik dik bakmaya başladı. Ardından ağır ağır, tane tane, yarı Türkçe, yarı Almanca karışık bir şekilde Bay Manfred’e cevap verdi.

“Bana bak, alter Mann!⁷ Benden yaşça büyük görünüyorsun, o halde öncelikle haddini bil. Du nicht sprechen mit mir so!⁸ Hele çocuklarımı o leş ağzına alma bir daha. Meine Kinder... alle groß und studieren, arbeiten.⁹ Paşalar gibi okuttum büyüttüm onları. Dil öğrenmeye gelince... Benim ekmek derdim vardı, sonra da...”

Şükran Hanım daha konuşmasını bitirmemişken, Bay Manfred kendisine çoktan söz hakkı tanımıştı bile:

“Hee, evet inşaatta çalışıyorlardır eminim. Yoksa bizim sokaktaki inşaatta çalışan terli ve pasaklı ergen senin oğlun mu!”

Bay Manfred, Şükran Hanımın gözlerinin içine dikkatle baktı ve güldü. Karşısındaki kadının buna nasıl tepki vereceğini merak ettiği açıkça belliydi. Şükran Hanım ise bu sefer cevap verme gereksinimi duymadı. Sükût içinde hissetti birden kendisini. Bu adama daha fazla karşılık vermenin bir lüzumu yoktu. Bir insan anlamak istemiyorsa, dünya âlem yansa fikrini değiştirmezdi. Zaten Bay Manfred de anlamak için dinlemiyordu. Hayır hayır, Bay Manfred hiçbir şekilde dinlemiyordu ki!

Market çalışanlarının uyarılarını dikkate almayan Bay Manfred, artık daha da ileri gidiyor, delirmişçesine Şükran Hanıma sözlü saldırıda bulunuyor, kadının alışveriş sepetini itekliyor ve cılgına dönmüş bakışlarıyla kadının üzerine yürüyordu. Diğer müşteriler de artık adamın hoyrat davranışından öylesine rahatsız olmuştu ki, en sonunda kapıdaki güvenlik çağırıldı ve Bay Manfred dışarı çıkarıldı. Çıkarılırken de hâlâ söyleniyordu. Kin kusuyor, nefreti saçıyordu.

Kısa bir süre sonra Şükran Hanım da eli boş bir şekilde marketten ayrıldı. İster istemez canı sıkılmıştı olan bitene. Eve giderken çok düşünceliydi. Marketteki adamı düşünüyordu. Bilinçsizce eli yine telefonuna gitti ve en yakın dostunu aradı.

“Kız Nazike... iyiyim iyiyim, bir şey yok. Kız yok, delinin teki... he he o bildiklerinden. Rasis!¹⁰ anam hepsi... he aynen birden üstüme geldi... Yok kız hep aynı laflar işte, yok beğenmiyorsanız gidin, yok şöyleyseniz gidin, böyleyseniz gidin... Ne meraklılarım kız kendi pislikleri içinde boğulmaya (gülüyor). He aynen kız, biz geldik de biraz temizlik gördü

7 Tr. Yaşlı adam

8 Tr. ‘Sen konuşamazsın benimle böyle. ‘ (Almanca dilinde karışık cümle yapısı kullanıyor)

9 Tr. ‘Benim çocuklarım... hepsi büyük, okuyorlar ve çalışıyorlar. ‘

10 Rassist; tr. ırkçı

6 Zivilisation; tr. medeniyet

gözleri... yok anam insanlık öğrenememiş kız bunlar! Ot gibi yaşıyorlar...”

Arkadaşıyla dertleşmek Şükran Hanımın keyfini yine yerine getirmişti. Nihayet evine varan Şükran Hanıma eşi siparişini verdiği yağı alıp almadığını sordu.

“Sen de şimdi başlatma yağına ha! Ne yağmış arkadaş! Çok biliyorsan, git kendin al. Saçma sapan insanlarla muhatap etme beni! ”

Eşi o gece Şükran Hanımın gözüne görünmekten kaçınmıştı.

Ertesi sabah şiddetli bir diş ağrısıyla uyandı Şükran Hanım. Zaten gece de çok kötü uyumuştı. Yataktan kalkar kalkmaz doğal yollardan ağrısını gidermeye koyuldu. Sarımsak mı ezip dişinin üzerine koymadı, sirkeli suyla gargara mı yapmadı, karanfil yağı ile masaj mı yapmadı... bildiği her şeyi uygulamasına rağmen bir türlü baş edemedi ağrısıyla. Üstüne üstelik konuşmakta da gitgide zorlanıyordu. Artık tek çare doktora gitmekti. O günkü buluşmalarını ertelemek için eline telefonu aldı ve arkadaşı Nazike’yi aradı:

“Kız Nazike, bak hele ne diyeceğim... Ayy! Off! Kız yok, dişim ağrıyor da... Hee... İşte bugün değil de daha sonra... Ayy! Hee, daha sonra buluşuruz olur mu anam? Tamam tamam olur gideriz...Kız tamam dedim ya kapat şimdi. Unutturma da... Ayy... Benim herif yine kabak çekirdeği yağını sordu dün... He he, aynen. Alalım ondan da o da rahatlasın, ben de... Ayy aman... Tamam görüşürüz... Tamam kapat... Hadii... Tamam... He ya, oldu oldu... Tamam... Görüşürüz.”

Diş kliniğinin acil bölümünde kaydını zar zor yaptırdıktan sonra hemen yanı başındaki boş sandalyelerden birine çöktü Şükran Hanım. O kadar ağrısı vardı ki, utanmasa ağlayabilirdi. Üstelik bir de dişinin ağrısından yüzü gitgide şişiyor ve konuşması daha da zorlaşıyordu. Bir eliyle çenesi tutarken başını duvara yasladı. Gözlerini kapattı ve içinden dualar okumaya başladı. Derken kulağına aşına olan bir ses işitti. Kendisine sırtı dönük bir adam şalterde kayıt yaptırıyordu. Ayakta durmakta zorluk çektiği her hâlden belliydi. Sonra etrafına bakmadan Şükran Hanımın yanındaki boş sandalyeye oturdu. Adam da bir eli çenesindeyken başını duvara yasladı ve ağrısından sızlanmaya başladı.

Şükran Hanım gördüklerine ve işittiklerine inanamıyordu. O anda bütün ağrısını unuttu ve istemsizce çocuk gibi sırtmaya başladı. Usulca eli telefonuna gitti, numarayı çevirdi ve ağrısı müsaade ettiğince konuşmaya başladı:

“Köz Nözökööö!...”

BELKIS KILIÇ

T

1995 yılında Avusturya’nın Viyana şehrinde dünyaya geldi. İlk, orta ve lise öğrenimini burada tamamladı. Ardından Viyana Üniversitesi Eğitim Bilimler Fakültesini bitirdi. Aynı üniversitede Alman Dili ve Edebiyatı bölümünde yüksek lisansını yapmaktadır. 2018’den beri Yeni Hareket gazetesinde köşe yazarlığı yapmakta. YTB Türkçe Ödüllerine Deneme ve Kitap Desteği Kategorilerinde katıldı. Hücreden Sızan isimli kitabın yazarıdır.

Gök Yüzümde Karabulutlar

Zeynep Yaman

Çok düşünmeden evden çıktım. Ailecek abamlarda iftara davetliydik. Evleri pek büyük olmadığı için sofrayı bahçeye kurmuşlar. Bahçe dediğime bakmayın, evin girişi işte. Ezanı beklerken küçük yeğenimle oynamaya çalıştım. Yine her zamanki gibi ağlamadan geçen bir dakikası olmadı. Akşam ezanı okunmaya başladığında büyük bir heyecanla elden ele verilen hurma tabağını bekledim. Bu sene de geçen sene ve ondan önceki senelerde olduğu gibi hiç aksatmadan tutuyorum orucumu. İlk ne zaman tutmaya başladım hatırlamıyorum dahi. Küçük abim hurma tabağını bana uzatırken diğerleri namaza başlamak için bizi bekliyordu. Duamı ederken aklımdan onlarca şey geçiyordu, hepsini bir duaya sığdırmaya çalışıp orucumu açtım. Namazımızı kılıp sofraya geçtik. Ablam sofrayı en sevdiğimiz yöresel yemeklerle donatmıştı. Gözüm hemen humus ve falafel tabaklarına takıldı. Çorbadan sonra yalnızca onları yemek istiyorum. Yine her zaman olduğu gibi uzaklardan sesler gelmeye başladı. Direnişin sesleri. Buna kimse şaşırmıyor artık burada, hepimiz alıştık; bomba seslerine, silah seslerine ve annelerin feryadına.

Çorbamı kaşıklarken annem yanıma yaklaştı. Elinde bir tabak dolusu falafel vardı. “Oğlum, al bu tabağı abine götür. Kendine de dikkat et”, dedi tüm ciddiyeti ve merhametiyle. Abim hastaydı, bizimle gelememişti. Annem

evden çıkmadan ona yiyecek bir şeyler hazırlamıştı ama abimin falafeli çok sevdiğini bildiğinden ona da biraz yollamak istiyordu. Hemen tabağı alıp bisikletime bindim. Arka tekerim patlak olduğu ve elimde tabak olduğu için sürmekte zorlanıyordum. Normalde tek elle sürsem bile arabalarla yarışır, sürebileceğim en hızlı şekilde sürerdim. Şu an yavaş gidiyorum. Olmayı sevmediğim kadar yavaş. Hızlanıp dengemi kaybedersen falafeller etrafa saçılır, annem de bana kızar. Eve varmam on beş dakikamı alıyor. Ailem akşam saatlerinde bisikletle yalnız gezmemi pek istemiyor, açıkçası ben de sevmiyorum. Bugün bir istisnaydı. Evimizin avlusuna giriyorum. Daha bisikletten inmeden abimi çağırmaya başlıyorum. Abimden ses gelmeyince içimde aklıma getirmek istemediğim bir endişe yayılıyor. Hemen kapıya koşuyorum. O sırada abim kapıya çıkıyor. Elimdeki tabağı ona verip “Annem yolladı, afiyet olsun. Hadi görüşürüz.” diyerek bisikletime koşuyorum. Abim bu saatte yalnız dönmememi ve evde kalmamı istiyor. Sanırım benim için endişeleniyor. Belki başıma bir şey gelir diye korkuyor. Ama ben anneme sağ salım geri döneceğime dair söz vermiştim. Abimin yüzünü büyük ve gizlemesi zor bir gölge kaplarken bana tekrar ve tekrar dikkatli olmamı söyleyip, bisikleti olabildiğince hızlı sürmemi tembihliyor. Vedalaşıp yola koyuluyorum. Ablamların evine gidebilmek için çok yoğun ve işlek bir caddeden geçmeliyim. Korktuğumu

söylemek
istemiyorum
aslında
ama evet, korku-
yorum. O bahsettiğim
caddeye yaklaşırken, az

önce orada olmayan büyük bir kalabalığın toplandığını görüyorum. Hepimizin alışkın olduğu manzaralardan biri bu. Üzerinde fazla durmadan yoluma devam ediyorum. Biraz yavaşlıyorum, sonra biraz daha. Artık yüzlerce insanın arasındayım. İlkokuldayken babamın hediye ettiği ve bana çok küçük gelen bisikletimle ezilmemeye çalışıyorum. Beni görüp yol veren kimse yok. Herkes gergin. Heyecanlı bir şekilde sloganlar atılıyor. Yine bir şey olacak diye geçiriyorum içimden. Yine bir şeyler olacak.

Bu yolun dönüşü gidişinden daha uzun sürüyor. Yol kenarlarında okuldan tanıdığım çocukları görüyorum. Bir tanesi bana doğru geliyor. Selam verecek herhalde. Yaklaşıyor ve “Seni epeydir göremiyorum,” diyor. Cevap vermek istemiyorum. Sadece gülümseyip geçiştirmeye çalışıyorum. Ablamlara gitmem lazım. Şimdi hemen. Daha fazla gecikirsem annem çok endişelenir. “Beni bekliyorlar acelem var, Allaha emanet ol,” diyorum ve arkama bakmadan pedallara basıyorum. O da büyük ihtimalle el

sallayarak arkamdan bakıyor. Bisikletimi gücümün yettiğince hızlı sürmeye çalışırken geride bıraktığım caddenin başında sesler yükseliyor. Hızlanmalıyım. Arkamda olup biteni merak etsem de bakmaya cesaret edemiyorum. Yine bir şey olacak, hissediyorum. Ve kulaklarımı çınlatan bir ses duyuyorum. Bomba sesi... Arkama bakmamalıyım. Tüm gücümle hızlanmaya ve ablamların sokağına varmaya çalışıyorum. Bisikletimin paslanmış direksiyonunu sıkıca tutuyorum. Yine, kulaklarımı sağır etmeye çalışan bir bomba sesi daha. Merakıma yenilip kafamı hafifçe arkaya çeviriyorum. Az önce okul arkadaşım ile karşılaştığım yerden alevler ve kara bulutlar yükseliyor kararan gökyüzüne. Bir kadının feryadını duyuyorum. Yanaklarımdan aşağı boncuk boncuk ter aktığını hissediyorum. Normalde bu kadar uzun sürmezdi bu yol. Bugün ne oldu?

Sonunda ablamların sokağını görüyorum ileride. Son kez derin bir nefes alıp bacaklarıma ve bisikletime yükleniyorum. Bir şeyler oluyor, hissediyorum. Gecikmeden annemi görmem gerekiyor. Teravîh vakti yaklaşıyor. Herkes toplanıp camiye gitmeden yetişmeliyim onlara. Her yerden kontrolsüzce arabalar ve insanlar çıkıyor karşıma. Sanki herkes bir şeyden kaçmaya çalışıyor. Herkesin ayrı bir telaşı var bugün. Tekrar arkama dönüyorum. Kara bulutlar yerini korkunç çığlıklara bırakmış.

Annemlere yetişmeliyim. Sokağa bir türlü varamıyorum. Arabalar beni ezmek ister gibi üzerime sürüyorlar. Hayır, korkmuyorum. Korkmamalıyım! Titrek ellerle direksiyonumu ablamların sokağına çeviriyorum. Sokağa girer girmez derin bir nefes alıyorum. İçimde hâlâ bir gerginlik var, sebebini bilmiyorum. Yine bir şeyler olacak, hissediyorum. Geride bıraktığım büyük caddeneye dönüp bakmamak için iç sesimle kavgı ediyorum. Caddeden gelen sesler iyice yükseliyor. Hepsi tek bir ağızdan çıkıyor, hepsi binlerce yüreğin birleşmiş hâli sanki. Ablamların sokağının başında kontrol edemediğim bir güç beni durduruyor. Bisikletimden inmiyorum ama istemsizce etrafıma bakıyorum. Yerde, küçük veya büyük fark etmez, bir taş arıyorum. Tüylerim diken diken oluyor. Birkaç metre ötede yumruğum kadar büyük bir taş görüyorum. Onu alabilmek için hızlı bir hareketle bisikletimden iniyor, kaldırım kenarına koşuyorum. O sırada grup grup insanlar bulunduğum sokağa geliyor koşarak. Saklanacak bir yer arıyorlar. Buradan ablamın evini görebiliyorum. Hemen yetişmeliyim onlara. Annem iyice endişelenecek. Gömleğimi biraz toplayıp, yerde bulduğum taşları içine koyuyorum. Karnımın hizasında, ince bir kumaşın içinde tutmaya çalıştığım taşlar beni tüm gücüyle yere çekerken yine de dik durmaya çalışıyorum. Kısa bir süreliğine oluşan sessizliği gök gürültüsüne benzer bir ses bozuyor. Gök gürliyor ve yağmur yerine füze yağıyor. Her an bir şey olabilir, biliyorum.

Koşarak gelen insanların arasında tanıdık simalar görüyorum. Komşularımız, dostlarımız ve akrabalarımız var aralarında. Hepimiz her gün bir yerden bir yere savruluyoruz. Savruluyoruz ama yine de dik duruyoruz. Sokağı büyük bir telaş ve tedirginlik kaplıyor. Birkaç saniye geçmeden büyük bir gürültü daha. Gökyüzünü kara bulutlar kapladı artık. Az ileride çocuklar delik deşik olan asfalta çökmüş oyuncaklarıyla oynuyorlar. Etraflarında olan biten onca kargaşaya rağmen oyunlarından vazgeçmiyorlar. Elimdeki taşa bakıyorum. Onu bir yere fırlatmam gerekiyor. Mahallemizi yok etmek için ateşlenmiş ve buraya doğru uçan bir füzeyi hayal ediyorum. Kafamı yavaşça yukarı kaldırıp gökyüzüne nişan alıyorum. Hayallerimdeki füze bize yaklaşırken taşıma tek bir getirerek fırlatıyorum. Ve füzeye isabet ediyor. Füze yok oluyor. Mahallem ve ailem kurtuluyor. Bazen hayallere öylesine dalıyorum ki, gerçek dünyaya dönmeyi ve gerçek hayatı kaldıramıyorum. Çocuğum ben. Herkes bana öyle diyor ama ben öyle hissetmiyorum. Annem aklıma geliyor. Eve geçmem lazım. Bir taşla- rına bakıyorum, bir eve bakıyorum. Sanki bir ikilemde

kalmış gibi hissediyorum. Eve geçmem lazım. Annem endişelenmeye başlamıştır. Gömleğimde tuttuğum taşları yere bırakıp elimdeki tek taşla ablamın bahçe kapısına doğru koşuyorum. “Anne, anne geldim...” diye bağı- rıyorum. Karşı komşulardan bir teyze camdan sesleniyor, “Onlar camiye gittiler.” diyor. İnanamıyorum. Yetişeme- dim. O halde benim de camiye gitmem gerekiyor. Etra- fıma bakıyorum. Nasıl gideceğimi düşünüyorum. Tehli- keli görünüyor yollar. Elimdeki taş sınıksız tutuyorum. Bisikletime koşup üzerine biniyorum. Yaşlı teyze hâlâ camdan bakıyor. “Dur gitmesene, senin adın neydi ço- cuğum?” diye soruyor büyük bir merakla. Hızla tutma- yan frenime basıp camın önünde durmaya çalışıyorum. Cevap vermek için kafamı cama doğru kaldırırken gök- yüzünde ışıldayan ve yaklaşan bir şey görüyorum. Ha- yallerimdeki gökyüzüne benziyor. Birden gök gürliyor. Her yeri, tarif edemeyeceğim bir ışık, içimi ise farklı bir huzur kaplıyor.

Ben Mahmud Naser. Gazzeli Mahmud Naser. 12 yaşında büyük bir çocuğum. Anneme verdiğim sözü tutamadım, eve vaktinde yetişemedim. Kurşunlardan, bombalardan daha etkili olan taşım elimde, ben ise bir kaldırım ke- narında, yerde. Bir perşembe akşamı. Teravih vaktinde, özgürlüğüne kavuşmuş kuşlar gibi kanat çırpıyorum gökyüzüne. Bugün aslında bizim için sıradan bir gece.

ZEYNEP YAMAN

T

2000 yılında Almanya'nın Minden şehrinde dünyaya geldi.

İlk, orta ve lise öğrenimini burada tamamladı. Lisans eğitime Osnabrück Üniversitesi 'Fransızca ve Tekstil Öğretmenliği' bölümünde devam ediyor. YTB Türkçe

Ödüllerine öykü kategorisinde katıldı.

Kanatsız Uçak

Elif Neslihan Güney

Yol kenarındaki lavantalara sarılmış gelin-
ciği serin bir rüzgar okşuyor, kırmızı mora,
mor yeşile karışıyordu. Kokular ve renkler
her esintiyle etrafa dağılıyor, bahçede oynayan kü-
çük çocuğun yanağını okşuyordu. Çocuk, o çok iste-
diği oyuncak uçağa dönüşmüş, kollarını açıp uçuyor-
muşçasına hareket ediyordu. Hayalinde bir kanadında
annesini diğerinde babasını taşıyıp uzaklara gidiyor,
farklı farklı yerleri gezip evine dönüyordu.

Bir gün kara bulutlara esir düştü renkler. Bir anda de-
ğişti her şey. Siyah, lavantanın morunu ve gelinciğin
kırmızısını boğdu. Kokular kayboldu. Evler yıkıldı.
Düşler de insanlar da bu toprakları terk etti. Çocuk,
annesiz babasız hayallerinden de uzak yerlere sürüldü.
Ulaşılmaması zor da olsa tek ümidi onlara kavuşmaktı.

Çocuk zamandan bağımsız büyüdü. Yetişkinlerden
daha çok yaşlandı. Dayan dediklerinde dayanamadı.
Konuşunca susturuldu. Suçlandı. Birçok dilde ko-
nuşsa da dilsiz kaldı. Yine suçlandı. Topraksızlığın
acısını ağır çıkardılar ondan. Ne yaparsa yapsın tek
suçlu oydu. Git dediler, gidemedi. Başından geçen-
leri anlat dediler, sonra da anlattıklarına inanmadılar.
Güçlü ol dediler, desteklemediler. Ne yaparsa yapsın
onun suçluluk labirentinden çıkmasına izin vermediler.

Toprağı yaşamsız bırakan, samimiyetsizliğini sahte
gülücüklerle örtenler ise hep alkışlandı. Ailesine ka-
vuşup kavuşmayacağına karar veren de onlar. Kendi
çocuklarından ayrılmadan yaşayanlar da onlar.

Kanunlar, yasalar her geçen gün, tek tek kemikle-
rini kırdı. Çocuğun zihni elinde olmayan keşkelerle

bulandı. Nefret, korku, ümit arasında sıkışıp kaldı.
Gözü anne babasını aradı hep. Hatta bir gün okula
giderken karşısından gelen kadını gördüğünde donup
kaldı. Gözleri tıpkı annesinin gözleriydi. Sesi de ben-
ziyor mu acaba diye düşünmekten kendini alamadı.
Kadını uzaktan izledi. Her adımını, her hareketini ta-
kip etti. Bir gülümseme ne güzel olur diye düşünür-
ken kadın da fark etti çocuğun bakışlarını. Tatlı bir
gülümsemeyle selam verip uzaklaştı. Çocuğun kula-
ğına lavantalara sarılmış gelinciğin rüzgarla sallanan
hışırtılı sesi geldi.

ELİF NESLİHAN
GÜNEY

T

1992'de Münih'te doğdu. İlk ve orta öğrenimini Münih'te
tamamladı. Ludwig-Maximilians-Universität München'de
Orta Doğu Uzmanlığı ile Almanca Dil Öğretimi Fakültesini
bitirdi. Şimdilerde aynı üniversitede Bilişsel ve Kültürel Dil
Bilimi alanında yüksek lisans yapıyor. YTB Türkçe Ödülleri
2020 Kitap Desteği Kategorisinde ödüle layık görüldü. Bir

Bardak Su yazarın ilk kitabı.

Yalnız

Z ü m r a U f u k

Yürüyordu. Karanlıkta, loş sokak lambalarının aydınlatığı ıssız bir sokakta. Ne hızlı ne de yavaş adımlarla. Hızlı adımlarla yürümek istiyordu fakat yapamıyordu. Aklındaki düşüncelerin, sürekli tekrara düşen cümlelerin hızına yetişmek için harcadığı enerji, beyninden bacaklarına ulaşana kadar çoktan azalıyor, gereken gücü ayaklarına taşıyamıyordu. Puslu gecenin griliğinde hırçın yağan buz gibi kar taneleri, manto yakasının yetmediği ve açık bıraktığı yerlerinden giriyor, tenine değerek değmez eriyip boynundan süzülüyordu. Eskimiş siyah mantosuna sarınarak, omuzlarını yukarı doğru çeke çeke yürüyordu. Avuçlarının içini yakıp kavuran ve terleten ateş, soğğun iliklerine kadar ulaşmasına engel olamıyordu. Defalarca geçtiği sokaklardan medet umuyor, oraya gitmeden önce biraz olsun sakinleşmek istiyordu. Fakat tam aksine daha da mı biliniyordu, bunu kendisi de bilmiyordu.

Ne zaman ruhundan çok bedeninin ağırlığını hissetmeye başladı, işte o zaman soğğa karşı gardı düştü. Bunda, yolunun Herrengasse'ye (Herren sokağına) çıkmış olmasının payı büyüktü. Kafe Central'in sarı ışıkları bembeyaz ve kimsesiz sokağı aydınlatıyordu. Burnuna kahve kokuları gelmeye başladığında soğğun katılaştırdığı kemikleri de sızlamaya başladı. Artık kendini oyalayacak takati kalmamıştı. Kafeye doğru yürüten ayaklarını takip etti. O da mutlaka orada olacaktı. "Her zamanki masasına kurulmuştur yine! Viyana'nın kışından da soğuk bakışlarıyla etrafı süzüyordur." diye geçirdi içinden. Edebiyat eleştirmeni Hofmann'ın oitici silüetini düşününce yüzünde bir tikslenme ifadesi belirdi.

"Kendini beğenmiş herif!" diye söylendi.

Onunla konuşmak yerine yazıp bir zarfa koyduğu sayfalarca mektubu gönderme fikrini tekrar aklından

geçirdi. Bunu düşünür düşünmez de içinden kocaman bir itiraz yükseldi.

“Diğerleri gibi gizlice mektup göndermeyeceğim. Bu korkaklıktan başka bir şey değil!” dedi.

“Ayrıca artık birinin çıkıp bu küstah adama haddini bildirmesi gerek.” diye ekledi içindeki ses.

Kafeye yaklaştıkça içeriden yükselen uğultular kulaklarına ulaşıyor, onu coşku ve hiddetten oluşan karmaşık bir duyguya çekiyordu. Kafenin önüne kadar gelmişti, küçük merdivenlerinden çıkmaya başladı. Sanki ayaklarının yerine kocaman metal külçeler taşıyor ve her adımında bacağına doğru yükselen bir karınca lanma hissediyordu. Kapıyı açtığı anda ılık bir sıcaklık soğuktan kızarmış yüzüne çarptı. Önünde duran bordo renkli, kadife perdeyi açıp içeri girmeden önce durdu ve derin bir iç çekti. Şu an karşısında olsa yüzüne bir yumruk atmaktan kendini alıkoyamayacağını içten içe biliyordu. Aceleyle perdeyi açtı. İçeri girmesiyle kahve kokusu ve alışılmış kafe sesleri etrafını sardı. Herbert her cuma akşamı olduğu gibi köşede duran piyanosunun önüne oturmuş Strauss’un WienerBlut isimli valsini çalıyordu. Sigara dumanlarından bir bulutun içinde oturuyordu. Herbert’in kafası Franz’a dönüktü, onu başıyla selamladı. Franz verilen baş selamını gördü ama yüzündeki tebessümün dostane mi yoksa alaycı mı olup olmadığını anlayamadı. Belki de Franz’ı yeniden gördüğü için gülümsüyordu sadece. Kim bilir. O da bilmiyordu. Zaten onunla uğraşacak da değildi. Ama belki de uğraşırdı. Sonuçta Herbert onun eski dostuydu, bir eleştirmen bozuntusunun kendisi hakkında yazdıklarına inanacak değildi ya!

“O beni iyi tanır...”, diye mırıldandı.

Kafasındaki şapkeyi çıkararak başıyla Herbert’in selamını aldı. Bir yandan da onu arıyordu. Gözleri masaların üzerinde bir poyraz gibi esti. İşte oradaydı! En sevdiği yerinde! Kral Franz’ın görkemli üniformasıyla, başı dik ve ileri bakan gözleriyle resmedilmiş tablosunun hemen altındaki masadaydı. Yalnız başına oturuyordu. Üzerinde şık bir takım elbise, boynunda da ipek bir fular vardı. İki parmağının arasındaki purosunun ucunda birikmiş, işi biten küller bir vuruşla dökülmeyi bekliyorlardı. Yanına gidip oturmaya cesareti yoktu. Hemen onun yanındaki masalara baktı. Eserlerinin yayımlandığı edebiyat dergisinin baş editörü ve aynı zamanda arkadaşı olan Anton’u gördü. İçi biraz olsun rahatlamıştı. Anton, Hofmann’ın hemen sağındaki masada birkaç arkadaşıyla oturuyordu. Ayyaş Benno da yanındaydı. O bile şu anda yakın bir dost gibi göründü gözüne. Sakin görünmeye çalışarak

arkadaşının masasına doğru yürüdü. Anton, Franz’ın geldiğini görünce sevindi ve hemen ayağa kalkarak elini uzattı. Franz onun elini dostça sıktı. Masadaki-leri de selamlayıp oturdu.

“Nerelerdesin kaç gündür?”

“Halletmem gereken işler vardı.”

O sırada masaya gelen garson: “Ne alırsınız?” diye sordu.

“EspressoDoppio¹ lütfen!”, dedi Franz.

“Hayır bize iki Wiener Melange² lütfen.” dedi Anton, sonra Franz’a dönüp:

“Neymiş o işler?”, diye sordu.

Franz karşı masada oturan eleştirmene bakmaya odaklandığından onu duymadı. Anton durumu anlayarak:

“Hey fark edecek şimdi.” dedi ve ekledi:

“Onun senin hakkında yazdıklarına kafayı takmanın değil mi?”

Franz, Anton’un kendisi hakkında yazılan eleştiriyi ciddiye almamış olmasına içten içe çok sevinmişti. Demek ki eleştirmen amacına ulaşamamış; umduğu olumsuz bir etkiyi yaratamamıştı. Çünkü eğer öyle olsaydı, derginin baş editörü Anton bu kadar rahat ve aldırışsız konuşmazdı. Franz yüksek sesle Anton’a cevap verdi:

“Yazdıklarında haklı olsaydı eğer takardım. Ama haksız!”

Franz’ın sert çıkışı Anton’u irkiltmişti. Arkadaşının daha da ileri gidebileceğini sezen Anton, onu kendine getirmek istercesine panikle dürttü ancak devam etmesine engel olamadı.

“Bazı eleştirilerini sırf eleştirmiş olmak için yaptığı o kadar açık ki... Aylık yazısını yetiştirmekte zorlandığı için buna başvurduğunu düşüneceğim neredeyse!”

1 EspressoDoppio: Duple espressoshot olarak hazırlanan sert bir kahve çeşidi.

2 WienerMelange: 1 shotesspresso kahvenin üzerine sıcak süt ve süt köpüğü ekleyerek hazırlanan Viyana’ya özgü bir kahve türü.

Söyledikleri yan masalardan duyulmuştu. Çevresindekiler suya atılan bir taşın peşi sıra oluşturduğu dalgalanmalar gibi yavaşça ve çoğalarak sessizleşmişti. Hofmann da onu duymuştu. Kafasını önündeki kağıtlardan yavaşça kaldırıp kendisine dik dik bakan adama baktı. Franz'ın üzerinde duran bakışlarından, sorusunun cevabını almıştı: Kendinden bahsediliyordu. Tam o sırada purosunun ucunda birikmiş kül-ler de aniden döküldü.

“Tanışıyor muyuz?”

“Sadece ismen tanıyoruz Bay Hofmann. Adım Franz Gerstl.”

Hofmann bir süre düşündükten sonra Gerstl'in kim olduğunu hatırlamıştı. Literatur des Lebens dergisi için yazdığı eleştiri köşesinde onun bir şiirini ele almıştı.

“Bay Gerstl... Evet.”

Franz onu başıyla onayladı.

“Sanırım biraz önceki sözlerinizi bana yönelttiniz?”

“Doğru anladınız bayım.”

“Peki... Hangi konuda haksız olduğumu mu düşünüyorsunuz?”

“Yalnızlık üzerine yazarak haddimi aşmış olduğumu düşünmeniz konusunda.”

“Hayır efendim! Ben öyle bir şey yazmam.”

“İma etmiş olabilirim ancak...” diye düşündü içinden Hofmann.

“Bir dakika notlarım yanımda olacaktı. Hah! Buyrun: -Yalnızlığın dünyasını yazan Şair Rainberg'in yanında yazar Gerstl'in bu şiiri, ‘Tek Kalış’a bir girizgâh olarak değerlendirilebilir ancak- diye yazmışım.”

Franz, Hofmann'ın bu pişkinliği karşısında kendini zor tuttu.

“Girizgâh ha...! Hakaretinizin ne boyutta olduğunun siz de farkındasınız Bay Hofmann!”

“Hakaret mi? Bakın Bay Gerstl, bu şekilde bir suçlama yapamazsınız! Ben her eseri nesnel bir bakış açısıyla okur öyle değerlendiririm.”

“Nesnellik mi! Şiire nesnel yaklaşmak...” Franz sinirden güldü ve devam etti:

“Kör gözlerle gökyüzüne bakmaya devam edin o halde. Teknik bilgileriniz duygularınızı yok etmiş!”

Dakikalardır diken üstünde oturan ve Franz'a müdahale etmeye çalışan Anton, arkadaşının bu son sözleriyle okun yaydan çıktığını görerek arkasına yığıldı.

“Ne kadar ileri gittiğinizin farkında mısınız? Bu ne cüret!” diye gürledi Hofmann.

“Hayır bayım asıl ileri giden sizsiniz! Siz yalnızlıktan ne anlarsınız ki üzerine yorum yapıyorsunuz!”

Söyledikleri ağzından çıkar çıkmaz ne kadar büyük bir hata yaptığını anlamıştı Franz. Fakat çok geçti. Yazarların özel hayatları yazın dünyasında bilinen bir şeydi. Bay Hofmann, Franz'ın yalnız yaşantısı ile onun aile yaşantısının arasındaki farkı kastettiğini bilinçli bir şekilde iddia edecek ve onu küçük düşürecek. Franz'ın ruhsal yalnızlık yerine fiziksel tek kalmışlığın getirdiği yalnızlığı ima ettiğini söyleyerek eleştirisinde ne kadar da haklı olduğunu kanıtlayacaktı. Darağacının iplerini Hofmann'a kendi elleriyle verdiğini düşündü. Franz'ın söyledikleriyle kulak zarlari titreşen Hofmann'ın yüzünde beliren sinsi bir gülümseme de bunun bir kanıtı gibiydi ve

“Neden anlayamam? Bir ailem olduğu için mi? Siz yalnızlığı tek kalmak olarak algılıyorsunuz Bay Gerstl. Bunu yazınızdan da anlamıştım, beni şaşırtmadınız doğrusu.” diyerek keyifle arkasına yaslandı.

“Hayır, bununla bir ilgisi yok! Ben sizin duygularınızla değil de tekniğinizle okuyup değerlendirmenizden bahsetmiştim. Çünkü anlamak için hissetmek gerekir.” dedi Franz.

“Öyle mi? Peki neden Rainberg'in, Bleckwand'ın yalnızlıklarını hissediyorum da sizinkini hissedemiyorum?”

Franz o anda yerin yedi kat altına inmek ve kapısını da ardından yedi kilitte sürgülemek istedi. Arkadaşına arka çıkmak isteyen Anton:

“Duygulanımlara sebep olan şeyler de güzellik kadar izafidir! Bay...”

Kahvesini bile bol rumla içen çakır keyif Benno gülererek atıldı ve Anton'un sözünü kesti:

“Tanrıya şükür öyle! İzafiyet, çeşitliliğin sürdürülebilir olması için gereken öz ve tek umuttur. Yaşasın izafiyet! Hahhah hah!”

Benno güldükçe koltuğa gömülüyordu. Bu gülüş soğuk savaşın ortasına atılmış küçük bir kibrit gibi alevlenip hızla söndü. Franz'ın gözleri bir noktaya odaklanmış öylece duruyordu. Birden beklenmeyen bir şey oldu. Hofmann'ın solundaki masada arkası dönük oturan genç bir adam yüzünü Hofmann'a doğru çevirerek konuşmaya başladı:

“Affedersiniz ama konuşmanın başında nesnellikten bahsettiniz şimdi de hislerden... Eğer eleştirilerinizi yaparken üzerine basa basa övündüğünüz objektifliğiniz, sadece hislerinizin onayından geçiyorsa buradaki çelişkiyi yok saymamız pek mümkün görünmüyor.”

Genç adam yüzünde muzip bir sırıtmayla Franz’a dönüp “Öyle değil mi?” der gibi baktı. Franz, kaybetmek üzere olduğunu düşündüğü savaşa kurtarıcı bir müttefik gibi zamanında katılan bu genç adama şaşkınlıkla bakıyordu. Hofmann ise duydukları karşısında kulaklarına kadar kızarmıştı.

“Çelişkiyi görmek için uyumun ne olduğunu bilmeniz gerekir. Ancak üstünüze vazife olmayan konulara izin almadan müdahil oluşunuzdan bunu bilecek bir kapasiteye sahip olmadığınız aşık. Ayrıca işimi size anlatacak değilim!”

“Anlatmanıza gerek yok, ben zaten bütün eleştiri yazılarınızı takip ediyorum.”

“O halde çok yazık, yazılarımdan bir şey öğrenememişsiniz!”, dedi Hofmann.

“Aksine çok şey öğrendim. Mesela belirli beğeni ve kalıplaşmış tarzların teorik çerçevelerinden dışarı çıkmayışınızın ne tür yan etkilere sebep olabileceğini yazılarınızdan öğrendim.”

“Demek eserleriyle yazınsal estetiği somutlaştıran ekolleri ve estetik prensipleri göz önünde bulundurarak yapılan edebi değerlendirmelerin yan etkileri olduğunu düşünüyorsunuz. Geleceği böyle bir gençliğe emanet edecek olmamız ne kadar da vahim!”

“Bahsettiğim şeyin bu olmadığını siz de çok iyi biliyorsunuz bayım. Eserleri yalnızca karşılaştırmalı bir sistemle ele alışıңызdan söz ediyorum. Ve açıkçası bunun hatalı bir yol olduğunu düşünüyorum.”

Hofmann’ın kırılmış gümr kaşları yukarı kalkmıştı.

“Karşılaştırmalı sistem mi?”

“Bir eseri eleştirebilmek için karşısına, baz aldığınız başka bir eseri ya da yazarı, kalın ve yüksek bir duvar gibi koymanızdan bahsediyorum. Tenkitlerinizde bir karşıtın varlığını -ki siz onu yazınıza her zaman somut olarak yerleştirmesiniz de- anlamak, edebiyattan biraz anlayan, edebiyata azıcık ilgi duyan biri için bile zor değil. Karşıdaki şeyin niteliğine göre elinizdekini değerlendirmekten öteye geçemeyişinizin bir sonucu olarak, nesnellüğünüzün önünde oluşan engel, biraz önce de sözünü ettiğim yan etkilerden sadece biri. Belki de en önemlisi. Bu şekilde yayımlanan yazılarınızda, okuyucuya nesnellikten yoksun bir

tenkitten ve karşı karşıya getirilmelerinden dolayı anlamlarını yitiren eser kadavralarından başka bir şey sunulmamaktadır.”

Genç adam söylediklerinin sindirilmesini istediğinden bir süre sustu.

“Ayrıca bir eleştirmenin, yalnızlık gibi bağımsız bir konuyu böyle dar bir çerçevede incelemesi, onun sığ bir göl kıyısından öteye yüzemediğini açıkça gösteriyor.”

Hofmann, parmaklarının arasında kendi kendine çoktan sönmüş olan purosunu kül tablasının kenarına sertçe vurdu ve kaba bir el hareketiyle içine attı. Yanındaki sandalyede asılı olan ceketini hızla çekip aldı ve oradan ayrıldı. Gidişiyile savrulan bir kâğıt parçası ardından yere düşmüştü. Franz kâğıdı aldı ve üzerinde yazılanları okumaya başladı:

*“Sil geceyi, gündüzi
Ayı, yıldızı
Göğü, güneşi.
Coşkun atların koşuşunu
Deli kuşların uçuşunu da.
Sil ateşi, buharı
Çılgılığı, sessizliği
Suyu, toprağı.
Sen ben nefeslerini
Bahar sanrılarını da.
Bir o kalsın tek başına.
Yalnız, ıssız, katıksız
Safî Yalnızlık.”*

Genç adam Franz’ın masasının önüne gelmişti. Elini Franz’a uzattı:

“Sebastian Wolf. Edebiyat eleştirmeni.”

ZÜMRA UFUK

T

1985 yılında İzmir’de doğdu. İstanbul Bahçeşehir Üniversitesi’nde Görsel İletişim Tasarımı lisansını bitirdi. Yüksek Lisansını Viyana Üniversitesi’nde İletişim Bilimleri bölümünde tamamladı.

Gölge Terzisi

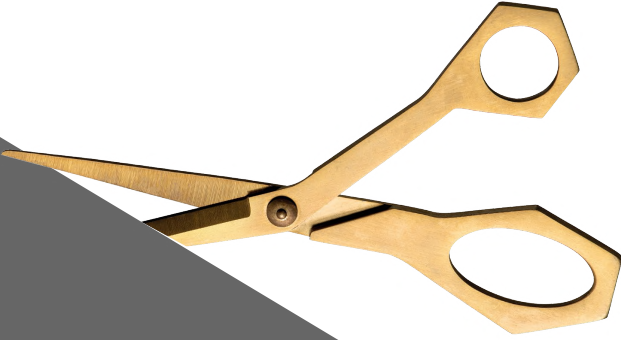
Ecem Tuba Hızarcı

Judy dışında papatyalar, içinde çürük ruh parçacıklarıyla şehir merkezine doğru yürüdü. Adımlarını sayıyordu, ilk başta yanından geçen karanlık varlıklara aldırmadı. Görmezden gelirse sorun çıkmayacaktı ama bir türlü görmezden gelemiyordu. Yine dikkatini çekti karanlık. O gözlerini kaçırdıkça yaklaşıyorlardı. Gölgeler, insanlardan kopmuş, şehirde sahipsizce süzülüyorlardı. Gölgele- rin bileğine bağlı beyaz ipler çözölmüştü. Gölgesiz insanlar gibi onların da bileklerinde sallanan birer ip vardı. Ve bu sahipsiz gölgeler Judy’i bir türlü rahat bırakmıyor, yaklaşıp, korkunç seslerle yardım diliyorlardı. Genç kadın boş yüzlerine bakmamaya çalıştı ancak pes etmesi uzun sürmedi. Rastgele bir ipi tuttu ve düşünceleri sarsıldı.

İpten, Judy’e bir enerji yayıldı. Gölge, kadının zihnindeydi artık. Judy gölgenin tüm varlığını ve güçlü duygularını şiddetle hissediyordu. Gölgeyle beraber şehrin kalabalığına daldı, etraf karmakarışık; insanlar konuşuyor, gölgeler fısıldıyor, bisikletlerden sesler yükseliyor, Judy’nin zihninde şimşekler çakıyordu. Tuttuğu ipin ucundaki gölgenin ağırlığı kendi gölgesine çöktü. Kadın ürperdi. Kendine odaklanmalıydı, her an gelip onun ipini de koparmak için bekleyenler varken gözlerini açık tutmalıydı. Gölgeyle dakikalarca yürüdü, daha rahat ayakkabılar giymediği için pişmandı; elinde tuttuğu ipin aslında ne kadar keskin olduğunu hatırlatırcasına, ayakkabının kenarı her adımda iğne gibi tenine saplanıyordu.

Karanlık silüet onu bir bahçenin yanına sürüklediğinde, Judy tüm enerjisinin tükendiğini hissetti. Bu kadar yoğun duygularla dolu bir varlığa tutunmak çok yorucuydu. Ona tamamen bağlı olmak tüketici olmalıydı. Judy bir an duraksadı, belki de gölge sahibine tekrar bağlanmamalıydı. İpi koparan gölgenin kendi sahibiydi belki de, Judy onu tekrar bağlayarak korkunç bir kötülüğe ortak olabilirdi. Ama artık çok geçti. O ipi bağlamazsa, gölge, Judy’nin iplerini koparmadan pes etmeyecekti. Kadın iç geçirerek gölgeyi takip etti, gözleri etrafında gezindi. Çiçekler sarı, bulutlar griydi. Gökyüzünün karanlığı gündüzün aydınlığını saklıyordu. Parkta gölgeler birbirini itiyor, sayıları giderek çoğalıyordu. Hepsinin ipi kopuktu, ait oldukları yere dönmekten ölesiye korkuyorlardı. Judy çabalıyordu. Ama bütün vaktini buna adayıp, hepsini sahiplerine bağlamaya çalışsa bile, dünya ipleri kopmuş insanlarla doluydu ve tüm iplere bir terzi yetişemezdi. Korkunç bir işti bu. Üstelik o bağlarken kendi ipini kemirmek isteyenler sırtına yapışıyordu. Herşeyi boşverip kurtulmayı da aklından geçirdi, kendi ipini kendi elleriyle koparmak, gölgesine tüm ruhunu verip gamsızlaşmak. Gölgelerin dehşet verici bir karanlığı vardı. Ne yaparsa yapsın, Judy gölgelerin asla yok olmayacağını biliyordu, her an bir yerden doğup, insanların üzerine çöken varlıklardı.

Gölge bir kafenin önünde aniden durarak ipini çekmeye başladı. Judy ipi sınıksız tutmasa gölgeyi kaybedecekti. Hepsi birbirine benzerdi gölgelerin. İçlerine hapsedilmiş karamsar duygular, insanlar arasında süzölmeleri, fısıltıları, hepsi aynıydı. Gölgesiz insanların

dış görünüşleri farklı olabilirdi ancak onları terk etmiş gölgeleri asıl yansımalarıydı. Evet, gölgeler insanların aynalarıydı.

Judy'nin önünde iki kadın, kafenin terasında sohbet ediyordu. Judy'ye göre görünüşlerinin bir önemi yoktu, asıl sorun ikisinin de gölgesiz olmasıydı. Gölgeden yoksun kadınların, duyguları da bomboş olmalıydı. Tüm karanlıklarına rağmen duyguları taşırdı gölgeler.

Judy gölgenin ona baktığının farkındaydı. Ne gözü ne de yüzü vardı, ama Judy hissediyordu. Rüzgârın eşliğinde fısıltısını işitiyordu. Karanlık silüet artık ait olduğu yere bağlanmak için yalvarıyordu. Sağdaki kadının yerde yayılan ipini tuttu gölge, sonra Judy'nin eline baktı, sımsıkı tutulan kendi ipinin ucuna. Judy kafenin camlarında kendi aksini ve arkasına dizilmiş onlarca gölgeyi gördü, bağlamazsa kendi duyguları kopacaktı. Onlar gibi olmak istemiyordu. Bomboş kabuklar... Gölgenin uzattığı ipe elindeki ipe birkaç düğüm attı, elleri titriyordu çünkü her düğümde, terasta oturan kadının yüzüne ıstırap oturuyor, yüzünü her düğümde daha da deforme ediyordu. Diğer kadın gülmeye devam ederken, gölgenin sahibinin bakışında fırtınalar kopuyor, keder etrafını sarıyordu. Judy'nin ruhu titredi. Korkuları hücrelerine saplandı, dikkatle saplandı.

Judy biliyordu bazı iplerin kavuşmaması gerektiğini, kendi ipini koparmak uğruna buna izin veremeyeceğini. Gölgesizleşmek kolaydı, o ağırlıkla yaşamak ise ölümle göz göze gelmekti. Hissetmek için tüm ipin yükünün altında kalmaktan başka seçeneği yoktu.

Kadın masadan alelacele kalktı, karşısında hâlâ kahkaha atan bir gölgesiz, Judy'nin arkasındaysa gölgeler vardı. Bağladığı gölge kadının arkasından sürüklenip gitti, Judy bağladığı ipin onları birleştirmek için yeterli olmayacağını seziyordu. Daha fazla terzilik yapmak istemiyordu. Hızlı adımlarla kafeden, şehirden, gölgelerden, gölgesizlerden, *hissedenlerden* uzaklaştı. Sağ tarafında gökyüzünü süsleyen güneş, sol tarafına bir gölge çiziyordu.

ECİM TUBA HIZARCI

T

1998'de Mont-Saint-Martin'de (Fransa) doğdu. İlk ve orta öğrenimini Longwy şehrinde, Notre-Dame des Récollets okulunda tamamladı. Lorraine Üniversitesi'nde Psikoloji eğitimi almaktadır. YTB Türkçe Ödülleri 2020 Kitap Desteği Kategorisinde ödül almıştır. Arafta Uçan Kelebekler yazarın ilk kitabı.

B ü y ü k G ü n

R u m e y s a Ö z t ü r k

ünler azalıyor:

Onu en çok heyecanlandıran, sanat tarihi için hazırladığı dosya. Daldıkça dalıyor, bakalım sonu nasıl gelecek.

...

Öğrencilere liseden sonra üniversitenin kapısını aralayacak olan “Matura” sınavının yazılıları, sözlülerden birkaç hafta önce yapılmış, artık sıra sözlülere gelmişti. Sonunda gelip çatan büyük gün, bugündü.

Sözlü sınavlar için ayarlanan yer, okulun yanındaki eski binanın giriş katındaki yüksek tavanlı, büyük pencereli salondur. Salonun sağ tarafında yan yana dizilmiş masalar sınav komisyonu için ayrılmıştı. Sol tarafta ise öğrenciler için arka arkaya dizilmiş tekli masalar bulunuyordu.

Sınava girecek olan lise son sınıf öğrencileri seçtikleri dersin sınav saati gelene kadar bekleme odasında notlarına göz gezdiriyor, tekrar yapıyor, bir şeyler atıştırıyor ya da sadece pencereden dışarıya bakıyordu. Birbirini sakinleştirmeye çalışanlar olduğu gibi, sen ne kadar çalıştın, ben şu kadar çalıştım, şu konulara da baktın mı diyerek birbirinin heyecanını körükleyenler de vardı.

Salona önce İngilizce dersinin sözlü sınavına girecek olanlar davet edildi. Yıldız ve beş kişi daha kendileri için ayrılmış olan tekli masalara geçti. Sınava girenlerin aynı zamanda sınıf öğretmeni olan İngilizce öğretmeni, öğrencilerin her biri için ayrı ayrı hazırladığı

sınav kâğıdını masalara bıraktı, hazırlık süresinin on beş dakika olduğunu hatırlatarak başarılar diledi.

Süre bittiğinde öğrenciler sırayla komisyonun önüne çağrılacaktı. Yüzünü çok nadir gördükleri okul müdürü, Eğitim Bakanlığının komisyon başkanı olarak görevlendirdiği bir müfettiş ve bir diğer yetkilinin karşısına, sırası gelen öğrenci, öğrencinin yanına da İngilizce öğretmeni oturacaktı. Bu arada öğrenciler komisyon başkanını ilk kez görecekti, onun yazılı sınavlarını da okuduğunu bilmeyecekti.

Yıldız, sınav kâğıdındaki sorulara göz attığında yüzünde bir gülümseme belirdi. Kendi araştırma konusu olan Judi Blume ile ilgili soru, yazarın romanlarında anlatılan gençlik problemleriyle ilgiliydi. Deenie adlı romandan bir kesit sunan öğretmen, bu kesitte geçen olayın özetlenmesini; bu olayın Deenie’nin hayatındaki yeri ve karakterin karşı karşıya olduğu durumun anlatılmasını istiyordu. Bunu yapabiliyordu.

Seçmeli soruların ilki zaten yeterince güzeldi, ikincisine bakmaya gerek bile görmedi. Konu özlü sözlerdi. Kâğıtta, Konfüçyüs, Buda, Sokrates, Mark Twain, Albert Einstein ve Martin Luther King’den birer özlü söz yazılıydı. Bu alıntılarını açıklaması, hangisine katıldığını ifade etmesi; günümüzde ya da kendi hayatında, ona göre hangi sözün geçerliliğini koruduğunu, kendisine bazı durumlarda yardımcı olan, özellikle aklında kalan özlü sözler olup olmadığını anlatması isteniyordu. İç açıcı sorulardı bunlar. Cevaplar için hemen not almaya başladı. Söyleyeceği çok şey vardı. Mesela Konfüçyüs ne kadar da haklıydı.

Yıldız, ilk soru için Franz Kafka'nın *Kanun Önünde* adlı öyküsü hakkındaki soruyu seçti. Öyküde Kafka'ya özgü hangi motiflerin, konu ve anlatım tarzlarının bulunduğu, zaman ve mekânın üstlendiği rolü ve konunun nasıl yorumlanabileceğini anlatması gerekiyordu.

Onun lisenin son yılında seçtiği araştırma konusu Rainer Maria Rilke'ydi. Gelen bir diğer soru da "Veda" adlı Rilke şiiriyle ilgiliydi. Bu şiir, şairin, hayatın en temel tecrübelerini edindiği dönemde yazılmıştı. Şiiri analiz etmesi ve yorumlaması isteniyordu. İyi sorulardı bunlar. Söyleyeceklerini not ederken anesinin verdiği hurmanın tadı hâlâ damağındaydı.

Sınav bir sohbet havasında geçti. Heyet de onları keyifle dinlemişti. Bekleme odasına geçerken şükre benzer derin ve ferahlatıcı bir nefes dolaştı ciğerlerinde.

En son sanat tarihi dersinin sınavına girecekti. Bekleme odasındaki öğrencilerin çoğu dağılmış, parkeleleri gıcırdatan adımlar azalmıştı.

Pencere önüne oturdu. Not defterine bakarak konuları tekrar etmeyi düşündü, yapamadı. Defteri kapatıp aklındaki konuların üzerinden geçmeyi denedi, olmadı. Gözlerini kapatıp zihnine odaklandığında gökyüzünü görür gibi oldu, şaşırdı. Uçuk mavi bir boşluk görünüyordu yalnızca. Beyazlık duyuluyordu. Oturduğu yerde hareketsiz duruyor, dışarıdaki hiçbir şeyi görmüyor, duymuyordu. Başını göğe doğru kaldırdığında

Gerçekten binlerce kilometrelik bir yolculuk bile tek bir adımla başladılar. En önemlisi, muhakkak her zorlukla beraber bir kolaylık olduğunu hatırlamaktı.

Sınav güzel geçti. Yıldız da, İngilizce öğretmeni de rahatlamış bir ifadeyle konuşma kısmını bitirerek sınavı sonlandırdılar. Sonuçlar tüm sınavların ardından öğrencilere bildirilecekti.

Bekleme odasının en uzak köşesine geçip oturduğunda midesinde inceden bir kazınma, hafif bir bulantı hissetti. Annesinin gülen gözleri, açılan elleri geldi gözünün önüne. Evden çıkarken eline tutuşturduğu bir avuç ceviz ve birkaç hurmayı hatırladı. Bir dua yumağı adeta. İnce sızıyı dindirmeye yetti.

Sıra Almanca sınavına geldi. Aynı prosedür; tekli masalara geçen öğrenciler, önlerine konan sınav kâğıtları, on beş dakikalık süre.

bir an zihniyle göz göze gelir gibi oldu. Çağrılana kadar bu garip vaziyette bekledi.

Sanat tarihini ihtisas dersi olarak seçtiği için bu sınavda üç soru cevaplayacaktı. Aslında resim olarak bilinen ders, *Gymnasium* liselerinin üçüncü ve dördüncü sınıfında sanat tarihi adını alıyordu. Bu iki yılda derslerin bir kısmı sanat tarihi, bir kısmı resim dersi şeklinde devam ediyordu. Ayrıca seçmeli ders tercihini sanat tarihinden yana kullanan öğrenciler, öğretmenle sanat müzelerine ve sergilere giderek bilgilerini pekiştirme imkânı da buluyordu.

Bu dersten sınava girecek olan üç öğrenci vardı. Çağrıldıklarında yerlerine geçtiler. Önlerine sınav kâğıtlarını koyan Profesör Motycka'nın açık maviden griye çalan gözleri onlara güvendiğini söylüyordu. Gülümseyince göz çevresindeki çizgiler belirirdi, yine öyle oldu.

Yıldız'ın önünde kuşe kâğıdı, renkli baskısıyla öncekilere benzemeyen altı sayfalık bir sınav dosyası duruyordu. İşte o an kalbinin hızla attığını duydu. Verilen süre yine on beş dakikaydı. Sorulara göz gezdirirken akıp giden zaman, zihnindeki bilgileri de alıp götürüyordu sanki. Ağır ağır genişleyen bir gök boşluğu. Profesör Motycka onun öylece durduğunu fark edip yanına yaklaşınca bu hâlden ancak sıyrılabilirdi. Kalemmini sıkıca kavrayıp cevaplarını yazmaya koyuldu.

İlk öğrencinin ardından sınav sırası ona geldi.

Seçtiği sorulardan ilki, 1910 yılında ortaya çıkan, sanat tarihine Fütüristler adıyla geçen sanatçı grubu hakkındaydı. Onan beklenen, bu sanatçıların çıkış noktalarını, amaçlarını ve sanatlarını biçimsel olarak nasıl ifade ettiklerini anlatmasıydı. Arka sayfada örnek olarak verilen Giacomo Balla'nın *Kemancının Eli* adlı eseri ve Umberto Boccioni'nin *Sürekliliğin Mekân İçindeki Kendine Özgü Biçimleri* adlı heykelinin fotoğraflarından yola çıkarak yapacaktı bunu. Gerçekten dikkat çekici olan bu heykel, soruları yanıtlamasına da yardımcı olmuştu.

Seçtiği ikinci soru Frida Kahlo ile ilgiliydi. Frida, sürrealistlerle yakın ilişkide olmasına rağmen kendisini bu sanat tarzının temsilcisi olarak görmüyordu. Onan istenen, verilen örnek eserlerden hareketle Kahlo'nun sürrealizmi neden reddettiğini ve kendi mesajını hangi biçimsel özelliklerle iletmediğini izah etmesiydi. Grupça gittikleri müzede Kahlo'nun eserlerinden oldukça etkilenmişti. Elinden geldiğince iyi cevaplamak istediği sorulardı bunlar. Önünde duran *Kırık Sütun, Tehuana Olarak Otoportre ya da Düşüncelerimde*

Diego, Meksika ve Birleşik Devletler Arasındaki Sınırdaki Otoportre resimlerinde gördüklerini zorlanarak da olsa anlattı. Özellikle *Kırık Sütun*'ün üzerinde durdu. Heyet ilgiyle dinliyor, Motycka, aldığı cevaplardan memnun görünüyordu.

Son soru, Yıldız'ın araştırma çalışmasıyla ilgiliydi. Motycka'nın aylar önce "Sana bu konuda yardımcı olamam ama yazacaklarını ilgiyle okurum," diyerek onayladığı konu, *Hat Sanatıydı*.

Kaynak kitaplar aramıştı bir süre. Sonra Urban-Loritz-Platz'daki Belediye Kütüphanesinde Arapçadan Almancaya çevrilmiş, taşıyamayacağı kadar ağır kitaplar buldu. Bir tanesi "Die Aura des Alif"ti. Bu kitabı çok sevmişti. Konuyla ilgili kitap tavsiyesi istediği bir hocası ona bir dahaki görüşmelerinde garip bir huzurlu hâl içinde kendi kütüphanesinden getirdiği büyük, kırmızı bir kitap vermişti. Kitabın kapağını her defasında severek açıp kuşe kâğıt sayfalarını büyük bir zevkle karıştırırdı. Masa başında saatler, günler, geceler, haftalar geçirdi. Motycka ara sıra "Ne durumdasın, günler azaldı, dosyanı teslim etsen iyi olacak," derdi.

Yıldız, çalışmasını tamamlayıp teslim edemeyince Motycka, konuyla alakalı biraz araştırma yapmış, ona kendince bir soru hazırlamıştı.

Sorunun teorik kısmı şöyleydi: *Arap-Osmanlı kültüründe hat sanatının önemini açıklayın. Ayrıca ekte bulunan görsel örneklerine değinerek hat sanatının mimarideki özel yeri hakkında bilgi verin.*

Yıldız, verilen on beş dakikalık hazırlık sürecinde içine düştüğü o garip hâlden çıkmış, sınav kâğıdındaki soruyu okur okumaz hemen arka sayfaya bakmış, gözlerine inanamamıştı. Sultan Süleyman'ın tuğrasının, Bursa Ulu Camii duvarlarındaki dev levhaların, III. Ahmet çeşmesinin fotoğraflarıydı bunlar. Nasıl bir soruyla karşılaşacağını tahmin edemediği için endişelenirken, bu fotoğrafları gördüğünde hem rahatlamış hem de daha çok heyecanlanmıştı. *Ne yazayım, hangi birini yazayım, hayır yetiştiremeyecek, en iyisi pratik kısma geçmek, ama dur, nereden başlayayım, bari az bir şey not alayım, gerisini konuşurken...* derken hızlıca bir şeyler karalamıştı.

Sorunun pratik kısmında ise Osmanlı hat sanatı geleneğinin özelliklerini taşıyan bir tasarım yapması isteniyordu. Eline o zamana kadar hat kalemi almamış, o tarz bir yazı yazmamıştı. Şimdi neyi nasıl dökcekti kâğıda? Süre de çok azalmış, düşünmeye vakit

kalmamıştı. O anda aklına gelen bir fikirle önündeki boş sayfanın ortasına büyükçe bir harf çizip boyamış, ona uzun uzun bakarak sırasını beklemişti.

Motycka, Yıldız'ın araştırma konusu olan hat sanatıyla ilgili soruyu sesli olarak tekrar sorduğunda komisyon-daki herkesin dikkati bir kat daha arttı. Neler anlatacağını çok merak ettikleri gözlerinden okunuyordu.

Yıldız, İslam dünyasında yazının resme göre bu denli gelişmesinin nedenlerinden başlayarak hat sanatının İslam coğrafyasında en önde gelen sanat dalı olduğundan, Kur'an'ın dili olması sebebiyle Arapçanın, dolayısıyla Arap harflerinin öneminden bahsedip "Bu sanatın nihai gayesi, İlâhi olanın en güzel şekilde yazılmasıdır," dedi. Kurulan okullardan, ekollerden, yazı türlerinden bahsetti. "Hat sanatı bir yandan son derece matematiksel, diğer yandan da inançlı bir izleyici üzerinde farklı, daha derin bir etki bırakır, hatta inananları dahi büyüler," diye ekledi. Ulu Camiideki dev levhalara değindi. Osmanlı İmparatorluğunun en parlak zamanlarını gösteren tuğra ve III. Ahmet çeşmesine atıfta bulunarak, bu sanatın yalnızca camilerde, ibadethanelerde değil, sosyal hayatın her alanında olduğu gibi devlet işlerinde de yer ettiğini anlattı.

Konuşmasını bitirdiğinde salonda bir sessizlik oldu. Komisyon başkanıyla yanındaki görevli hâlâ anlatılanları düşünüyor gibiydiler. Müdür de bir onlara bir Yıldız'a bakıyordu. Göz göze geldiklerinde başını saladı hafiften. Motycka'nın yüzü gülüyordu.

Sıra sorunun pratik kısmına geldiğinde Yıldız, önünde duran kâğıdı kaldırıp önce Motycka'ya, sonra karşısındaki heyete gösterdi. Kâğıda şaşkın gözlerin aksi çarptı.

"Bu çizdiğin nedir, bize anlatır mısın?" dedi Motycka.

Yıldız, sesindeki heyecana hâkim olmaya çalışarak "Vav harfî. Elimde hat kalemi olmadığı için kuru boya ile kenarlarını çizip içini boyadım. İslam geleneğinde bazı harflerin ayrı bir önemi vardır. Bu harflerin, hat sanatında da yüzyıllar boyunca ayrı bir yeri olmuştur," diye cevap verdi.

"Peki nedir bu harfin anlamı, özelliği?" diye sordu Motycka. Salondakiler dikkat kesilmişti.

"İslam'da en önemli ibadetlerden biri namazdır. Namaz ibadetine secde hâli vardır. Secdede insan yere kapanır. Vav harfî, insanın secde hâlini temsil eder. Bu hâl, insanın Yaratıcısına en yakın olduğu hâldir. Hatta ilginçtir, ana rahminde olan bir bebek de Vav harfî şeklindedir..."

Büyük bir sessizlik oldu. Zaman adeta uzadı, mekân genişledi. Duran ve içinde durulan o anda kaldılar bir süre.

Nihayet komisyon başkanı "Çok ilginçti. Teşekkür ederiz," dedi, "ayrıca elinize sağlık."

Motycka da bir hayli etkilenmiş görünüyordu. Yıldız'a yaklaşıp bir şeyler söyledi. Çalışmasını bir an önce tamamlayıp ona göndermeliydi, mutlaka okumak istiyordu.

Yıldız, bekleme odasına geçerken zihin odasında dünyasında şükretmenin sesi yankılandı bir süre. Tüy gibi hafifti.

Komisyon toplantısının ardından o gün sınava giren öğrenciler sonuçların açıklanacağı saatte yeniden salona geldi. Ayakta duran sınav komisyonunun karşısına tek sıra olarak dizildiler. Öğretmenler de heyetin sağında ve solundaydı.

Müdürün konuşması, heyecanlı bekleyiş, sonuçların açıklanması, takdim edilen belgeler, tebrikler, teşekkürler ve gülen yüzlerin ardından komisyon başkanı Yıldız'a, "Sizi ayrıca tebrik ediyorum, özellikle son sınavda sizi daha fazla dinlemek isterdim," dedi. Yıldız çatallı, titrek bir sesle teşekkür etti. Bir an Motycka'ya ve onun yanında duran sınıf öğretmenine baktı. Üçü birden gülümsedi.

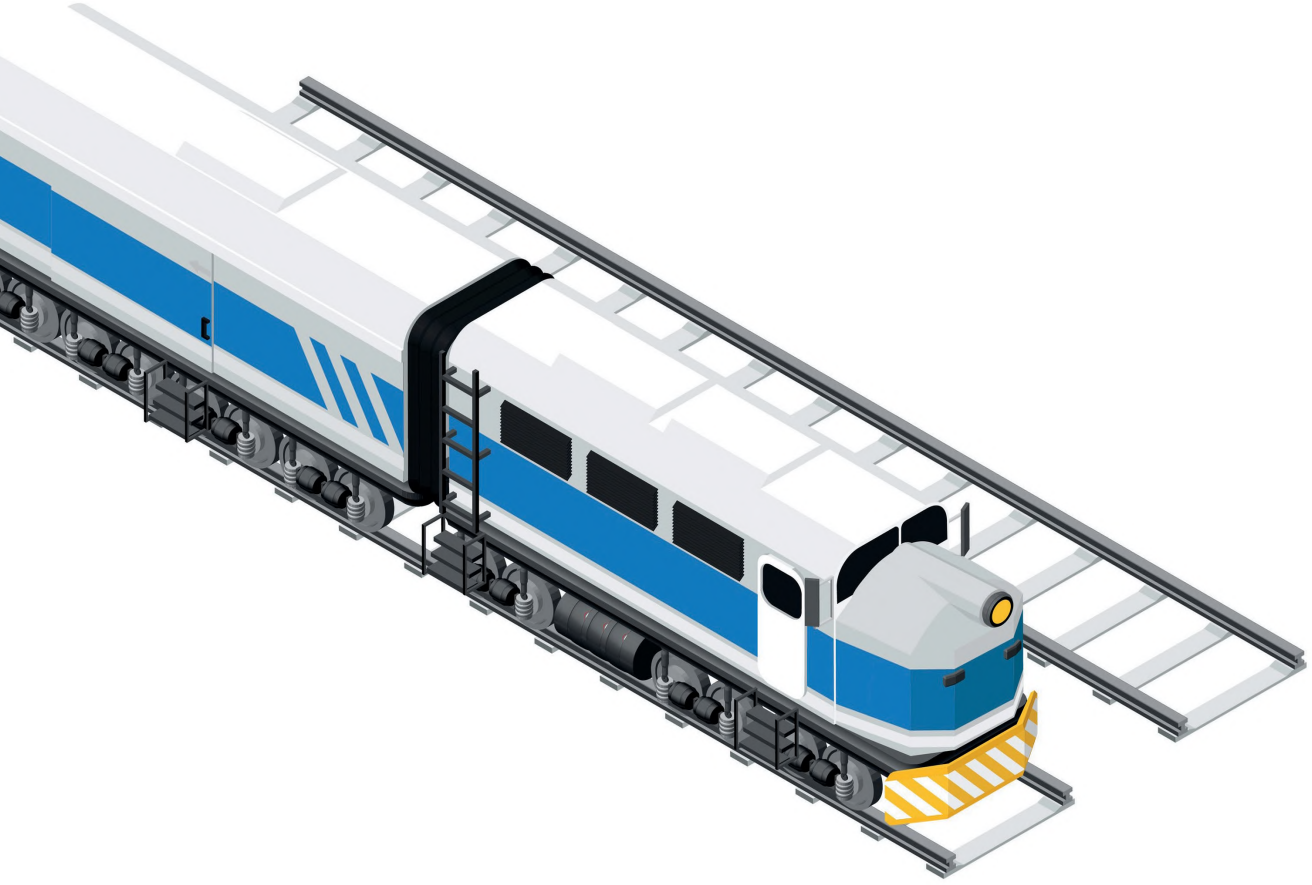

RUMEYSA
ÖZTÜRK

T

1994'te Viyana'da dünyaya geldi. Viyana Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Aynı zamanda Goethe Enstitüsünde Yabancı Dil Almanca Öğretimi kursunu başarıyla tamamladı. 2019'da YTB Türkçe Ödülleri Öykü Kategorisinde üçüncülük ödülü kazandı. 2020'de Stefan Zweig'in "Amerigo. Die Geschichte eines historischen Irrtums" adlı eserini Türkçeye çevirdi.

Gleis 3

Emine Doğrul

Korkan annesinin ellerinden sıkıca tutarak “Anne gel hadi bu taraftan!” dedi çocuk. Kaybolmuşluk nedir henüz bilmiyordu. Henüz beş yaşında iken cesaret nedir onu bile bilmiyordu belki. Çocuklukta ondaki, korkulacak şeyleri bilmemenin verdiği sonsuz cesaret. “Anne gel bak ben hatırladım, buradan da geçmiştik.” diyerek yine yön değiştirdi. Annesi konuşmuyor, telaşlı ve aceleci adımlarla sessizce yanında yürüyordu.

Sabah evden çıktıklarında ikisi de o günün beklediklerinden çok daha uzun ve zor olacağını farkında değildi. Annesi her zamanki gibi sabah işe giderken bakacak kimse olmadığından yanına almıştı onu. Tanındıkları tüm anneler sabah işine gidiyordu. Sabah işi; yani sabah kimsecikler uykusuna kıyamazken, kimse-nin haberi olmadan, kimseyi rahatsız etmeden gidilip iş yerlerinin temizlenmesi, hazırlanması. Görünmez bir “kimse olamayanlar ordusu”, “kimse” olabilenler

için görünmez eller gibi çalışıyorlardı. Her sabah saat 4 ile 6 arasında trenleri dolduruyor ve esas “kimse”-ler iş yerlerine gelmeden, dönüyorlardı. Bu ordunun mecburi minik işçilerindendi Kerem. Sabah annesiyle işe gitmek hiç hoşuna gitmese de sesini çıkartmıyordu, çünkü ufacık aklı ile biliyordu ki bu iş geride, Türkiye’de kalan abi ve ablalarını yanlarına alabilmeleri için önemliydi. Çünkü mesele ailelerin bir araya gelmesi olduğunda, Alman devleti göçmenin ne kadar kazandığını, nasıl bir evde yaşadığını, klozet ile küvet arasındaki mesafeyi bile merak ediyordu. Arkadaşı Hüso mesela; daha ufak bir evde oturuyordu. Ama bunun bir önemi yoktu, çünkü onlar burada doğmuştu. Gerçekten Almanya’da bazen her şey çok garip olabiliyordu.

İş yerinden çıktıklarında saat altı olmuştu, sekizde anaokulunda olması gerekiyordu Kerem’in. Onu anaokuluna bıraktıktan sonra asıl 8 saatlik işine gidecekti annesi hastaneye. Her zaman trene bindikleri istasyonda,

Gleis (Peron) 3'te son altı aydır her gün yaptıkları gibi beklemeye başladılar. Sadece iki durak gidecek, ardından eve yürüyeceklerdi. Babası öyle öğretmişti. Çoktan işe gitmişti babası, aslında o kadar erken çalışmıyordu, ama iki saat tren ve otobüsle gitmesi gerektiğinden erken çıkıyordu evden. Bir gün Kerem'i de iş yerine götüreceğine söz vermişti. Uçaklar yapılıyordu orada, babası da işçilerin odalarını temizliyordu, "Merak etme, ben hallederim" demişti. O zamanlar babasının Almanca konuşabildiğine yürekten inanıyordu Kerem.

Yine aynı yerden aynı trene aynı saatte binmişlerdi ki, bir de ne görsünler: Tren aksi yöne doğru gidiyordu. Her zamanki gibi tünele girmemiş, toprağın üzerinde ilerliyordu. Şaşkınlık ve korkunun verdiği donuklukla ilk durakta inemediler. İkinci durakta hemen inip karşı perona geçtiler. Karşı taraf hep gelinen yöne giderdi, bunu anne de çocuk da biliyorlardı.

Geri geldiklerinde yine Altona istasyonundaydılar. Zaten henüz Hamburg'da bir tek burayı biliyorlardı. Geleli altı ay olmuştu, annesi bir hafta sonra hemen iki işe girmek zorunda kalınca şehri gezecek zaman kalmamıştı. Zaten içlerinden de gelmiyordu, yarım bir aile olmak yarım bir hayattan ötesine gidemiyordu. Gülüşler, muhabbetler gezmeler hep yarım kalıyordu. Hiçbir şey tam olamıyor, bir türlü tamamlanmıyordu.

Altona'da yine aynı yerde aynı trene bindiler, fakat yine umdukları olmadı. Üç kere aynı yolu gidip geldiler, fakat dil bilmemek, aynı zamanda yol bilmemeye eş değerdı. Megafondan görevli kadın sürekli bir şeyler anlatıyor, fakat Kerem ve annesi kaybolmanın verdiği panikle zaten anlayamayacakları o sözcüklerin farkına bile varamıyorlardı. Eve gidemiyorlardı. Saat 7 olmuştu bile. Çocuk korkudan gözleri kocaman olmuş, etrafta Türkçe bilen var mıdır diye sağa sola bakınan annesin elinden tuttu ve "Hadi anne yürüyerek gidelim, ben yolu biliyorum. Hani bir kere gitmiştik ya babamla" dedi.

Evet, gerçekten sadece bir kere yürümüşlerdi o yolu güneşli bir günde. Ama annesi henüz evlerinin yanındaki parktan eve dönüş yolunu bile tutturamıyordu bazen. Tüm evler birbirine benziyordu hem; o tavanı yüksek, ufak, odaları iç içe geçmeli, tahtadan dar merdivenli, banyosu daha doğrusu duş kabini çok sonra eklenmiş o meşhur Altbau evler. Gerçekten hepsi birbirine benziyordu; tıpkı birbirine benzeyen insan yüzleri gibi, aşına olmayan ayırt etmekte zorlanıyordu. Kerem hep çok akıllı, uslu bir çocuk olmuştu. Hele

gurbet sanki birden onu büyütmüş, evin en küçüğü, bebeği iken birden annesinin yoldaşı, yareni oluvermişti.

Adım adım, sokak sokak ilerlediler, Fischmark'ı gördükten sonra annesinin yüreği de biraz olsun hafifledi. Pazarları taze balık aldıkları bu alanı boş da olsa hatırlamıştı. Annesinin yüzünün gülmeye başladığını görünce, Kerem de gözlerinden gülücükler saçarak bir türkü konurdu diline: „Pınar başında dolanır yârim oy! -Anne gel bak çok az kaldı.- İner ovayı dolanır yârim oooy!”

Bir saatlik yürüyüşün sonunda sağ salım eve vardıklarında yüreklerindeki korkunun ve heyecanın yerini müthiş bir zafer duygusu almıştı. Evet, henüz kimse olamadıkları bu ülkede kaybolmayacaklardı. Var olacaklardı.

Kerem ve annesi sadece Gleis 3 ve 4 trenlerinin yer değiştirdiğini ve bunun senede birkaç kere yapıldığını, yani sadece arka raylardaki trene binerek eve varabileceklerini yıllar sonra dil ve yol öğrendikten sonra anlayacak ve bu anıyı her zaman buruk bir kalple, komik bir anı olarak anlatacaklardı.

EMİNE DOĞRUL

1987 yılında Görele/Giresun şehrinde dünyaya geldi. İlköğrenimi burada tamamladıktan sonra 1999 yılında ailesi ile Almanya'nın Hamburg kentine yerleşti. Eğitim hayatına Uni Hagen'de Sosyoloji dalında yüksek lisans yaparak devam etmektedir. 2011 yılında Dr. Zeynel Abidin Edebiyat ödülünü ve 2020 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında Deneme Kategorisinde ikincilik ödülünü kazandı. Daha önce Perspektif, Sabah Ülkesi, Mekân dergilerinde makale ve denemeleri yayımlandı.

Baharla Gelen Yaşam

Zehra Kasapçı

Behice baharın gelmesini aylardır dört gözle bekliyordu. Sahi bahar şehre ne zaman uğrayacaktı, kendini ne zaman belli edecekti? Her gün odasının penceresinden görünen büyük gövdeli yaşlı ağacın yeşerip yeşermediğini kontrol ediyordu.

Her yıl olduğu gibi ağaç filizlendiğinde onun da içinde tomurcuklar açar, bütün stresini ve zorlu günleri geride bırakır, kendine yeni hedefler koyardı. Eski bir Türk inancına göre baharın gelişi cemrenin düşüşüyle olurmuş. Birer hafta arayla birinci cemre havaya, ikincisi suya, üçüncüsü de toprağa düştüğünde havalar ısınır. Bu sene bahar gecikmişti.

Behice günün aydınlanmasıyla birlikte bir umut tekrar pencereye yöneldi. Gördüğü manzara onu bir hayli sarstı. Birkaç gün evvel yeşeren dallar birden sararmıştı. Allah ilkbaharı bir diriliş, uyanış ve silkiniş olarak yaratmıştı. Bütün nebatat ve hayvanat yenileniyordu.

Üzerindeki ölü toprağını atmak için şehrin güzel binaları ile ün salmış Mitte ilçesine doğru koşmaya başladı. Bu koşu onun için farklıydı, koştukça özgür hissediyor, durdukça etraftaki muazzam mimari yapılara, kuşlara, ağaçlara, çiçeklere ve gökyüzüne bakarak tefekkür

ediyordu. Her şeyin mükemmel bir düzen içinde olması gözlerini kamaştırıyordu. Her şey kaidelere, kurallara bağlı ilerliyordu, bunun özgürlüğü kısıtlayan bir tarafı da vardı muhakkak, fakat diğer türlü düzen yerine kaos hâkim olurdu.

Daha önce duymadığı bir ses işitti, köşeyi dönünce Hausvogteiplatz'ın önünde durdu. Duyduğu ses süs havuzundan geliyordu. Havuzun etrafını bir sürü güvercin kaplamış, havuzu çevreleyen ağaçların dallarına onlarca kuş konmuştu. O an havuzun ona denizi anımsattığını fark etti. İçine birden huzur doluvermişti. Berlin'de yaz kış fark etmeksizin her zaman güvercinler olurdu. Bu şehrin, güvercinlerin evi olmasının nedenini Melanie açıklamıştı: Berlin'de binaların çoğunun çatıları kiremitten olduğu için kuşların barınması kolay oluyormuş. Başka şehirlerde ve Berlin'de yeni yapılarda çatıların yapımında artık başka malzemeler kullanılıyor. Tarihi binalar günümüzde hala insanlara ve güvercinlere ev sahipliği yapıyor.

Behice bir süre akan suyu ve güvercinleri seyre daldı. Tam havuzun kenarında etrafına bakınırken bankta oturan yaşlı bir adamın onu izlediğini fark etti. Yaşlı adam yavaş adımlarla ona doğru yürüdü, göz göze gelip birbirlerine

hafifçe gülümsediler. Belli ki yaşlı Alman amcanın konuşmaya ihtiyacı vardı. Ama ne o ne de Behice cesaretini toplayıp da bir kelam edebildi. Belki kendini yalnız hissediyor ve konuşacak birini arıyordu ya da merakını celbeden bir şey vardı.

Behice kalkıp yanına kadar gelen yaşlı adamla konuşmamış olmanın pişmanlığıyla yavaştan evin yolunu tuttu. Neden sadece gülümsemekle yetinmişti? Gülümsemekten öteye gidip tatlı bir sohbet edebilirlerdi belki, cesaret edemedi. Kendini kısıtlamıştı, kendine görünmez sınırlar mı çizmişti, ya da bu görünmez sınırlar çoktan birileri tarafından mı çizilmişti, yol boyu düşündü.

Eve vardığında kendine bir söz verdi. Benzeri durumlarda atık olmaya ve o amca gibi özellikle yaşlı insanlar gördüğünde onlarla konuşarak, durup birkaç dakikasını ayırarak tatlı bir sohbetle hem kendi ruhuna hem de yalnız insanların ruhuna bahar ve canlılık getirebilirdi belki.

Baharın gelmesini beklemek değil, kendinden başlamak, harekete geçmek, bir şeyleri eline almak, filizlenen çiçeğin peşinden koşmak lazımdı. Fırsatları değerlendirerek, küçük umutları yeşertip büyütürerek her yeri bahar bahçe yapmalıydı...

ZEHRA KASAPÇI

T

1994 yılında Samsun'da doğdu. İlk okulu Türkiye'de tamamladı. Berlin'de yaşıyor. Hukuk eğitimine devam ediyor. Lisans tezini Medya Hukuku alanında "Kişisel verilerin internet ortamında unutulma hakkı" adlı konu ile tamamladı. Üniversitede bir sene boyunca StuPate görev yaptı.

Aslıhan İnce

VAKTİN OLUĞUNDA

görünmez toz tanelerinin uçlarında bir bilinmez varlık şimdi zaman
ateşle tutuşur mu vaktin toz taneleri
süveydaya sözüm yok – onda gönendi zaman

ay ışığının mürekkebe bulandığı vakit soldu sayfalar
süveyda karanlığa bulandıkça kırıldı aynalar
zamanı ters yüz edip karanlığı büken onlarca ezgi var

bir tınıda nakşedilmiş toz tanesi
saatin zembereğindeki pürüz
ve bütün akışın bozulduğu o mekanik düz

kırık zemberekler merhem tutmaz
bir şiir tekrar diriltmez kırık saati

oysa ki bir düş
bir düş ki ay ışığında şefaet saçan

bilemem bilmem
ya bu vakitten gayrı kimsecikler gülümsemeyecek saatine
yahut süveydayı görmeyenlere karanlıkta gözlük takmak yasaklanmalı

ey vaktin durmazları
ey bir obada bereket eleyip ellerini gömen toprak vurgunları
ey vaktin yalanında koşarken kanatları tutuşan karıncaları görenler
ey koca yağmur fırtınası köşesinde bir şemsiyenin ucundan akan giden su damlasında
geçen ömrü hiçe demleyenler
ey intizamı aceleye kurban edip defterlerinin ucunu bükenler
ey okuduğu kitabın kutsallığını kurşun kaleminden başkasıyla çizince
delmekten yüreği titreyenler

dar boğazların ucunda bucağında yüzerken
akıntıya kapılan kürekli kayıkların uğruna
şairin son sözü hatırına
gönülde kalan tek tebessüm uğruna

göz gözü görsün.

ASLIHAN İNCE 1998 yılında Hamburg şehrinde dünyaya geldi. Aslen Kayserili. Eğitimine Hamburg Uygulamalı Bilimler Üniversitesinde ‘Biyomedikal Mühendisliği’ bölümünde devam ediyor. Türk Tarihine ve Türk Edebiyatına, bilhassa Divan Edebiyatına büyük bir ilgi duyuyor.

Melissa Işık**BAYRAM**

İnsan sesleri duyuyorum
Sevinçten mi bu çığlıklar
Kızılıcak şerbeti mi içmiş herkes
Kıpkırmızı sokaklar

Siyah bayramlıklarıyla
Koşuyor dev adamlar
Bayram ziyaretine mi geldiler
Ellerinde oyuncaklar

Altın kubbe duman içinde
Örtüyor kefenimin akını
Bugün öğrendim El Aksa'da
Bayramın böyle kutlandığını

Esra Çöloğlu

BEKLEMENİN SERVETİ

Zamanın ağaran saçlarına kıvrılmış
Beklemenin çaresini dudağımda ıslatıyorum
O şarkılar ki , biriken mevsimlerin
umut dallarına bağladığı tülbentler gibi

Söyleyin, beklesin güneş biraz daha
Toprağı öperek işlediğim gönlümdeki saydâ
Parlayacak çocukların hayallerine çaldığım renkle
Dolmaya görsün hele bi şerbetiyle
Gözlerindeki gülistandan düşen yaprakların

Engindir mehtabın sükutu
Sabrını elbet yontar
İzi çoktur gözlerinin ferinde
Dilini kuşatan susuzluğu
Ve tatlıdır hasretin kuraklığı
Yıldızların şahitliğindeki dualarla
Vuslata gidilen bir yoldur bu
Beklemenin serveti gözle görülmez

ESRA ÇÖLOĞLU 1991 senesinde Almanya'nın Münih şehrinde doğdu. Psikoloji mezunu ve iki senedir danışmanlık merkezinde uzman psikolog olarak hizmet veriyor. Empati ve farkındalığın önemini yazı ve şiirlerinde yansıtmayı seviyor. YTB Türkçe Ödüllerine şiir kategorisinde katıldı.

Demet Nebilir

HAZİNLER BEKLERKEN

Bugün bu asuman altında
koyalarken yelkovanlar her birimizi
topuklarımızı hissederken nefessiz
göğüs gerilmezken onca acıya
İki tur dönemeden akrep
Yaşasın cehennem

Her damlaya sığın koca dünya
Allah'ım duysunlar içindeki acizliği
Bekliyor hazinler biliyorum
Ama kalmasın kimse kimsesiz
Hazırlanırken şevkle bayrama

Dikenli örgüler çektiler gergin
Karanlıklar kızıla boyandı
Davullar çalmadı hayır davullar çalmadı
Basarak geçtiler mayınlara
Allah'ım dönmeden durabilir artık akrep
Yaşasın cehennem

Tepelerde saklı değilmiş zafer
Adım adım iniyorum basamakları
Sallanıyor tahta merdiven
Allahım başım dönüyor tut elimi
Hazırlanırken görmeye gaybı

Yarın bu asuman kararır
Soldurduğunuz yüzlere bakınca
Kutlanacak ne kalacak geriye
Sesleniyorlar titrek dudaklarla
Durmayınca ne akrep ne yelkovan
Yaşasın cehennem

DEMET NEBİLİR 1992'de Almanya'nın Kassel şehrinde doğdu. Frankfurt Üniversitesi Sosyal Hizmetler bölümü mezunu. Gençlik Dairesinde çalışıyor. Kendini bildi bileli etrafında kelimeler biriktiriyor.

Rudolf Alexander Schröder

OLABİLİR

Türkçe: Fatma Türk

Her şey düşüyor olabilir,
bu dünyanın kaleleri
etrafındaki molozları kırmak için.
Sen inanca tutun,
Tanrı seni hayal kırıklığına uğratmayacak:
O sözünü tutar.

Hilekârlık ve kurnazlık
Bir süreliğine usta olabilir,
Tanrı'nın dilediği gibi, Tanrı'nın armağanlarıdır.
Benim ve seninkini yargılama
Bazı mutluluklar görünüştedir,
Bırak bir süre olsun.

Olabilir, küfür kazanabilir,
dindarların çekildiği yerde;
ama her yenilgiden sonra
doğru olanı göreceksin
ateşten canlı çıkarak,
yeni güçler kazanarak.

Dünya eski olabilir;
Kabahat ve şekilsizlik
içinde yaygın vebalar vardır.

Dikkatle bak ve şundan emin ol:
Sadece korku duymayanlar,
tacı takabilir.

Olabilir, olmalı!
yürekte inan ve kendini teslim et;
Korku ve endişe bunu tersine çevirmez.
Kavga et, kavgayı sen kazanacaksın!
Senin zamanın ve bütün zamanlar
Tanrı'nın ellerindedir.

VİCDANIN İÇİNDEKİ BENCİLLİK

M e h m e t B o l a t

Her çağın edebiyata, mimariye, toplumun psikolojisine ve bilinç altına kazınan sıkıntıları vardır. Mesela Camus'nun *Yabancı* eserinde ele aldığı varoluşsal sorunlar, Oğuz Atay'ın değindiği modern zamanın beraberinde getirdiği buhranlar ve bunun gibi birçok sıkıntı.

Peki, seneler sonra 21. yüzyılın başlarına geri dönüp baktığımızda, tarihçiler, filozoflar ve sanatçılar bu döneme hangi özellikleri, kendine has hangi sıkıntıları atfedecek?

Şu anda yaşadığımız çağ bizleri hangi bunalımlarla sınıyor acaba?

Bu soruyu daha önce düşünmemiş olmak şüphesiz çağımızın bizi sürüklediği bir başka bunalım olarak kabul edilebileceği gibi, doğulu-batılı, Müslüman-ateist, kadın-erkek, genç-yaşlı fark etmeksizin bu zamanın bizlere aşıladığı bir başka çarpıcı nifak vardır ki o da; vicdanımızın içinde yaşayan bencilliktir.

Bilimsel araştırmaları bir kenara bırakıp, öncelikle vicdanımızın içindeki bencilliğin büründüğü hallerden, ortaya çıkarak kendini belli ettiği durumlardan bahsetmek istiyorum.

Takdir edersiniz ki vicdan ve bencillik başlı başına bir zıtlık, bir paradoks teşkil eder, bir arada bulunamayacak

kadar birbirine yabancıdır. Fakat seçmiş olduğum başlık tamamıyla amacına hizmet ediyor. Zira post-post modern insanın dünyası tam da bu gibi çelişkili yaşam biçimlerinden ibarettir.

Yazımın bu kısmında belirtmek isterim ki mevcut denemeyle sıkça bahsi geçen toplumsal ve bireysel sorunlara klişe kaçacak şekilde hayıflanmak yerine bu sorunların temelinde yatanları yakından inceleyip, çelişkinin kaynağına ve yol açtığı durumlara ışık tutmak isterim.

Geçenlerde bizzat şahit olduğum bir olayda bir yakınım, günlerdir ağır semptomlarla boğuştuğundan sonra yaptırdığı covid-19 testinin sonucu pozitif çıktı ve virüs kaptığı ortaya çıktı. Testini yaptırmadan önce onunla bir arada bulunmuştum. Yakınımın test sonucunu öğrenmek için arayıp testinin sonucunun pozitif olduğunu öğrendiğimde, telefon görüşmesinden önce aklımdan geçen bir korku beni sonradan öyle sarstı ki bu yazı vasıtasıyla, korkumla yüzleşmek zorunda kaldım: ya virüsü benden kaptıysa? Arkadaşımla benimle görüşmeden önce de virüs belirtileri gösterdiğini öğrendiğimde, virüsü benden kapmış olma ihtimalinin olmadığını anladığımda büyük bir rahatlama hissettim.

Olayın ardından zihnimi şu iki soru meşgul etti: Vicdanlı olduğum için mi birinin benim yüzümden

hastalanmadığına sevinmişim yoksa bencil olduğum için mi vicdanımın rahat olmasını önemsemişim? Aslına bakarsanız bir yandan düşüncenin temelinde, derinlerinde hoş bir nezaketin yattığı düşünülebilirken diğer yandan son derece riya içeren bir endişe olarak da değerlendirilebilir.

Vicdanımı veya benliğimi son derece rahatsız eden bu ikilemden bir an önce sıyrılmak istiyordum. Bu dilemmayı çözmek adına, Freud'un tabiriyle bu sorunu yansıtarak, aslında karşı karşıya kaldığım durumun çağımızın temel bir meselesi olduğu kanısına vardım. 21. yüzyıl insanı, 90'lılar, Z kuşağı aslında çok sık karşılaştığımız paradoksal davranış biçimleriyle kendilerini belli ediyor. İyi niyet ve bencillik arasında sıkışıp kalmış insanların çağında yaşıyoruz. Bu çelişkili durumlar için sıkça verilen bir örnekten yola çıkalım:

Adamın biri bir gün mahallesine geldiğinde uzaktan bir evin yandığını görür. Olağanüstü bir telaşla yangın yerine gider. Adam çok korkmuş ve yanan eve yaklaşıp kadar kan ter içinde kalmıştır. Yanan evin kendisine ait olmadığını gördüğünde içinden 'çok şükür' der sadece.

Güncel bir örnek vermek gerekirse, geçenlerde denk geldiğim bir habere göre, oldukça başarılı İstanbullu bir sosyal medya fenomeni, toplumsal ilginçlikleri

konu eden sosyal medya platformu için haber yapma niyetiyle henüz Corona vakasına rastlanmamış bir köye gidiyor.

Bunca muhasebeden sonra bu haberi duyduğumda şu soruyu sormadan edemedim. Vicdan mı davranışlarımızı belirliyor yoksa bencillik mi?

MEHMET BOLAT

T

1994'te Almanya'nın Krefeld şehrinde dünyaya geldi. Duisburg-Essen Üniversitesi'nde İngilizce ve Fransızca Öğretmenliği lisansını tamamladı. Aynı üniversitede yüksek lisans yaptı ve şu an İngilizce ve Fransızca öğretmenliği yapıyor. Türk, Alman ve dünya edebiyatına büyük bir ilgi duyuyor. YTB Türkçe Ödülleri Öykü Kategorisinde üçüncülük ödülü kazandı.

İLBER ORTAYLI SEYAHATNAMESİ

Tolga Atabaş

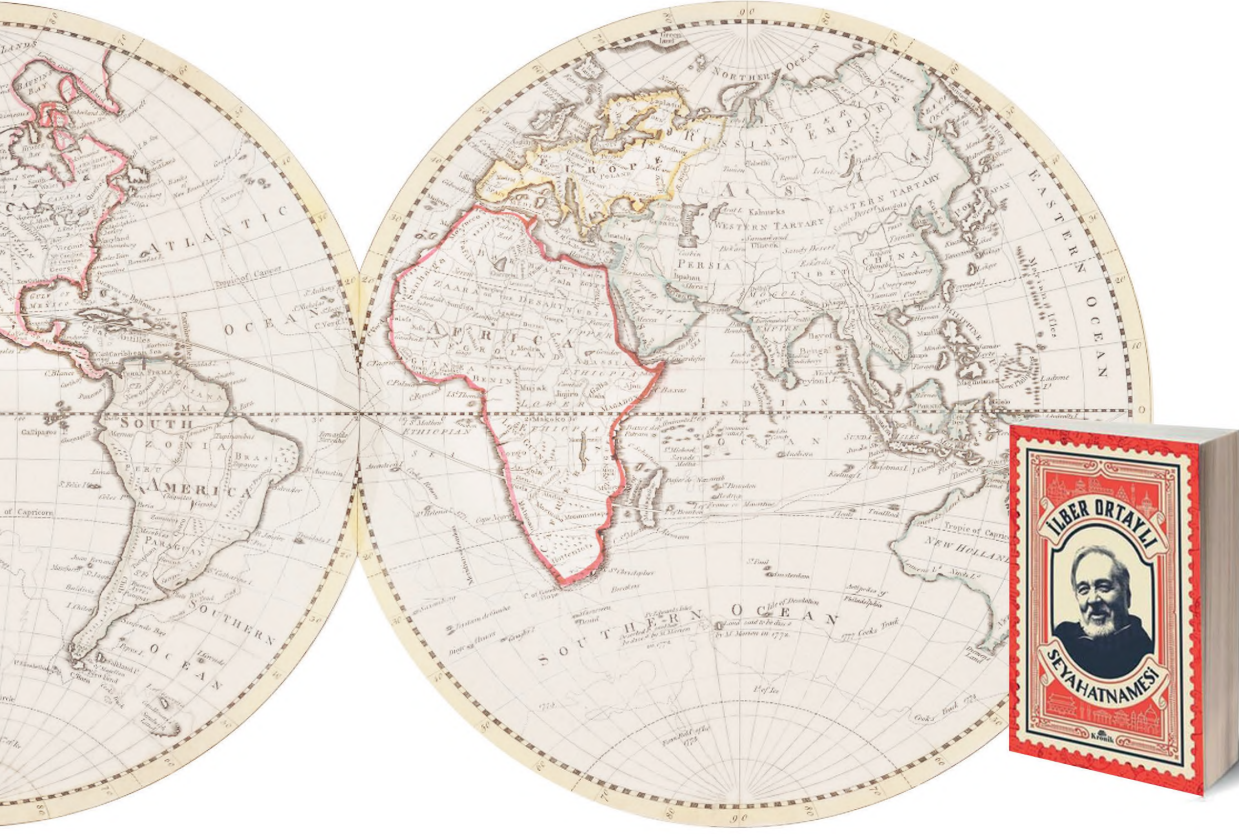
Kovid-19 salgının ilk günlerinden beri evlerin içine hapsolan insanoğlu illaki gezmeyi ister. Keşfetmeyi, dünyayı görmeyi ister. İçine derin bir nefesle ağaçların kokusunu çekmek, akan suların sesini, sokaktaki gürültüyü, her şeyi, içine almak, görmek, sezmek, duymak, tatmak, hissetmek ister. Salgın döneminde dört duvar arasına sığdırılan insan insanca yaşamaktan mahrum kaldı. Ben de gezemediğim için kitaplara danıştım!

Ünlü ve başarılı tarihçi İlber Ortaylı'nın ismi pek çoğumuz için tanıdıktır. Ülkeler gezen ve yazılarında anlattığı her şeyi kendisi bizzat gören ünlü tarihçi, yayımlanan son kitaplarından *Seyahatname*'de okurlarına farklı kıtaları ve dünyayı gezdiriyor. Yazılarında ve eserlerinde geçmişimize ve tarihimize önem veren tarihçimiz böyle de demiştir: "İnsanlara zorunlu dün dersi verilmeli. Yaşadıklarımızdan başka türlü ders çıkaracağımız yok çünkü", "Türk milleti olarak Osmanlı da biziz, Cumhuriyet de. Osman Gazi de atamız Fatih de atamız, Atatürk de". Bu ilkeleri temel alarak, İlber Ortaylı kitabında okuyucuya değişik coğrafyaları gezdirirken, Türk milletinin tarihini ve ecdadı Osmanlı'yı sıkça anlatmaktan çekinmiyor, sayfaları derin tarih bilgisiyle dolduruyor.

Ortaylı'nın *Seyahatname*'sini okumak yolculuğa çıkmak gibi bir etki bırakıyor okurda. Karantina günlerinde evden çıkmadan yapılan bu yolculuk değişik coğrafyaları tanımak için tam ihtiyacımız olan imkânı sağlıyor. Bir yere gitmeden oranın tarihini geçmişini öğrenmek çok güzel. Ortaylı'nın anlatımı ile birçok farklı coğrafyayı gezmiş kadar oluyoruz. Onun sayesinde gezdiğim yerlerden en çok ilgimi çeken Balkanlar olabilir; Karadağ, Bosna-Hersek, ve Bulgaristan gibi ülkeleri İlber Ortaylı'nın rehberliğinde gezmiş ve tanımış oldum.

Kitabın bizi çıkardığı yolculukta bir yandan Balkanların çekişmeli tarihini, diğer yandan da Orta Asya ve Ortadoğu'nun tarihini de öğrenme imkânı buluyor, bu coğrafyalarda müşterek Türk-Osmanlı tarihi konusunda bilgileniyoruz. Ziyaret edilen her şehrin Türk kültür varlıklarını tanıma fırsatı yakalıyoruz. Oradaki müzeleri, sokakları, bitkileri, insanları ve mutlaka kitapçıları da anlatıyor yazar. En çok ilgimi çeken kısım da bu oluyor, adeta her şehrin kitap rafının arasından Ortaylı şehrin tarihini ve sosyal yapısını eleştiriyor ve anlatıyor.

Karadağ, Azerbaycan, Kosova ve İran...

Değişik ülkeleri gezdikçe günümüzü de yorumluyor Ortaylı. Mesela, İsfahan ve Kayseri'yi karşılaştırarak tarihi koruma konusundaki hassasiyeti kıyaslıyor, günümüz mimari anlayışına dair değerlendirmeler yapıyor.

Tarihin korunması gerektiğini vurgularken, tarihin gündemi, dış politikayı ve uluslararası ilişkileri nasıl etkilediğini de anlatıyor. Balkanlardan Ortadoğu'ya, oradan sömürge coğrafyalarına kadar etnik anlaşmazlıkların ve tarihi meselelerin günümüze olan etkilerini belki ilk defa bu kadar yalın okuyabiliyoruz.

Neticede, kitapta geçen konular sadece bir tarih dersi olarak kalmıyor. İlber Ortaylı'nın Seyahatnamesi, müşterek tarihimizin olduğu toplumları ve kültürleri tanımak ve daha iyi anlamak için bulunmaz bir kaynak görevi görüyor. Tarih dersleriyle okuldayken pek barışık olmayışına rağmen kitabı okurken müthiş bir lezzet duyduğumu söylemeliyim, İlber Ortaylı'nın kitabını okumak tarih dersi gibi değil çünkü olayları yaşatır gibi anlatıyor. Amerika'da yaşayan bir Türk olarak, tarihi hep kendi başarılarını öven Avrupa veya Amerika bakış açısından öğrendim. İlber Ortaylı'nın *Seyahatname*'si bu anlamda hem ufkumu genişleterek bana Osmanlı ve Türk tarihinin genişliğini gösterdi, hem de dünyanın her kıtasını gezmiş oldum.

TOLGA ATABAŞ

T

2001 yılında ABD/Philadelphia'da dünyaya geldi. Lisansını Swarthmore College'da Matematik ve Bilgisayar bilimleri üzerine okuyor. Aynı okulda İstatistik ve Matematik öğretim asistanı olarak görev yapıyor.

AMİN MAALOUF'UN SEMERKANT'I

Aslı Gökçe Kaya

Türkiye’de ve dünyada en çok okunan yazarlardan biri olan Amin Maalouf, 1949 senesinde Lübnan’da dünyaya gelmiş, çok kültürlü ortamlarda yaşamıştır. Çok kültürlülüğü sevdiğini değişik mecralarda hep dile getiren yazar, 1993 senesinde Tanios Kayası kitabıyla Goncourt Ödülü’nün sahibi olmuştur. Eserlerinde gerçekte hayali ustalıkla harmanlaması, tarihe, coğrafyaya, felsefeye dokunması oldukça etkileyicidir. Gazeteci kimliğinin de etkisiyle kitaplarında araştırma yeteneğinin izlerini görmek mümkündür. Semerkant, yazarın en sevdiğim kitabıdır. Ne zaman okusam kendimi Hassan Sabbah, Ömer Hayyam ve Nizamülmülk ile karşılıklı otururken hayal ederim.

Semerkant, Ömer Hayyam’ın Rubaiyat adlı el yazmasının 1072 yılında Semerkant’ta başlayan ve 1912 yılında Titanik’in batmasıyla sona eren kurgu hikâyesini anlatıyor. Karakterlerinin çoğu tarihte yaşamış insanlardan oluşuyor. Kurgu bir karakter olan Benjamin O. Lesage kitabın anlatıcısı olarak karşımıza çıkıyor. Titanik gemisinde gerçekten de Ömer Hayyam’ın Rubaiyat eserinin bulunmuş olması Maalouf’un hikayesini neredeyse gerçekçi kılıyor.

İki ayrı bölümden oluşan kitabın ilk bölümünde Şair Ömer Hayyam’ın Selçuklu Devleti’nin egemenliği altındaki İran topraklarında ve Semerkant’ta yaşadıklarını

okuyoruz. Hayyam’ın yolunun Nizamülmülk ve Hassan Sabbah ile kesişmesi okuyucuyu sıra dışı bir yolculuğa çıkarıyor. Her şey 1072 yılında Semerkant’ta yaşayan Hayyam’ın, Semerkant Kadısı Ebu Tahir tarafından takdir edilmesiyle başlıyor. Kadı, şiirler yazması için Hayyam’a boş bir kitap hediye eder. Ömer Hayyam tüm zorluklara rağmen eserini tamamlar.

İkinci bölümde ise Ömer Hayyam’ın rubailerinin olduğu Semerkant Yazması’nı bulma isteği ile doğuya giden ve bulmayı başaran Benjamin O. Lesage’in yaşadıkları anlatılıyor. Benjamin, Titanik’ten kurtulmayı başarmış mutsuz bir adamdır aslında. Mutsuzluğunun nedeni yanında taşıdığı Rubaiyat el yazmasının gemi batarken kaybolmuş olmasıdır. Kaybolan el yazması kitabın muhteşem hikâyesi okuyucuya O. Lesage’in dilinden anlatılır.

Semerkant, gezgin bir kitabın hikâyesidir. Kitap, okuyucuyu Ömer Hayyam’la birlikte İsfahan’a, Nişapur’a, Tebriz’e ve Keşan’a uzanan bir yolculuğa çıkarır. Moğollar’ın Alamut’u yıkmasının ardından kitap asırlarca kayıplara karışır. On dokuzuncu yüzyılda Mirza Rıza isimli bir tüccar tarafından Filozof Seyyid Cemaleddin’e hediye edilmesiyle yeniden ortaya çıkar. Karışık olaylar neticesinde elden ele dolaşır, İran tarihindeki önemli olaylara tanıklık eder

ve Titanik’le Amerika’ya yolculuk eden bir bavulun içinde bulur kendini.

Yazarın akıcı dili, olayları anlatış biçimi ve inceliği, zaman, mekân yoğunluğu ile karakterlerin başlarından geçen olayları anlaşılır ve sade bir biçimde takip edebilmeyi sağlıyor. Amin Maalouf, kelime konusunda cimri olmamasına rağmen bu kitabı oldukça yalın bir dille yazmıştır. Aynı zamanda oldukça sürükleyici bir anlatımla yazılmış olan kitap bu özellikleriyle tüm okuyucuları keyiflendirmeyi başarıyor.

Farkına varmadan insanı masalsı bir seyahate çıkaran Semerkant’ı hem Fransızca hem de Türkçe okuma imkânı buldum. Her defasında Doğu kültürlerine yolculuk ettiğimi hissettim ve kitabın bunu yapış biçimine hayran kaldım. Kimi zaman yazarın kitaba neden Semerkant ismini verdiğini sorguladığım oldu. Semerkant şehri, romanın tek mekânı değil. Ancak hikâye, entelektüel bir çekim alanı ve merkez olan bu şehirde başlıyor. Ömer Hayyam gerçekten de Semerkant’ta yaşamış ve sevilmiştir. Sebebi ne olursa olsun, kitap insanlarda Özbekistan’a karşı bir merak uyandırıyor. Sevindirici bir şekilde Avrupa’da kitabı okuduktan sonra uçağa atlayıp Semerkant’a gittiğini söyleyen çok insanla karşılaştım. Kitabı okuyanları gerçekleştirmek isteyecekleri gerçek bir Semerkant seyahati bekliyor.

ASLI GÖKÇE KAYA

T

İstanbul’da dünyaya geldi. Küçük yaştan itibaren çeşitli ülkelerde yaşadı. Lozan Üniversitesi Siyaset Bilimi lisans ve lisansüstü eğitimlerini tamamladıktan sonra Cenevre Üniversite bünyesinde İslam ve Politika üzerine ileri lisansüstü sertifikasını aldı. 2019 tarihinde YTB Türkçe Ödülleri Öykü Kategorisinde ikincilik ödülü kazandı.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nde görev almaktadır.

GEORGE ORWELL'IN HAYVAN ÇİFTLİĞİ

Hasibe Büşra Yüksel

George Orwell'in II. Dünya Savaşı'ndan sonra yazdığı "Hayvan Çiftliği" ilk defa 1945 yılında yayımlanmıştır. Can Yayınlarından Celâl Üster'in Türkçeye çevirmiş olduğu kitap fabl olmasına rağmen fabl tarzında yazılmış, birçok siyasi sembol içeren ve zihinlerde iz bırakan kıymetli bir eserdir. Celâl Üster'in kitaba yazdığı önsözde: Eric Arthur'un, yani yazar adıyla George Orwell'in, yaşadığı dönemin siyasi sistemlerini ele aldığı ve eleştirdiğini ifade etmektedir. Peki yazıldığı dönemin siyasi iklimini anlatan bu eser, II. Dünya Savaşı'nın üzerinden yarım asırdan daha uzun bir süre geçmesine rağmen günümüz okurunu neden hala bu denli etkileyebilmektedir? Ancak Hayvan Çiftliği'ni okuduktan sonra bu sorunun cevabı verilmiş olacaktır.

Kitapta yaratılan dünyada, çiftlikte yaşayan hayvanlar insanlar tarafından yönetilmekte, bakımları insanlar tarafından yapılmaktadır. Bir gün hayvanlar arasında akıllı olan domuzların "*Biz neden insanlar tarafından yönetiliyoruz?*" demesi ile olaylar başlar. Çiftlikte çıkardıkları bir ayaklanma sonucu hayvanlar çiftliği ele geçirmeyi başarırlar. Hayvanlar kendi aralarında geçerli olacak ve hiçbir koşulda değiştiremeyecek yedi yasa belirler. *Napoleon ve Snowball*

isimli domuzlar tarafından üstlenilen yönetim "İnsanlar bizim baş düşmanımızdır. Bütün hayvanlar eşittir." sloganı ile yürütülmektedir. Domuzların üstlendiği yönetimde düşünce ayrılığı ve anlaşmazlık sıkça gündem olur. Adeta bir güç savaşına dönüşen bu durum Napoleon'un Snowball'u çiftlikten kovmasıyla sonuçlanır. Artık tüm gücü ele geçiren Napoleon yasaları kendi menfaatine göre yeniden düzenler. Herkes artık onun emrinde ve onun için çalışmaktadır. Napoleon'u, onu kayıtsız şartsız koruyan köpekleriyle ve yaptığı en küçük hareketi bile alkışlayan koyunlarıyla tanırız. Napoleon'un başta olduğu sürede sınıflar arasındaki farklar derinleşmekte, mazlum ile güçlüler arasındaki uçurum giderek açılmaktadır.

Kitapta başka kavramların yanı sıra "eşitlik" kavramının da farklı bir bakış açısından ele alınması çok dikkat çekici ve düşündürücüdür. Enteresan bir şekilde "Bütün hayvanlar eşittir." inancıyla çıkılan yolda hayvanlar kendi çiftliklerini o çok nefret ettikleri insanların kitaplarını, eşyalarını, ev ve aletlerini kullanarak yönetmeye çalışmaktadırlar. Düşmanlarına benzemeye başlayan domuzlar en önemli yasayı şöyle değiştirmişlerdir: "*Bütün hayvanlar eşittir. Ama bazı hayvanlar öbürlerinden daha eşittir.*" Sonunda domuzlar

insanlarla anlaşma bahanesiyle aynı sofraya oturlurlar. O sırada akıllara kazınan en çarpıcı sahnede domuzlar artık insanlardan ayırt edilememektedir.

Etkileyici çağrışımlar yapan son sahnede okuyucu hikâyenin yeniden başa sardığını görüyor ve bu “*Tarih tekerrürden ibarettir.*” sözünü hatırlara getiriyor. Ayrıca bu sahne okuyucuya “Acaba domuzlar son sahnede gerçekten insanlara mı dönüştüler, yoksa yalnızca gerçek yüzleri mi ortaya çıktı?” sorularını sorduruyor.

Özetle George Orwell “Hayvan Çiftliği” eserinde hayvanlar üzerinden insanlara bir mesaj vermekte, bir nevi insana insanı anlatmakta ve insanın bencilliğini vurgulamaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında George Orwell’ın zamansız bir eser ortaya koyduğu görülmektedir. Kitapta yansıtılan menfaatperest insan tiplerinin tarih boyunca ve dünyanın her yerinde olduğunu göstermekte ve eleştirmektedir. Kitapta geçen karakterlerin her biri bize gündelik hayatımızda mutlaka birilerini hatırlatacaktır ya da her karakterin birazını da kendi içimizde de barındırırız. İşte bu nedenle, zamansız ve çağını aşmış bir eser olan Hayvan Çiftliği’nin muhakkak okunması gerekir.

HASİBE BÜŞRA
YÜKSEL

T

1997’de Almanya’nın Recklinghausen şehrinde dünyaya gelmiştir. İlkokul, orta öğretim ve liseyi de aynı şehirde tamamladıktan sonra 2015 senesinden beri Bochum’un Ruhr Üniversitesi’nde Biyoloji bölümünde okumaktadır. YTB Türkçe Ödüllerine şiir kategorisinden katılmıştır.

Zeynep Özkan (Almanya), Yunus Yücel (Avusturya)
Esra Çöloğlu (Almanya), Maksude Efruz Yıldız (Almanya)
Elif Özkan (Fransa), Ecem Tuba Hızarcı (Fransa)

Merhaba arkadaşlar, hoş geldiniz. Telve dergisinde bir önceki sayıda 'Telve Konuşmaları' başlığında bir oturum dizisi başlatmıştık. Bu sayıdaki oturumun ana başlığı **'Edebiyat ve Psikoloji'** Şu sorular etrafında merkeze aldığımız konuyu konuşacağız.

1. Psikoloji alanıyla ilgili kısa bir bilgi verebilir misiniz? } 2. Sanat ve Psikolojinin ilişkisi hakkında ne düşünüyorsunuz? } 3. Freud'un psikanaliz çalışmalarından ortaya çıkan bilinç akışı tekniği, modern edebiyatta çoğu eserde yer alıyor (Virginia Woolf, James Joyce gibi yazarların eserlerinde). Sizce bu tespit edebiyatın direkt olarak psikanaliz ve psikolojiye bağlı olduğunu gösterir mi? } 4. İnsan Psikolojisi alanındaki bilgileriniz sizi Edebiyat okumalarınızda nasıl etkiliyor? Bu bilgilerin faydaları olduğunu düşünüyor musunuz? Varsa hangi konularda faydalıdır? } 5. Yazar-karakter ilişkisi hakkında neler söylemek istersiniz? Yazarın, yarattığı karakterlere kendinden bir şeyler katması psikolojik bir kökene sahip midir? } 6. Virginia Woolf'a göre yazmak bir terapidir. Sizce bu fikir doğru mudur? } 7. Psikoloji'yle Edebiyat arasındaki bağı iyi bir şekilde temsil eden bir eser önerebilir misiniz? Önerme sebepleriniz nelerdir? } 8. Sizce duygulara ve insani ilişkilere dikkat etmeyen bir kişi iyi bir yazar olabilir mi? } 9. Sizin için okumak, insan için ne ifade eder? Yazar için ne ifade eder?

Zeynep Hanım sizinle başlayalım isterseniz. Psikoloji alanıyla ilgili kısa bir bilgi verebilir misiniz?

Zeynep Özkan: Psikoloji etimolojik olarak Yunanca *psyche* ve *logos* kelimelerinin birleşimidir. Birlikte bir nevi ruh bilimi veya nef(e)s ilmi anlamına gelirler. *Psyche*'nin ruh kelimesinin Arapça kökeni gibi nefes, soluk, rüzgâr veya esintiyi ifade etmesi bence çok ilginç. Sonuçta hayat veya kalitesi bir nefesten ibarettir. Nefes psikoterapide de psikolojik sorunlarla baş edebilmek adına önemli rol oynar. Psikoterapiden bahsetmişken: bu alan Psikiyatri ve Psikolojiyle çoğu zaman eş anlamlı kullanılır. Herhangi "*psiko*" içeren kavram muhakkak bilimsel alan olan Psikoloji değildir. Psikoloji doğa bilimi olarak düşünceleri, duyguları ve davranışı inceler. Aynı zamanda özellikle Pedagoji, Felsefe, Sosyoloji ve Tıp'la ilişkilidir. Aklımıza gelen her alanda Psikolojinin yeri vardır. Bundan dolayı Medya, Eğitim, Din, Adli, Klinik Psikoloji gibi alt alanlar mevcuttur. Psikolojinin doğumu

19. yüzyıl olarak kabul edilse de insanlığın varoluşundan beri vardır aslında.

Yunus Yücel: Psikoloji alanı çok geniş yelpazeli bir alan olduğu için kısaca bilgi vermek çok zor olur. Fakat genel çerçeve olarak şöyle söyleyebiliriz; insan davranışlarını açıklamaya ve anlamaya çalışan bir alandır psikoloji. Konu insan olduğu için de insanın olduğu her yerde psikoloji vardır.

Esra Çöloğlu: Yaşamımız boyunca farklı durumlarla karşılaşır ve her duruma anlam vermeye çalışırız. Bindiği gibi aynı olayın sonrasında bazı insanlarda psikolojik rahatsızlığa neden olabilen duygu yoğunluğu yaşanırken, bazıları ise hiç olay yaşanmamış gibi hayatına devam edebiliyor. Bu durumda kişinin çevresinde olan olayları ne şekilde anlamlandırdığı, yorumladığı ve üstesinden gelebilmek için hangi faydalı kaynakların bulunduğu neler hissedeceğini ve nasıl davranacağını belirlemektedir.

Maksude Efruz Yıldız: Psikoloji bir ruh sanatıdır. Yalnız psikoloji alanındaki ruh daha çok düşünce, duygu ve davranış biçimlerini kasteder. Bu alanın uzmanları insanların belirli durumlarda sergilediği davranışlarını bilimsel yönde inceler.

Elif Özkan: Psikoloji demek bence insanın önce kendisini anlaması demektir.

Ecem Tuba Hızarcı: Psikoloji insan için olması gereken bir kavram, insanların duyguları, davranışları, düşünceleri, zihinleri direkt olarak psikolojiye bağlıdır. Psikoloji, zihnimizin organıdır, zihinsel sağlığımızın düzenli olması davranışlarımızın, hayatımızın düzenli ve sağlıklı olması anlamına gelir. Psikoloji benim için bir bireyin tüm varlığını, kimliğini kavrayan bir alan. Duyguların bir yerden yönetildiğini düşünürsek, psikoloji kontrol ipleri ellerinde olan organdır, durmaksızın insanın diğer organlarıyla iletişimde olur, insanı sağlıklı tutmak için çabalayandır psikoloji.

Teşekkürler. Peki sanat ve psikolojinin ilişkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Zeynep Özkan: Sanat kısaca iç dünyamızın – yani düşüncelerimizle duygularımızın – dışa vurulması için kullanılan bir yardım yöntemiye eğer, Psikolojiyle kesinlikle uyumlu olduğunu düşünüyorum. Mesela sanat terapi reçetesinde resim, müzik veya beden terapisi gibi psikoterapi metotları yazılıdır. Bunlar sayesinde kaotik biçimde hissedilenlerle düşünülenler düzenlemeye çalışılır. Kreatif yollarla dil ve edebi becerileri kullanarak veya destekleyerek günlük tutmaya veya kitap yoluyla iyileşme adına Biblioterapi’ye teşvik edilir. Ritmik sanatlar da özellikle grup terapilerinde etkilidir. Rol oynama terapinin – yani Psikodrama’nın – diğer psikolojik teknikler gibi hem klinik alanda müdahale amacıyla hem de önleyici veya eğitici etkilidir.

Yunus Yücel: İnsan ve insan yaşamının mahiyeti değiştikçe toplumsal algı değişir. Toplumsal algı değiştikçe sanat da buna bağlı bir gidişat izler. Sözelimi günümüzde dijital sanat diye bir akım var. Fakat 100 yıl öncesi için böyle bir sanattan bahsedemeyiz. Sanat insanın sosyalleştiği her alanda bir biçimde var olur ve o dönemin karakterini yansıtır. Psikoloji de işte tam burada insanı sanatsal yansımalarından tanımlar. Bu sebeple insanı ve toplumu tanımlamak ve anlamak için sanat gizli bir araçtır. Mesela Caravaggio’nun tablolarından onun din anlayışını okuyabilirsiniz.

Esra Çöloğlu: Sanatın öznesi insandır, insanın yansıması olarak karşımıza çıkar ve dilerse kendi tasarımıyla birçok farklı hal alabilir. İlginçtir ki sanat, insan gibi saf ve sade bir çizgi oluşturabildiği gibi, insanın karmaşasını, ruhundaki derinliği ve varlığındaki mucizeleri en duru ve yoğun haliyle bizlere bir tuvalde sunabiliyor. Belki de bundandır, herkes sanat alanında kendinden bir şey bulabiliyor. Bazen tek bir kelimede “bu tam da beni anlatıyor”, bir nota da “tam da buna ihtiyacım varmış” diyebiliyoruz, bazen ise sahnelenen bir hikâyenin bizde uyandırdığı duyguya kapılıp bambaşka bir dünyaya yolculuk yapabiliyoruz. Sanat her insanı farklı etkileyebiliyor. Kimine bir şeyler öğretebildiği ve ilham olabildiği gibi, kimine de anın genişliğini yaşatarak, acı ve tatlı yani farklı hissiyatların kıymetini armağan edebiliyor. Dolayısıyla sanatın insana, insanın da sanata ihtiyacı var.

Maksude Efruz Yıldız: Sanat insan ruhunun aynası olduğunu düşünüyorum. Sanatkârın o an bulunduğu ruh hâlini dışarı yansıtan bir araç. Tamda bu yüzden insana iyi geldiğini düşünüyorum.

Ecem Tuba Hızarcı: Nietzsche, Dostoyevski’nin ona psikoloji hakkında gerçek bilgi veren tek kişi olduğunu söylemiş ancak biz çoğunlukla Dostoyevski’yi bir edebiyatçı olarak tanıyoruz. Bu tür anekdotlara baktığımızda Edebiyat ve Psikoloji dalları arasında bir bağ arayışına çıkıyoruz. Tüm sanatların edebiyatla buluştuğu yerler olabiliyor ve Freud sanata psikanalizde yer veriyor. Sanatçıların davranış ve karakterlerinin, psikolojik ve psikanalitik analizini yapıp bunları eserleriyle ve sanat yaşamlarıyla karşılaştırıyor. Bunların arasında birbirini etkileyen bağlar buluyor. Stefan Zweig, *Üç Büyük Usta : Balzac, Dickens, Dostoyevski (1920)* eserinde şu cümleleri kullanıyor: “*Dostoyevski psikologların psikoloğudur. İnsan kalbinin derinliği onu sihirli bir şekilde çeker; bilinçdışı, bilinçaltı, anlaşıl-maz olandır onun hakiki dünyası.*” En güzel şekilde Dostoyevski’nin eserlerinde yer alan psikolojiyi anlatıyor, tüm yeraltı dünyası, kahramanlarının analizini yaptığımızda mutlaka psikolojiyle karşılaştığımız anlar oluyor. Bu tüm sanat dalları için geçerlidir, her sanatçı insandır ve döşediği eser ondan tam olarak ayrı tutulamaz, bundan dolayı Psikoloji ve Sanat arasında bir bağ olması benim için mantıklı bir uyum ve ilişki.

Freud’un psikanaliz çalışmalarından ortaya çıkan bilinç akışı tekniği, modern edebiyatta çoğu eserde yer alıyor (Virginia Woolf, James Joyce gibi yazarların eserlerinde). Sizce bu tespit edebiyatın

direkt olarak psikanaliz ve psikolojiye bağlı olduğunu gösterir mi?

Zeynep Özkan: Sırf bu tespitten yola çıkmayarak edebiyatın direkt olarak Psikolojiyle bağlı olduğunu her edebi eserle gösterebiliriz bence. Bu bağlantının belki de en kolay kanıtı zamanında ağırlık olarak psikanalitik ve ampirik edebi çalışmalara yer veren Edebiyat Psikolojisi'dir. Burada ele alınan konular arasında yazarlarla okuyucuların ruhsal durumunu araştıran Edebi Eser Psikolojisi bulunur. Psikanaliz ise 20. yüzyılda başlangıcıyla birlikte insanlığı başlı başına etkilemiştir. O dönemde ortaya konulan yeni teorileriyle toplumu ilgilendiren konularda yön gösterici olup tarihe damgasını vurmuştur. Bu gelişim edebiyatta da yerini bulur. Yazarlar kendilerine ilginç gelen yeni bilgileri eserlerine eklemiştir. Örneğin bu niyetle yazılmış olan romanlarda protagonist olarak dâhilerle nevrotiklere sık rastlanır. Edebi eserlerinin yazılmasıyla okunmasını Psikanaliz ayrıca bilinçaltının ifadesi olarak görür.

Yunus Yücel: Yaratılmış varlıklar olarak yoktan var etme gibi bir yeteneğimiz yok. Bu sebeple bizler yaşadıklarımızdan ve tecrübelerimizden besleniriz. Benzer şekilde edebiyat ve diğer sanat dalları bilimsel bir yenilikten etkilenerek aynı eksenle kendi tekniklerini oluşturabilir. Aynı etkilenmeyi Ahmet Hamdi Tanpınar'ın eserlerinde de görürüz. Ortaya çıkan edebi eser bir ölçüde elbette yazarının psikolojisini yansıtır. Fakat tüm yazınsal eserlerin veya sanatsal objelerin psikanalize bağlı bir yanı vardır diyemeyiz.

Esra Çöloğlu: Bilinç akışı tekniği genelde uzun ve karmaşık cümlelerden oluşur. Karakterin iç dünyasını ve olayları nasıl algıladığı konusunda okura bilgi verir. Bazen rastgele ve yoğun düşüncelerin olduğu gibi art arda sıralanması insanın zihnindekileri samimi bir şekilde okura aktardığı anlaşılabiliyor. Bu gibi tekniklerin kullanılabilmesi ve insanda olanı yansıtabilmesi edebiyatın insan psikolojisiyle bağlantıda olduğunu bizlere anlatıyor.

Maksude Efruz Yıldız: Bu soruya net bir cevap veremeyeceğimi sanmıyorum ama şunu söylemek mümkün: edebi eserlerde hangi türü olursa olsun yazarlar kendilerinden bir şeyler katarlar, bu sebeple edebiyat psikolojiye direk nakli diyemeyiz ama edebi eserler yazarları analiz edebilmek için çok faydalı bir araçtır.

Ecem Tuba Hızarcı: Bilinç akışı tekniğini ilk ortaya koyan psikolog ve psikanalist, William James'dir. Bu tekniğe eşlik eden yazı şekli iç monolog olur; anlatıcı rolünü serbest düşünceler alır, gramer kuralları

önemsizleşir çünkü bu akımın asıl amacı yazıyı rahat bırakmak, diğer düşünceler tarafından rahatsız edilmeden zihnin akışını takip edip yazmak. Bazen bağımsız, zor okunan eserler de ortaya çıkabilir. Bu yöntemin psikolojide farklı şekillerde yeri vardır: örneğin, klinik psikoloji ve psikanaliz çalışmalarında danışana bir kâğıda aklına gelenleri yazmasını danışman sorabilir, bu terapi yöntemi (*Serbest Çağrışım*) danışmanların bazen asla söyleyemediklerini yazmalarına, olaylar arasında bazı bağlantıları kurmalarına, onlara yardımcı olmaya sağlayabilir. Yazmak kognitif bir eylemdir, direkt olarak beynimize, zihnimize bağlıdır; bence Psikoloji, Psikanaliz ve Edebiyat çoğunlukla ayrılmaz kavramlar.

İnsan Psikolojisi alanındaki bilgileriniz sizi Edebiyat okumalarınızda nasıl etkiliyor? Bu bilgilerin faydaları olduğunu düşünüyor musunuz? Varsa hangi konularda faydalıdır?

Zeynep Özkan: Bilgilerim beni bir yandan olumsuz, diğer yandan faydalı şekilde etkiliyor diyebilirim. Sanırım etkilenişim biraz okuduğum edebi eserlerinin türüne ve bunları hangi niyetle veya kiminle okuduğuma bağlı. Bir eseri mesela kendi başıma sırf dil becerilerimi geliştirmek amacıyla okuduğumda, bildiğim Psikoloji bilgilerinin motivasyonumun düşürdüğünü zaman zaman fark ettim. Roman veya öykü gibi karakter içeren eserlerde geçen insanlar arası ilişkiler hakkında düşünürken, karakterlerle empati kurarken, okumaktan ziyade gereğinden fazla analizle yorumlamaya odaklandığımı ve bundan dolayı bazen yavaşladığımı hissediyorum. Deneme veya şiir okumalarımda zihnime Pedagojik Psikoloji alanından düşen bilgiler de olabiliyor – mesela bir şair tarafından şiirinde seri konum etkisini uygulayıp uygulamadığına baktığım oluyor. Özellikle romanları bu aralar psikolojik rahatsızlık çeken insanların davranışlarını daha iyi anlayabilmek adına okuyorum – yani genelde sırf kendi İnsan Psikoloji bilgilerimden yola çıkarak değil, bilgilerime bilgi katmak amacıyla edebiyat okumalarımaya yaklaşıyorum. Bir romanda geçen karakterinin duygularıyla düşüncelerinin yazar tarafından nasıl yansıtıldığına ve Duygu Psikoloji alanından bildiklerimle örtüşüyor mü, acaba bundan dolayı bir karakterin hangi yolu izleyeceğini öngörebiliyor muyum diye merak ederim. Özellikle şiirlerde duygularının metafor kullanarak sembolik bir şekilde ifade edilmesinden ruhsal hastalarım veya danışanlarım ile çalışırken istifade ederim.

Yunus Yücel: Çok etkilediğini düşünmüyorum. Zaten okurken yazarın oluşturmak istediği dünyaya dalıyor-sunuz; “reel olmayan” kurgusal dünyaya. Tabi genel yazılardan bahsediyorum, örneğin George Orwell gibi yazarların kitaplarında yardımcı oluyor.

Esra Çöloğlu: Psikoloji bize duyguların tanımlamasını ve onlara olan ihtiyacımızı çok güzel bir şekilde açıklıyor. O yüzden insanı ve bilhassa insanın duygularını konu alan eserler ilgimi çekiyor. Mesela acının, öfkenin veya şiddetin perde arkasını anlatabilen roman karakterleri, ya da küçük şeylerin büyük etkisini ortaya koyabilen eserleri okumak beni mutlu ediyor. Kendi alanımda edindiğim bilgiler, bana hoşlandığım tarzda eserler bulup onlardan ilham almama fayda sağlıyor. Aynı zamanda kendi yazdığım edebi metinlere de renk katıyor. Farklı duyguları kamçulamak, empati ve farkındalık yaratmak, hikayelerin ve etkilerin farklılığını vurgulamak önemli bulduğum ve eserlerimde yer verdiğim öğelerden birkaçı.

Maksude Efruz Yıldız: Aslında direkt olarak etki-lemiyor. Ama kitap seçimimi veya bir eseri okurken normal hayatta olduğu gibi karakterleri veya yazarın ruh hâlini analiz etmek hoşuma gidiyor.

Elif Özkan: Okumalarımnda, insan psikolojisi alanındaki bilgilerim yerine oturuyor sanki. Mesela bir konuya denk geldiğimde aklıma hemen “evet o yüzden bu böyle oldu veya o yüzden kitaptaki bu karakter bu şekilde davranıyor” gibi fikirler geliyor. Faydaları var evet, özellikle daha sonra uygulayacağım seanslarda veya danışanlarımın o konuyla alakalı soruları olduğu zaman bu faydayı daha iyi fark ediyorum.

Ecem Tuba Hızarcı: Davranış biçimleri her insanın ilgisini çeker, bazıları ise daha çok gözlemleyici olur. Psikoloji gibi alanlarda bilgi sahibi olunca bazen farkında olmadan bir romandaki karakterlerin davranışlarına sadece bir okur gözüyle değil de psikolog, terapist gözüyle bakmaya başlayabiliriz. Freud direkt olarak edebiyatçıların eserlerini psikanalitik ve psikiyatrik bakış açısıyla okumuş, analize etmiş ve anlatmıştır. *Karamazov Kardeşler*’i okurken, Dostoyevski’nin karakterleriyle benzerliklerini ve onlarla olan davranış ve düşünce bağlarını, travmalarını araştırmış. Psikoloji dalında edindiğimiz bilgileri edebiyatta kullanmak çok yararlı ve farklı düşünce yapılarına yol açabilir. Eserleri daha iyi anlamamız için yardımcı olabilir edindiğimiz psikolojik bilgiler.

Yazar-karakter ilişkisi hakkında neler söylemek istersiniz? Yazarın, yarattığı karakterlere

kendinden bir şeyler katması psikolojik bir kökene sahip midir?

Zeynep Özkan: Yazar karakterlerini ve onların yaşadığı olaylarla yerleri yaratma hükmüne sahiptir. Üstelik kendisi de karakterleri gibi insandır veya karakterlerini insani yönleriyle okurla tanıştırır. Böyle bakılınca her insanın başka bir insanla birbirine bağlayan kendine özgü olmayan yanları muhakkak vardır. Dolayısıyla yazar-karakter ilişkisinde de böyle olduğuna inanıyorum. İllaki karakter yazarın aynısıdır diyemem ama aynası olabilir bence. Yazarın suladığı veya körelttiği mizacını karakterine bilinçdışı veya bilinçli bir şekilde yerleştirebilir. Öyle ya da böyle yazar karakterine kendi karakterinden bir şeyler katar – ya buzdağı gibi karakterinin suyun altında ya da üstünde olan kısmını. Bunu yazar kendisi bilir veya karakterini oluştururken farkına varır. Bu fenomenin altında yatan psikolojik köken olarak belki de Psikanalizin karakterleri yazarın bilinçaltının ifadesi olarak gördüğünü sayabiliriz. Okur eğer yazarın biyografisini bilmiyorsa aynı farkındalığı yaşamayabilir ama kendisinde karaktere ve bundan dolayı da yazara benzeyen duygu, düşünce ve davranış biçimlerini gözetleyebilir. Yazar kendini karakterinin yerine koyarsa ve onun gibi davranmaya isteyecek eğilirse, buna Psikolojide savunma mekanizması olarak bilinen özdeşleşme denir. Son olarak yazar-karakter ilişkisine dair bir de Psikolojide önemli bir yer alan Bağlanma Kuramı’na göz atabiliriz. Yazar yarattığı karaktere yazdıkça bağlanabilir. Mesela her edebi eserinde aynı karaktere rastlanabilir.

Yunus Yücel: Tabii ki öyledir; fakat bu durum ne anlatılmak istendiğine ve ne amaçlandığına bağlı olarak kişiden kişiye değişir. Bence daha önemlisi okurun eserde kendinden neler bulduğudur. Eğer bir kitap çok çeşitli karakterde insana dokunabiliyorsa başarılı olur. Bu sebeple özellikle edebiyatçıların iyi gözlemleme kabiliyeti olması gerekir.

Esra Çöloğlu: Elbette yazarın kendi kişiliği, hayatı tecrübeleri, fikirleri ve tutumu yazma şekline yansır ve karakterlerine kendinden bir şeyler katabilir. Ama her karakterde yazardan bir şeyler bulunabilir diyemeyiz. Bunu ne derece yaptığı ve başka insanların hayatlarından karaktere özellik olarak eklediği bilgiler bilinmez. Kendi çekirdeğiyle oluşturduğu bir kavramın var olduğunu düşünebiliriz, bununla birlikte sanatın ve hayalin sınırsızlığıyla edebi bir dile dönüştürebilmesi yazarın kendi elinde.

Maksude Efruz Yıldız: Böyle bir bağ olduğunu düşünüyorum aslında. İnsan yaratılıştan her duyguyu

bünyesinde barındırır. Sevgi, şefkat, merhamet, öfke, kıskançlık, kin, titizlik vesaire. İnsanın kişiliğini oluşturan ise hangi duyguya hangi oranda sahip olmanızdır. Bu sebeple yazarlar hangi karakteri kurgularsa kurgulasınlar kendilerinden bir şeyler kattıklarını savunurum.

Elif Özkan: Elbette sahiptir. Yazar bir karakter yaratırken, kendi hayal dünyasında bir kurgu kuruyor. Ve bu yarattığı karakter ya olmak istediği fakat olamadığı kişiden oluşuyor, ya hayatında iyi yönden veya kötü yönden hayatını etkileyen birinden oluşuyor. Her yaratılan karakter bilinç altına yerleşmiş ve unutulamamış veya ulaşılamamış bir karakterden oluşur.

Ecem Tuba Hızarcı : Yazarların kişiliklerinden kopmaları mümkünse de bunun çok zor olduğunu düşünüyorum. Yazar kendisinden çok ters bir kişiliği yazdığında bile bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde kendi kişiliğini ve bilgilerini örnek alarak o karakteri kaleme alır. Biz aslında yazarken hayatımız boyunca gözlemlediğimiz, zihnimizde yer alanları tekrar yüzeye çıkarırız. Çoğu yazar travmalarından veya hayatlarındaki sorunlara yazılarında yer verir. Marcel Proust'un yazdığı *Kayıp Zamanın Peşinde* eserinde yazarın çocukluğundan beri yaşadığı kendi sağlık sorunlarının yansımalarıyla birçok sayfada karşılaşırız, nefes, kokular, korkular, nefessiz kalmak, vb. temaları eserlerde bir çerçeve gibidir. Yazarın bir düşünce zihninde olduğu andan itibaren bunu kaleme aktarırsa, yazdıkları da ondan bir parça olur. Her insanın dikkatini çeken detaylar farklıdır, her eseri özel kılan da aynı şekilde yazarın bakışıdır. Hayal gücünü ve bilgileri yazardan ayırmak da mantık dışı olur. Tüm bunlar psikolojinin yolunda birleşir, bireyin ortaya konulduğu yerde psikoloji de vardır.

Virginia Woolf'a göre yazmak bir terapidir. Sizce bu fikir doğru mudur?

Zeynep Özkan: Bu fikri anca "yazmak bir terapi denemesidir" diye değiştirirsek doğru bence. Terapi kavramı Yunanca tedavi veya bakım anlamına gelir. Ya hasta olmamak adına önleyici bakım ya da hastayı iyileştirmek adına müdahaleci tedavi yerine geçer terapi. Yazmayı terapi metodu olarak kullanmak için ruhsal hasta olmaya gerek yok yani. Yazan kişiye yazmak iyi gelip gelmemesi hem niyetiyle motivasyonuna hem de ne zaman neyi, nasıl, hangi dozda yazdığına bağlı. Günlük Terapisi özellikle ruha yapışan kötü ve iyi anıları kâğıda dökerek, muhasebeye çekerek psikolojik iyileştirme ve kişisel gelişim açısından meşhur bir Psikoterapi

yöntemidir. Fakat her insani konuda olduğu gibi günlük tutarken veya herhangi bir edebi eser yazarken, altın kuralı yerine getirmeye çalışmak önemlidir: denge. Özellikle dengesiz bir şekilde travmatik yaşantıları yazmak psikolojik araştırmalara göre baş ağrısı, uyku bozukluğu gibi psikosomatik hasta edebilir. Yazmak genellikle yapmadan bir terapidir.

Yunus Yücel: İnsanın sevdiği işlerle uğraşması elbette terapi olur, sadece yazmak değil. Mesela bir roman okursunuz, sizi farklı dünyalara götürebilir. Ana karakter heyecanlandığı zaman heyecanlanır, âşık olduğu zaman da âşık olursunuz. Tabii ben konuya okur tarafından bakabiliyorum. Fakat şunu söyleyebilirim, kişi dertlerini yazdığı zaman mesela günlük tuttuğu zaman bir dostuyla paylaşmış gibi rahatlar.

Esra Çöloğlu: Yazmayı terapi olarak değerlendiremeyiz, fakat yazmanın terapötik etkisinden bahsedebiliriz. Kelimelere dökmek ya da içini dökmek değişti bunun rahatlatıcı yanını aslında çok güzel anlatıyor, yazdıkça insanın üzerinden duygusal ağırlığının gittiğini ya da azaldığını gözlemleyebiliyoruz.

Yazan insan aynı zamanda düşüncelerini kâğıda dökerek onların hakkında bir fikir yürütüp, ne derece kendi istekleri ve hedefleriyle uyumlu olduğunu kendi işarete edebilir. Bazen yazarak insan kendini daha iyi ifade edebiliyorken, yazdıkları da bir şeyleri göz önünde bulundurabilmesinde ona fayda sağlar. Yazarak üretmek hayal gücümüzü geliştirdiğinden kurgulanan olayları beyin o an yaşıyormuş gibi algılayabiliyor ve o nedenle ruh halimizi etkileyebiliyor. Kelimelerle içe doğru bir yolculuk gibi bazen yazmak.

Maksude Efruz Yıldız: Yazmanın ehemmiyeti herkes için farklıdır ama genel anlamda yazmak terapide bir araç olarak kullanılır. Bazı insanlar konuşarak bazıları yazarak içindekini dışarıya aktır. Her ikisi de insana iyi gelir. Ben genel anlamda kelimelerin insanın ruhunu temizlediğine inanırım.

Elif Özkan: Çok doğru bir fikirdir ve bu fikre kesinlikle katılıyorum. Mesela psikolojik yönden ağır bir seanstan çıkmadan önce, danışanımla vedalaştıktan sonra ve danışanım odadan çıktığı saniyeden itibaren, ben kendimi rahatlatmak için duyduğum ağır olayları kendi yorumumla kâğıda dökerim. Bu durum yükümü hafifletir, daha farklı düşünmemi sağlar ve son noktayı koyduğumda ise derinden ve derdimi dökmüş bir şekilde rahat bir nefes almamı sağlar.

Ecem Tuba Hızarcı: Yazı psikoterapide yer alıyor. Yazarların da yazı aşamasına terapi olarak görmelerinin ilgi çekici bir konu olduğunu düşünüyorum. Virginia

Woolf zaman, yaşlılık, ölüm konularına neredeyse her eserinde bir arada yer vermiştir. Bu konuları kişisel günlüklerinde de yer alıyor, bu konular Virginia Woolf'u korkutan, hayatında tedirginlikler yaratan kavramlar olmuş. Yazının zihnini rahatlatıldığını belirtmiştir; bu fikirden yola çıkarak, yazarların belki de kendi zihinlerinden kurtulmak için belirli düşüncelerini kalemle dış dünyaya gösterdiklerini söyleyebiliriz belki de. Hatta Virginia Woolf için yazmanın kendisiyle konuşmak olduğunu bile düşünüyorum, yazarak kendi düşüncelerine kulak veriyor bir bakıma ve bundan dolayı yaşamadığında psikolojisi de ciddi şekilde etkileniyor.

Psikoloji'yle edebiyat arasındaki bağı iyi bir şekilde temsil eden bir eser önerebilir misiniz? Önerme sebepleriniz nelerdir?

Zeynep Özkan: Henüz bitiremediğim, ama şimdiye kadar okuduğum bölümlerin tecrübesine ve yazarın biyografisine dayanarak Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Huzur* romanını önerebilirim. Önerme sebeplerimin başında iş hayatımda ağırlıklı olarak çalıştığım ve merakımı saran romanda ölüm, yas ve Çocuk Psikolojisi konularının işlenmesi geliyor. Üstelik romanın başlığı da huzur arayışı temasıyla başlı başına Pozitif Psikolojiyle bağlantılı. Tanpınar hem kendi hayatından karakterlere yansımalar yapıyor hem de edebiyatla doğa sevgisini aktarıyor. Bence ayrıca psikolog, filozof ve sosyolog rolünü üstlenerek Psikanalizi, Bilişsel Davranış Psikolojisi'ni ve bu aralar Üçüncü Dalga Yaklaşımı olarak bilinen Farkındalık metodunu kullanıyor. Farkındalık şu andaki düşüncelerimizi, duygularımızı ve bedenimizde duyumsadıklarımızı yargılamadan gözlemlemektir: "Niçin bugünü yaşamıyorsun Mümtaz? Neden ya mazidesin ya istikbaldesin? Bu saat de var" (Ahmet Hamdi Tanpınar, *Huzur*).

Yunus Yücel: Bir eser değil de tür önerebilirim. Biyografiler veya günlükler bu bağı çok iyi kurar. Böyle eserlerde kişinin sosyal dünyasını, çevresini ve olayları nasıl yorumladığını görebiliyorsunuz. Bu bana her zaman ilgi çekici gelmiştir. Stefan Zweig'in *Dünnün Dünyası*, *Enver Paşa'nın Anıları* veya Necip Fazıl'ın *O ve Ben* kitapları gibi. Ayrıca Stefan Zweig'in yazdığı biyografiler, mesela *Üç Büyük Usta* kitabı, üç meşhur yazar hakkında oldukça iyi psikolojik tahliller de içermektedir.

Esra Çöloğlu: Sabahattin Ali'nin eserlerini hayranlıkla okumuş biri olarak bu konuda onun romanlarını öneririm. *Kürk Mantolu Madonna* ve *İçimizdeki Şeytan*

bunlardan biri. Sabahattin Ali'nin karakterlerinde insanın hem iç hem dış dünyasının okura en duru ve derin bir şekilde yansıtılan halini görebiliyoruz. Sakin ve içine kapanık bir karakterin içinde kopan tutkulu fırtınalarını okurun tam göğsünün üstüne oturtabilen yazarlardan biridir benim gözümde Sabahattin Ali. Toplumcu bir yazar olarak insanın psikososyal durumunu en yalın haliyle aksettirip empati duygusunu geliştirmede ve insanın kendi iç dünyasına yolculuk yapabilmesinde ilham olarak kendini bulma yolunda kapılar açıyor.

Maksude Efruz Yıldız: Direkt olarak Psikoloji ve Edebiyat arasındaki bağı temsil eden bir eser değil belki ama günümüzde her insanın bir seferde olsa Eleanor Porter'in *Pollyanna* kitabını okumasını isterim. Olaylarda her zaman kötüyü görmeyi olayları hemen kötüye yormaya odaklı bir bakışımız var ki gözümüzün önündeki güzelliklere karşı kör bir hayat sürüyoruz. Onun haricinde Peyami Safa kitaplarında insan ruhunun çeşitli hallerini çok güzel kaleme alan bir yazardır.

Elif Özkan: Montessori eserlerini önerebilirim. Öğretmen ve psikologum aynı zamanda, bir öğrenciyi nasıl ele almak gerektiğini, nasıl bir öğretim verilmesi gerektiğini çok güzel bir şekilde anlatıldığını düşünüyorum. Eğitim verirken, oyunla eğitimin önemini gösteren bir eser olduğu için, çocuklar hem eğleniyor hem öğreniyor. Buna istinaden Hatice Kübra Tongar yazarın eserlerini de önerebilirim. Dini ve psikolojiyi katarak eğitim ve aktivitelerin sunulduğu çok güzel kitapları olan bir yazardır. Çocukların hem eğlenerek hem de öğrenerek eğitim alabileceği, özellikle anne ve babalara da dokunan yazılarıyla güzel işlere imza atıldığını düşünüyorum.

Ecem Tuba Hızarcı: Biz en erken yaşlarımızda edebiyat ve psikolojinin birleşimini tanıyoruz aslında: masallar adeta satırlar arasında insan psikolojisinin yer aldığı hikâyelerdir. Psikoloji ve Psikanalizde mitlerin de büyük bir yeri vardır (örneğin Narcissus, Sisofos mitleri). Tarih boyunca edebiyatta psikolojiyle rastladık, psikolojik anlamlar içeren mitler daha sonradan tekrar kullanılmıştır ve bu hâlâ devam eder (hiçbir zaman mitlerden kopmadık), örneğin Albert Camus, *Sisifos Şöyleni*'nde tüm miti varoluşsal, felsefi bakış açısıyla incelemiş, düşüncelerinde yansıtmış. Bu bakımdan Edebiyat ve Psikoloji'nin yer aldığı eserler için Albert Camus'nun, Jean-Paul Sartre, Dostoyevski, Marcel Proust, Victor Hugo gibi yazarları ve tüm masal ve mitleri öneririm. Bu tür eserlerde mutlaka psikolojiyle karşılaşırız.

Sizce duygulara ve insani ilişkilere dikkat etmeyen bir kişi iyi bir yazar olabilir mi?

Zeynep Özkan: İyi bir yazar olabilmek için ne gerektiğini bilmediğim için, soruyu cevaplamakta zorlanıyorum. Eğer yazar diye bahsettiğimiz kişi edebi eser olarak bilimsel odaklı deneme yazmayı seviyorsa, seçtiği konuya göre duygulara ve insani ilişkilere dikkat etmese de olur bence. Aynısı mesela *Dadaizm* şiirleri yazan şairler için de geçerli. Fakat duyguları ve insanları ele alan yazarlar eserlerinde mecburen duyguların renklerine özen göstermeli. Duygular düşüncelerle davranışları ve insani ilişkileri etkiler. Bunu yazar okura yansıtmalı diye düşünüyorum.

Yunus Yücel: Bence olabilir. Daha önce de söylediğim gibi, iyi bir yazarın gözlemleme yeteneği olması gerekir. Duygularını yoğun yaşayan, insanları iyi gözlemleyen ve bunları doğru kelimelerle cümlelere dökabilen insandan iyi bir yazar olur. Eserde duyguyu yansıtabiliyorsa, gözlemlerini kullanabiliyorsa iyi eser üretebilir, muhakkak çevresindeki insanlara karşı hassas olması gerekmez.

Esra Çöloğlu: Sanırım bu nasıl bir eser yazdığına bağlı fakat insanı ele alan bir konu hakkında yazmak istiyorsa insanı, hikayesini, duygu ve düşüncelerini, tecrübelerini tanımasında ve bunları keşfetmede ilgi duyduğunda fayda olduğuna inanıyorum. Her karşılaşma yeni bir kapı açabilir. Bazen karşıdan karşıya geçerken yabancı birinin yüzünde gördüğümüz masum bir gülümseme, bazen çok sevdiğimiz birini ilk kez kaybettiğimizdeki derin acı ve bizi biz yapan duygular, bunların hepsi bize insan olduğumuzu hatırlatıyor ve biz ruhumuza dokunmasına izin verdikçe bize kendimizi bulmakta yardımcı oluyor. Bu tecrübeleri yaşayan, kendini ve insani keşfetme yolunda ilerleyen yazar, ne yazmak istediğini ve nasıl yazmak istediğini daha iyi kavrayabilir diye düşünüyorum.

Maksude Efruz Yıldız: Bence iyi veya kötü bir yazar yoktur zira herkesin bakış açısı farklıdır. Tabi ki edebi teknikleri daha isabetli ve etkili kullanan yazarlar vardır ama herkesin insani ilişkiler ve duygular hakkında bir fikri vardır. Kimisinin daha derin ve manalı kimisinin daha yüzeysel. Hangisi insana daha iyi gelir diye sorarsanız o an hangisine ihtiyacım varsa o iyi gelir derim.

Elif Özkan: Yazarlık kelimelerden ibarettir aslında, fakat duygu ve insani ilişkilere özen göstermeyen biri, yazarken bunu ne kadar göz önüne koyabilir ki? Hissedemediğimiz bir duyguyu kelimelere dökmek mümkün

mi? Kalpten kaleme dökülürken hisler, o hisleri hissedemeyen bir yazar okurlarına da hissettiremez. İyi veya kötü bir yazarlıktan bahsedemem fakat hissedemediğimiz hisleri hissettirmek önemli.

Ecem Tuba Hızarcı: Victor Hugo, şairlerin topluma tepeden bakıp özenle insanları gözlemlemesi gerektiğine inanıyormuş. Yazı, insanların psikolojisinin bir yansıması gibidir. Ancak bunu yazmak için, edebiyatçıların çok iyi gözlemciler olmaları gerekir. Toplumunun psikolojisini, davranışını izlemeyen, oradan ders çıkarmayan biri nasıl onu anlayabilir? Dostoyevski bu konuda en başarılı olan yazarlardan biridir, döneminin toplumunu o kadar detaylı incelemiştir ki tüm karakterlerinin kişilikleri birbirinden farklı ve toplumun derin mevzularına ayna olur. Dostoyevski kurguyla, edebiyatı ve psikolojiyi birbirine bağlayan yazarlardan biridir ve onun gibi birçok edebiyatçı vardır.

Sizin için okumak, insan için ne ifade eder? Yazar için ne ifade eder?

Zeynep Özkan: Yazar insan olduğuna göre, başta okumak sanki ikisi için aynı şeyi ifade edebilir gibi gelebilir insana. Okumak bilişsel bir eylemdir, okuru hem bilgilendirir hem de kişisel geliştirir. Yazar için okumak sırf bilgi edinme veya kendisine iyi gelen hobi olarak görmüyordur bence. Mesleği gereği okumayı bir edebi eser yazabilmek adına iş olarak da değerlendirebilir. Okumak mesela bir roman yazarı için karakter veya yer yaratırken onlarla orasını okuruna samimi bir şekilde yansıtabilmek için kendisini bilgilendirmek amacıyla yaptığı bir eylemdir. Yazar okuyarak kıyas yapma fırsatını da bulur. Genel olarak okumak hem insanı hem de yazarı psikolojik etkiler. Örneğin okumak araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre bedensel ve ruhsal sağlığı 28% iyileştirir, mutluluk hormonunu artırır ve zekileştirir. Günde sadece altı dakika okumak stresi 68% azaltır. Günde yarım saat okumak ise yabancı birisiyle iletişim kurmayı 27% kolaylaştırır, okumayanlara göre 35% daha fazla hayat tecrübe sahibi ettirir, farklı kültürler hakkında 57% daha fazla bilinçlendirir ve yaşamı 23 ay uzatır. Kısaca, okumak empati yeteneğimizi artırır.

Yunus Yücel: Her insan için farklı anlamlar taşır; öğrenci için sınavı geçme aracıdır, araştırmacı için bilgi edinme vasıtasıdır, okuma sevdalıları için de bazen terapi, bazen zevk, bazen de yaşanmış duyguları paylaşmaktır.

Esra Çöloğlu: Okumak bir sığınma biçimidir, aklın duraksız ve bazen yorucu düşüncelerinden dinlenebildiği ve okuduğu hakkındaki fikirlerine daha kapsamlı yönelebildiği bir yer. Bazen bilmediğimizi öğrenmek, bazen dile dökemediğimizi anlatan cümlelerin uyardığı hislere mana vermektir. Ruha dokunup kibarlaştıran, sessizliği sevdiren ve ayna olabilen kelimelere sarılmaktır. Bunların bilincinde olan yazar hem kelimelere olan ihtiyacını giderir, yani okur, hem de yazarken okuruna aktarmaya ve sığınabilen bir yer olmaya özen gösterir.

Maksude Yıldız: Okumak, okur için yazarın iç dünyasına misafir olmak demektir. Tabi müsaade ettiği kısma. Farklı dünyalar, farklı bakış açıları keşfetmimize sebep olur. Yazar için ise duygusal bir boşalmadır. Bazı insanların yazdıkça hafiflediğine arındığına inanırım. Bir nevi dertleşme gibi. Hatta kurgu kabiliyeti yüksek olan kişiler ve bundan müthiş zevk alan yazarların her karakteri ayrı ayrı sahiplendiğine ve yeri geldiğinde savunduğunu düşünürüm. Bir hayat kurguluyor ve orada isler istediği gibi ilerliyor (bu kimi insanda terapi etkisi bile yaratabilir).

Elif Özkan: Okumak bir havuzdan okyanusa açılmak gibidir bence. Kendi düşüncelerimiz bir havuzdur, fakat okuyarak öğrendiğimiz bilgiler ise bir okyanustur. Farklı görüşler, farklı düşünceler, farklı bakış açılarını en iyi şekilde kavramaktır. Yazar için ise aynı şekildedir aslında ve ekleyebilirim ki öğrenmek için, daha fazla bilgi edinmek için ve kendi bilgilerimizi başka bilgilerle karşılaştırmak için okuyabiliriz.

Ecem Tuba Hızarcı: Birkaç sayfa boyunca iç ve dış dünyamızdan aynı anda kaçmamızı sağlayan kitaplarıdır. Bazen tüm sorularımıza, sıkıntılarımıza cevap veren veya yansıtan bir eserle karşılaşırız, tüm duygularımızın tek bir cümleyle anlatıldığını görürüz. Yeni dünyalar, yeni bakış açıları, farklı düşüncelerle karşılaşırız; okumak insan için birçok anlamlar taşıyabilir. Yazar için taşıdığı anlam okurkinden biraz daha farklı olabilir, yazar okuduğunu kendisini geliştirmek için de okur; doğal olarak dikkat ettiği detaylar okurdan farklı olabilir. Eserler her okur türü için farklı eğitim ve amaçlar taşır, yazarlarda okurdur ve bazen okuduklarına titiz bir gözle bakmalılardır. Yazar için okumak aynı zamanda kendi yazısını geliştirmek için bir araçtır.

MAKSUDE EFRUZ YILDIZ 1993 yılında Almanya'nın Duisburg şehrinde dünyaya geldi. Steinbeis Hochschule Üniversitesi'nde Psikoloji alanında lisansını tamamladı. 2020'den bu yana psikolojik danışman olarak çalışıyor.

ZEYNEP ÖZKAN 1992 senesinde Almanya'nın Münih şehrinde doğdu. Çocuk ve Ergen Psikoterapisti olma yolunda bulunan Pedagog/Eğitim Yönetici uzmanlığını Ludwig-Maximilians Üniversitesi'nde İslami Psikoloji'yle (Öz-)Merhamet araştırmaları alanında tamamladı. Yanı sıra gönüllü Yas Danışmanı olarak çalışıyor.

YUNUS YÜCEL 1993'te Viyana'da dünyaya geldi. İlkokul ve ortaokulu Viyana'da, liseyi ise Mödling'de okudu. 2007-2014 yılları arasında Türk kültürü ve tarihi alanında, ayrıyeten dinî alanda Viyana'da kurulan Kubbe Eğitim Merkezi'nde çeşitli tahsil gördü. 2016 yılından bu yana da aynı kurumda öğretmenlik yapıyor. Ayrıca halihazırda Viyana Üniversitesi'nde Psikoloji lisansı devam etmektedir.

ESRA ÇÖLOĞLU 1991 senesinde Almanya'nın Münih şehrinde doğdu. Psikoloji bölümü mezunu. İki senedir danışmanlık merkezinde uzman psikolog olarak hizmet veriyor. Empati ve farkındalığın önemini yazı ve şiirlerinde yansıtmayı seviyor. YTB Türkçe Ödüllerine Şiir Kategorisinde katıldı.

ELİF ÖZKAN Fransa'nın Grenoble şehrine yakın bir kasabada dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı. Grenoble Üniversitesi'nde Psikoloji dalında lisans eğitimi aldı. Şu an Eğitim ve Öğretim Programları üzerine yüksek lisans programına devam ediyor.

ECEM TUBA HIZARCI 1998'de Mont-Saint-Martin'de (Fransa) doğdu. İlk ve orta öğrenimini Longwy şehrinde, Notre-Dame des Récollets okulunda tamamladı. Lorraine Üniversitesi'nde Psikoloji eğitimi almaktadır. YTB Türkçe Ödülleri 2020 Kitap Desteği Kategorisinde ödül almıştır. Arafta Uçan Kelebekler kitabının yazarıdır.

**YURTDIŞI
TÜRKLER**
VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

Telve
Dil, Değence ve Edebiyat Dergisi

f t i y / telvedergi

f t i y / yurtdisiturkler

Yurtdiőı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

OĞuzlar Mah. Mevlana Bulvarı No: 145 P.K: 06520 Balgat - ANKARA - TÜRKİYE

0(312) 218-40-00 - 0(312) 218-40-49

info@ytb.gov.tr

“Sanat
kâinatın
âhengine
katılmaktır.”

Mustafa Kutlu,

